

NOU

Norges offentlige utredninger **2001:33**

Voldgift

Lov om voldgift (voldgiftsloven)

Utredning fra Tvistemålsutvalget oppnevnt ved kgl. res. 9. april 1999.
Avgitt til Justis- og politidepartementet 20. desember 2001.

Statens forvaltningstjeneste
Informasjonsforvaltning

Oslo 2000

Til Justis- og politidepartementet

Tvistemålsutvalget ble opprettet ved kongelig resolusjon 9. april 1999. Etter mandatet skal utvalget foreta en «bred gjennomgang av regelverket for domstolenes behandling av sivile saker, som i hovedsak baserer seg på lov om rettergangsmåten for tvistemål fra 1915.» Reglene om voldgift inngår i dag som en del av tvistemålsloven. Utvalget har, som det er redegjort for i innstillingen, funnet grunn til å fremme forslag til en egen voldgiftslov. Vi har sett det som praktisk å gjøre det ved en egen utredning, og vi legger med dette frem utkast til lov om voldgift (voldgiftsloven). Innstillingen er enstemmig. Sammen med denne utredningen legges frem en egen utredning om tvisteløsning ved domstolene.

Oslo, 20. desember 2001

Tore Schei Utvalgets leder
Marianne Berg
Kristin Bjella
Ingeborg Moen Borgerud
Arnfinn Bårdsen
Atle Helljesen
Dag Bugge Nordén

Christian H P Reusch

Del I Lovutkast, bakgrunn og sammendrag

Kapittel 1

Utkast til lov om voldgift

1. kapittel. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1 Anvendelsesområde

(1) Denne lov kommer til anvendelse på voldgift som etter § 5-3 finner sted i Norge. Den får anvendelse også hvor voldgift følger av lov.

(2) Kapittel 9 kommer også til anvendelse på utenlandske voldgiftsavgjørelser.

§ 1-2 Forholdet til domstolene

(1) Domstolene har ingen kompetanse i tvister som hører under voldgiftsbehandling ut over det som følger av denne lov. Med domstolene menes i denne lov de alminnelige domstoler.

(2) I de tilfeller domstolene er tillagt kompetanse, er den domstol kompetent som tvisten kunne vært anlagt for dersom det ikke forelå en voldgiftsavtale. Den domstol som først har fått med saken å gjøre, skal behandle senere begjæringer til domstolene. Bevissikring kan også foregå ved annen domstol.

(3) Reglene i lov om tvisteløsning kommer til anvendelse på domstolenes befatning med saken dersom ikke annet fremgår av denne lov. Behandlingen i domstolen er normalt skriftlig. Muntlig forhandling holdes når hensynet til forsvarlig og rettferdig rettergang tilsier det. Den muntlige behandling kan begrenses til særlige spørsmål. Søksmål om tilsidesettelse av en voldgiftsdom etter kapittel 8 behandles etter tvisteloven kapittel 9 eller 10.

§ 1-3 Adgangen til å fravike lovens regler ved avtale

(1) Lovens regler om voldgiftsrettens oppnevning og sammensetning, og om voldgiftsrettens saksbehandling og avgjørelser i kapittel 3 til 7, kan fravikes ved avtale med mindre annet er bestemt.

(2) Regler om domstolenes befatning med voldgiftssaker kan ikke fravikes.

§ 1-4 Tap av retten til å fremme innsigelse

En part som kjenner eller burde kjent til at voldgiftsbehandlingen ikke er i samsvar med fravikelige bestemmelser i denne lov eller med voldgiftsavtalen, må fremsette innsigelse om dette innen de frister som er oppstilt, og dersom ikke slik frist er oppstilt, uten unødig opphold. I motsatt fall kan innsigelsen ikke gjøres gjeldende.

§ 1-5 Taushetsplikt og offentlighet

(1) Voldgiftsbehandlingen er unntatt offentlighet og underlagt taushetsplikt. En part kan likevel gi de opplysninger som følger av lovbestemt opplysningsplikt, eller som er nødvendig for å utøve sin rett etter voldgiftsdommen.

(2) Taushetsplikten for voldgiftsdommen opphører én måned etter at den er avsagt. Voldgiftsretten kan bestemme at taushetsplikten ikke skal opphøre, eller at dommen bare skal kunne publiseres i anonymisert form, hvis det er saklig grunn for begrensningen. Begjæring må fremsettes før taushetsplikten opphører. Voldgiftsretten skal treffe avgjørelsen innen én måned fra spørsmålet er brakt inn for den. Mens voldgiftsretten behandler spørsmålet, er voldgiftsdommen underlagt taushetsplikt.

(3) Når en voldgiftsdom ikke er underlagt taushetsplikt, kan den publiseres.

(4) Det kan avtales andre løsninger for offentlighet og taushetsplikt enn det som følger av (1) til (3). En part kan likevel alltid gi opplysninger som nevnt i (1) annet punktum.

2. kapittel. Voldgiftsavtalen*§ 2-1 Gjenstand for voldgift*

(1) Tvister i rettsforhold partene har fri rådighet over kan avgjøres ved voldgift.

(2) De privatrettslige virkningene av konkurranselovgivningen kan prøves i en voldgiftssak.

§ 2-2 Voldgiftsavtalen

(1) Partene kan avtale voldgift for tvister som er oppstått og for alle eller særlige tvister som kan oppstå i et bestemt rettsforhold.

(2) Med mindre annet er avtalt mellom partene i voldgiftsavtalen, følger voldgiftsavtalen med ved overdragelse av det rettsforhold den omfatter.

(3) En part som ikke reiser innsigelse mot voldgiftsrettens adgang til å behandle saken som fastsatt i § 4-1(3), kan ikke senere gjøre gjeldende at voldgift ikke er avtalt.

§ 2-3 Forbrukerforhold

(1) En voldgiftsavtale der en forbruker er part, skal tas inn i et eget dokument, som kan være elektronisk, og signeres av begge parter.

(2) En voldgiftsavtale inngått før tvisten oppstod, er ikke bindende for forbrukeren. § 2-2(3) gjelder bare dersom forbrukeren innlater seg på forhandlinger for voldgiftsretten etter å ha blitt gjort oppmerksom på at voldgiftsavtalen ikke er bindende.

§ 2-4 Saksanlegg for domstolene

(1) Domstolene skal avvise søksmål om rettsforhold som er omfattet av en voldgiftsavtale dersom en part begjærer avvisning senest samtidig med at parten går inn på sakens realitet. Domstolen skal fremme saken hvis den finner at voldgiftsavtalen er ugyldig eller av andre grunner ikke kan gjennomføres.

(2) Hvis voldgiftssak er innledet etter § 5-4 når søksmål anlegges, skal saken bare fremmes dersom domstolen finner det klart at voldgiftsavtalen er ugyldig eller av andre grunner ikke kan gjennomføres.

(3) Selv om søksmål verserer for domstolene, kan voldgiftsretten starte eller fortsette voldgiftsbehandlingen, og også avgjøre tvisten.

§ 2-5 Midlertidig sikring

Domstolene kan beslutte bruk av midlertidig sikring etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 14 og 15 selv om en tvist hører under voldgift.

3. kapittel. Voldgiftsretten

§ 3-1 Antall voldgiftsdommere

Voldgiftsretten består av tre dommere.

§ 3-2 Oppnevning av voldgiftsretten

(1) Voldgiftsdommerne skal være upartiske og uavhengige av partene og være kvalifisert for vervet. Partene skal såvidt mulig oppnevne voldgiftsretten i fellesskap.

(2) Skal voldgiftsretten ha tre medlemmer, og partene ikke blir enige om sammensetningen, oppnevner hver part ett medlem. Fristen er én måned etter at parten mottok anmodning om oppnevning. Disse medlemmene oppnevner i fellesskap voldgiftsrettens leder innen én måned.

(3) Hvis voldgiftsretten ikke lar seg etablere i henhold til avtalen eller (2), kan hver av partene kreve at domstolen oppnevner den eller de voldgiftsdommere som mangler. Oppnevningen kan ikke ankes.

§ 3-3 Innsigelsesgrunner mot voldgiftsdommere

(1) Den som blir kontaktet om mulig oppnevning som voldgiftsdommer, skal uoppfordret opplyse om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil om upartiskhet eller uavhengighet. En voldgiftsdommer skal fra oppnevningen og gjennom hele voldgiftsbehandlingen, straks gi opplysninger til partene om nye slike forhold.

(2) Innsigelse kan bare gjøres gjeldende mot en voldgiftsdommer dersom det foreligger forhold som skaper berettiget tvil om voldgiftsdommerens upartiskhet eller uavhengighet, eller dersom dommeren ikke har kvalifikasjoner som avtalt mellom partene. Mot en voldgiftsdommer som parten har deltatt i oppnevningen av, kan det bare gjøres gjeldende innsigelse på grunn av forhold som parten er blitt kjent med etter at oppnevningen er foretatt.

(3) Bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale.

§ 3-4 Behandling av innsigelse mot en voldgiftsdommer

(1) Innsigelse mot en voldgiftsdommer skal begrunnes og fremsettes skriftlig overfor voldgiftsretten innen to uker etter at parten fikk kjennskap til oppnevningen av dommeren og de omstendigheter innsigelsen bygger på. Voldgiftsretten avgjør innsigelsen, med mindre dommeren trekker seg eller den annen part sier seg enig i innsigelsen.

(2) Dersom en innsigelse etter (1) eller (2) ikke blir tatt til følge, kan den part som har fremmet innsigelsen bringe spørsmålet inn for domstolene innen én måned fra melding ble mottatt om at innsigelsen ikke ble tatt til følge. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Innsigelsen kan ikke senere brukes som ugyldighetsgrunn eller som innsigelse mot anerkjennelse eller fullbyrdelse. Voldgiftsretten, inkludert den voldgiftsdommer som det er rettet innsigelse mot, kan fortsette voldgiftsbehandlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolene.

§ 3-5 Manglende oppfyllelse av en voldgiftsdommers oppdrag

(1) Dersom det blir rettslig eller faktisk umulig for en voldgiftsdommer å oppfylle sitt oppdrag, eller en voldgiftsdommer av andre grunner unnlater å handle uten unødig opphold, opphører oppdraget hvis voldgiftsdommeren trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre. I motsatt fall kan hver av partene kreve at domstolene avgjør spørsmålet om de nevnte grunner foreligger og oppdraget dermed skal opphøre. Domstolens beslutning kan ikke ankes.

(2) Dersom en voldgiftsdommer trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre etter denne bestemmelsen eller § 3-4(1), innebærer dette ikke noen godkjennelse av holdbarheten av grunnlaget for innsigelsen etter denne bestemmelsen eller etter § 3-3(2).

§ 3-6 Oppnevning av ny voldgiftsdommer

(1) I de tilfeller voldgiftsdommerens oppdrag opphører etter §§ 3-4 eller 3-5, voldgiftsdommeren trekker seg av annen grunn, partene avtaler å tilbakekalle oppnevningen eller i andre tilfeller der oppdraget opphører, skal en ny voldgiftsdommer oppnevnes etter de regler som ble benyttet ved oppnevning av den voldgiftsdommeren som ble skiftet ut.

(2) Alle tidligere voldgiftsforhandlinger som utgjør en del av avgjørelsesgrunnlaget, gjentas dersom en ny voldgiftsdommer oppnevnes.

4. kapittel. Voldgiftsrettens kompetanse

§ 4-1 Voldgiftsrettens avgjørelse av egen domsmyndighet

(1) Voldgiftsretten avgjør spørsmål om sin egen domsmyndighet, herunder innsigelser knyttet til eksistensen eller gyldigheten av voldgiftsavtalen.

(2) Ved anvendelsen av denne bestemmelse skal en voldgiftsavtale som utgjør en del av en kontrakt, anses som en selvstendig avtale uavhengig av de andre deler av kontrakten. En avgjørelse av voldgiftsretten om at kontrakten er ugyldig, medfører ikke i seg selv at voldgiftsavtalen er ugyldig.

(3) Innsigelse om at voldgiftsretten mangler domsmyndighet til å avgjøre saken eller kravet, må gjøres gjeldende senest i partens første innlegg til realiteten i kravet. Voldgiftsretten kan tillate at innsigelser mot dens domsmyndighet fremmes på et senere tidspunkt dersom parten ikke er vesentlig å bebreide for at innsigelsen ikke ble fremsatt tidligere. En part blir ikke avskåret fra å fremme slik innsigelse ved å delta i oppnevningen av voldgiftsretten.

(4) Voldgiftsretten kan behandle innsigelser mot dens domsmyndighet enten under voldgiftsbehandlingen eller i voldgiftsdommen som avgjør tvisten. Dersom voldgiftsretten under voldgiftsbehandlingen avgjør at den har domsmyndighet, kan hver av partene, innen én måned fra avgjørelsen ble mottatt, bringe spørsmålet inn for domstolene som avgjør det ved kjennelse. Voldgiftsretten kan fortsette voldgiftsbehandlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolene.

(5) Bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale.

§ 4-2 Voldgiftsrettens adgang til å beslutte midlertidige tiltak

(1) Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge enhver part å foreta slike midlertidige tiltak som voldgiftsretten finner nødvendig. Voldgiftsretten kan pålegge de parter som har begjært tiltaket, å stille sikkerhet for eventuelle konsekvenser av det. Pålegg fra voldgiftsretten kan ikke tvangsfullbyrdes.

(2) Viser det seg at kravet som det midlertidige tiltaket skulle sikre ikke besto på det tidspunktet tiltaket ble besluttet, plikter de parter som begjærte tiltaket å erstatte det økonomiske tap som det har påført andre parter. Erstatningskravet avgjøres av voldgiftsretten.

5. kapittel. Saksbehandlingen i voldgiftsretten

§ 5-1 Likebehandling av partene

(1) Partene skal gis lik behandling på ethvert trinn av voldgiftsbehandlingen og ha full anledning til å fremføre sin sak.

(2) Bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale.

§ 5-2 Regler for saksbehandlingen

Innenfor rammen av partenes avtale og denne lov skal voldgiftsretten behandle saken på den måte den finner hensiktsmessig. Straks voldgiftsretten er oppnevnt, skal voldgiftsretten eller dens leder, etter drøfting med partene, fastlegge en plan for den videre behandlingen.

§ 5-3 Voldgiftsstedet

(1) Voldgiftsretten bestemmer voldgiftsstedet under hensyn til praktisk behandling av saken, herunder partenes mulighet for å delta i muntlig forhandling.

(2) Uavhengig av voldgiftsstedet kan voldgiftsretten holde møte på ethvert sted den finner hensiktsmessig for rådslagning, for å avhøre vitner, sakkyn-dige eller parter eller for å undersøke bevis.

§ 5-4 Innledning av voldgiftssaken

Voldgiftssaken er innledet den dag saksøkte mottok krav om at tvisten skal behandles ved voldgift.

§ 5-5 Voldgiftsspråk

(1) Voldgiftsspråket skal være norsk dersom alle parter er hjemmehørende i Norge. I andre tilfeller bestemmer voldgiftsretten voldgiftsspråket. Er voldgiftsspråket norsk, kan svensk eller dansk brukes.

(2) Voldgiftsspråket skal anvendes i enhver skriftlig erklæring fra partene, i muntlige forhandlinger og i avgjørelser og annen kommunikasjon fra voldgiftsretten.

(3) Voldgiftsretten kan kreve skriftlige bevis oversatt til det språk som partene er blitt enige om eller som voldgiftsretten har fastsatt.

§ 5-6 Stevning og tilsvaer

(1) Saksøker skal innen den frist voldgiftsretten har fastsatt, inngi stevning til voldgiftsretten som angir det krav som gjøres gjeldende, en påstand som angir det domsresultat saksøkeren krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for kravet og de bevis som vil bli ført.

(2) Saksøkte skal innen den frist voldgiftsretten har fastsatt, inngi tilsvaer til voldgiftsretten som opplyser om kravet i stevningen godtas eller bestrides, eller om det gjøres gjeldende innsigelser mot at voldgiftsretten behandler saken. Tilsvaret skal inneholde en påstand med det domsresultat saksøkte krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for påstanden og de bevis som vil bli ført. Fremsetter saksøkte krav som det begjæres dom for, gjelder reglene om stevning og tilsvaer for dette kravet.

(3) Partene kan fremsette nye krav, utvide påstanden til krav som er fremsett, fremsette nye påstandsgrunnlag og nye bevis. Påstandsgrunnlag er rettsstiftende faktiske forhold en part bygger sin påstand på. Voldgiftsretten kan etter krav fra en part nekte endringen foretatt når hensynet til sakens fremdrift eller andre tungtveiende forhold tilsier at den ikke bør tillates.

§ 5-7 Muntlig og skriftlig behandling

(1) Voldgiftsretten avgjør om det skal holdes muntlig forhandling i saken eller om den skal avgjøres på grunnlag av skriftlig behandling. En part kan kreve muntlig forhandling, som da skal holdes på et hensiktsmessig tidspunkt under saksbehandlingen.

(2) Partene skal gis rimelig forhåndsvarsel om enhver muntlig forhandling og ethvert møte der de har rett til å være tilstede.

(3) Alle meddelelser, dokumenter og annen informasjon som blir lagt frem for voldgiftsretten, skal parten samtidig sende til de øvrige parter i saken. Materiale voldgiftsretten mottar direkte fra andre enn partene, skal den straks oversende til dem.

§ 5-8 Forsømmelse fra partene

(1) Dersom saksøkeren uten rimelig grunn forsømmer å inngi stevning etter § 5-6(1), skal voldgiftsretten heve voldgiftssaken.

(2) Dersom saksøkte uten rimelig grunn unnlater å inngi tilsvaer etter § 5-6(2), skal voldgiftsretten fortsette behandlingen av saken uten å tillegge forsømmelsen virkning som innrømmelse av saksøkerens krav.

(3) Hvis en part uteblir til en muntlig forhandling eller unnlater å fremlegge dokumentbevis, kan voldgiftsretten fortsette behandlingen og avsi dommen på det grunnlag som foreligger.

§ 5-9 Bevis

(1) Partene har ansvaret for å opplyse saken og har rett til å føre de bevis de ønsker. Voldgiftsretten kan nekte et bevis ført dersom det åpenbart ikke har betydning for avgjørelsen av tvisten, eller begrense bevisføringen dersom det ikke er et rimelig forhold mellom den betydning tvisten har og omfanget av bevisføringen.

(2) Voldgiftsretten kan oppnevne en eller flere sakkyndige til å avgi erklæring om særskilte spørsmål som skal avgjøres av voldgiftsretten. Voldgiftsretten kan kreve at partene skal gi den sakkyndige all relevant informasjon og at de skal legge frem eller sørge for tilgang til bevis.

(3) En sakkyndig som har avgitt skriftlig erklæring, plikter om det kreves av partene eller voldgiftsretten finner det nødvendig, å møte til muntlig forhandling hvor partene gis anledning til å stille spørsmål og til å føre sakkyndige vitner om temaet.

(4) Reglene om innsigelse mot voldgiftsdommere i §§ 3-3 og 3-4(1) kommer til anvendelse så langt de passer på sakkyndige oppnevnt av voldgiftsretten.

§ 5-10 Bistand fra domstolene

(1) Voldgiftsretten, eller en part med samtykke fra voldgiftsretten, kan be om at domstolene opptar partsforklaringer, vitneforklaringer og andre bevis. Voldgiftsretten skal gis rimelig forhåndsvarsel om bevisopptaket. Voldgiftsdommerne har rett til å være til stede og til å stille spørsmål.

(2) Når en voldgiftsrett må ta stilling til tolkningen av EØS-avtalen med protokoller, vedlegg og de rettsakter vedleggene omhandler, kan den, av eget tiltak eller etter begjæring fra en part, be domstolene om å forelegge tolkningsspørsmålet for EFTA-domstolen etter reglene i domstolloven § 51 A.

6. kapittel. Avgjørelse av voldgiftssaken

§ 6-1 Rettsanvendelsen

(1) Voldgiftsretten skal anvende de rettsregler som partene har valgt for de materielle tvistes spørsmål saken gjelder. En henvisning til et lands lov eller rettssystem skal anses som en henvisning til dette lands materielle rettsregler og ikke til landets lovvalgsregler, med mindre annet fremgår.

(2) Der partene ikke har valgt rettsregler, skal voldgiftsretten anvende de lovregler som følger av norske lovvalgsregler.

(3) Voldgiftsretten skal bare treffe avgjørelse etter rimelighet dersom partene uttrykkelig har bemyndiget voldgiftsretten til dette.

(4) I alle tilfeller skal voldgiftsretten bygge på avtalen og legge vekt på handelspraksis.

§ 6-2 Forholdet til partenes prosesshandlinger. Bevisbedømmelsen

(1) Voldgiftsretten kan bare avgjøre de krav som er reist i saken. Avgjørelsen må ligge innenfor rammen av de påstander partene har lagt ned, og retten kan bare bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt.

(2) Voldgiftsretten bestemmer det saksforhold avgjørelsen skal bygge på ved en fri bedømmelse av de bevis som er ført.

§ 6-3 Oppdeling av forhandlinger og pådømmelse

(1) Voldgiftsretten kan bestemme at det skal forhandles særskilt om ett eller flere krav i saken, eller om ett eller flere tvistepunkter.

(2) Voldgiftsretten kan pådømme særskilt ett eller flere krav i saken eller en del av et krav. Påstandsgrunnlag som ikke leder til avgjørelse av et krav, kan bare pådømmes særskilt hvis partene samtykker.

§ 6-4 Avstemningsregler

(1) Voldgiftsrettens avgjørelser treffes ved stemmeflertall. Dersom det ikke er mulig å oppnå stemmeflertall, er stemmen til voldgiftsrettens leder avgjørende. Er det ikke flertall for noe resultat når pengebeløp eller andre størrelser skal fastsettes, legges stemmene for høyere beløp eller størrelser sammen med stemmene for de nærmest følgende til det blir flertall.

(2) Dersom et mindretall av dommerne nekter å delta i en avstemning, kan de øvrige voldgiftsdommerne treffe avgjørelsen.

(3) Saksbehandlingsspørsmål kan voldgiftsrettens leder avgjøre på egen hånd dersom lederen er bemyndiget til dette av partene eller av en samlet voldgiftsrett.

§ 6-5 Forlik

(1) Dersom partene inngår forlik for voldgiftsretten, skal voldgiftsretten på begjæring fra partene stadfeste forliket i en voldgiftsdom.

(2) En voldgiftsdom som stadfester et forlik har den samme virkning som andre voldgiftsdommer.

§ 6-6 Voldgiftsdommens form og innhold

(1) Voldgiftsdommen skal være skriftlig og signert av alle voldgiftsdommerne. I voldgiftssaker med mer enn én dommer er det tilstrekkelig at flertallet signerer voldgiftsdommen dersom årsaken til at ikke alle har signert fremgår av dommen.

(2) Voldgiftsdommen skal angi de grunner som den bygger på, med mindre dommen stadfester et forlik etter § 6-5. Det skal opplyses om dommen er enstemmig. Hvis det ikke er tilfelle, opplyses hvem som er uenig og hvilke punkter uenigheten gjelder.

(3) Voldgiftsdommen skal angi tid og sted for domsavsigelsen etter § 5-3(1). Voldgiftsdommen skal anses avsagt på dette stedet.

(4) Den signerte voldgiftsdommen sendes partene.

(5) Reglene i (1) og (3) kan ikke fravikes ved avtale.

§ 6-7 Avslutning av voldgiftssaken

(1) Voldgiftssaken avsluttes med den endelige voldgiftsdommen eller med voldgiftsrettens beslutning om heving etter (2) til (4).

(2) Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom saksøkeren frafaller kravet, med mindre saksøkte motsetter seg heving og voldgiftsretten finner at saksøkte har saklig grunn for å få voldgiftsdom.

(3) Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom partene er enige om dette.

(4) Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom den finner at en fortsettelse av saken er unødvendig eller umulig.

(5) Voldgiftsrettens kompetanse opphører når voldgiftssaken er avsluttet, med unntak av det som følger av §§ 1-5(2), 6-8 og 8-3(2).

§ 6-8 Retting av voldgiftsdommen. Tilleggsdom

(1) Hver av partene kan innen én måned etter domsavsigelsen be voldgiftsretten om å

(a) rette en dom som på grunn av skrive- eller regnefeil, trykkfeil eller liknende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med voldgiftsrettens mening, og

(b) avsi tilleggsdom til avgjørelse av krav som er fremsatt under voldgiftssaken og som skulle vært avgjort, men som ikke er tatt med i dommen.

(2) Anmodningen sendes samtidig til de øvrige parter. Voldgiftsretten skal ta anmodningen til følge dersom det er grunnlag for den. Retting må foretas og tilleggsdom avsies senest én måned etter at anmodningen ble mottatt.

(3) Voldgiftsretten kan innen én måned etter domsavsigelsen foreta retting på eget initiativ. Partene skal da varsles og gis mulighet til å uttale seg for retting.

(4) Reglene i § 6-6 kommer til anvendelse på retting av voldgiftsdommen og på avsigelse av tilleggsdom.

(5) Adgangen til å rette feil som nevnt i (1) (a), kan ikke fravikes ved avtale.

7. kapittel. Saksomkostninger*§ 7-1 Omkostninger til voldgiftsretten*

(1) Voldgiftsretten fastsetter sin egen godtgjørelse og utgiftsdekning, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Fastsettelsen inntas i dom, eller i avgjørelse som avslutter saken. Beløpet forfaller til betaling én måned etter at dommen eller avgjørelsen er avsagt.

(2) Partene er solidarisk ansvarlige for omkostningene til voldgiftsretten, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene.

(3) Fastsettelsen etter (1) blir tvangskraftig, med mindre den bringes inn for domstolene innen én måned fra den dag parten mottok omkostningssavgjørelsen. Dersom det blir anmodet om eller foretatt retting eller avsigelse av tilleggsdom etter reglene i § 6-8, løper en ny frist fra den dag parten mottok avgjørelsen. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Dersom kostnadene til voldgiftsretten blir redusert, får dette virkning også for de parter som ikke brakte spørsmålet inn for domstolene.

§ 7-2 Fordeling av saksomkostninger

(1) Voldgiftsretten skal etter begjæring fra en part fordele omkostningene til voldgiftsretten mellom partene slik den finner riktig.

(2) Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge en annen part å dekke alle eller deler av partens omkostninger med saken dersom den finner dette riktig.

(3) Voldgiftsrettens fordeling av omkostningene tas inn i dommen eller i avgjørelsen som avslutter saken. Voldgiftsrettens fordeling av omkostninger mellom partene er endelig.

§ 7-3 Sikkerhetsstillelse

(1) Voldgiftsretten kan pålegge partene å stille sikkerhet for voldgiftsrettens omkostninger, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Voldgiftsretten kan helt eller delvis avslutte voldgiftssaken dersom ikke slik sikkerhet blir stilt.

(2) Dersom en part unnlater å stille pålagt sikkerhet, kan den annen part stille hele sikkerheten eller bringe tvisten inn for domstolene til avgjørelse.

8. kapittel. Ugyldighet*§ 8-1 Krav om tilsidesetting av voldgiftsdommen*

En voldgiftsdom kan bare settes til side som ugyldig av domstolene gjennom et søksmål etter §§ 8-2 og 8-3.

§ 8-2 Ugyldighetsgrunner

(1) En voldgiftsdom kan bare settes til side av domstolene dersom

(a) en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter norsk rett,

(b) den part som har anlagt ugyldighetssøksmål ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevnelsen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken,

(c) voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet, eller

(d) voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller saksbehandlingen strider mot loven eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen.

(2) Når spørsmålet om gyldigheten av en voldgiftsdom er brakt inn for domstolene skal domstolen av eget tiltak sette dommen til side dersom

(a) tvisten ikke kan avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller

(b) voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).

(3) Dersom ugyldighetsgrunnen bare rammer en del av dommen, får ugyldigheten bare virkning for denne delen.

§ 8-3 Søksmålsfrist og behandling av søksmålet

(1) Søksmål om å sette til side en voldgiftsdom må anlegges innen tre måneder fra den dag parten mottar voldgiftsdommen. Dersom voldgiftsretten foretar retting eller avsier tilleggsdom etter § 6-8, løper fristen fra dette tid-

spunktet. Tilsvarende gjelder der voldgiftsretten beslutter å ikke ta til følge en parts anmodning om retting eller avsigelse av tilleggsdom etter § 6-8.

(2) Domstolen kan, når det er reist sak etter (1) og det er grunnlag for ugyldighet, sette voldgiftsdommen til side og samtidig henvise saken til videre behandling og ny avgjørelse i voldgiftsretten.

(3) Tilsidesettelse av en voldgiftsdom medfører at den aktuelle voldgiftsavtalen igjen blir virksom, med mindre annet er avtalt mellom partene.

9. kapittel. Anerkjennelse og fullbyrdelse

§ 9-1 Anerkjennelse og fullbyrdelse

(1) En voldgiftsdom skal anerkjennes og kunne fullbyrdes etter denne bestemmelsen og § 9-2, uavhengig av i hvilket land den er avsagt.

(2) Anerkjennelse og fullbyrdelse av en voldgiftsdom forutsetter at en part gjør voldgiftsdommen tilgjengelig i original eller ved attestert kopi. Dersom voldgiftsdommen ikke er utformet på norsk, svensk, dansk eller engelsk, skal parten også gjøre tilgjengelig en attestert oversettelse. Det kan kreves dokumentasjon for at det forelå avtale eller annet grunnlag for voldgift.

(3) Fullbyrdelse skjer etter reglene i tvangsfullbyrdesloven så langt ikke annet følger av dette kapittel.

§ 9-2 Forhold som er til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse

(1) Anerkjennelse eller fullbyrdelse av en voldgiftsdom kan bare nektes dersom:

(a) en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter det lands rett hvor voldgiftsdommen ble avsagt,

(b) den part som voldgiftsdommen er påberopt overfor ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevnelsen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken,

(c) voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet,

(d) voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller saksbehandlingen strider mot loven på voldgiftsstedet eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen, eller

(e) voldgiftsdommen ennå ikke er bindende for partene, eller den varig eller midlertidig er satt til side av en domstol på voldgiftsstedet eller av en domstol i det landet hvis rettsregler er anvendt ved avgjørelsen av tvistegjensstanden.

(2) Domstolene skal av eget tiltak nekte anerkjennelse og fullbyrdelse av en voldgiftsdom når:

(a) tvisten ikke kunne avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller

(b) anerkjennelse eller fullbyrdelse av voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).

(3) Dersom grunnen til å nekte anerkjennelse eller fullbyrdelse bare rammer en del av dommen, er det bare denne delen som kan nektes anerkjent eller fullbyrdes.

§ 9-3 Utsettelse og sikkerhetsstillelse

Domstolen kan utsette avgjørelsen om anerkjennelse og fullbyrdelse dersom den finner dette hensiktsmessig, og søksmål om tilsidesettelse av en voldgiftsdom er anlagt ved en domstol som nevnt i § 9-2(1)(e). Domstolen kan i et slikt tilfelle, etter krav fra den part som krever anerkjennelse eller fullbyrdelse, pålegge den annen part å stille sikkerhet.

10. kapittel. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser*§ 10-1 Ikrafttredelse*

Denne lov trer i kraft [. . .].

Endringer i andre lover

Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 annet ledd (d) skal lyde:

(d) voldgiftsdom etter voldgiftsloven, og avgjørelser som ellers er tvangskraftige etter voldgiftsloven § 7-1.

Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 nytt fjerde ledd skal lyde:

For innvendinger mot et krav som er fastslått i voldgiftsdom, gjelder voldgiftsloven kapittel 9.

Kapittel 2

Utvalgets oppnevning, mandat og arbeid

2.1 Utvalgets oppnevning og sammensetning

Twistemålsutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 9. april 1999. Utvalget fikk følgende sammensetning:

- leder høyesterettsdommer Tore Schei
- byrettsdommer Marianne Berg
- advokat Kristin Bjella
- advokat Ingeborg Moen Borgerud
- advokat Atle Helljesen
- professor dr. juris Jo Hov
- lagdommer Dag Bugge Nordén

På grunn av andre krevende arbeidsoppgaver fant professor dr. juris Jo Hov det nødvendig å fratre som medlem av utvalget. I hans sted ble den 25. februar 2000 oppnevnt

- førsteamanuensis dr. juris Arnfinn Bårdsen

Utvalgets sekretær har vært advokat Christian H. P. Reusch. Advokat Thomas Svensen har utført viktige sekretæroppgaver ved utvalgets arbeid med voldgiftsreglene.

2.2 De to innstillingene som avgis

Sammen med denne innstillingen til lov om voldgift, legger utvalget frem innstilling til lov om tvisteløsning (tvisteloven). Det er i innstillingen til lov om tvisteløsning generelt gjort rede for utvalgets oppnevning, mandat og arbeid. Nedenfor vil utvalget bare gå inn på den del av mandatet og arbeidet som gjelder voldgift.

2.3 Bakgrunn og mandat

Bakgrunn og mål for utvalgets arbeid er i brede trekk beskrevet i den kongelige resolusjon om oppnevningen og i foredraget til resolusjonen. Om voldgift heter det i foredraget:

«14. Voldgift. Det bør vurderes om det er ønskelig med en revisjon av voldgiftsreglene, blant annet på bakgrunn av at mange land de siste ti år har revidert sin voldgiftslovgivning ut fra UNCITRALs modellov for internasjonal voldgift i forretningsforhold fra 1985. Utgangspunktet må være at voldgiftsreglene også i fremtiden skal romme en stor variasjonsbredde i gjennomføringen av voldgiftssaker. Det må dessuten tas hensyn til at reglene også må kunne anvendes av ikke-jurister og at de må passe for såvel små som store forhold. Spørsmålene om voldg-

iftsdommers offentlighet og om hvilke arkivordninger som bør gjelde for voldgiftsdommer, bør vies oppmerksomhet. Med henblikk på kostnadsnivået i forbindelse med en voldgiftsprosess bør det vurderes om det skal gis regler som gjør at sakens parter kan løses fra en eventuell voldgiftsklausul.»

Utvalget ble pålagt å rådføre seg med ulike interessegrupper i arbeidet. Frist for arbeidet ble satt til 1. juli 2002.

2.4 Utvalgets arbeid

2.4.1 Møter

Utvalget har, som nevnt i innstillingen til ny lov om tvisteløsning, hatt møter over i alt 52 hele møtedager. Det inkluderer drøftelsene om voldgift, som selvfølgelig bare har utgjort en mindre del av utvalgets samlede drøftelser.

Utvalget har i arbeidet lagt stor vekt på kontakten utad. Vi har hatt møter med en rekke organisasjoner og enkeltpersoner, hvor vi også har tatt opp spørsmål i tilknytning til voldgift. Når det mer generelt gjelder møter, seminarer mv., vises til utredningen om tvistelov.

Utvalget opprettet tidlig en hjemmeside på Internett med opplysninger om mandat, sammensetning og møter. Utvalgets redegjørelser og foreløpige forslag til regler ble lagt ut på Internett, og de ble også sendt til alle som vi antok kunne ha interesse av dem. Vi ga uttrykk for at vi ønsket uttalelser til notatene, og har fått ganske mange kommentarer. Dette opplegget ble også fulgt ved arbeidet med voldgiftsreglene.

I samarbeid med Oslo handelskammers institutt for voldgift og tvisteløsning arrangerte utvalget i mars i år et to dagers seminar om ny voldgiftslov.

Også for voldgiftsreglene har utvalget fått nyttige innspill. Det gjelder dels uttalelser fra institusjoner og enkeltpersoner i tilknytning til utvalgets notater om voldgift, og det gjelder innspill på det nevnte seminaret fra innledere og deltakere. Utvalget vil rette en varm takk til alle som har bistått oss.

2.5 Egen voldgiftslov

Utvalget er kommet til at voldgiftsreglene bør gis som en egen voldgiftslov. Det er vanlig i de fleste land. UNCITRAL modellov bør etter utvalgets mening legges til grunn for oppbygging og utforming av voldgiftsreglene, se II.8.4. Systematikken og utformingen av reglene her bryter så vidt mye med utkastet til tvistelov, at også det gjør en innpassing av voldgiftsreglene i tvisteloven mindre naturlig. Ved å gi voldgiftsreglene i en egen lov, markeres det at det ikke gjelder noen generell regel om at voldgiftsreglene skal suppleres med tvistelovens behandlingsregler. Loven hvor voldgiftsreglene tas inn, bør hete Lov om voldgift, med voldgiftsloven som offisiell kortform.

2.6 Oppbyggingen av innstillingen

Denne innstillingen er, på samme måte som innstillingen til tvistelov, delt i fire hoveddeler. I del I er selve lovutkastet, redegjørelsen for utvalgets arbeid mv.

og et sammendrag av innstillingen. I del II drøftes en del prinsipielle og mer generelle spørsmål knyttet til voldgiftsreglene og voldgiftsinstituttet. I del III er bemerkninger til de enkelte kapitler og bestemmelser i lovutkastet. For å øke lesbarheten av de spesielle bemerkningene, har utvalget også inntatt selve lovteksten ved innledningen til drøftelsen av den enkelte bestemmelse. Det får øket betydning dersom det i det videre lovarbeidet blir gjort større endringer i bestemmelsene eller hvis rekkefølgen på bestemmelsene endres. Den engelske oversettelsen av lovutkastet og sammendraget er tatt inn i del IV.

Ved henvisninger til andre punkter i innstillingen er dette angitt med romertall og arabertall hvis det punktet som det vises til står i en annen hoveddel av innstillingen. Det vil gjelde f.eks. hvis det fra et punkt i del I vises til II.6. Henvisninger innen samme hoveddel, f.eks. innenfor II, skjer ved bruk av arabertall.

Som vedlegg til innstillingen følger:

1. Litteratur og forarbeider
2. UNCITRAL Modellov
3. New York-konvensjonen
4. Lag om skiljeforfarande
5. Oslo Handelskammers institutt for voldgift og alternativ tvisteløsningsregler for voldgift
6. ICC-regler for voldgift

2.7 Oversettelse til engelsk

Utvalget har registrert et ønske hos mange om at lovutkastene skal bli tilgjengelig på engelsk. Det vises til redegjørelsen for dette i innstillingen til tvistelov. For voldgiftsloven vil en oversettelse til engelsk være helt nødvendig for en drøftelse av om loven vil kunne bli akseptert som en «modellov», se II.6. Det er mulig at innstillingen om voldgift av samme grunn burde vært oversatt i sin helhet, men utvalget har funnet grunn til å nøye seg med å få oversatt et sammendrag. Videre oversettelse får eventuelt overveies i oppfølgingsarbeidet.

Oversettelsen er utført av statsautorisert translatør, cand.jur. Knut Engedal.

2.8 Det videre arbeidet

Utvalget har konkludert med at voldgiftsloven bør utformes etter mønster av UNCITRALs modellov. Det vises til II.6 og II.8.4. Skal man fullt ut oppnå de fordeler som dette innebærer, bør mønstret følges slik at vår voldgiftslov aksepteres av UNCITRAL og loven inngår på UNCITRALs liste over lover som er bygget på modelloven. Det er etter utvalgets mening lite trolig at noen av de løsninger som er valgt i lovutkastet, er til hinder for en slik anerkjennelse. På ett punkt er det imidlertid valgt en noe annen systematikk enn i modelloven. I UNCITRALs modellov er det i en rekke enkeltbestemmelser sagt at de kan fravikes ved avtale. Utvalget har her valgt en annen teknikk. Det er gjennom utkastets § 1-3 angitt det generelle utgangspunkt om avtalefrihet, og det

er deretter i de aktuelle bestemmelser særskilt sagt hva partene ikke kan fra-vike ved avtale.

Forskjellen til modelloven er her utelukkende lovteknikk. Det er ikke til-siktet ulike løsninger. Men det er klart at en slik ulik teknikk i noen grad vil redusere gjenkjenneligheten av de enkelte regler, selv om reglene, når det gjelder avtalefriheten, ikke skiller seg fra hverandre. Selv om utvalget er av den mening at den tekniske løsning vi har valgt er enklere enn modellovens, er det klart at løsningen ikke bør velges hvis det vil være til hinder for å få en lov akseptert av UNCITRAL. Hvis departementet ønsker å gå videre med en voldgiftslov basert på det utast utvalget har lagt frem, er det grunn til å få undersøkt dette nærmere.

Kapittel 3

Kort sammendrag og oversikt over innstillingen

3.1 Del I Lovutkast, bakgrunn og sammendrag

I innstillingens del I er tatt inn utkast til Lov om voldgift (voldgiftsloven), en redegjørelse for utvalgets oppnevning, mandat og arbeid og et sammendrag. Lovutkastet og sammendraget er også oversatt til engelsk, se IV. 1 og 2.

3.2 Del II Generelle drøftelser

3.2.1 Innledning

Utvalget gjør kort rede for den adgang det er til å avgjøre rettstvister ved voldgift.

3.2.2 Historikk

Utvalget har under dette punktet noen få bemerkninger om historiske forhold. Det redegjøres for utviklingen og lovendringer etter at tvistemålsloven trådte i kraft i 1927.

3.2.3 Grunner for voldgift

I dette avsnittet går utvalget kort gjennom de viktigste grunner til at parter ønsker voldgift i stedet for behandling ved de alminnelige domstoler.

Rettsens sammensetning vil ofte være et vesentlig hensyn. Partene vil normalt kunne påvirke sammensetningen av voldgiftsretten, og kan dermed få den besatt med personer de har særlig tillit til og som har gode faglige kvalifikasjoner for å avgjøre tvisten.

Tidsaspektet er et annet hensyn som ofte vil være vesentlig. I de aller fleste tilfeller vil en voldgiftssak bare bli behandlet i én instans, i motsetning til saker for de alminnelige domstoler som ofte behandles i to instanser og i noen tilfeller i tre.

Omkostningsaspektet kan også tale for bruk av voldgift, nemlig ved at man sparer behandlingsutgifter ut over én instans. På den annen side vil partene fullt ut måtte betale utgiftene til voldgiftsretten. De kan også bli påført ekstraomkostninger i forbindelse med midlertidige sikringstiltak som ikke kan foretas av voldgiftsretten selv, men bare av de alminnelige domstoler.

Den frihet partene har til å avtale hvordan voldgiftssaken skal behandles, gir mulighet for å tilpasse behandlingen til tvisten i større grad enn ved alminnelig domstolsbehandling hvor valgfriheten er mindre.

Diskresjon vil være et viktig hensyn for voldgift i mange tilfeller. Offentlighet kan unngås i langt større grad ved voldgift enn ved ordinær domsbehandling.

Ønsket om å bevare gode relasjoner mellom partene er et annet hensyn som trekkes frem for voldgift. Mange vil nok oppleve voldgiftsbehandling som vesentlig mindre konfliktfylt enn ordinær domstolsbehandling.

Det er anledning til for partene å avtale at voldgiftsretten skal kunne dømme etter det den finner rimelig. Imidlertid vil nok de fleste parter foretrekke at avgjørelsen skal bygges på gjeldende rett, slik at muligheten for rimelighet som avtalt avgjørelsesgrunnlag neppe betyr mye for at voldgift velges.

Rettspråket kan avtales ved voldgift. Det kan være praktisk at forhandlingene foregår på et annet språk enn norsk, og at det ikke er krav til oversettelse av dokumenter.

I internasjonale tvister er det viktig at voldgift gjennomføres slik at avgjørelsen kan anerkjennes og fullbyrdes i andre land. Om New York-konvensjonens regler følges, er dette mulig. Fortrinnet med anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsdommer sammenliknet med dommer fra de alminnelige domstoler, er imidlertid blitt mindre de siste årene, særlig på grunn av Luganokonvensjonen som mange av Norges viktigste handelspartnere er tilsluttet.

3.2.4 Voldgift i praksis

Utvalget går inn på det omfang voldgiftsinstituttet har. De tall utvalget sitter inne med, gir et usikkert bilde. På den ene siden tyder tallene på et relativt begrenset antall voldgiftsdommer. På den annen side er det klart at voldgift spiller en viktig rolle som tvisteløsningsmekanisme ved bilforsikring og i mer kompliserte saker blant annet innen skipsbygging, entrepris og olje- og gassvirksomhet. De mest anvendte standardkontrakter mellom næringsdrivende i Norge henviser til voldgift som tvisteløsningsform.

3.2.5 Gjeldende rett

I dette hovedavsnittet gir utvalget en oversikt over hovedelementer i voldgiftsreglene i tvistemålsloven kapittel 32.

3.2.6 UNCITRALs modellov

Utvalget gjør først kort rede for UNCITRALs voldgiftsregler og så for UNCITRALs modellov. Det er redegjort for tilblivelsen av modelloven og hensikten med den. Videre beskrives oppbyggingen av modelloven og status for bruk av den som mønster for nyere voldgiftslover.

3.2.7 Utenlandsk rett

I dette punktet går utvalget inn på voldgiftslovgivningen i noen andre land. Utvalget starter med Sverige som fikk en ny voldgiftslov - lag om skiljeförfarande - i 1999. Sverige la ikke modelloven direkte til grunn for den nye voldgiftsloven, men loven er likevel sterkt influert av modelloven. Totalt består lag om skiljeförfarande av ni kapitler og 60 paragrafer. Strukturen og detaljeringsgraden avviker en del fra modelloven.

Danmarks voldgiftslov er fra 1972. Den har ikke hatt modelloven som basis, men gir langt på vei tilsvarende løsninger.

Voldgift er relativt utbredt i Tyskland i større forretningsmessige tvister. Tyskland fikk nye voldgiftsregler som trådte i kraft 1. januar 1998. Loven er i det vesentlige lik modelloven både med hensyn til struktur og innhold. Tyskland er et «modellovland». Voldgift er også meget vanlig ved kommersielle tvister i England, Wales og Skottland. England og Wales fikk ny voldgiftslov i 1996. Der la man ikke modelloven direkte til grunn. Den engelske lov

er bygget opp annerledes, og har en langt mer detaljert regulering av voldgiftsinstituttet enn modelloven. Skottland er en egen jurisdiksjon innen UK. Skottland har lagt modelloven til grunn for sin voldgiftslov, og er regnet som et modellovland.

3.2.8 Utvalgets vurderinger

3.2.8.1 Innledning

Punktet med utvalgets vurderinger er en hoveddel av utvalgets innstilling. Utvalget drøfter her prinsipielle sider ved voldgiftsinstituttet og ved utformingen av reglene.

Utvalget bemerker at det ser det som et selvsagt utgangspunkt at parter også i fremtiden skal kunne avtale at tvister mellom dem skal kunne avgjøres med endelig virkning ved voldgift. På tross av at det kan reises enkelte innvendinger mot sider ved voldgiftsinstituttet, står det for utvalget som utenkelig at ikke det norske rettssystemet skal akseptere voldgift som alternativ tvisteløsningsform. Men selv om avtalefriheten gir partene adgang til å unnta visse tvister fra de alminnelige domstolene, er det ut fra den offentlige interesse et behov for å sikre at voldgift er en forsvarlig tvisteløsningsmekanisme. Voldgiftsprosessen må tilfredsstillende grunnleggende krav til rettssikkerhet, og må også i en viss utstrekning være underlagt domstolskontroll ved de alminnelige domstoler.

En voldgiftslov bør ivareta to hovedhensyn. Den må fremme en effektiv voldgiftsbehandling, og den må ivareta de offentlige interesser som gjør seg gjeldende.

3.2.8.2 Nasjonale og internasjonale tvister

Utvalget peker på at den økende internasjonalisering generelt også påvirker voldgiftsinstituttet. Det er grunn til å anta at forretningsmessige tvister med internasjonalt tilsnitt vil øke som følge av at antallet avtaler mellom norske og utenlandske parter øker. Norske voldgiftsregler må omfatte både nasjonale og internasjonale tvister. Spørsmålet oppstår om disse to tvistetyper skal underlegges ulik regulering og i tilfelle gjennom ulike lover. Utvalgets konklusjon er at det er ønskelig med en felles lov for begge typer tvister. Det er bare på få punkter det er grunn til å ha særskilte regler for enten nasjonale eller internasjonale tvister.

3.2.8.3 Internasjonale konvensjoner

Forholdet til internasjonale konvensjoner drøftes. Det pekes her på at de norske voldgiftsreglene bør utformes under hensyn til det som følger av de viktigste konvensjoner om internasjonal voldgift, særlig New York-konvensjonen.

3.2.8.4 Skal modelloven legges til grunn?

Utvalget drøfter om modelloven skal legges til grunn for nye norske voldgiftsregler. Det pekes på at modelloven på relativt kort tid har fått gjennomslag i en rekke stater. Reglene er utarbeidet etter et langvarig internasjonalt arbeid

og har vært gjenstand for grundig overveielse. Modelloven er anbefalt lagt til grunn av FN-organet UNCITRAL. Det pekes på ulike løsninger i ulike land, og de hensyn som der er vektlagt. Utvalgets konklusjon er at de beste grunner taler for at modelloven legges til grunn for en ny lov om voldgift.

3.2.8.5 Gjenstand for voldgift

Utvalget drøfter hva som kan være gjenstand for voldgift. Det må, som etter gjeldende lov, foretas en avgrensning mot tvister som ikke er undergitt fri rådighet. Disse skal ikke kunne voldgis. Enkelte spørsmål vedrørende kravet til fri rådighet nevnes.

Konkurranseretten drøftes særskilt. Det er et viktig spørsmål om tvister som reiser konkurranserettslige problemer, kan voldgis. Utvalget viser her til regelgivning i andre land, blant annet den svenske loven, og går inn på praksis ved EF-domstolen om spørsmålet. Utvalgets konklusjon er at de privatrettslige virkninger mellom partene som følge av konkurranseretten, må kunne avgjøres av voldgiftsretten.

Forbrukerforhold drøftes også spesielt. Utvalgets konklusjon er at det for avtaler der en forbruker er part, bør gis en særlig regel om at det ikke kan inngås avtale om voldgift før tvist er oppstått. Det stilles også vilkår om form til voldgiftsavtalen i disse tilfellene.

Krav til søksmålsituasjon og søksmålgjenstand diskuteres. Spørsmålet er om de krav som man her stiller for å anlegge søksmål for de ordinære domstoler, også skal gjelde for voldgift. Det pekes på at enkelte land anerkjenner voldgift selv om tvisten ikke kunne vært brakt inn for domstolene. Det gjelder blant annet Sverige. Modelloven synes å legge opp til at det kun er retts tvister som kan voldgis, med en avgrensning omtrent som den som følger av tvistemålsloven § 54 og utkastet til tvistelov § 1-3. Utvalgets konklusjon er at de vilkår som er oppstilt for å kunne bringe en sak inn for domstolene etter utkastet til tvistelov § 1-3, også gir en riktig avgrensning for det som bør kunne avgjøres ved voldgift.

3.2.8.6 Voldgiftsavtalen

I dette punktet stiller utvalget spørsmål om hvilke krav som må stilles til voldgiftsavtalen. Både krav til form og til vedtakelse drøftes.

Når det gjelder formkrav, viser utvalget innledningsvis til tvistemålsloven § 452 annet ledd, til skriftlighetskravet i New York-konvensjonen artikkel II og til modelloven artikkel 7. Selv om mange land har fulgt modelloven og stiller krav om skriftlighet, gjelder det imidlertid ikke på noen måte unntaksfritt. Sverige, som spiller en viktig rolle i internasjonal voldgift, har ikke noe krav om at voldgiftsavtalen skal være skriftlig. Det samme gjelder Danmark. New Zealand, som er godtatt som modellovland, krever heller ikke skriftlighet.

Utvalget drøfter relativt bredt spørsmålet om det bør kreves skriftlig avtale ved voldgift. Her pekes det først på at det som hovedregel ikke stilles formkrav til avtaler. Tar man dette som et utgangspunkt, blir vurderingstemaet om det er grunner som tilsier at dette utgangspunktet fravikes for avtaler om voldgift. Utvalget minner om at det at det ikke kreves skriftlighet, ikke er det samme

som at det ikke stilles krav til den vedtakelse som må foreligge for at avtale skal være inngått. Svensk rett er et eksempel på det.

Sentrale hensyn for å kreve skriftlighet ved avtale vil være notoritet og til at partene skal tenke gjennom avtalen skikkelig. Disse hensynene vil gjennomgående bli bedre ivaretatt jo strengere skriftlighetskravet er. Det pekes i den forbindelse på at spørsmålet om det bør kreves skriftlighet, og fordeler og ulemper med et skriftlighetskrav, ikke kan stilles generelt. Vurderingen må ses i forhold til det skriftlighetskrav man vil operere med. Utvalget ser det som urealistisk å innføre et strengere skriftlighetskrav enn det som følger av tvistemålsloven § 452 annet ledd. Et slikt skriftlighetskrav vil et stykke på vei kunne ivareta notoriteten, men man er neppe sikret at fokus hos partene rettes mot konsekvensene av å avtale voldgift. Det er i det hele tvilsomt hva man oppnår utover det som ivaretas gjennom det krav til vedtakelse som uansett må stilles opp for at det skal foreligge en avtale.

Utvalget går også inn på det arbeid som foreligger innenfor UNCITRAL i retning av å få endret modelloven, slik at skriftlighetskravet der skal bli mindre strengt. Arbeidet med en «fortolkningsanbefaling» i forhold til artikkel II i New York-konvensjonen, for at den skal forstås på en måte som er akseptabel i forhold til de behov som foreligger, nevnes også.

Det pekes på problemer med å ha et ulikt skriftlighetskrav i norsk lov og i New York-konvensjonen artikkel II. I den forbindelse pekes det på den risiko det vil være for at en part som inngår en avtale som er formriktig i forhold til et norsk skriftlighetskrav, også uten videre skal basere seg på at avtalen vil være formriktig i forhold til New York-konvensjonen.

Det er utvalgets konklusjon at verken de grunner som generelt kan anføres for skriftlighetskrav, eller hensynet til New York-konvensjonen, kan begrunne et vilkår om skriftlighet for voldgiftsavtalen.

Som påpekt må spørsmålet om form - skriftlighet - holdes ut fra spørsmålet om vedtakelse. Også vedtakelseskravet er diskutert under forutsetning av at rettsforholdet gjelder næringsvirksomhet. Utvalget går inn på hva det skal til for at det er inngått avtale om voldgift, hvilke avtaleteknikker som her er akseptable. Spørsmålet drøftes blant annet i forhold til tilfeller hvor voldgiftsklausulen er inntatt i såalte «agreed documents», som er standardkontrakter som er skreddersydd for spesielle avtaletyper, og som er blitt til etter forhandlinger mellom bransjeorganisasjoner som representerer de ulike avtaleparter.

Utvalget foreslår opprettholdelse av den regel vi i dag har om at en part blir bundet til voldgift dersom han uten å gjøre innsigelser overfor voldgiftsretten går inn på sakens realitet.

Forbrukerforhold diskuteres særskilt. Utvalget mener at det må oppstilles et skriftlighetskrav, og det et skriftlighetskrav som er strengere enn det som følger av § 452 annet ledd. Det er vist til den tyske voldgiftsloven.

Utvalget diskuterer spørsmålet om voldgiftsavtalen bør følge med ved overdragelse av det rettsforhold som omfattes av voldgiftsavtalen. Det pekes på ulike hensyn her. Utvalgets konklusjon er at loven bør inneholde en uttrykkelig regel om at voldgiftsavtalen følger med ved overdragelse av det rettsforhold som omfattes av voldgiftsavtalen.

3.2.8.7 Voldgiftsrettens domsmyndighet etter voldgiftsavtalen

Et hovedspørsmål er om en tvist om voldgiftsrettens domsmyndighet skal prøves av voldgiftsretten eller av de alminnelige domstoler. Her kommer prinsippet om «kompetanse-kompetanse» inn. Prinsippet angir at voldgiftsretten selv kan avgjøre om den har slik domsmyndighet, det vil si at den har kompetanse til å avgjøre sin egen kompetanse. Prinsippet er anerkjent i stort sett hele verden. Det er kommet til uttrykk i modelloven og må legges til grunn i en ny lov om voldgift. Utvalget drøfter nærmere om hvordan prøvingen av spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet skal skje.

Et annet prinsipp som kommer inn ved spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet, er prinsippet om atskilthet - «separability». Spørsmålet er hva som skjer med en voldgiftsavtale dersom en kontrakt som voldgiftsavtalen inngår i, anses ugyldig eller av andre grunner ikke er bindende mellom partene. Det er en forutsetning for voldgiftsrettens mulighet til å kjenne kontrakten uforbindende, at voldgiftsavtalen i denne sammenheng er en selvstendig avtale som står på egne ben. Det er et internasjonalt anerkjent prinsipp at en voldgiftsavtale eller en voldgiftsklausul i denne sammenheng er å anse som en selvstendig avtale atskilt fra kontrakten.

3.2.8.8 Voldgiftsretten

Utvalget går først inn på spørsmålet om antall voldgiftsdommere. Modelloven bestemmer at retten skal bestå av tre dommere, hver av partene oppnevner én voldgiftsdommer og disse to oppnevner så den tredje. Også utvalget er kommet til at hovedregelen bør være at voldgiftsretten består av tre dommere.

Utvalget mener at det beste er om partene kan oppnevne hele voldgiftsretten i fellesskap. Hvis partene ikke blir enige, bør de da oppnevne en voldgiftsdommer hver, som så skal oppnevne den tredje.

Utvalget drøfter habilitet og kvalifikasjonskrav, fratreden av voldgiftsdommer og oppnevning av ny voldgiftsdommer.

3.2.8.9 Saksbehandlingen

Modelloven inneholder en mer utførlig regulering av saksbehandlingen enn tvistemålsloven. Modelloven stiller imidlertid få krav som ikke kan fravikes ved avtale. Det er først og fremst regelen om at partene skal likebehandles og gis full anledning til å fremføre sin sak, som det ikke er adgang til å avtale at ikke skal få anvendelse, jf. modelloven artikkel 18.

Også utvalget ser det slik at det må være noen få ufravikelige regler, men ellers avtalefrihet. Det bør oppstilles enkelte deklarasjonelle regler som angir en normalløsning for voldgiftsbehandlingen.

Det har vært påberopt overfor utvalget at det kan være nyttig med en «kokebok» over den saksbehandling som voldgiftsretten normalt bør følge. Til dette har utvalget pekt på at tvistelovens regler om behandling av saker i første instans etter allmennprosessen, eventuelt etter småkravsprosessen hvis tvisten gjelder et mindre eller middelsstort krav, i høy grad bør kunne tjene som veiledning eller mønster. Men, som nevnt, noe generelt krav til at disse reglene skal følges, vil det ikke være.

Rettspråket er viktig. Dette kan avtales, men utvalget har funnet grunn til å foreslå som deklarasjonsregel at lovspråket skal være norsk hvis samtlige parter er hjemmehørende i Norge.

Enkelte viktige saksbehandlingsregler drøftes. Det pekes avslutningsvis på at en ikke uvanlig situasjon er at parter unnlater å følge opp saksforberedelsen og ikke møter til selve forhandlingene. For å unngå at en part hindrer eller sterkt forsinker voldgiftsbehandlingen, bør det innføres regler som gjør at voldgiftsprosessen ikke stopper opp. Utvalget foreslår lovfestet, i tråd med modelloven, at voldgiftsretten kan avsi en alminnelig voldgiftsavgjørelse på bakgrunn av saken slik den står for voldgiftsretten, selv om en part unnlater å møte.

3.2.8.10 Voldgiftsavgjørelsen

Under dette punktet diskuterer utvalget ulike sider ved voldgiftsavgjørelsen. For det første drøftes hvilket rettslig grunnlag avgjørelsen skal bygge på og den frihet partene har til å fastsette dette. Utvalget har vurdert om det bør settes en frist for voldgiftsretten til å avsi dom, men er kommet til at en standardisert frist i en del tilfeller vil passe dårlig og virke mot sin hensikt. Regler for avstemning drøftes. Utvalget foreslår en ordning der et forlik kan stadfestes av voldgiftsretten gjennom dom.

Form og innhold av voldgiftsavgjørelsen drøftes. Etter utvalgets oppfatning bør en voldgiftsdom av notoritetshensyn være skriftlig og signert av voldgiftsdommerne. Det er også visse andre formkrav. Det bør innføres et deklarasjonskrav til begrunnelse, og til at det skal opplyses om dissens og grunnlaget for dissensen.

Utvalget drøfter spørsmål om retting, tolkning og tilleggsdom. Utvalget har vært i en viss tvil, men er kommet til at det ikke bør åpnes for tolkning av dommer. Er det uklarheter som har betydning for partene, bør disse i tilfelle rettes innenfor rammen av rettingsreglene.

Modelloven inneholder ikke regler om saksomkostninger og sikkerhetsstillelse. Men det er forutsatt at det skal reguleres i nasjonal lovgivning. Utvalget foreslår regler om dette.

3.2.8.11 Ugyldige voldgiftsdommer

På dette punkt følger utvalget modellovens regler. Meget langt på vei gir det tilsvarende mulighet for å få underkjent en voldgiftsdom som den adgangen som i dag følger av tvistemålsloven §§ 467 og 468.

3.2.8.12 Anerkjennelse og fullbyrdelse

Også for anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser følger utvalget modellovens regler. Imidlertid stilles det heller ikke ved anerkjennelse og fullbyrdelse noe krav til at det skal foreligge en skriftlig voldgiftsavtale.

3.2.8.13 Taushetsplikt og offentlighet

Taushetsplikt og offentlighet er et viktig punkt. Utvalget foreslår deklarasjoniske regler som åpner for publisering av voldgiftsdommer. På enkelte rettsfelt er voldgift en dominerende tvisteløsningsmåte. Særlig da er det viktig for partene at de får kjennskap til den rettskilde tidligere voldgiftsdommer er. Etter begjæring fra en part kan imidlertid voldgiftsretten, om parten har saklig grunn for det, bestemme at voldgiftsdommen fortsatt skal være undergitt taushetsplikt, eventuelt at en publisering må skje i anonymisert form.

3.2.8.14 Egen voldgiftslov?

Utvalget drøfter om voldgiftsreglene skal være en del av tvisteloven eller om reglene skal tas inn i en egen lov om voldgift. Valget påvirker ikke innholdet av reglene. Det vises til at det her er gjort ulike valg i ulike land. Utvalget mener at voldgiftsreglene, i samsvar med det som ellers er mest vanlig, inntas i en egen lov om voldgift.

3.3 Del III Bemerkninger til de enkelte kapitler og bestemmelser

1. kapittel: Alminnelige bestemmelser

Kapitlet gir alminnelige bestemmelser om voldgift. Den bestemmelse i kapitlet som er mest spesiell sammenliknet med andre lands voldgiftslovgivning, er åpenbart regelen om taushetsplikt og offentlighet. Utvalget peker i denne forbindelse på at offentliggjøring av voldgiftsdommer er ganske vanlig i mange land, ikke minst hvor det brukes institusjonsvoldgift.

2. kapittel: Voldgiftsavtalen

Det er her særlig grunn til å peke på § 2-2 om voldgiftsavtalen. Som det tidligere er gjort rede for, er det ikke krav om at avtalen skal være skriftlig. Den andre bestemmelsen som er spesiell, er regelen om forbrukerforhold. Her har langt på vei den tyske loven vært mønster.

3. kapittel: Voldgiftsretten

Her er det regler om sammensetning, oppnevning, innsigelser, manglende oppfyllelse av oppdrag og oppnevning av ny voldgiftsdommer. § 3-2 om oppnevning av voldgiftsdommere avviker noe fra det som ellers er vanlig ved at partene så vidt mulig i fellesskap skal oppnevne voldgiftsretten. Men det står partene fritt å avtale at hver av dem skal oppnevne en voldgiftsdommer og at disse så skal oppnevne den tredje. Det er også den oppnevningensmåten som skal følges hvis partene ikke blir enige om sammensetningen.

4. kapittel: Voldgiftsrettens kompetanse

I kapittel 4 er det regler om voldgiftsrettens kompetanse. Reglene her samsvarer i det vesentlige med modellovens regler.

5. kapittel: Saksbehandlingen

Regler om saksbehandlingen er gitt i kapittel 5. Vilkåret om likebehandling i § 5-1 er viktig og kan ikke fravikes. De fleste av de andre reglene vil kunne fravikes.

6. kapittel: Avgjørelse av voldgiftssaken

Kapittel 6 gir regler om avgjørelse av voldgiftssaken. Reglene følger meget langt på vei modelloven.

7. kapittel: Saksomkostninger

Regler om saksomkostninger er foreslått i kapittel 7. Der er regler om voldgiftsrettens krav på omkostninger og på at det blir stilt sikkerhet for disse. Videre er det regler om fordeling av omkostninger mellom partene.

8. kapittel: Ugyldighet

Modellovens regler følges praktisk talt fullt ut.

9. kapittel: Anerkjennelse og fullbyrdelse

Modellovens regler følges praktisk talt fullt ut.

3.4 Del IV Draft statute and brief summary and overview of the report

I del IV.1 og 2 er henholdsvis lovutkastet og sammendraget tatt inn i engelsk oversettelse.

Del II Generelle drøftelser

Kapittel 4

Innledning

Rettstvister som partene ikke klarer å løse i minnelighet, kan bringes inn for de alminnelige domstoler. Partene kan imidlertid i stedet avtale at tvisten skal avgjøres av en voldgiftsrett.

Dersom partene gyldig har avtalt voldgift, skal saken avvises om den likevel blir brakt inn for de alminnelige domstoler, og saksøkte krever avvisning. En voldgiftsdom har samme virkning som en rettskraftig dom. Det innebærer at den ikke kan bringes inn for de alminnelige domstoler med påstand om at voldgiftsrettens bevisbedømmelse eller rettsanvendelse er uriktig. Men en part kan bringe voldgiftsdommen inn for domstolene med påstand om at avgjørelsen er ugyldig på grunn av bestemte grove feil.

Tvistemålsloven kapittel 32 har regler om voldgift. Disse reglene får bare anvendelse på norske voldgiftsavtaler og norske voldgiftsdommer. I praksis vil det gjelde avtaler om at voldgiftsbehandling skal foregå i Norge og voldgiftsdommer avsagt i Norge. Utenlandske voldgiftsavtaler og voldgiftsdommer anerkjennes likevel normalt etter norsk rett. For å kunne fullbyrde en utenlandsk voldgiftsavgjørelse i Norge, må det anlegges søksmål ved norsk domstol, dersom ikke annet følger av overenskomst med fremmed stat. Den viktigste overenskomsten i denne sammenheng er FN-konvensjonen av 10. juni 1958 om anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske voldgiftsavgjørelser (New York-konvensjonen). Konvensjonen er tiltrådt av omkring 125 land, herunder de land Norge har mest handelssamkvem med. Dette innebærer at utenlandske voldgiftsavgjørelser i stor utstrekning kan fullbyrdes her i landet uten særskilt saksanlegg ved norsk domstol.

Kapittel 5

Historikk - norsk perspektiv

Voldgiftsinstituttet er eldre enn den offentlige domstolsprosess. Voldgift har sine røtter tilbake fra tiden før statsdannelse og etableringen av statlige eller andre offentlige domstoler. Typiske kjennetegn ved voldgift er at voldgiftsdommen normalt er endelig og at partene - direkte eller indirekte - oppnevner voldgiftsdommerne. Fremstillingen nedenfor er i det vesentligste basert på lagmann Nissens artikkel Rettshistorisk innledning, i Den dømmende makt, 1964, side 1 - 66, Mæland side 12 - 13, og Civilproceuslovkommissionens innstilling fra 1908, side 280 - 281.

Både i romerretten og i gammel norrøn rett var voldgift en anerkjent måte for løsning av tvister.

I republikktiden i Rom (fra ca. 450 f. Kr.) var hovedformen for rettergang de såkalte legis actiones. Fremgangsmåten ved iretteføringen av en sak in jure, var at partene møtte for en embetsmann (først konsulene, senere pretor) og klarla hva tvisten gjaldt. Deretter gikk partene til en oppnevnt dommer (iudex privatus) som dømte i saken.

I den tidligste tiden, mens Norge var et ættesamfunn, ble tvister mellom ættene løst ved blodhevn. Blodhevnen ble etter hvert avløst av fredeligere former for tvisteløsning. Veien til minnelig oppgjør gikk gjennom tinget. Men mislyktes man å komme til enighet, måtte tvisten løses ved kamp - tvekamp.

Etter gammelnorsk tankegang var det intet prinsipielt skille mellom private saker og straffesaker. Partene hadde prosessen i sin hånd; det var en rent privat rettergang.

Selv om rettergangen var privat, fant den over tid en ganske bestemt form. Både i privatretten og i prosessen la man avgjørende vekt på om en kjensgjerning var blitt «vitterlig». Viktige rettshandler skulle foregå i vitners nærvær. Saken ble da «vitterlig», og motparten fikk plikt til å oppfylle den.

Var ikke saken «vitterlig» på denne måten, måtte man ty til andre bevis. Saken ble da innledet ved at saksøkeren fremmet kravet og ba saksøkte oppfylle («kvada»). Oppfylte ikke saksøkte, men tok til gjenmæle, gikk saken over til behandling ved såkalt «skiladómr». Retten besto av partsoppnevnte dommere, som måtte komme til enighet om resultatet. Gikk ikke det, gikk saken over til behandling ved såkalt veddemålsdom («vedjanar-dómr»).

Gjeldssaker og vindikasjonssaker var typiske saker for skiladómsbehandling. Odelssaker var undergitt en særegen skiladómsbehandling.

Skiladómen fantes både i Frostatingslova og Gulatingslova. Ved innføringen og vedtakelsen av Magnus Lagabøters landslov, som ble vedtatt på de forskjellige lagting i 1270-årene, ble de fleste lovreglene fra de gamle landskapslovene videreført. Det gjaldt også skiladómen.

Fra 1200-tallet skjedde det institusjonelle endringer i rettspleien. Disse er nærmere omtalt i innstilling til lov om tvisteløsning, II.2. Men det ble praktisk tatt ikke gitt bestemmelser av betydning for rettspleien fra Håkon Vs død i 1319 og i de neste 200 år. Magnus Lagabøters landslov gjaldt i hovedtrekk uendret frem til Christian IVs lovbok i 1604, som ikke var noe særlig mer enn

en oversettelse av landsloven. Først ved Norske Lov i 1687 ble det materielle innholdet vesentlig endret.

Norske Lov (NL) 1-6-1 inneholdt en egen bestemmelse som ga hjemmel for voldgift. Bestemmelsen fastslo at:

«Dersom parterne voldgive deris sag og tvistighed paa dannemænd, enten med opmand, eller uden, da hvad de sige og kiende, saa vit deris fuldmagt dennem tillader at gjøre, det staar fast, og kand ej for nogen ret til underkiendelse indstævnis, dog kongen sin sag forbeholden.»

Domstolene måtte avvise saken dersom det forelå en voldgiftsavtale, og voldgiftsdommen hadde i utgangspunktet samme virkning som en rettskraftig dom avsagt av de alminnelige domstoler. Dommen kunne anfektes på det grunnlag at voldgiftsavtalen var ugyldig, eller at det forelå mandatoverskridelse eller en saksbehandlingsfeil ved voldgiftsprosessen. Videre kunne dommen underkjennes hvis den var uforenlig med norsk rettsorden. Voldgiftsdommen var ikke tvangskraftig. For tvangfullbyrdelse måtte den vinnende part anlegge fullbyrdelsessøksmål. I slikt søksmål pliktet retten av eget tiltak å klarlegge om det forelå mangler ved voldgiftsavtalen og voldgiftsdommen som tilsa ugyldighet. Men hvis det ikke ble reist innsigelser fra saksøkte, ble det gitt dom på fullbyrdelse uten noen videre undersøkelse. Som det fremgår av den siterte lovbestemmelsen, var NL 1-6-1 ikke annet enn en fragmentarisk regulering av tvisteløsning ved voldgift.

Frem mot begynnelsen av 1900-tallet fikk man enkelte, spredte bestemmelser om voldgift i lovgivningen. Dels var det bestemmelser som ga anvisning på tvisteløsning ved voldgift, og dels var det bestemmelser som påla bestemte personer eller institusjoner å fungere som voldgiftsdommer. Fortsatt hadde ikke voldgiftsdommer tvangskraft, med ett unntak. Forligelseskommisjonernes kjennelser - som ved utarbeidelsen av utkastet til tvistemålsloven ble henregnet til voldgiftsavgjørelser - kunne eksekveres umiddelbart etter lov 8. mai 1869.

Tvisteløsning ved voldgift hadde neppe noen særlig stor utbredelse. Den vesentligste grunnen var nok at dommene ikke kunne tvangfullbyrdes.

En annen årsak til at voldgift var lite brukt, kan ha vært at man ikke hadde egnede institusjoner å henvende seg til. Dette endret seg noe mot slutten av 1800-tallet. I 1884 trådte Kristiania Handelsstands Voldgiftsret i virksomhet. Denne institusjonen behandlet imidlertid ikke mer enn gjennomsnittlig én sak i året. Større utbredelse fikk Kristiania Værearbitrationskontor som trådte i virksomhet fra 1901. Fra 1904 endret institusjonen navn til Børsens voldgiftskontor, og utvidet virksomheten fra bare å gjelde tvister mellom kjøper og selger om varens kvalitet til også å omfatte andre tvister i handelssaker. Børsens voldgiftskontor avgjorde rundt 10 saker i året. Et tilsvarende kontor ble opprettet ved Bergen børs ved en kgl.res. i 1902. Det ble etter dette mer vanlig å innta en klausul om voldgift, enten ved Kristiania eller Bergen børs. I 1906 ble den faste tekniske voldgiftsret etablert i Kristiania. Den faste tekniske voldgiftsretten var kompetent til å behandle saken på begjæring fra én part hvis det var en voldgiftsklausul i kontrakten. Videre kunne den behandle saken på begjæring fra begge parter hvis teknisk innsikt hos dommerne var av betydning. I alt 11 forskjellige faggrupper var representert i denne voldgiftsretten.

I arbeidet med den nye tvistemålsloven var det et ønske at voldgift skulle få større utbredelse. Civilproceuslovkommisjonen mente at:

«At voldgift i nogen større udstrækning skulde komme til at afløse de almindelige domstoles virksomhed, vil der aldrig kunne blive tale om. Men paa mange felter er retsforholdene af en saadan beskaffenhed, at en voldgiftsdomstol lettere end de almindelige retter vil kunne finde en afgjørelse, der rammer parternes tarv; navnlig vil det i mange tilfælde fremstille sig hensigtsmæssigt at gribe til voldgift af den grund, at en endelig afgjørelse vil kunne erhverves hurtigere end ved almindelig rettergang»(Innstilling 1908 side 280).

Utkastet til tvistemålsloven la til rette for å fjerne hindringer for bruk av voldgift. Fra det meget fragmentariske og spinkle reguleringen i NL 1-6-1, gikk man over til en noe mer fullstendig regulering. Det ble understreket at:

«Visstnok lægges det fremdeles hovedsagelig i parternes haand at bestemme saavel valget af voldgiftsmænd som de regler, disse har at iagttage under sagens behandling og afgjørelse. Men dels har utkastet optaget de supplerende bestemmelser, som paakræves for tilfælde af, at voldgiftsavtalen er ufuldstændig eller den ene part ikke er villig til at foretage, hvad der fra hans side udkræves til voldgiftens iværksættelse, dels har det opstillet enkelte ufravigelige forskrifter, som det kræves iagttagne, saafremt voldgiftsavgjørelsen skal nyde offentlig anerkjendelse; endelig er der givet bestemte regler om voldgiftsavgjørelsers ugyldighed og om den maade, hvorpaa ugyldigheden i tilfælde maa gjøres gjeldende.»

Tvistemålsloven ble vedtatt i 1915. De vesentligste deler av loven, med unntak av reglene om overprøving, trådte i kraft 1. juli 1927. Det gjaldt også kapittel 32 om voldgift.

Tvistemålslovens regler om voldgift har vært gjenstand for relativt få endringer. I forbindelse med at Norge 10. juli 1961 ratifiserte New York-konvensjonen, ble tvistemålsloven endret tilsvarende, slik at utenlandske voldgiftsavgjørelser som omfattes av konvensjonen har bindende virkning også her, jf. tvistemålsloven § 168, jf. § 167.

Spørsmålet om en generell revisjon av voldgiftskapitlet i tvistemålsloven ble vurdert på slutten av 1970-tallet. På oppdrag fra Justisdepartementet utarbeidet høyesterettsdommer E. F. Eckhoff en utredning som ble avgitt 15. desember 1977. Konklusjonen var at tvistemålslovens regulering av voldgift var tilfredsstillende, og at det ikke var grunnlag for en generell revisjon av reglene. Justisdepartementet sluttet seg til dette synspunktet, og bare tre mindre endringer ble foreslått. Disse endringene ble gjennomført ved lov av 23. mai 1980 nr. 12.

Kapittel 6

Grunner for voldgift

Når voldgift velges i stedet for alminnelig domstolsbehandling, har dette flere grunner, vekslende fra saksområde til saksområde. Bakgrunnen for hvorfor partene velger voldgift er av betydning for utformingen av reglene om voldgift. Reglene bør være tilpasset partenes behov. I det videre skal utvalget se nærmere på en del forhold som ofte er av betydning for partene. For en mer inngående fremstilling av disse forholdene viser utvalget til Mæland side 14 - 19 og Tore Sandvik, Voldgifts- og domstolsbehandling, TfR 1979 side 465 - 474. Se også Heuman side 27 flg. for svenske forhold og Hjejle side 11 - 13 for danske forhold, som i stor grad er overførbare til norske.

6.1 Rettens sammensetning

Et vesentlig hensyn for bruk av voldgift er at partene selv kan påvirke rettens sammensetning. Partene har mulighet for å få besatt retten med personer som de har særlig tillit til eller som har særlige faglige kvalifikasjoner. Når det gjelder særlige kvalifikasjoner, kan det være juridiske eller andre kvalifikasjoner, som for eksempel teknisk og kommersiell innsikt. Fordelene med en voldgiftsrett bestående av dommere med spesiell kompetanse på bestemte områder gjør seg særlig gjeldende i kompliserte saker. Det øker muligheten for et materielt riktig resultat, samtidig som forhandlingene ofte kan konsentreres.

6.2 Tidsaspektet

I praksis vil voldgiftssaker bare bli behandlet i én instans, jf. Schei side 1183. Dette selv om tvistemålslovens regler åpner opp for at partene kan avtale at en voldgiftsdom skal kunne ankes inn for en ny voldgiftsrett, jf. § 464 annet ledd første punktum. Særlig i større saker, som normalt vil bli behandlet i minst to instanser i de alminnelige domstoler, vil voldgiftsbehandling kunne medføre at tvisten blir avgjort langt raskere. I en del tilfeller vil partene også kunne få til en raskere berømmelse av hovedforhandlingen enn det som i dag vil være mulig ved en del tingretter. En raskere avgjørelse vil i større saker ofte være av vesentlig betydning for partene. Tvisten kan gjelde store verdier, og usikkerhet om resultatet kan skape problemer for den fortsatte drift av partens virksomhet. Tvisten vil i seg selv kunne kreve store ressurser, som må gå på bekostning av de ressurser som trengs for den løpende virksomheten.

Men det er avgjort ikke bare fordeler ved at en tvist bare blir behandlet i én instans. Behandling i flere instanser gir en større grad av sikkerhet for et materielt riktig resultat, ikke minst i store og kompliserte saker.

6.3 Omkostningsaspektet

Omkostningene knyttet til voldgiftsbehandling varierer i betydelig grad avhengig av sakens karakter. Ved enkle tvister vil en voldgiftsbehandling kunne være svært enkel og kostnadseffektiv, mens den i større og mer kompliserte saker vil kunne bli mer kostbar enn en domstolsprosess. Partene må ved voldgiftsbehandling selv bære omkostningene til voldgiftsdommere og rettslokale, noe som vanligvis medfører langt høyere utgifter enn rettsgebyrer og eventuell godtgjøring til fagkyndige meddommere ved alminnelig domstolsbehandling. Ved voldgiftsbehandling vil partene også kunne bli påført ekstra omkostninger i forbindelse med midlertidige sikringstiltak som ikke kan foretas av voldgiftsretten selv, men bare av de alminnelige domstoler. I enkelte tilfeller vil derfor situasjonen kunne bli at det samme sakskomplekset må behandles både i en voldgiftsrett og for de alminnelige domstoler. Dette ville partene kunne unngått i en sak for de alminnelige domstoler. Her vil domstolen kunne behandle både hovedsaken og krav om midlertidige sikringstiltak.

De største utgiftene i prosessen, også i voldgiftssaker, vil imidlertid regulært være utgifter til prosessfullmektiger og sakkyndige. Betydelige omkostninger vil kunne spares ved at saken bare behandles i én og ikke i to instanser, som ofte vil være tilfellet i store og kompliserte saker for de alminnelige domstoler.

Det er imidlertid grunn til å nevne at i en større undersøkelse foretatt i Sverige i forbindelse med revisjonen av den svenske voldgiftslovgivningen, så man høye omkostninger ved voldgift som et argument mot voldgiftsbehandling. Det vises til SOU 1995: 65 side 49 og side 58 - 59.

6.4 En mer hensiktsmessig prosess

Ved bruk av voldgift har partene stor frihet til å avtale hvordan voldgiftsprosessen skal foregå. Dette gjør det mulig å tilpasse behandlingen til den konkrete tvisten i større grad enn ved alminnelig domstolsbehandling hvor valgfriheten er mindre.

6.5 Diskresjon

Mange parter ønsker diskresjon omkring det forhold at man er involvert i en rettstvist. Ved en alminnelig domstolsbehandling vil både forhandlingene og selve avgjørelsen som regel være offentlig. En voldgiftsbehandling er derimot en privat tvisteløsning som innebærer at parten i langt større grad kan unngå offentlighet.

6.6 Forholdet mellom partene

Parter som er involvert i en voldgift, er ofte forretningsforbindelser. For disse vil det kunne være viktig at ikke en rettstvist skal ødelegge for fremtidige

relasjoner. Voldgift vil kunne bli oppfattet som mindre konfliktfylt enn alminnelig domstolsbehandling, og bidra til at gode relasjoner opprettholdes.

6.7 Avgjørelse bygget på rimelighet

Reelle hensyn er en relevant rettskildefaktor ved anvendelsen av gjeldende rett. Gjennom reelle hensyn vil rimeligheten av et resultat kunne påvirke rettsanvendelsen også ved de alminnelige domstoler. Ved voldgift kan partene avtale at voldgiftsretten skal dømme mer eller mindre fritt etter hva den selv finner rimelig og rettferdig. I enkelte typer saker kan partene finne det ønskelig.

Dersom ikke partene har avtalt noe særskilt om det rettslige avgjørelsesgrunnlaget, er utgangspunktet at voldgiftsretten har plikt til å basere seg på en korrekt anvendelse av de relevante rettsregler, jf. Mæland side 165 - 167 og Schei side 1180. Det foreligger likevel en fare for at en voldgiftsrett i større grad enn de alminnelige domstoler vil avgjøre tvisten etter rimelighet også der partene ikke har avtalt dette. En voldgiftsdom vil som oftest ikke kunne ankes, og ved fraværet av en overprøvende instans vil dommerne kunne stille seg noe friere ved løsningen av rettsspørsmålet enn det som følger av rettsreglene. En uriktig rettsanvendelse gir heller ikke grunnlag for å sette voldgiftsdommen til side som ugyldig. Det vil eventuelt først kunne skje dersom voldgiftsretten uttrykkelig erklærer at den, uten at det er hjemlet i voldgiftsavtalen, ikke følger gjeldende rett, men i stedet baserer avgjørelsen på rimelighet.

Ulempene knyttet til at dommerne eventuelt frigjør seg noe fra rettsreglene, selv om det ikke er avtalt mellom partene, bør imidlertid ikke overdrives. Det er ikke nødvendigvis noe skarpt skille mellom korrekt anvendelse av gjeldende rett og avgjørelser som bygger på rimelighet. Det foreligger heller ingen sikre holdepunkter for at voldgiftsretter i større grad enn de alminnelige domstoler bygger på rimelighetssynspunkter i sine avgjørelser. Det er grunn til å anta at de aller fleste voldgiftsdommere søker å bygge avgjørelsen på en rettsanvendelse som er riktig.

6.8 Rettsspråket

Ved de alminnelige domstoler er rettsspråket norsk, jf. domstolsloven §§ 135 og 136. Selv om man også ved de alminnelige domstoler til en viss grad kan anvende fremmed språk, er det på det rene at fleksibiliteten på dette punkt er større ved voldgift, der partene kan avtale rettsspråket.

6.9 Særlig om internasjonale tvister

Behovet for voldgift gjør seg i særlig grad gjeldende i internasjonale forhold, hvor en part, avtalen eller oppfyllelesstedet har tilknytning til en annen jurisdiksjon enn Norge. Partene vil da ofte foretrekke at tvisten skal avgjøres av en rett som de kan være med på å bestemme sammensetningen av og behandlingsreglene for.

Et annet forhold som tradisjonelt har vært anført til fordel for voldgift i internasjonale tvister, er at det har vært et bedre utbygget internasjonalt system for retts- og tvangskraft for voldgiftsavgjørelser enn for alminnelige domstolsavgjørelser. Det er særlig New York-konvensjonens som er viktig i denne sammenheng. Gjennom Norges tiltredelse til Konvensjon om domsmyndighet og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker med protokoller av 16. september 1988 (Luganokonvensjonen) er imidlertid dommer fra de alminnelige domstoler i konvensjonslandene kommet i en annen stilling når det gjelder anerkjennelse og fullbyrdelse. Luganokonvensjonen er riktignok bare ratifisert av 19 stater i Europa, men blant disse landene er til gjengjeld mange av Norges viktigste handelspartnere. I praksis er det relativt enkelt å tvangsfullbyrde alminnelige dommer etter Luganokonvensjonen. Innenfor Luganokonvensjonens område, blir dermed hensynet til retts- og tvangskraft ikke lengre noe argument for å foretrekke voldgift.

Kapittel 7

Voldgift i praksis

7.1 Voldgiftsinstituttets omfang

Ved vurderingen av om voldgiftsbestemmelsene i norsk rett bør revideres, er det av betydning å ha kjennskap til hvilken utbredelse voldgiftsinstituttet har og på hvilke saksområder det står mest sentralt. I Norge er det ikke gjennomført grundige undersøkelser om bruken av voldgift. Mer summariske undersøkelser er derimot foretatt ved enkelte anledninger. Felles for undersøkelsene er at de i dag er relativt gamle.

I 1977 innhentet Domstolsutvalget, som skulle utrede spørsmål med sikte på effektivisering i herreds- og byrettene (se NOU 1980: 12), en betenkning fra professor Tore Sandvik om forholdet mellom voldgift og domstolsbehandling. En problemstilling var å kartlegge utbredelsen av voldgift. Sandvik foretok etter eget utsagn «en relativt enkel og overfladisk undersøkelse, basert på et spinkelt materiale og gjennomført uten store pretensjoner», jf. Sandvik, Voldgifts- og domstolsbehandling, TfR 1979 side 456. På tross av dette vil også en slik undersøkelse kunne gi visse indikasjoner på utbredelsen av voldgift. Undersøkelsen viste at en rekke standardkontrakter inneholdt voldgiftsklausuler. Det var i det vesentlige i kontraktsforhold mellom mer profesjonelle parter at slike voldgiftsklausuler var inntatt. En undersøkelse av Standardkontraktutvalget viste også at i forbrukerforhold forekom voldgiftsklausuler i standardvilkår praktisk talt ikke, med unntak for typehustilfellene, jf. NOU 1976: 61 side 56. I tillegg til dette viste Sandviks undersøkelse at det også i et visst omfang ble inntatt voldgiftsklausuler i kontrakter som ble individuelt utformet. Når det gjelder antallet voldgiftsavgjørelser, konkluderte Sandvik med at det totale antallet ikke synes veldig høyt. Det som derimot er grunn til å merke seg, er at voldgiftsavgjørelser var særlig utbredt i to hovedtyper av saker. Den ene typen var enkle saker innen bilforsikring, mens den andre typen gjaldt kompliserte saker innen blant annet skipsbygging, entrepriser og olje- og gassvirksomhet.

Høyesterettsdommer E. F. Eckhoff gjorde i forbindelse med sin utredning i 1977, visse undersøkelser knyttet til utbredelsen av voldgift. I det vesentlige trakk han de samme konklusjoner som Sandvik. I denne sammenheng kan det nevnes at han hadde det inntrykk at bruken av voldgift ikke var i vekst, at den kanskje heller stagnerte, og at voldgift var mindre utbredt i Norge enn i mange andre land, jf. Ot.prp. nr. 29 (1979-80) side 20.

Utvalget har i forbindelse med lovrevisjonen innhentet informasjon angående bruken av de faste tekniske voldgiftsrettene og Oslo Handelskammers Voldgiftsinstitutt. De mottatte opplysninger tyder på at bruken av de faste tekniske voldgiftsrettene er meget begrenset. Den tidligere faste tekniske voldgiftsretten for Vestlandet er nedlagt. Antallet voldgiftssaker som er registrert hos Oslo Handelskammers Voldgiftsinstitutt, er også beskjedent. Fra starten i 1983 og frem til og med mai 2001 er det registrert 41 saker. Det

er likevel klart at antallet voldgiftssaker knyttet til de faste tekniske voldgiftsrettene og Oslo Handelskammers Voldgiftsinstitutt, neppe gir noe representativt bilde av bruken av voldgift. De fleste voldgiftssaker blir behandlet uavhengig av disse institusjonene, som såkalt ad hoc voldgift, se 4.2.

Utvalget har også undersøkt hvor mange voldgiftsavgjørelser som er innsendt til Oslo byrett i medhold av tvistemålsloven § 465 annet ledd, som fastsetter at voldgiftsretten skal sende et eksemplar av dommen til tingretten til oppbevaring. Det er grunn til å anta at Oslo byrett er den tingrett som har flest innsendte avgjørelser, selv om utvalget ikke har foretatt undersøkelser andre steder. I perioden fra 1987 og frem til og med mai 2001 er det totalt innsendt 372 voldgiftsdommer, herunder enkelte skjønn, 6 kjennelser, 4 forlik og en avgjørelse som inneholder både en kjennelse og en deldom. Antallet innsendte avgjørelser varierer til dels mye fra år til år, men det er på det rene at det i hvert fall ikke er tale om en økning. Antallet innsendte dommer fra 1987 og frem til og med mai 2001 fordeler seg som følger: 1987: 45, 1988: 22, 1989: 38, 1990: 60, 1991: 26, 1992: 20, 1993: 13, 1994: 33, 1995: 25, 1996: 17, 1997: 12, 1998: 14, 1999: 24, 2000: 14 og 2001: 9. Heller ikke antallet innsendte voldgiftsavgjørelser til Oslo byrett gir nødvendigvis et dekkende bilde av bruken av voldgift. Påbudet om å sende voldgiftsavgjørelsene til oppbevaring i rettens arkiv etterleves bare i begrenset grad.

I Sverige har man i forbindelse utarbeidelsen av den nye voldgiftsloven foretatt mer omfattende undersøkelser knyttet til bruk av voldgift. Voldgift har generelt en større utbredelse i Sverige enn i Norge. Undersøkelser ble foretatt både i 1993 og 1995. Undersøkelsene viste at voldgift også i Sverige benyttes i relativt begrenset grad. Man anslo det årlige antallet voldgiftssaker til å være 300 til 400, og at 20% av disse gjaldt internasjonale tvister. 55 til 60% av disse voldgiftssakene endte med voldgiftsdom etter materiell prøving av saken. Med hensyn til på hvilke saksområder voldgiftsinstituttet står mest sentralt, synes undersøkelsen å samsvare med det som fremkom i Sandviks undersøkelse fra 1977. For en mer detaljert beskrivelse av de nyere svenske undersøkelsene, vises det til SOU 1995: 65.

Det er sannsynlig at de svenske undersøkelsene har en viss overføringsverdi, særlig fordi disse undersøkelsene i atskillig grad synes å samsvare med de konklusjonene som man trakk ut av de eldre norske undersøkelsene. Det kan ligge nær å anta at voldgift fortsatt benyttes i relativt begrenset utstrekning i Norge. På enkelte saksområder er det imidlertid klart at voldgift spiller en viktig rolle som tvisteløsningsmekanisme, eksempelvis innen bilforsikring og kompliserte saker innen blant annet skipsbygging, entrepris og olje- og gassvirksomhet. Det er i denne forbindelse grunn til å peke på at de mest anvendte standardkontrakter mellom næringsdrivende i Norge, har voldgift som tvisteløsning. Antallet voldgiftssaker kan ligge høyere enn det de begrensede undersøkelsene kan tyde på.

I forbrukerforhold synes voldgift å bli benyttet i svært liten grad.

7.2 Ulike former for gjennomføring av voldgift

Voldgift kan enten gjennomføres som institusjonell voldgift eller som ad hoc voldgift. Institusjonell voldgift omfatter de tilfeller der partene har avtalt at

voldgift skal skje i henhold til et voldgiftsinstituts vedtekter. Ved institusjonell voldgift kan man sondre mellom lokale, nasjonale og internasjonale voldgiftsinstitusjoner. Når det gjelder institusjonell voldgift i Norge, kan særlig nevnes de faste tekniske voldgiftsretter og Oslo Handelskammers Voldgiftsinstitutt. Det finnes i dag tre tekniske voldgiftsretter i Norge. Den ene av disse er organisert kun med sikte på å behandle saker tilknyttet bygge- og anleggsvirksomhet, mens de øvrige voldgiftsrettene tar sikte på et bredere industrielt område. Oslo Handelskammers Voldgiftsinstitutt har som formål å bistå ved avgjørelse av voldgiftstvister i nasjonale eller internasjonale forhold i tilknytning til industri, handel, skipsfart eller annen forretningsvirksomhet. Ad hoc voldgift gjennomføres ved at partene i en konkret tvist etablerer voldgiftsretten på eget initiativ, uten noen tilknytning til eller assistanse fra et voldgiftsinstitutt. En mer detaljert omtale av de ulike formene for voldgift finnes hos Mæland side 24 - 26.

Kapittel 8

Gjeldende rett

8.1 Innledning

Reguleringen av voldgift i norsk rett er relativt knapp. Tvistemålslovens kapittel 32 om voldgift har 22 paragrafer. Sammenliknet med utenlandsk lovgivning om voldgift, er det lite. Det er grunn til å merke seg at i de tilfeller der voldgiftsreglene ikke løser et spørsmål, kan det ikke oppstilles som generell regel at bestemmelsene skal suppleres med de prosessregler som gjelder for tvister for de alminnelige domstolene. Der lovreglene om voldgift er tause, står voldgiftsretten i stor utstrekning fritt ved løsningen dersom partene ikke har avtalt noe annet.

Tvistemålsloven kapittel 32 er ikke inndelt i underkapitler. For oversiktens skyld er det hensiktsmessig å foreta en viss systematisering av kapitlet. Det er grunn til å påpeke at samme bestemmelse kan regulere flere forhold, noe som gjør en fullstendig systematisering vanskelig. § 452 inneholder regler om voldgiftsavtalen, §§ 453 til 458 gjelder voldgiftsrettens sammensetning og eventuelt bortfall av voldgiftsavtalen som følge av sammensetningen, §§ 459 til 463 gjelder saksbehandlingen ved voldgiftsretten, §§ 464 og 465 gjelder forlik og dom ved voldgiftsretten, § 466 gir regler om anke til ny voldgiftsrett, §§ 467 til 471 gjelder ugyldige voldgiftsdommer, § 472 har regler blant annet om hvilken domstol som har kompetanse hvor avgjørelse er lagt til de alminnelige domstoler og § 473 gjelder voldgift som bygger på lov. Tvistemålsloven kapittel 32 inneholder ikke regler om tvangsfullbyrdelse av voldgiftsdommer eller om utenlandske voldgiftsavtaler eller voldgiftsdommer. Tvangsfullbyrdesloven § 4-1(e) regulerer spørsmålet om tvangskraft for voldgift som faller inn under tvistemålsloven kapittel 32. Tvistemålsloven § 167, jf. § 168 og tvangsfullbyrdesloven § 4-1(f) regulerer spørsmålet om anerkjennelse og tvangskraft av utenlandske voldgiftsavgjørelser.

Voldgiftsreglene gjelder allerede oppståtte eller fremtidige rettstvister dersom partene har inngått avtale om det eller det følger av lov. Bestemmelsene er blant annet behandlet i den tidligere nevnte utredning av E. F. Eckhoff av 15. desember 1977 inntatt i Ot. prp. nr. 29 (1979-80) side 17 - 39, Mæland, Voldgift, og Schei side 1155 - 1193. Enkelte spørsmål er også behandlet hos Skoghøy. I det følgende vil noen hovedpunkter og tolkningsspørsmål knyttet til de eksisterende reglene bli behandlet.

8.2 Voldgiftsavtalen

Med unntak av de tilfeller der voldgift er bestemt ved lov, er voldgift bare aktuelt hvis partene har avtalt voldgift, jf. tvistemålsloven § 452 første ledd. Slik avtale kan gjelde en allerede oppstått tvist eller en eventuell fremtidig tvist mellom partene i et bestemt rettsforhold. Reguleringen av hvilke krav som

stilles til en voldgiftsavtale, er et viktig element i en voldgiftsregulering. Spørsmålet om det foreligger en avtale som tilfredstiller lovens krav, er avgjørende for om tvisten kan avgjøres ved voldgift. Hvorvidt det er sluttet en avtale om voldgift og hvilket omfang den har, beror på alminnelige avtalerettslige regler, jf. Schei side 1163, Skoghøy side 212 og Mæland side 80.

En avtale om voldgift må avgrenses mot avtaler om selvdømme. For selvdømme gjelder til dels andre behandlingsregler, og rettsvirkningene av avgjørelsene vil ikke være de samme. Blant annet vil en avgjørelse av et selvdømmeorgan ikke være tvangsgrunnlag, selv om den kan være bindende mellom partene. Se nærmere om dette Skoghøy side 18-19.

Partene kan bare inngå avtale om voldgift knyttet til rettsforhold som partene har fri rådighet over. Indispositive rettsforhold må behandles av de alminnelige domstolene. I kravet om at partene må ha fri rådighet over tvisten, ligger at det ikke må være så betydelige offentlige interesser i avgjørelsen at det av disse grunner ikke kan aksepteres voldgift. En nærmere behandling av hvilke tvister partene har fri rådighet over, finnes hos Schei side 1160 - 1161 med videre henvisninger. I tillegg til dette inneholder enkelte særlover begrensninger i adgangen til å avtale voldgift.

Det er bare rettsvister som kan avgjøres ved voldgift. Vilåret om at det må gjelde en rettsvist innebærer som utgangspunkt at det bare er de tvister som kan bringes inn for de alminnelige domstoler, som partene kan få løst ved voldgift, jf. Schei side 1159 - 1160. Interessetvister og fastleggelse av rene faktiske forhold faller som hovedregel utenfor området for voldgift.

Selv om man er innenfor det området hvor det kan avtales voldgift, stiller loven opp formkrav til selve avtalen. Voldgiftsavtalen må «ingdaaes skriftlig», jf. tvistemålsloven § 452 annet ledd første punktum. Dette kravet gjelder som utgangspunkt absolutt, jf. Rt. 1970 side 1101. Men dersom partene har innlatt seg på forhandlinger for voldgiftsretten, er skriftlighetskravet uten betydning, jf. tvistemålsloven § 452 annet ledd annet punktum. Da er det antatt at partene blir bundet selv om det ikke forelå en muntlig avtale om voldgift, jf. Schei side 1163.

Skriftlighetskravet må forstås på samme måte som kravet i tvistemålsloven § 36 tredje ledd, jf. Rt. 1991 side 635. I Ot. prp. nr. 39 (1976-77) side 19 er det understreket at det må kreves en «skriftlig erklæring». For at skriftlighetskravet skal være oppfylt, må partene ved undertegning av dokumentet ha vedtatt voldgift, jf. Rt. 1962 side 1215. Det må som utgangspunkt imidlertid være nok at partene har undertegnet et dokument hvor det henvises til et annet dokument hvor voldgiftsbestemmelsen er inntatt, jf. Rt. 1999 side 1532 og Rt. 1991 side 773. Rt. 1999 side 1532 viser at skriftlighetskravet i § 452 annet ledd praktiseres meget strengt. For en nærmere fremstilling av skriftlighetskravet vises til Schei side 1161 - 1162, Skoghøy side 211 - 212 og Mæland side 64 flg.

En voldgiftsavtale kan bli ugyldig etter alminnelige avtalerettslige ugyldighetsregler. I tillegg kan en voldgiftsavtale falle bort etter særreglene i tvistemålsloven §§ 458 og 463 annet punktum. Disse særreglene er imidlertid ikke uttømmende, jf. Schei side 1164 og 1172 og Mæland side 97 - 99. Det er et skjønnsmessig spørsmål hvor grensen skal trekkes mellom de avtaler hvor en domstol bør ha adgang til å supplere avtalen for å få voldgiftssaken i gang

og der man må innskrenke seg til å konstatere at voldgiftsbehandlingen ikke lar seg realisere etter partenes intensjoner. Et eksempel på et forhold som kan innebærer bortfall av voldgiftsavtalen, er at en av partene forsøker å trenere avviklingen av saken på en klart klanderverdig måte.

Et viktig spørsmål er hva som skjer med en voldgiftsavtale dersom det blir rettet en innsigelse mot hele den avtalen som en voldgiftsklausul inngår i, men hvor innsigelsen ikke særskilt gjelder voldgiftsklausulen. Dersom det er spørsmål om heving av avtalen på grunn av forsinkelse eller mangel, hører dette spørsmålet eksklusivt under voldgiftsretten, jf. Rt. 1924 side 216. I slike tilfeller sies det at avtalen generelt og voldgiftsavtalen spesielt må ses som to selvstendige avtaleforhold, slik at bortfall eller heving av hovedavtalen ikke berører voldgiftsavtalen. Men det forekommer også tilfeller der det anføres ugyldighetsgrunner som hovedsakelig er knyttet til hovedavtalen, men som også kan tenkes å berøre voldgiftsavtalen, eksempelvis svik. Det er antatt at slike spørsmål, foruten å kunne prøves av voldgiftsretten dersom søksmål reises for denne, også må kunne prøves av de ordinære domstoler på samme måte som hvor ugyldighetsinnsigelsen spesifikt går på gyldigheten av voldgiftsklausulen, jf. Schei side 166 - 1167.

8.3 Voldgiftsrettens sammensetning

Dersom partene ikke har bestemt voldgiftsrettens sammensetning i voldgiftsavtalen, oppnevner de hver sin voldgiftsdommer. Disse velger så en tredje som blir voldgiftsrettens leder, jf. tvistemålsloven § 454 første ledd. Partene kan også overlate til en tredjemann å oppnevne retten, jf. Schei side 1169 og Mæland side 118. Kravene til habilitet er de samme for voldgiftsdommere som for andre dommere, jf. § 456 første ledd. Inhabilitet er imidlertid uten betydning dersom parten har valgt voldgiftsdommeren eller innlatt seg på forhandlinger for voldgiftsretten med kjennskap til det aktuelle forholdet. Det kreves imidlertid positiv kunnskap om forholdet for at innsigelsen skal kunne avskjæres, jf. Rt. 1958 side 220.

8.4 Saksbehandlingen ved voldgiftsretten

Tvistemålsloven gir i §§ 459 til 463 regler for saksbehandlingen ved voldgiftsretten. Utgangspunktet er at partene selv kan avtale behandlingsmåten i voldgiftsretten, jf. tvistemålsloven § 459 første ledd. Slik avtale kan treffes i voldgiftsavtalen, i etterfølgende avtale eller under behandlingen av saken, jf. Mæland side 130 - 131. I praksis er det ikke vanlig at partene gir regler for saksbehandlingen, jf. Schei side 1174 og Mæland side 131. I mangel av avtale mellom partene bestemmer voldgiftsretten selv hvordan fremgangsmåten skal være, jf. tvistemålsloven § 459 annet ledd. Under enhver omstendighet gjelder imidlertid reglene i tvistemålsloven §§ 460 til 462. Reglene i loven gir ikke voldgiftsretten særlig veiledning når det gjelder den praktiske saksbehandlingen. Voldgiftsretten har derfor ganske vide rammer til å bestemme hvordan den vil gripe saken an dersom partene ikke har gitt føringer for dette.

De reglene som loven oppstiller som obligatoriske, sikrer blant annet kontradiksjon ved at partene skal få anledning til å uttale seg, jf. tvistemålsloven §

460. Denne bestemmelsen er ikke til hinder for at voldgiftsretten avgjør saken etter skriftlig behandling dersom ikke partene har avtalt noe annet, jf. Schei side 1174 og 1175. Den er heller ikke ansett for å være til hinder for at retten behandler og avgjør saken selv om en part uteblir fra et rettsmøte uten gyldig forfall, jf. Schei side 1176. Videre kan voldgiftsretten innkalle parter og oppfordre vitner og sakkyndige til å avgi forklaring, jf. tvistemålsloven § 461. Voldgiftsretten har ingen tvangsmidler for å fremtvinge oppmøte eller avgivelse av forklaring, og heller ikke tvangsmidler knyttet til fremleggelse av dokumentbevis. Voldgiftsretten kan imidlertid anmode de alminnelige domstoler om å foreta bevisopptak, og i denne sammenheng gjelder de alminnelige regler om møte- og vitneplikt, jf. Schei side 1176 - 1177 og Mæland side 156 - 159.

Alle spørsmål som skal avgjøres av voldgiftsretten og hvor det er uenighet mellom partene, skal avgjøres av den samlede voldgiftsrett, jf. tvistemålsloven § 463. Voldgiftsrettens leder har ikke den kompetanse som i de ordinære domstoler er tillagt forberedende dommer eller domstollederen etter tvistemålsloven § 166. Det er imidlertid antatt at mer administrative avgjørelser kan treffes av voldgiftsrettens leder alene, jf. Schei side 1178 og Mæland side 163 - 164.

Selv om voldgiftsretten har overtrådt regler om fremgangsmåten fastsatt i partenes avtale eller i loven, medfører ikke det i seg selv at en eventuell voldgiftsdom blir ugyldig. For at en slik feil skal resultere i ugyldighet, må det sannsynliggjøres at feilen har hatt innvirkning på resultatet, jf. tvistemålsloven § 468 nr. 3.

En voldgiftsrett har ikke kompetanse til å avgjøre krav om midlertidig forføyning eller arrest etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven. Voldgiftsbehandling er imidlertid ikke til hinder for at slike krav fremsettes for og avgjøres av namsretten, jf. Schei side 1175.

8.5 Forlik og dom ved voldgiftsretten

Prosessledende avgjørelser treffes av voldgiftsretten ved beslutning eller kjennelse, jf. Schei side 1180. Avgjørelse av tvistegjenstanden treffes ved dom og skal begrunnes dersom ikke begge parter har frafalt begrunnelse, jf. tvistemålsloven § 464 første ledd. Bestemmelsen sier ikke noe om hvilke krav som stilles til begrunnelsen. Dette må tilpasses den konkrete saken. Voldgiftsdommen har virkning som en rettskraftig dom, jf. tvistemålsloven § 464 annet ledd. Unntak fra dette gjelder der partene har forbeholdt seg ankeadgang etter tvistemålsloven § 466.

Det er klart at voldgiftsretten bare kan avgjøre de krav som er omfattet av voldgiftsavtalen, jf. tvistemålsloven § 468 nr. 2. Likeledes er voldgiftsretten bundet av partenes påstander og anførsler (påstandsgrunnlag) etter prinsippene i tvistemålsloven §§ 85 og 86. Dersom ikke partene har avtalt noe særskilt, har voldgiftsretten også plikt til å basere avgjørelsen på gjeldende rett, jf. Schei side 1180 og Mæland side 165 flg.

Tvistemålsloven kapittel 32 behandler ikke spørsmålet om saksomkostninger. Partenes plikt til å dekke motpartens saksomkostninger må avgjøres etter reglene i tvistemålsloven kapittel 13, jf. Schei side 1181 og Mæland side 173. Avgjørelsen blir en del av dommen og kan fullbyrdes etter de samme

regler som gjelder for fullbyrding av voldgiftsdommer. I en særstilling står imidlertid utgiftene til selve voldgiftsretten. Voldgiftsretten fastsetter selv sitt tilgodehavende. Dette blir ikke, i motsetning til dommen for øvrig, rettskraftig eller tvangskraftig, jf. Schei side 1182 og Mæland side 174 - 175. Voldgiftsrettes krav på honorar og dekning av utgifter er et ordinært vederlagskrav som partene er solidarisk ansvarlig for. Det gjelder selv om voldgiftsretten i det interne forholdet mellom partene, må kunne pålegge den ene part å dekke disse omkostningene i sin helhet. Voldgiftsrettens eget krav må kunne prøves for domstolene og reduseres dersom det skulle være urimelig høyt. Videre må voldgiftsdommerne gå til de alminnelige domstolene for å få tvangsgrunnlag for sitt krav.

Voldgiftsretten skal sende et underskrevet eksemplar av dommen til tingretten til oppbevaring i rettens arkiv, jf. tvistemålsloven § 465 annet ledd. Det har ingen rettsvirkninger for dommen om dette pålegget ikke etterleves, jf. Schei side 1182 og Mæland side 176.

Som for de alminnelige domstoler kan det inngås forlik for voldgiftsretten, jf. tvistemålsloven § 464 fjerde ledd. Slikt forlik har også samme virkning som en rettskraftig dom, jf. Schei side 1181 og Mæland side 226 - 227.

8.6 Anke til ny voldgiftsrett

Tvistemålsloven åpner opp for at partene kan forbeholde seg retten til å anke voldgiftsdommen inn for en ny voldgiftsrett til fullstendig ny prøving, jf. § 466. Ankefristen er én måned dersom ikke partene har avtalt noe annet. Det er meget sjelden at voldgiftsavtalen inneholder forbehold om anke, og bestemmelsen har liten praktisk betydning. Ordningen er nærmere kommentert hos Schei side 1183 og Mæland side 179 - 180.

8.7 Ugyldighet av voldgiftsdommer

Et viktig spørsmål er hvilken mulighet en part har til å angripe en voldgiftsdom. En voldgiftsdom har, dersom det ikke er tatt ankeforbehold, samme virkning som en rettskraftig dom, jf. § 464 annet ledd. Det innebærer at det ikke er mulig å angripe en voldgiftsdom med den begrunnelse at dommen ikke er riktig, verken på grunn av feil ved bevisbedømmelsen eller rettsanvendelsen. Den eneste mulighet en part har til å angripe en voldgiftsdom, er ved å få prøvd dens gyldighet.

Tvistemålsloven §§ 467 og 468 angir ulike ugyldighetsgrunner. Det er tvilsomt om lovens ugyldighetsgrunner er uttømmende, jf. Rt. 1983 side 461. Men det er iallfall klart at det bare kan være grunnlag for en meget begrenset supplerings av reglene. Om spørsmålet kan blant annet vises til Schei side 1183 - 1184 og Mæland side 190 som legger til grunn at ugyldighetsgrunnene ikke er uttømmende, og Moss, TfR 2000 side 537 flg., som for sitt vedkommende legger til grunn at ugyldighetsgrunnene i §§ 467 og 468 ikke kan suppleres.

§ 467 angir absolutte ugyldighetsgrunner. Dette innebærer at voldgiftsdommen i disse tilfellene skal anses ugyldig uten hensyn til om dommen blir angrepet eller feilen blir påberopt av en part, jf. Schei side 1184 og Mæland side 189. Bestemmelsen angir fire ulike ugyldighetsgrunner. Av ordlyden ser

man at ugyldighet i de nevnte tilfeller følger av offentlige hensyn. Nr. 1 gjelder tilfeller der det er avsagt voldgiftsdom om noe som partene ikke har fri rådighet over. Nr. 2 referer seg til tilfeller der en voldgiftsdommer ikke var myndig eller var fradømt stemmeretten, jf. tvistemålsloven § 453 annet ledd. Nr. 2 tar derimot ikke sikte på de tilfeller der en voldgiftsdommer anses inhabil. Nr. 3 omhandler situasjonen der domsslutningen er selvmotsigende eller tve-tydig, og nr. 4 angir ugyldighet der dommen strider mot lov eller ærbarhet.

§ 468 angir relative ugyldighetsgrunner. Ugyldighet forutsetter her at dommen blir angrepet, og at innsigelsen blir gjort gjeldende, jf. Schei side 1186 og Mæland side 189. Nr. 1 omfatter tilfellet der det ikke foreligger en gyldig avtale om voldgift. Nr. 2 regulerer situasjonen der voldgiftsretten går utenfor de grensene for sitt verv som følger av voldgiftsavtalen. Grensene som voldgiftsretten må holde seg innenfor, kan blant annet gjelde hvilke tvister som skal avgjøres og hvilke materielle regler som tvisten etter avtalen skal løses etter. Derimot har retten ikke gått utenfor grensene for sitt verv ved at den har lagt en uriktig rettsoppfatning til grunn for avgjørelsen, jf. Schei side 1186 og Mæland side 196 og 198 - 199. Nr. 3 regulerer tilfellet der voldgiftsretten har fraveket de saksbehandlingsreglene som enten følger av partenes avtale eller av lov. Det er imidlertid grunn til å understreke at en slik feil bare medfører ugyldighet dersom det er sannsynlig at feilen har påvirket resultatet. Nr. 4 oppstiller som ugyldighetsgrunn at en voldgiftsdommer var inhabil etter domstolloven § 106. Det er bare inhabilitet etter domstolloven § 106 som omfattes, jf. Schei side 1187 og Mæland side 200 - 201. Inhabilitet etter andre bestemmelser i domstolloven gjør ikke dommen ugyldig, men kan gjøres gjeldende som innsigelse etter tvistemålsloven § 456. Forhold som nevnt i domstolloven § 107 kan imidlertid tenkes å være saksbehandlingsfeil som kan tillegges vekt etter tvistemålsloven § 468 nr. 3. § 468 nr. 5 angir at det kan påberopes som ugyldighetsgrunn at noen av de grunner som gir krav på å gjenoppta en alminnelig dom etter tvistemålsloven § 407, foreligger for voldgiftsdommen. Terskelen for at vilkårene i § 407 skal anses oppfylt, er den samme uavhengig av om det er tale om en dom fra de ordinære domstoler eller en voldgiftsdom, jf. Rt. 1983 side 1242.

Når det gjelder de relative ugyldighetsgrunnene i tvistemålsloven § 468, er det tatt inn begrensninger med hensyn til i hvilken grad ugyldighetsinnsigelsene kan gjøres gjeldende. Det skal sikre et effektivt voldgiftsinstitutt. § 468 annet ledd angir at ugyldighet ikke kan gjøres gjeldende dersom parten kjente til ugyldighetsgrunnen uten å reagere. Det kreves i denne sammenheng positiv kunnskap, jf. Schei side 1187 - 1188. Tredje ledd angir at ugyldighetsgrunnene i nr. 1 til 3 heller ikke kan påberopes av den som frivillig har oppfylt dommen uten forbehold. Dette gjelder uavhengig av om vedkommende kjente eller burde kjent ugyldighetsgrunnen.

Tvistemålsloven §§ 469 og 470 gir detaljerte regler om de frister som gjelder for en part som vil påstå en voldgiftsdom opphevet. Spesielt kan det nevnes at sak om ugyldighet ikke i noe tilfelle kan reises når tre år er gått fra avsigelsen av dommen, jf. § 469 tredje ledd. Selv om man ikke kan reise søksmål om ugyldighet på grunn av fristene i § 469, kan de ugyldighetsgrunner som fremgår av § 470, alltid gjøres gjeldende som innsigelse ved tvangsfullbyrdelse og i saker der voldgiftsdommen ellers uprøvd skal legges til

grunn. Ut fra ordlyden kan det synes som om det er et absolutt vilkår for å kunne gjøre slike innsigelser gjeldende, at voldgiftsdommen ikke er oppfylt. Dette spørsmålet er uten interesse for tvangsfullbyrdelsestilfellene. Der det er tale om å legge dommen uprøvd til grunn i en annen sak, er det antatt at i hvert fall ugyldighetsgrunner som omfattes av § 467 nr. 1 og nr. 4 kan anvendes selv om dommen er oppfylt, jf. Schei side 1190. Tap av innsigelser som følge av oppfyllelse etter § 470, gjelder uten hensyn til om parten kjente eller burde kjent ugyldighetsgrunnen.

Et annet spørsmål er hvor langt en eventuell ugyldighet rekker. Dersom ugyldighetsgrunnen rammer voldgiftsdommen i sin helhet, er spørsmålet uproblematisk. Det kan imidlertid også være tilfeller der ugyldighetsgrunnen bare rammer en del av dommen. I slike tilfeller må trolig utgangspunktet være at hvis det er slik sammenheng mellom kravene at det for en part vil fremstå som urimelig at kravene ikke avgjøres av samme rett, må hele dommen kunne kreves kjent ugyldig. Er det ikke en slik sammenheng, er det bare den delen av dommen som ugyldigheten rammer, som kan settes til side. Spørsmålet er nærmere kommentert hos Schei side 1184 og Mæland side 220.

8.8 Forholdet til de alminnelige domstoler

§ 472 angir at i de tilfeller de alminnelige domstoler skal utføre oppgaver eller treffe avgjørelser i forbindelse med en voldgiftsbehandling, skal det være den tingrett som partene har avtalt. I mangel av slik avtale skal det være den tingrett som tvisten ellers kunne vært brakt inn for.

8.9 Tvangsfullbyrdelse. Utenlandske voldgiftsavtaler og voldgiftsdommer

Tvistemålsloven kapittel 32 inneholder ikke regler om tvangsfullbyrdelse av voldgiftsdommer. Heller ikke har kapitlet regler om utenlandske voldgiftsavtaler eller voldgiftsdommer. Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1(e) regulerer spørsmålet om tvangskraft for voldgift som faller inn under tvistemålsloven kapittel 32, det vil si for voldgiftsdommer som ikke er utenlandske. En nasjonal voldgiftsdom er et alminnelig tvangsgrunnlag.

Tvistemålsloven § 167, jf. § 168 og tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1(f) regulerer spørsmålet om anerkjennelse og tvangskraft av utenlandske voldgiftsavgjørrelser. Utenlandske voldgiftsavtaler og voldgiftsavgjørrelser anerkjennes normalt etter norsk rett, jf. Mæland side 240. For at en utenlandsk voldgiftsdom skal være tvangsgrunnlag i Norge, må man imidlertid som hovedregel anlegge søksmål ved norsk domstol, jf. Mæland side 240. Dette gjelder likevel ikke dersom annet følger av overenskomst med fremmed stat. Den viktigste overenskomsten i denne sammenheng er som nevnt New York-konvensjonen, som innebærer at utenlandske avgjørelser i stor grad kan fullbyrdes i Norge uten særskilt saksanlegg.

Kapittel 9

UNCITRAL modellov

FN har et eget organ kalt «United Nations Commission on International Trade Law» (UNCITRAL) som befatter seg med internasjonal handelsrett. UNCITRAL ble dannet i 1966 og har som formål å fremme en harmonisering av de ulike staters handelsrett. Fra 1970-tallet ble også regulering av voldgift omfattet av arbeidet i UNCITRAL.

UNCITRAL utarbeidet i 1976 «UNCITRAL Arbitration Rules» (UNCITRAL-reglene), som ble anbefalt som et utfyllende regelsett i forbindelse med voldgift. UNCITRAL-reglene har i stor grad blitt internasjonalt akseptert og har påvirket lignede regelsett utarbeidet av ulike voldgiftsinstitusjoner.

Allerede i 1978 startet arbeidet i UNCITRAL med å lage en modellov for internasjonal voldgift. Formålet var å bidra til en ensartet voldgiftslovgivning i de ulike land. Det ble gjort for å styrke og lette internasjonal handel. En arbeidsgruppe ble dannet i 1982 bestående av representanter for en rekke stater, herunder Norge, og etter et omfattende arbeid ble den såkalte «UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration» (modelloven) ferdigstilt i 1985. FN fattet 11. desember 1985 en resolusjon som anbefaler de ulike stater å ta modelloven i betraktning ved utarbeidelsen av nasjonal lovgivning knyttet til internasjonal voldgift. Hensikten var å oppnå størst mulig ensartethet på dette området. En av hovedmålsettingene i arbeidet med modelloven har vært å sikre at voldgiftsbehandling er en effektiv tvisteløsningsordning. Modelloven har i stor grad påvirket utformingen av reglene i mange land.

Modelloven består av 8 kapitler og inneholder totalt 36 artikler. Artiklene 1 til 6 inneholder generelle regler, artiklene 7 til 9 regler om voldgiftsavtalen, artiklene 10 til 15 regler om voldgiftsrettens sammensetning, artiklene 16 og 17 regler om voldgiftsrettens kompetanse, artiklene 18 til 27 regler om saksbehandlingen ved voldgiftsretten, artiklene 28 til 33 regler om forlik og dom ved voldgiftsretten, artikkel 34 regler om å sette voldgiftsdommer til side og artiklene 35 og 36 regler om anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse. I tillegg til selve modelloven foreligger også utførlige forarbeider som gir holdepunkter for tolkingen av reglene.

Modelloven er ment som mønster for lover om internasjonal voldgift, som kan adopteres helt eller delvis i de ulike staters nasjonale lovgivning. Modelloven stiller ikke selv krav til på hvilken måte den eventuelt skal adopteres eller om den skal utfylles med mer detaljerte regler. I praksis har man imidlertid oppstilt visse krav til adopsjon for at man skal anse en nasjonal lov for å ha adoptert modelloven. For å oppnå en slik status som «modellovland» kreves at man i nasjonal lovgivning har benyttet modelloven som basis, at størsteparten av bestemmelsene i modelloven er inkludert, og at den nasjonale loven ikke inneholder bestemmelser som er uforenelig med moderne internasjonal voldgiftspraksis.

Modelloven representerer et betydelig gjennombrudd i arbeidet for å oppnå størst mulig rettsenhet på området for internasjonal voldgift. Siden 1985

har 47 individuelle jurisdiksjoner adoptert modelloven i sin nasjonale lovgivning på en slik måte at de inngår i den uoffisielle UNCITRAL-listen. Av disse jurisdiksjonene kan særlig nevnes Australia, Bulgaria, Canada, Ungarn, Irland, Russland, Skottland, Tyskland og enkelte stater i USA. I tillegg til de statene som anses for å ha adoptert modelloven på en fullstendig måte, har en rekke land i forbindelse med revisjon av voldgiftslovgivningen lagt vesentlig vekt på modelloven ved utformingen av sin nasjonale lovgivning selv om statene ikke har adoptert modelloven. I denne sammenheng er det særlig grunn til å nevne den nye svenske voldgiftsloven.

For en nærmere fremstilling av både utarbeidelsen og innholdet av modelloven, vises det generelt til Peter Binder, *International Commercial Arbitration in UNCITRAL Model Law Jurisdictions*, London 2000.

Kapittel 10

Utenlandsk rett

10.1 Innledning

Utenlandsk rett er ofte av interesse i forbindelse med revisjon av lovgivning. Dette gjør seg også gjeldende i tilknytning til spørsmålet om revisjon av de norske voldgiftsreglene. Grunnene er flere. For det første vil de ulike land ofte ha de samme hensyn som må ivaretas gjennom lovgivningen. Voldgift er et område som særlig har betydning for næringslivet. Denne sektoren har relativt stor kontakt på tvers av landegrensene. En intern regulering som i størst mulig grad samsvarer med det næringslivet møter på tilsvarende områder i utlandet, er en fordel. I tillegg har voldgiftsinstituttet stor betydning ved internasjonale tvister. Det er hensiktsmessig at parter fra ulike jurisdiksjoner i størst mulig grad blir stilt overfor ensartet voldgiftsregulering, uavhengig av hvilken jurisdiksjon voldgiften hører under.

10.2 Sverige

Sverige hadde tidligere to lover som regulerte voldgift. Den ene var loven (1929:145) om skiljemän (skiljemannalagen) som regulerte nasjonale tvister og den andre var loven (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar (LUSK) som regulerte internasjonale tvister. I 1992 ble det oppnevnt et utvalg som skulle gjennomgå den svenske voldgiftslovgivningen. Utvalget avga to betenkninger, henholdsvis (SOU 1994:81) Ny lag om skiljeförfarande og (SOU 1995:65) Näringslivets tvistlösning. Loven ble behandlet av regjeringen i Regeringens proposition 1998/99:35 Ny lag om skiljeförfarande. Den nye loven (1999:116) om skiljeförfarande ble vedtatt av Riksdagen 3. mars 1999 og trådte i kraft 1. april 1999. En kort fremstilling av den historiske utviklingen av voldgiftslovgivningen i Sverige finnes i Bengt Olsson og Johan Kvart, *Lagen om skiljeförfarande*, 2000, side 15 - 18.

Lag om skiljeförfarande kommer til anvendelse på alle former for voldgift, uavhengig av om det er en nasjonal eller internasjonal tvist, jf. 46 § og Heuman side 19 - 20. Imidlertid inneholder den enkelte bestemmelser som bare gjelder internasjonale tvister. Sverige har således ved den nye loven gått fra det tidligere systemet med to lover for voldgift. Bakgrunnen var at den økonomiske utviklingen antas å innebære en stadig økende grad av internasjonalisering. Det ville stride mot denne utviklingen å ha ulike lover for voldgift av henholdsvis nasjonale og internasjonale tvister. Det er i denne sammenheng grunn til å peke på at Sverige er et relativt betydningsfullt land når det gjelder internasjonal voldgift, se SOU 1994:81 side 72 - 73 og Prop 1998/99:35 side 44 - 46.

Et sentralt spørsmål under lovarbeidet i Sverige, var om man skulle benytte UNCITRAL modellov som grunnlag for revisjonen. Sverige valgte ikke å legge modelloven direkte til grunn som basis for lag om skiljeförfarande.

Begrunnelsen for dette knyttet seg i stor grad til at man ønsket en felles lov for nasjonale og internasjonale tvister, og at man mente at modelloven ikke egnet seg ved nasjonale tvister. Modelloven avviker både i struktur og innhold fra det som var tilfellet i den tidligere skjiljemannalagen som regulerte nasjonale tvister, og den mangler regler for flere forhold som man mente at en ny svensk voldgiftslov burde omfatte. Man kom derfor til at modelloven ikke kunne tilfredsstille behovet for regulering av både nasjonale og internasjonale tvister. Selv om man ikke la modelloven til grunn, ble den tillagt betydelig vekt ved utarbeidelsen av reglene. For en mer utfyllende redegjørelse for disse forholdene vises til SOU 1984:81 side 72 - 74 og Prop 1998/99:35 side 46 - 47.

Lag om skiljeforfarande består av 9 kapitler og inneholder totalt 60 bestemmelser. I denne sammenheng kan en peke på at loven har omtrent det samme antallet kapitler som modelloven, men nærmere dobbelt så mange bestemmelser. 1 til 6 §§ inneholder regler om voldgiftsavtalen, 7 til 18 §§ regler om voldgiftsrettens sammensetning, 19 til 26 §§ regler om saksbehandlingen ved voldgiftsretten, 27 til 32 §§ regler om forlik og dom ved voldgiftsretten, 33 til 36 §§ regler om ugyldige voldgiftsdommer, 37 til 42 §§ regler om omkostningene ved voldgiftsbehandlingen, 43 til 45 §§ regler om de alminnelige domstolenes oppgaver, 46 til 51 §§ særlige regler for internasjonale tvister og 52 til 60 §§ regler om anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse av utenlandske voldgiftsdommer.

Lag om skiljeforfarande bygger i stor utstrekning på partsautonomien. Det er videre lagt stor vekt på å oppnå en effektiv voldgiftsbehandling og så langt som mulig forhindre at en part trenerer fremdriften av saken. For en nærmere fremstilling av de svenske reglene vises til Heuman og til Olsson og Kvart.

De svenske reglene har i substans mye til felles med modelloven. Den største forskjellen er at loven inneholder en mer detaljert regulering av voldgiftsinstituttet.

10.3 Danmark

Danmarks voldgiftslov er fra 1972. Den omfatter så vel nasjonale som internasjonale tvister. Loven er relativt kortfattet, men utfylles gjennom rettspraksis. Samlet sett er reguleringen i det vesentlige tilsvarende det som følger av modelloven, og man har derfor ikke sett behov for en revisjon av loven. I praksis har voldgift som tvisteløsning en mindre sentral plass i Danmark enn i Sverige. De danske reglene er nærmere kommentert hos Hjejle.

10.4 Tyskland

Voldgift er relativt utbredt i Tyskland, særlig i forretningsmessige tvister av mer betydelig størrelse. Tyskland reviderte sin voldgiftslovgivning ved lov av 22. desember 1997, i kraft fra 1. januar 1998. Voldgiftsreglene er inntatt i den tyske Zivildprozessordnung, 10 bok, bestemmelsene 1025 til 1066. Den nye tyske reguleringen gjelder for både nasjonale og internasjonale tvister. Tyskland har basert sin revisjon på modelloven, og er en av de 47 jurisdiksjonene som anses for å ha adoptert modelloven. Det er grunn til å merke seg

at Tyskland har adoptert modelloven både for nasjonale og internasjonale tvister.

Den tyske voldgiftslovgivningen består av 10 kapitler og inneholder totalt 42 paragrafer. Det første kapitlet, §§ 1025 til 1028, inneholder generelle regler. Annet kapittel, §§ 1029 til 1033, gir regler om voldgiftsavtalen. Videre gir det tredje kapitlet, §§ 1034 til 1039, regler om voldgiftsrettens sammensetning og det fjerde kapitlet, §§ 1040 og 1041, regler om voldgiftsrettens kompetanse. Kapitlene fem til åtte gir i henholdsvis §§ 1042 til 1050, regler om saksbehandlingen ved voldgiftsretten, §§ 1051 til 1058 regler om forlik og dom ved voldgiftsretten, § 1059 regler om å sette voldgiftsdommer til side og §§ 1060 og 1061 regler om anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse. De to siste kapitlene gir i §§ 1062 til 1065 regler om de alminnelige domstolenes kompetanse ved voldgift og i § 1066 regler om voldgift som ikke bygger på avtale.

Generelt kan en si at den tyske loven i det vesentlige er lik modelloven både med hensyn til struktur og innhold. Den tyske loven er likevel noe mer detaljert på enkelte punkter.

10.5 England, Wales og Skottland

Voldgift er meget vanlig i forretningsmessige tvister i England, Wales og Skottland, særlig innen de saksområder hvor voldgift står sterkest også i Norge. England og Wales har også en stor andel internasjonale tvister. I forbrukerforhold benyttes voldgift i liten grad.

England og Wales fikk ny voldgiftslov i 1996. Man valgte ikke å legge modelloven direkte til grunn. På tross av dette benyttet man modelloven som en viktig referanseramme ved utarbeidelsen. Loven består av 4 deler, 20 kapitler og 110 bestemmelser. De engelske reglene har på mange områder mye til felles med modelloven, mens det på andre områder er valgt avvikende løsninger som følger engelsk rettstradisjon. Et generelt trekk er at loven inneholder en mye mer detaljert regulering av voldgiftsinstituttet enn modelloven.

Skottland er en egen jurisdiksjon innen UK. Som nevnt har Skottland lagt modelloven til grunn for sin voldgiftslov, og Skottland er regnet som et «modellovland», jf. Binder side 10, se punkt 6 ovenfor.

Kapittel 11

Utvalgets vurderinger

11.1 Innledning

Det er et selvsagt utgangspunkt for utvalget at parter også i fremtiden skal kunne avtale at tvister mellom dem skal avgjøres med endelig virkning ved voldgift. Etter utvalgets syn er dette en naturlig konsekvens av det grunnleggende prinsipp om avtalefrihet.

Bruken av voldgift kan medføre at tvister på enkelte saksområder mer generelt unntas fra alminnelig domstolsbehandling. Det er uheldig. Det vil kunne hemme rettsutviklingen og redusere de alminnelige domstolers kunnskap og innsikt på slike områder, se Carsten Smith, TfR 1993 side 477 flg. Den manglende offentlighet i mange voldgiftssaker vil også kunne være uheldig for parter i andre voldgiftssaker som ikke får kjennskap til relevant voldgiftspraksis.

Tross disse innvendingene, står det for utvalget som utenkelig at ikke det norske rettssystemet skal akseptere voldgift som alternativ tvisteløsningsform. Dette er også i samsvar med den konklusjon som ble trukket i Sverige i forbindelse med revisjonen av voldgiftsreglene der, jf. Prop 1998/99:35 side 34 - 35, og det er i samsvar med den internasjonale oppfatning helt generelt. Det relevante spørsmål er ikke om voldgift skal tillates, men om hvilke begrensninger som må stilles opp og hvordan reglene mer detaljert skal utformes.

Selv om partene har adgang til å avtale voldgift, og derved kan unnta tvisten fra vanlig domstolsbehandling, er det likevel en klar offentlig interesse i å sikre at voldgift er en forsvarlig tvisteløsningsmåte. En voldgiftsavgjørelse har virkning som en rettskraftig dom. Den kan tvangsfullbyrdes ved hjelp av samfunnets apparat for tvangsfullbyrdelse. Når avgjørelsen på slike måter får samfunnets aksept, er det nødvendig å sikre at voldgiftsprosessen tilfredsstillende grunnleggende krav til en rettsprosess slik at rettssikkerheten ivaretas. Det må for eksempel stilles krav om upartiske dommere og rett til kontradiksjon og innsyn. Skal man sikre dette, må voldgiftsprosessen i noen grad - i praksis gjennom ugyldighetssøksmål - være gjenstand for domstolskontroll av de alminnelige domstolene. Slike krav til og kontroll med voldgiftsprosessen vil også de aller fleste brukere av voldgift finne rimelig og hensiktsmessig ut fra sitt behov for å få tvisten avgjort på en betryggende måte.

Det er enkelte typer saker som det, ut fra offentlige hensyn knyttet til saksypen og de materielle rettsregler som skal anvendes, er ønskelig at skal avgjøres ved de alminnelige domstoler. Her vil voldgiftsbehandling være utelukket.

Særlig tre hovedhensyn er viktige ved utformingen av en ny voldgiftslov. Reglene må fremme en effektiv voldgiftsbehandling. Det er nødvendig blant annet for at partene skal se voldgift som en tjenlig form for tvisteløsning, og for eksempel ikke i stedet avtale voldgift i utlandet. Dernest må reglene ivareta de offentlige interesser i en betryggende behandling. For det tredje bør lovre-

glene, så langt ikke tungtveiende hensyn tilsier noe annet, være tilpasset det som internasjonalt utgjør vanlige regler for voldgift i andre land - særlig vil modellovens regler være viktige.

Som tidligere nevnt har tvistemålslovens voldgiftsbestemmelser i det vesentlige vært uforandret siden loven trådte i kraft i 1927. Voldgiftsbestemmelsene her er samlet sett relativt knappe. Det er naturlig at et så vidt gammelt og ufullstendig regelsett ikke fullt ut tilfredsstillende de krav som er ønskelig i en mer moderne voldgiftsregulering. Dertil kommer behovet for å tilpasse voldgiftsloven til den utviklingen som har skjedd internasjonalt på voldgiftsinstituttets område. Fra jurister som er involvert i voldgiftssaker, har det vært uttrykt et sterkt ønske om revisjon av dagens regelverk. Samlet sett fremstår behovet for en revisjon av voldgiftsreglene som stort.

Selv om det er et klart behov for en revisjon og ytterligere detaljering av dagens regler, er det etter utvalgets syn ikke grunnlag for å fravike de hovedprinsipper som gjeldende lov bygger på. Disse er i det vesentlige i samsvar med de prinsipper som er lagt til grunn i de fleste andre lands voldgiftslovgivning og i modelloven. Ett av disse hovedprinsippene er grunnsetningen om partsautonomi. Utvalgets forslag bygger også på dette. Det tilsier blant annet at antallet ufravelige regler ikke bør være flere enn strengt nødvendig. En rekke spørsmål bør det overlates til partene eller voldgiftsretten å avgjøre uten at de er bundet av lovregler.

Det er grunn til å nevne at voldgiftsretten verken omfattes av EØS-avtalen eller samarbeidet innen EU, jf. også den svenske Prop 1998/99:35 side 63 med videre henvisninger. Regelutformingen er derfor ikke underlagt begrensninger i denne sammenheng.

11.2 Regulering av henholdsvis nasjonale og internasjonale tvister

Den økende internasjonaliseringen påvirker også voldgiftsinstituttet. Det er grunn til å anta at antall forretningsmessige tvister med internasjonalt tilsnitt vil stige som følge av at antallet avtaler mellom norske og utenlandske parter øker. Det er også i internasjonal sammenheng gjort et betydelig arbeid når det gjelder regelverk for internasjonale tvister, blant annet gjennom modelloven.

Norske voldgiftsregler bør omfatte både nasjonale og internasjonale tvister. I denne sammenheng oppstår spørsmålet om disse to tvistetyper skal ha ulik regulering, og om dette eventuelt skal skje i ulike lover. Sverige hadde som nevnt to lover som regulerte voldgift. Den ene var skiljemannalagen som regulerte nasjonale tvister, og den andre var LUSK som regulerte internasjonale tvister. Etter revisjonen av voldgiftslovgivningen foretatt i 1999, har Sverige nå bare én lov som regulerer både nasjonale og internasjonale tvister. Tilsvarende gjelder for Tyskland.

På den annen side har Frankrike og Sveits ulike lover for nasjonale og internasjonale tvister. Dette gjelder i stor grad også for de stater som har adoptert modelloven, med unntak for dem som har valgt å adoptere modelloven både for nasjonale og internasjonale tvister. Det må imidlertid nevnes at grunnen til at de nevnte land har ulike regelsett for nasjonale og internasjonale tvister, oftest har bakgrunn i tradisjon. Man hadde regler for nasjonal voldgift som

man ønsket å beholde, men disse reglene var ikke egnet for internasjonale tvister. Dette er ikke en aktuell problemstilling her i landet.

Ved den svenske revisjonen av voldgiftslovgivningen la man vekt på at antallet internasjonale tvister antas å øke på grunn av den stadig økende internasjonaliseringen. Ulike regler for nasjonale og internasjonale tvister ble, blant annet på grunn av dette, ansett som lite ønskelig, jf. Prop 1998/99:35 side 44 - 46 og SOU 1994: 81 side 72 - 73. I den svenske loven er det kun på et fåtall punkter gitt regler som bare får anvendelse på internasjonale tvister.

De samme hensynene som ble vektlagt i Sverige, synes også å måtte gjelde for Norge. Det er videre grunn til å peke på at ulike regelsett for nasjonale og internasjonale tvister vil medføre åpenbare ulemper, blant annet knyttet til avgrensningsspørsmål. Det er derfor ønskelig med en felles regulering for begge typer tvister. Utvalget har bare på ett punkt funnet grunn til å foreslå særskilte regler for nasjonale tvister. Det er en regel om at voldgiftsspråket, i mangel av annen avtale, skal være norsk hvis samtlige parter er hjemmehørende i Norge. Utvalgets konklusjon er at det bør gis én voldgiftslov som gjelder både for nasjonale og internasjonale tvister.

I de land som har en felles lov for nasjonale og internasjonale tvister, varierer det hva som er brukt som utgangspunkt for reguleringen. I Sverige tok man utgangspunkt i den gamle skiljemannalagen som regulerte nasjonale tvister, og fant at en slik detaljert regulering også i det vesentlige kunne benyttes for internasjonale tvister. I Tyskland derimot tok man utgangspunkt i den mindre detaljerte modelloven for internasjonale tvister, og fant at denne i det vesentlige også kunne benyttes for nasjonale tvister.

11.3 Forholdet til internasjonale konvensjoner

Voldgiftsreglene bør være tilpasset de viktigste konvensjoner om internasjonal voldgift. Det gjelder selvfølgelig særlig for de konvensjoner som Norge har tiltrådt. De aktuelle konvensjoner omhandler bare internasjonale tvister. På bakgrunn av fordelene med størst mulig grad av sammenfallende regulering for både nasjonale og internasjonale tvister, vil konvensjonenes løsninger også påvirke utformingen av bestemmelser som anvendes på nasjonale tvister.

Det er én konvensjon som det særlig er grunn til å trekke frem i denne sammenheng. Dette er New York-konvensjonen om anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser. Denne konvensjonen angir i hvilke tilfeller stater skal anerkjenne utenlandske voldgiftsavgjørelser som bindende og fullbyrde dem som innenlandske voldgiftsavgjørelser. Det er en fordel at de voldgiftsavgjørelser som treffes i Norge i internasjonale tvister, også kan fullbyrdes i de land som har tiltrådt konvensjonen. For en detaljert fremstilling av New York konvensjonen vises det til Albert van den Berg, *The New York Arbitration Convention of 1958*, 1981.

En annen konvensjon som kan nevnes er Genèvekonvensjonen av 21. april 1961 om internasjonal handelsvoldgift (Genèvekonvensjonen). Konvensjonen er ikke tiltrådt av Norge, men av mange andre europeiske land. Konvensjonen oppstiller ulike krav i forbindelse med voldgift av internasjonale tvister, og gir på viktige områder uttrykk for hva som er den alminnelige reguleringen av

voldgiftsinstituttet i mange land. Den har imidlertid ingen bestemmelser om fullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser. Her gjelder kun New York-konvensjonen.

EMK artikkel 6(1) stiller krav til rettergangen, og innebærer blant annet rett til domstolsbehandling, se Innstillingen til tvistelov II.4.4.2. Voldgiftsavtalen medfører at partene gir avkall på sin rett til domstolsbehandling i artikkel 6(1). Den innebærer også at partene gir avkall på de konkrete rettergangsgarantier etter artikkel 6(1), så langt andre saksbehandlingsregler følger av lovgivningen om voldgift, av voldgiftsavtalen eller etterfølgende enighet. Det er ikke tvilsomt at konvensjonen anerkjenner et slikt avkall, jf. Deweer, Series A No. 35 para.49 og Kommisjonens avgjørelse i Bramelid og Malmström mot Sverige (8588/79 og 8589/79) DR 38 side 38. I Axelson og andre mot Sverige (11960/86) uttalte Kommisjonen således:

«The Commission notes that insofar as arbitration is based on agreements between the parties to the dispute, it is a natural consequence of their right to regulate their mutual relations as they see fit. From a more general perspective, arbitration procedures can also be said to pursue the legitimate aim of encouraging non-judicial settlements and of relieving the courts of an excessive burden of cases.»

Det kan heller ikke etter EMK oppstilles bestemte formkrav til avtalen om voldgift. En forutsetning må imidlertid være at voldgiftsavtalen - altså avkallet - er frivillig og informert, jf. forutsetningsvis Domstolens avvisningsavgjørelse i Guido Pastore mot Italia (46483/99). Når den konvensjonsrettslige forutsetningen for å anerkjenne voldgift er samtykke, synes det å følge at voldgiftsretten ikke kan ha kompetanse til avgjøre tvistepunkter som ikke dekkes av samtykket, f.eks. motkrav som faller utenfor voldgiftsavtalen.

I og med at voldgiftsavtalen må oppfattes som et avkall på rettighetene etter artikkel 6(1), er det ikke noen alminnelig forutsetning at en voldgiftsdom skal kunne overprøves ved de alminnelige domstoler med tanke på om saksbehandlingen har foregått i samsvar med artikkel 6(1), jf. Kommisjonens avvisningsavgjørelse i Lila Marianne Nordström-Janzon og Aira Marja Nordström-Lethinen mot Nederland (28101/95), og Domstolens avvisningsavgjørelse i Osmo Suivaniemi og andre mot Finland (317377/96). Parten har frafalt rettighetene etter bestemmelsen, og kan da ikke i neste omgang gjøre slike feil gjeldende. Det må likevel trekkes en yttergrense for tilfeller der saksbehandlingen i voldgiftsretten åpenbart og grovt har vært i strid med artikkel 6(1), uten at dette har hatt hjemmel i lovgivningen eller partenes avtale (ordre public). I motsatt fall ville man gi avkallet virkning også for rettergangsgarantier i artikkel 6(1) som avkallet ikke dekker. Om de ordinære domstoler i slike tilfeller anerkjenner voldgiftsdommen, og eventuelt også tillater den fullbyrdet, foreligger det en etterfølgende bistand som kan bringe staten i ansvar, jf. forutsetningsvis i Kommisjonens avgjørelser i Boss Söhne KG mot Tyskland (18479/91) og i Firma Heinz Schiebler KG (18805/91).

11.4 Bør modelloven legges til grunn?

Et sentralt spørsmål er hvorvidt UNCITRAL modellov med eventuelle justeringer skal legges til grunn for revisjonen av voldgiftslovgivningen i Norge. Når det gjelder modelloven, vises til 6 ovenfor.

Argumentene for å legge modelloven til grunn er flere. FN har i sin resolusjon anbefalt de ulike land å legge modelloven til grunn i lovgivning som regulerer voldgift av internasjonale tvister. Hensikten er å oppnå mest mulig ensartete regler for voldgift i de ulike rettssystemer. Bakgrunnen er som påpekt ønsket om å styrke handelen på tvers av landegrensene. Det er også i Norges interesse at ulike lands voldgiftslovgivning har en mest mulig enhetlig karakter. Dette særlig på grunn av den økende internasjonaliseringen som Norge er en del av.

Modelloven har på relativt kort tid fått gjennomslag i en rekke stater. Reglene er utarbeidet etter et langvarig internasjonalt arbeid og har vært gjenstand for grundige overveielser. Det er grunn til å anta at dersom en ny norsk voldgiftslov bygger på modelloven, vil det i internasjonale tvister styrke muligheten for å få satt voldgiftsretten i Norge. Parter fra andre jurisdiksjoner aksepterer lettere voldgift i en fremmed stat dersom de er trygge på at den nasjonale lovgivningen på området er i samsvar med modelloven. Norske jurister som er involvert i voldgiftssaker, synes også å foretrekke at modellen legges til grunn for revisjonen av dagens regelverk.

På den annen side er det også argumenter som taler mot at modelloven legges til grunn for en ny voldgiftslov. Modelloven er et kompromiss mellom ulike oppfatninger på flere områder. På enkelte punkter kan det derfor tenkes løsninger som anses bedre enn dem som er valgt i modelloven. Videre er modelloven relativt lite detaljert i forhold til lovgivningen i enkelte land som har valgt annen lovgivning. Modelloven er også som utgangspunkt utarbeidet med sikte på internasjonale tvister. I praksis har det vist seg at ønsket om å oppnå rettsenhet på området for voldgift er vanskelig. Flere land som har revidert sin nasjonale lovgivning, har valgt å ikke å ikke legge modelloven direkte til grunn, for eksempel Sverige og England.

Det kan være grunn til å se nærmere på hvorfor ikke Sverige valgte å legge modelloven direkte til grunn. Som nevnt var det avgjørende for Sverige å ha tilsvarende regler for nasjonale og internasjonale tvister. Modelloven var etter Sveriges oppfatning ikke egnet til å dekke reguleringsbehovet for nasjonale tvister. I forarbeidene til loven ble det lagt avgjørende vekt på at modellen avvek fra den tidligere svenske lovgivningen både med hensyn til struktur og detaljeringsgrad. Innholdet i reglene ble også på noen områder ansett for å avvike fra det som var naturlig på bakgrunn av svensk tradisjon og rettsoppfatning. Modelloven manglet videre regulering av visse rettsspørsmål som man etter svensk tradisjon eller av andre årsaker ønsket å regulere direkte i loven. Det er likevel grunn til å understreke at modellovens regler ble tillagt vesentlig betydning ved utformingen av reglene. Man tilstrebet en størst mulig likhet for de enkelte bestemmelser. For en nærmere fremstilling av de svenske vurderingene vises til Prop 1998/99:35 side 46 - 47 og SOU 1994: 81 side 73 - 74.

Twistemålslovens regler om voldgift er meget knappe. Modellovens detaljeringsgrad vil derfor ikke stride mot det som har vært vanlig i Norge. Snarere synes modelloven, som overlater en rekke tolkningsspørsmål til forarbeider, rettspraksis og teori, i detaljeringsgrad å samsvare med norsk lovgivningsteknikk.

Det er videre grunn til å peke på at Tyskland har valgt å legge modelloven til grunn også for nasjonale tvister, selv om modelloven som nevnt i utgangspunktet var utarbeidet med sikte på internasjonale tvister. Dette gjelder for øvrig for 14 av de 47 statene som har lagt modelloven til grunn, jf. Binder side 18. Etter utvalgets mening foreligger det ikke hos oss tradisjonsbestemte eller andre hensyn som med noen tyngde taler for at Norge for nasjonale tvister velger en lovgivning som i struktur, oppbygging eller for de fleste enkeltspørsmål medfører en annen løsning enn modellovens. For internasjonale tvister er det desto mindre grunn til å fravike modelloven.

Utvalget vil også fremheve at det tross alt er begrenset hvilke konsekvenser valget av modellov som «mønster» behøver å få for de enkelte regler. Det er vidtgående adgang til på enkelte - også sentrale - punkter å velge avvikende løsninger fra modelloven, uten at man dermed utelukkes fra å bli regnet som et «modellovland». Dernest vil forholdet være at selv om man ikke tar utgangspunkt i modelloven, vil det likevel være naturlig å tillegge det betydelig vekt at en løsning har støtte i modelloven, jf. også den nye svenske loven. Konsekvensen av valget mellom å ta utgangspunkt i modelloven ved utarbeidelsen av en ny voldgiftslov og det å ikke gjøre dette, vil langt på vei være begrenset til systematikken i loven.

Utvalgets konklusjon er at de beste grunner taler for at modelloven legges til grunn for en ny voldgiftslov. Når modelloven legges til grunn for revisjonen, er det i seg selv et poeng at likheten er størst mulig. Da oppnås best modellovens formål som er å bidra til en ensartet voldgiftslovgivning i de ulike stater. Behovet for avvikende regulering på enkelte områder kan ivaretas gjennom justeringer og avvik fra enkeltreglene i modelloven.

I forbindelse med utarbeidelsen av modelloven ble det laget en rekke forarbeider som beskriver nærmere de vurderingene som ble foretatt, jf. Binder side 5 - 7. På de områder hvor den norske loven bygger på modelloven, vil disse forarbeidene være en del av rettskildebildet.

11.5 Gjenstand for voldgift

11.5.1 Innledning

En voldgiftsbehandling av en tvist vil enten ha sin bakgrunn i en avtale mellom partene eller følge direkte av lov. I norsk rett har man enkelte lovbestemmelser som gir anvisning på voldgift, jf. Mæland side 39 - 40. Hvor voldgift iverksettes i henhold til lov, vil lovbestemmelsen tre i voldgiftsavtalens sted. I praksis er det i det alt vesentlige frivillige avtaler mellom partene som danner grunnlaget for voldgift. De tilfeller der voldgift følger direkte av lov, vil ikke bli kommentert nærmere.

Det er ikke alle forhold som det kan slutes avtale om voldgift om. I det videre er det spørsmålet om hvilke forhold som kan være gjenstand for en voldgiftsavtale som skal behandles.

11.5.2 Tvister underlagt partenes fri rådighet

Det fremgår av tvistemålsloven at det bare er rettsvister som partene har fri rådighet over, som kan gjøres til gjenstand for voldgift, jf. § 452. Reguleringen er i samsvar med det som følger av blant annet den svenske loven 1 §. Modellen oven angir at den bare gjelder med de begrensninger som følger av nasjonal lov i de enkelte stater når det gjelder hvilke tvister som kan voldgis, jf. artikkel 1(5). Modelloven gir således ikke noe ytterligere bidrag til hva som skal være gjenstanden for voldgift ut over det som følger av dagens norske regler.

Utvalget finner det klart at man må beholde skillet mellom krav undergitt fri rådighet (dispositive krav) og krav som ikke er undergitt fri rådighet (indispositive krav), når det gjelder hvilke tvister som skal kunne voldgis. Utgangspunktet for vurderingen av om et krav er underlagt fri rådighet, er om partene ved avtale utenfor prosess kan disponere over kravet, jf. Schei side 365 og Skoghøy side 431. Krav partene fritt kan inngå avtale om, vil som den store hovedregel være underlagt fri rådighet. Selv om grensen i konkrete tilfeller kan være vanskelig å trekke, er skillet innarbeidet i norsk rett. Spørsmålet beror på en tolkning av de aktuelle rettsreglene.

Skillet mellom dispositive og indispositive krav er relativt, jf. Schei side 365 flg. og Skoghøy side 433 flg. Partene kan ha fri rådighet over kravet i én sammenheng, mens det ikke er undergitt fri rådighet i en annen. Karakteren av rettsvisten er avgjørende for spørsmålet om kravet er undergitt fri rådighet. Spørsmålet er om de offentlige interesser i avgjørelsen er så betydelige at det av disse grunner ikke kan aksepteres voldgift.

At det gjelder ufravikelige regler på et rettsområde, er ikke ensbetydende med at en tvist ikke kan voldgis, jf. Schei side 1160 og Mæland side 42. Utgangspunktet må være at hvis formålet med regelen må oppfattes å være at avgjørelsen skal legges til et bestemt organ, vil den være til hinder for voldgift. Må den derimot oppfattes som en regel om hva den materielle avgjørelsen skal gå ut på, kan saken behandles ved voldgift. Av saker som ikke kan avgjøres ved voldgift, kan nevnes krav om skilsmisse, separasjon, nedstamning, dødsformodning og mortifikasjon. Heller ikke spørsmålet om et meddelt patent, varemerke eller annen rettighet oppnådd ved offentlig rettighetsregistrering, er ugyldig, kan avgjøres ved voldgift, jf. Rt 1958 side 1326. Krav om erstatning for inngrep i rettigheten kan derimot voldgis, jf. Schei side 1161. I inngrepssaken må det legges til grunn at rettigheten er gyldig, jf. Rt 1979 side 1117, Rt 1977 side 577, Schei side 1161 og Skoghøy side 435. Gyldigheten kan altså ikke prøves prejudisielt. At det for visse typer saker gjelder tvungne verneingsregler, er ikke uten videre ensbetydende med at en tvist på dette rettsområdet ikke kan voldgis. Det samme gjelder det forhold at tvisten, om den bringes inn for de alminnelige domstoler, skal behandles etter en spesiell prosessform, jf. Rt. 1995 side 1585 om adgang til å voldgi tvister som ellers ville høre under skjønn. Skal voldgift i slike tilfeller være utelukket, må det være fordi de offentlige interesser i en betryggende rettergang tilsier at tvisten avgjøres ved de alminnelige domstoler, jf. Schei side 1161.

Særlige spørsmål oppstår hvor et prejudisielt rettsforhold for et krav ikke er undergitt fri rådighet, men hvor kravet selv er det. Spørsmålet er da om det at det prejudisielle rettsforholdet ikke er undergitt fri rådighet, leder til at heller ikke kravet kan voldgis. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Hovedregelen må være at kravet kan undergis voldgift, jf. Schei side 369 og Skoghøy side 449 - 450. Voldgiftsretten må da prejudisielt ta stilling til det indispositive rettsforholdet.

Det har vært diskutert internasjonalt om man skulle søke å utarbeide en felles liste over de områder som ikke skal kunne underlegges voldgift, jf. Binder side 232. Dette for å unngå nasjonale ulikheter. Arbeidet er ikke kommet så vidt langt at det bør medføre at man forlater det innarbeidete vilkåret i norsk rett om at tvisten må høre under partenes fri rådighet for å kunne voldgis.

11.5.3 Særlig om konkurranseretten

Et særlig spørsmål er om tvister som reiser konkurranserettslige problemer, kan voldgis. De konkurranserettslige reglene fremgår både av konkurranseloven og av EØS-avtalen. Begge regelsett er i materiell henseende i det vesentlige like. Utgangspunktet er som nevnt at det bare er tvister som partene har fri rådighet over som kan voldgis. I samsvar med dette skulle det derfor være avgjørende hvorvidt de konkurranserettslige problemstillingene var å anse som underlagt partenes fri rådighet eller ikke.

Konkurranseloven inneholder en blanding av privatrettslige og offentligrettslige virkninger. Blant de privatrettslige forholdene hører spørsmålet om en avtale mellom to parter er ugyldig som følge av brudd på konkurransereglene, jf. konkurranseloven § 5-1. De offentligrettslige virkningene i konkurranseloven er ikke underlagt partenes fri rådighet, og kan således ikke voldgis. Men hva med de privatrettslige virkningene av konkurranselovgivningen?

Den svenske loven har uttrykkelig angitt at voldgiftsretten kan prøve de privatrettslige virkningene mellom partene som følger av konkurranseretten, jf. den nye loven 1 § tredje ledd. Bakgrunnen for dette var å unngå usikkerhet med hensyn til om forholdet ble ansett for å høre under partenes fri rådighet og dermed kunne voldgis, jf. Prop 1998/99:35 side 54 - 60 og SOU 1994:81 side 80 - 86.

Konkurranseretten er viktig i mange tvister i næringslivet, og næringslivstvister utgjør den vesentlige andelen av voldgiftssaker. Det er et klart praktisk behov for at de privatrettslige virkninger av konkurransereglene kan prøves i en voldgiftssak. I motsatt fall vil en voldgiftsbehandling kunne hindres med påstand om at avtalen for eksempel uansett var ugyldig etter konkurranserettslige regler. Voldgiftsinstituttet ville i så fall bli langt mindre effektivt som tvisteløsningsmekanisme for tvister i næringslivet.

Ut fra dette er det utvalgets syn at privatrettslige virkninger mellom partene av konkurranseretten, bør kunne voldgis. Dette omfatter både de reglene som følger av konkurranseloven og av EØS-avtalen, og gjelder uansett om konkurranserettsspørsmålet er hovedspørsmålet eller bare et delspørsmål i voldgiftssaken. For å unngå usikkerhet om saker som reiser slike spørsmål kan voldgis, foreslår utvalget en særskilt regel om dette, jf § 2-1(2). En slik regel vil være i samsvar med den nye svenske loven, og i samsvar med rettsop-

pfatningen i de fleste europeiske land. Når det gjelder forståelsen av konkurranserettslige regler Norge er bundet av gjennom EØS-avtalen, vises til utkastets § 5-10(2).

En konsekvens av at voldgiftsretten skal kunne prøve de privatrettslige sidene av konkurranseretten, vil være at det er tenkelig med voldgiftsavgjørelser som legger til grunn en uriktig fortolkning av konkurranserettslige regler. En voldgiftsavgjørelse som lider av slike feil, vil kunne settes til side som ugyldig fordi den virker støtende på rettsordenen (ordre public) etter kapittel 8 og 9 i utkastet til de nye reglene. Dette ble lagt til grunn av EU-domstolen i en dom fra 1999 i den såkalte Eco Swiss dommen (C-126/97 Echo Swiss China Time Ltd. v. Benetton International N.V. (1999) ECR I-3055. Det er rimelig å anta at ugyldighet på et slikt grunnlag bare kan gjelde ved grovere brudd på konkurransereglene.

Et annet spørsmål er om voldgiftsretten kan prøve de privatrettslige virkningene av konkurranseretten uten at dette er påberopt av partene. Utgangspunktet er at voldgiftsretten er bundet av partenes påstander og påstandsgrunnlag. At voldgiftsretten er bundet av påstandsgrunnlagene, skulle oftest medføre at voldgiftsretten ikke på eget initiativ kan ta opp slike konkurranserettslige spørsmål. På den annen side kan det ikke være rimelig at voldgiftsretten skal måtte avsi en avgjørelse som retten vet er i strid med konkurransereglene. Regelen må i alle fall være at hvor voldgiftsdommen kan bli satt til side som støtende mot rettsordenen (ordre public) fordi konkurranseregler ikke er fulgt, må voldgiftsretten kunne anvende disse av eget tiltak - og ha plikt til det. Eco Swiss dommen la til grunn at voldgiftsretten av eget tiltak hadde plikt til å anvende konkurransereglene og anvende dem riktig. Det vises for øvrig til Heuman side 166 - 168 med henvisninger til annen teori og til praksis blant annet fra EU-domstolen.

11.5.4 Særlig om forbrukerforhold, svake parter og uforholdsmessig kostbar voldgift

Utvalget har vurdert om det bør oppstilles særlige begrensninger for å la tvister avgjøres ved voldgift på bestemte områder. Mest aktuelt er spørsmålet om å begrense adgangen til å inngå voldgiftsavtaler mellom forbrukere og næringsdrivende eller avtaler ellers der en forbruker er part. I tillegg kan det reises spørsmål om å begrense adgangen til å inngå voldgiftsavtaler mellom ikke jevnbyrdige parter mer generelt. Etter tvistemålsloven kapittel 32 er det ikke noen slik regel, men begrensninger i adgangen til å inngå avtale om voldgift kan følge av særlovgivningen og av alminnelige avtalerettslige regler.

Den tidligere svenske loven inneholdt en regel om at forbrukere og næringsdrivende ikke kunne inngå voldgiftsavtale om fremtidige tvister dersom det gjaldt tvister av mindre verdi. I den nye svenske loven ble denne begrensningen utvidet til å omfatte alle avtaler om voldgift mellom forbrukere og næringsdrivende før tvist er oppstått, uavhengig av tvistens verdi, jf. 6 §. Unntak gjelder for visse kollektive forsikringsordninger og der annet følger av Sveriges internasjonale forpliktelser. For en nærmere fremstilling av de svenske vurderingene vises til Prop 1998/99:35 side 50 - 54.

Utvalget mener det er behov for å begrense adgangen til å avtale voldgift i forbrukerforhold. Det vil her gjennomgående være en sterkere part og en presumptivt svakere part. Begrensningen bør gjelde de tilfeller der tvisten er

knyttet til varer eller tjenester til personlig bruk for en eller begge parter. Det er grunn til å anta at forbrukere i større utstrekning vil unnlate å få prøvd tvisten rettslig dersom saken skal behandles ved voldgift enn hvis den skal behandles av de alminnelige domstoler.

Det er imidlertid etter utvalgets mening ikke grunn til fullstendig å avskjære adgangen til å inngå voldgiftsavtaler der en forbruker er part. Behovet for å begrense avtalefriheten er størst ved voldgiftsavtaler som omhandler fremtidige tvister. Det er vanskeligere for forbrukeren å ha full oversikt over konsekvensene av en voldgiftsavtale før en tvist er oppstått. Etter at tvist er oppstått, kan det være et praktisk behov for å kunne avtale at tvisten skal avgjøres ved voldgift, iallfall synes det å gå for langt å ha et absolutt forbud mot voldgift. Det tilføyes at det her er parallellitet med reglene om vernetingsavtaler, jf. utkast til tvistelov § 4-5(3).

Det kan reises spørsmål om det skal oppstilles unntak fra et forbud mot å inngå voldgiftsavtaler før tvisten har oppstått. I forbindelse med forberedelsen av den nye svenske loven ble det fra forsikringsbransjen hevdet at det var behov for unntak for voldgiftsklausuler som ble benyttet i forsikringsavtaler. Dette hensynet ble ikke ansett for å veie tyngre enn forbrukernes behov for vern, jf. Prop 1998/99:35 side 52. Utvalget kan heller ikke se at det i den norske voldgiftsloven bør gjøres unntak som nevnt. Det er i tilfelle bedre å overveie og gjøre unntak i den lovgivning som ellers regulerer det rettsfeltet der det er særlig behov for unntak.

På denne bakgrunn foreslår utvalget en generell regel om at det i avtaleforhold der en forbruker er part, ikke kan inngås avtale om voldgift før tvist er oppstått. Som påpekt i bemerkningene til § 2-3, varierer forbrukerbegrepet noe i lovgivningen. Det sentrale for at det skal være en forbrukeravtale, er at avtalen gjelder varer eller tjenester til personlig bruk for minst en av partene. Det er, slik regelen er utformet, ikke noe krav om at den ene av partene skal inngå avtalen som ledd i sin næringsvirksomhet. Begge parter kan være forbrukere.

Det er også behov for å beskytte forbrukere ved krav til måten en voldgiftsavtale må inngås på. Det vises til 8.6.5.

Utvalget har også vurdert om det er behov for å oppstille begrensninger i adgangen til å inngå voldgiftsavtaler i andre tilfeller. Det er vurdert om det skal oppstilles en tilsvarende generell begrensning mellom parter som ikke er jevnbyrdige, som den som er oppstilt for avtaler der en forbruker er part. Selv om svake parter som ikke er forbrukere kan ha behov for vern, kan det etter utvalgets mening ikke oppstilles denne type generelle begrensninger i adgangen til å inngå voldgiftsavtaler. Det ville skape meget vanskelige grensedragninger. Hvis det i det konkrete tilfellet skjer en urimelig utnyttelse av en part i forbindelse med inngåelse av avtale om voldgift, vil imidlertid det gi grunnlag for å sette avtalen om voldgift til side.

Etter mandatet skal utvalget vurdere om det, med henblikk på kostnadsnivået, bør gis regler som gjør at sakens parter kan løses fra en eventuell avtale om voldgift. Utvalget har, som det fremgår av drøftelsen foran, funnet grunn til å oppstille særlige regler for voldgift i forbrukerforhold, jf. utkastet § 2-3. Denne regelen vil, innen sitt virkeområde, blant annet gi en god sikkerhet for at forbrukere ikke inngår på voldgift når voldgift vil medføre omkostninger

som ikke står i noe rimelig forhold til tvisten. Utvalget har også foran pekt på at hvis det på enkelte andre rettsområder gjør seg gjeldende et særskilt beskyttelsesbehov, som tilsier begrensninger i adgangen til å avtale voldgift, kan det overveies særlige regler i tilknytning til de materielle reglene på vedkommende område. Utenfor forbrukerforhold, hvor det altså er særskilte beskyttelsesregler, og hvor voldgift for øvrig brukes sjelden, vil voldgift nesten unntaksfritt bare benyttes i tilknytning til næringsvirksomhet. Med dette som bakgrunn, finner utvalget det vanskelig å foreslå en regel som skal gi en part en rett til å komme seg fri fra en voldgiftsavtale når omkostningene ved voldgift blir særlig store. Næringsdrivende må forventes å kunne vurdere betydningen av en avtale om voldgift, herunder de omkostninger som er forbundet med voldgift. Skulle det oppstå et tilfelle hvor det på grunn av omkostningene i uventet og i helt særegen grad viser seg å bli urimelig om voldgift skal anvendes, må for øvrig en avtale om voldgift kunne tenkes satt til side etter avtaleloven § 36. Det kan ikke være til hinder for dette at avtalen om voldgift gjelder et prosessuelt forhold. Også voldgiftsavtalen er en del av det totale avtaleforholdet mellom partene. Se også 8.8.2.

11.5.5 Krav til søksmålsgjenstand og søksmålssituasjon

For å kunne anlegge søksmål ved de alminnelige domstoler, må kravet til søksmålsgjenstand og søksmålssituasjon være oppfylt, jf. utkast til tvistelov § 1-3 og tvistemålsloven §§ 53 og 54.

Det må være en «rettstvist» for at partene skal kunne få den voldgift, jf. lovutkastet § 2-1 og tvistemålsloven § 452 første ledd. Begrepet rettstvist må som utgangspunkt forstås slik at det bare er adgang til å få voldgift de tvister som domstolene kan avgjøre, jf. Schei side 1159 og Mæland side 34, begge med videre henvisninger. Det er imidlertid hevdet i juridisk teori at det er mulig at det ved voldgiftsbehandling etter dagens regler kreves mindre for at en tvist skal kunne anses som en rettstvist, enn det som kreves for at en tvist skal kunne bringes inn ved søksmål for de alminnelige domstoler, jf. Schei side 1160 og Mæland side 34 - 39 med videre henvisninger. Blant annet er det hevdet at det bør godtas at en tvist om et faktisk forhold kan avgjøres ved voldgift. Det er også antydnet at kontraktsutfylling og avgjørelse av hypotetiske rettsforhold, kan skje i videre utstrekning ved voldgift enn i sak for de alminnelige domstoler. Begrunnelsen for å akseptere slike utvidelser av hva som kan pådømmes, er i stor grad partsautonomien. Det anføres at det bør være opp til partene selv å avtale hva som skal voldgis, og at det er partene som dekker omkostningene ved behandlingen.

I noen land er det adgang til voldgift selv om tvisten ikke kunne vært brakt inn for domstolene. Det er situasjonen i Sverige. I den nye svenske loven er det bestemmelser som utvider voldgiftsrettens kompetanse i forhold til domstolene på to områder, jf. lovens 1 § første stykke tredje mening og annet stykke. Voldgiftsretten gis her kompetanse til å avgjøre faktiske forhold og utfylle avtaler i større utstrekning enn det er adgang til i tvister for de alminnelige domstoler.

Modelloven angir at den omfatter tvister mellom parter som omhandler «a defined legal relationship, whether contractual or not», jf. artikkel 7(1). Formuleringen er hentet fra New York-konvensjonen artikkel II(1). Det kan være vanskelig å eksakt angi hva som ligger i begrepet, men forarbeidene angir at

det skal gis en vid tolkning, jf. A/CN.P/264, Art 7, para. 4. Det må antas at begrepet har noenlunde det samme innholdet som vil følge av utkastet til tvistelov § 1-3.

Utvalget har vurdert hvorvidt det er behov for å kunne voldgi tvister som ikke kan bringes inn for domstolene på grunn av kravene til søksmålssituasjon og søksmålsgjenstand. Det som eventuelt kan anføres for en slik adgang, er, som nevnt, partsautonomien og det forhold at det er partene selv som bærer de fulle omkostninger ved avgjørelsen. Det er imidlertid i denne sammenheng viktig at voldgiftsavgjørelser har virkning som en rettskraftig dom. Kravet til søksmålsgjenstand og søksmålssituasjon, slik det følger av utkastet til tvistelov § 1-3 og tvistemålsloven §§ 53 og 54, vil bidra til å sikre et godt grunnlag for å oppnå et materielt riktig resultat på tvisten. Det vil også for partene kunne være vanskelig å forutse konsekvensene av en rettskraftig avgjørelse av et forhold som ikke oppfyller krav til søksmålsgjenstand og søksmålssituasjon, eksempelvis et løsrevet faktisk forhold.

Utvalget er av den oppfatning at de krav som foreslås oppstilt for å kunne bringe en sak inn for domstolene, jf. utkast til tvistelov § 1-3, også dekker behovet ved voldgift. Det er etter utvalgets oppfatning et poeng i seg selv at det er samsvar mellom det som kan voldgis og det som kan prøves ved de alminnelige domstolene. Voldgift er et alternativ til en domstolsbehandling, og voldgiftsavgjørelsen får, som påpekt, samme virkning som en rettskraftig dom. Det er imidlertid ingen ting i veien for at partene kan avtale at en tredjemand skal avgjøre et faktum eller foreta en kontraktsutfylling med bindende virkning, selv om spørsmålet ikke kan bringes inn for en voldgiftsrett. På denne måten kan partene få avklart slike forhold selv om ikke voldgiftssak kan anlegges. Dersom tvisten på et senere tidspunkt oppfyller kravet til søksmålsgjenstand og søksmålssituasjon, vil forholdet måtte legges til grunn av voldgiftsretten ved avgjørelsen av tvisten. At forholdet må legges til grunn, følger av partenes avtale om å la en tredjemand avgjøre spørsmålet med bindende virkning, og ikke av at tredjemanns avgjørelse har noen form for rettskraftsvirkning.

11.6 Voldgiftsavtalen

11.6.1 Innledning

En avtale vil normalt være grunnlaget for voldgift, med unntak for de få tilfeller hvor voldgift følger av lov. Avtalefriheten, at partene selv bør kunne bestemme over hvordan deres rettslige tvister skal løses, begrunner systemet med voldgift.

Et viktig spørsmål er hvilke krav som må stilles for at voldgift skal være vedtatt av partene. Skal det kreves en bestemt form - og da i praksis skriftlighet? Hvilke krav skal stilles til vedtakelsen? Hvor tydelig eller på hvilken måte må avtalen om voldgift være kommet til uttrykk? Er det f.eks. nok at det finnes en voldgiftsklausul i et dokument som etter handelspraksis blir sett på som en del av avtalegrunnlaget på vedkommende rettsområde, eller må voldgiftsavtalen ha kommet direkte til uttrykk fra partenes side? Spørsmålene om

form og vedtakelse må holdes atskilt. Vedtakelsesspørsmålet er like aktuelt uansett om det stilles formkrav til avtalen.

Voldgiftsavtalen må som andre avtaler tolkes. Det kan oppstå spørsmål om omfang og anvendelse. Selv om det er en avtale med prosessuelle og ikke materielle virkninger, vil stort sett de alminnelige prinsipper for avtaletolking få anvendelse. Det kan også oppstå spørsmål om gyldighet av avtalen. I prinsippet vil de alminnelige avtalerettslige ugyldighetsregler gjelde.

11.6.2 Formkrav - krav til skriftlighet

11.6.2.1 Skriftlighetskravet i praksis

Tvistemålsloven stiller krav om at voldgiftsavtalen må være skriftlig, jf. § 452 annet ledd. Skriftlighetskravet tolkes strengt, se 5.2.

New York-konvensjonen om anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsdommer angir i artikkel II at de land som har sluttet seg til konvensjonen, skal anerkjenne en skriftlig voldgiftsavtale. Skriftlighetskravet etter konvensjonens artikkel II er strengt, og iallfall i visse sammenhenger strengere enn skriftlighetskravet etter tvistemålsloven § 452 annet ledd. Det er for øvrig tvilsomt om vedtakelse gjennom elektronisk kommunikasjon kan påregnes akseptert ut fra det skriftlighetskrav som er stilt opp i artikkel II. For en nærmere fremstilling av skriftlighetskravet i konvensjonen vises det til van den Berg, *The New York Arbitration Convention of 1958*, side 170 flg.

Modelloven har i artikkel 7 et krav til skriftlighet. Det samsvarer langt på vei med New York konvensjonens krav, jf. Binder side 54 flg. Det er naturlig hensett til at modelloven skal danne et mønster for internasjonal voldgift, hvor anerkjennelse og fullbyrdelse i andre land vil være et sentralt element. Heller ikke modelloven artikkel 7 kan forstås slik at den fullt ut likestiller elektronisk kommunikasjon med tradisjonell skriftlighet.

Selv om mange land har fulgt modelloven og stiller krav om skriftlighet, gjelder det imidlertid ikke på noen måte unntaksfritt. Sverige, som spiller en viktig rolle i internasjonal voldgift også i saker hvor ingen av partene er hjemmehørende i Sverige, har i sin voldgiftslov ikke noe krav om at voldgiftsavtalen skal være skriftlig. Det vises til Prop 1998/99:35 side 67 - 68 og SOU 1994:81 side 95. Muntlige voldgiftsavtaler aksepteres derfor. Man fant ikke tungtveiende grunner for å endre den tidligere lovens ordning. Det ble pekt på at en regel om skriftlighet som er tilpasset moderne kommunikasjon, uansett er utvannet, og at voldgiftsavtaler i praksis nesten unntaksfritt inngås skriftlig. Heller ikke Danmark krever at voldgiftsavtalen skal være skriftlig. Det kan også nevnes at det ikke er noe vilkår for å bli akseptert som «modellovland», se foran under 6, at det kreves skriftlig voldgiftsavtale. New Zealand er godtatt som modellovland med en lov som ikke krever at voldgiftsavtalen skal inngås skriftlig, jf. Binder side 60.

11.6.2.2 Bør det kreves at det er skriftlig avtale om voldgift

Som klar hovedregel stilles det ikke opp formkrav for formuerettslige avtaler. Nå kan det anføres at en avtale om voldgift er en avtale som ikke gjelder materielle rettigheter. Den er en prosessuell og ikke en formuerettslig avtale. Det blir et spørsmål om begrepsbruk som neppe gir mye i denne sammenheng. Også avtaler om prosessuelle rettigheter og plikter vil for øvrig oftest kunne

inngås uten at det er krav til skriftlighet, men et skriftlighetskrav stilles i visse sammenhenger, se som eksempel utkast til tvistelov § 4-5.

Tar man som utgangspunkt at avtaler bør kunne inngås uten at det stilles formkrav - krav om skriftlighet - blir vurderingstemaet om det er grunner som tilsier at dette utgangspunktet fravikes for avtaler om voldgift. Her er det først grunn til å minne om at det å ikke stille krav til skriftlighet for voldgiftsavtalen, ikke er det samme som at det ikke stilles krav til den vedtakelse som må foreligge for at avtale om voldgift skal være inngått. Svensk rett er et eksempel på det. Det kreves ikke skriftlighet, men det stilles krav til vedtakelsen. I drøftelsen av om det bør kreves skriftlighet, bør det sondres mellom voldgift i forretningsmessige forhold og voldgift i avtaler hvor det gjennomgående er en ubalanse mellom partene, først og fremst forbrukeravtaler. Utvalget begrenser foreløpig drøftelsen til voldgift i forretningsmessige tvister. For tvister hvor det kan gjøre seg gjeldende særlige beskyttelsesbehov, først og fremst forbrukertvister, vises til drøftelsen under 8.5.4 og 8.6.5.

Ved drøftelsen av skriftlighetskravet er det videre grunn til å legge inn som en forutsetning at også elektronisk og annen dokumenterbar kommunikasjon må likestilles med skriftlighet i tradisjonell og «gammeldags» forstand. En voldgiftslov må være tilpasset moderne kommunikasjonsformer.

De sentrale hensyn for å kreve skriftlighet ved avtaler vil være hensynet til notoritet og - i forlengelsen av det - hensynet til klarhet, samt hensynet til at partene skal tenke gjennom avtalen skikkelig. Disse hensynene vil gjennomgående bli bedre ivaretatt jo strengere skriftlighetskravet er. Dersom det kreves at voldgiftsavtalen skal inngås i et eget dokument som bare inneholder denne avtalen, og som partene må undertegne, vil voldgiftsbestemmelsen komme særlig tydelig til uttrykk. Partene vil ha en spesiell oppfordring til å tenke gjennom den. Generelt er det grunn til å tro at dette også vil fremme klarhet i hva voldgiftsavtalen omfatter.

Hvis det derimot ikke legges mer i kravet til skriftlighet enn at klausulen skal inngå i et dokument som det vises til i en skriftlig avtale undertegnet av partene, svekkes vesentlig ivaretakelsen av de generelle hensyn for å kreve skriftlighet. Særlig vil det gjelde dersom det er et omfattende regelverk som gjennom henvisning gjøres til en del av avtalen. Skriftlighetskravet i tvistemålsloven § 452 annet ledd er tilfredsstillt ved en slik avtaleteknikk. Det samme vil gjelde etter modelloven, jf. artikkel 7(2) og Binder side 60, og det er også grunn til å tro at New York-konvensjonen i de fleste land vil bli forstått på denne måten.

Går man enda et skritt lenger og aksepterer som gyldig voldgiftsavtale at en voldgiftsklausul er nedfelt i en standardavtale som etter fast og konsekvent praksis anvendes innefor vedkommende avtaletype, vil ivaretakelsen av notoritet og at avtalen om voldgift skal være gjennomtenkt, svekkes ytterligere.

Drøftelsen viser at spørsmålet om det bør kreves skriftlighet, og fordeler og ulemper med et skriftlighetskrav, ikke kan stilles generelt. Vurderingen må ses i forhold til det skriftlighetskrav man i tilfelle vil operere med.

Det står for utvalget som utvilsomt at det ikke kan stilles noe krav om at voldgiftsavtalen skal inngås i et eget dokument som bare inneholder avtalen om voldgift, og som undertegnes av partene. Det vil ikke være noe rimelig for-

hold mellom et slikt formkrav, og det at partene kan gi de mest vidtgående materielle bestemmelser, for eksempel om konvensjonalbot, som et enkelt ledd i et kanskje meget omfattende avtalekompleks. Realistisk sett kan det ikke være snakk om å innføre et strengere skriftlighetskrav enn det som i dag følger av tvistemålsloven § 452 annet ledd. Spørsmålet blir om det man oppnår med et slikt skriftlighetskrav mer enn oppveier ulempene ved at voldgift ikke kan kreves i tilfeller hvor det er på det rene at partene har ment å avtale voldgift, men hvor formkravet ikke er ivaretatt.

Som påpekt svekkes ivaretakelsen av de generelle hensynene for skriftlighet vesentlig når man aksepterer vedtakelse gjennom henvisning til et dokument som kanskje inneholder et betydelig antall viktige bestemmelser. Særlig vil det gjelde hensynet til at vedtakelsen av voldgift skal være gjennomtenkt fra partenes side. Man er da ikke sikret at fokus har vært på konsekvensene av å avtale voldgift. Heller ikke er man sikret at partene tenker gjennom voldgiftsbestemmelsen for at den skal være klar og omfatte det som bør omfattes. Notoriteten er nok et stykke på vei ivaretatt også ved et skriftlighetskrav som nevnt. Det er imidlertid tvilsomt hva man her oppnår sammenliknet med det som ivaretas gjennom det krav til vedtakelse som uansett må stilles opp for at det skal foreligge en avtale.

Et skriftlighetskrav, som kravet etter tvistemålsloven § 452 annet ledd, har sine klare ulemper. Det gjelder blant annet de tilfeller der næringsorganisasjoner mv. har en voldgiftsklausul i sine vedtekter og deltakerne i organisasjonen er innforstått med at vedtekten er bindende for dem. Rt. 1999 side 1532 illustrere dette. Selv om resultatet må være riktig ut fra den lovbestemmelse som skulle anvendes, er det vanskelig å se at resultatet er rimelig hvis man først aksepterer en rett til og et behov for å avtale voldgift.

Ulempene vil også vise seg på de rettsfelt hvor voldgift er helt gjennomført og hvor voldgiftsklausulen er nedfelt i en standardavtale fremforhandlet av organisasjoner som representerer de aktuelle avtaleparter. Her vil man finne tilfeller hvor disse standardavtalene må anses som en del av avtaleforholdet mellom partene uten at det egentlig trengs påvisning av det i avtaledokument undertegnet av dem. Det er vanskelig å begrunne at bestemmelser i slike standardkontrakter generelt «må anses vedtatt», men at det samme ikke skal gjelde bestemmelsen om voldgift.

Grunnen til at så vidt mange land krever at voldgiftsavtalen skal inngås skriftlig, har ikke sin bakgrunn i de hensyn som er nevnt foran, men i at New York-konvensjonen har den regel at voldgiftsavgjørelser grunnet i skriftlige avtaler, skal anerkjennes og fullbyrdes. Særlig i internasjonal voldgift er det viktig at voldgiftsavgjørelser kan anerkjennes og fullbyrdes i utlandet. Ved i intern lov å stille formkrav som i New York-konvensjonen, oppnår man mulighet for slik anerkjennelse og fullbyrdelse. For skriftlighetskrav i nasjonal lovgivning har det nok også spilt en rolle at modelloven har et skriftlighetskrav. Modellovens skriftlighetskrav har imidlertid, som påpekt, igjen sin bakgrunn og begrunnelse i New York-konvensjonen.

Nå er forholdet at New York-konvensjonens formkrav, slik det er formulert i artikkel II, er ganske strengt. Avtale gjennom elektronisk kommunikasjon vil falle utenfor, og også det skriftlige vedtakelseskravet er relativt strengt. Oppfatningen om New York-konvensjonens skriftlighetskrav er noe forskjjel-

lig, blant annet i ulike land. Det er derfor vanskelig å ha bastante meninger om hva som vil bli lagt til grunn. Generelt er det imidlertid oppfatningen at konvensjonens skriftlighetskrav etter artikkel II er for strengt i forhold til de behov som foreligger.

En arbeidsgruppe innenfor UNCITRAL arbeider med forslag til endring av modelloven, dels med henblikk på at skriftlighet skal være tilfredsstillt også blant annet gjennom elektronisk kommunikasjon, og dels for å få akseptert et mindre strengt krav til skriftlig vedtakelse. Det siste har som mål at tilfeller hvor voldgiftsklausulen «må anses vedtatt», skal omfattes selv om ikke selve vedtakelsen er skriftlig, bare voldgiftsklausulen er nedfelt i et skriftlig dokument. Arbeidet i UNCITRAL omfatter også en «fortolkningsanbefaling» i forhold til artikkel II(2) i New York-konvensjonen for at den også skal forstås på en måte som er akseptabel i forhold til de behov som er til stede. Det vises til Report of the Working Group on Arbitration on the work of its thirty-fourth session (New York, 21 May - 1 June 2001).

Ved ulikheter i formkrav mellom norsk rett og New York-konvensjonen, risikerer man at en voldgiftsdom i Norge ikke vil bli anerkjent eller ikke vil kunne fullbyrdes i utlandet etter New York-konvensjonen. Dertil kommer at New York-konvensjonen ikke har en tilsvarende bestemmelse som tvistemålsloven § 452 annet ledd annet punktum, om at partene blir bundet til voldgift ved å innlate seg på forhandlinger for voldgiftsretten.

Nå kan man innvende at det å ikke å stille noe krav om skriftlighet til voldgiftsavtalen, vil gjøre forskjellen til New York-konvensjonen enda større, med økt mulighet for voldgiftsavgjørelser i Norge som ikke vil bli anerkjent og fullbyrdes i utlandet. Det er imidlertid et spørsmål om en slik betraktning er riktig. Dersom man gir en bestemmelse om skriftlighet i norsk rett som er rimelig tilpasset det behov for avtaleteknikk næringslivet har, vil det at man har fulgt det norske formkravet, lett innby til den forståelse at krav til skriftlighet mer generelt - også i forhold til New York-konvensjonen - er ivaretatt. Et slikt avdempet skriftlighetskrav i norsk rett kan derfor komme til å virke som en felle for dem som innretter seg etter det. Ved ikke å stille et krav om skriftlighet i den norske voldgiftsloven, vil alle som arbeider med internasjonal voldgift vite at det kan være en forskjell til New York-konvensjonens krav. De vil da ha en oppfordring til å vurdere egen posisjon og eget behov i lys av dette.

Utvalgets konklusjon er at verken de grunner som generelt kan anføres for skriftlighetskrav eller hensynet til New York-konvensjonen, kan begrunne et vilkår om skriftlighet for voldgiftsavtalen.

11.6.3 Vedtakelseskravet

Som påpekt under 8.6.1 må spørsmålet om form - skriftlighet - holdes ut fra spørsmålet om vedtakelse. Vedtakelseskravet diskuteres under forutsetningen om at rettsforholdet gjelder næringsvirksomhet. De spørsmål som er knyttet til avtaler i forbrukerforhold og andre tilfeller der parter kan ha et særlig beskyttelsesbehov, drøftes under 8.5.4 og 8.6.5.

Problemstillingen er: Hva skal til for at det er inngått avtale om voldgift? Må det avtales uttrykkelig? Må det særlig fremheves i avtalen? Eller kan det etter omstendighetene bli en del av avtalen uten at det er uttrykkelig nevnt? Det generelle svaret må være at de alminnelige regler for avtalein-

ngåelse innen forretningsmessige forhold vil gjelde. I sin alminnelighet vil det ha betydning at spørsmålet om voldgift må betraktes som viktig.

De aller fleste forretningsmessige avtaler av betydning vil bli inngått skriftlig. Savner man i det skriftlige avtaleverket en bestemmelse om voldgift, skal det mye til for at en part vil få aksept for at voldgift likevel er avtalt. I den forstand vil skriftlig avtale mellom partene utgjøre det regulære grunnlag, slik at vedtakelseskravet normalt vil bli oppfylt gjennom skriftlighet. Skriftlig vedtakelse vil også omfatte henvisninger til andre avtaler som inneholder en voldgiftsbestemmelse, f.eks. til en standardkontrakt eller en tidligere avtale med voldgiftsbestemmelse.

Men selv om en avtale ikke inneholder en uttrykkelig henvisning til standardavtale eller et annet dokument som har bestemmelse om voldgift, kan en etablert praksis mellom partene hvor en avtale om voldgift inngår, også innebære en tilstrekkelig vedtakelse av voldgift, sml. kjøpsloven § 3, se Heuman side 54 - 55 med henvisning til annen teori og rettspraksis. «Handelsbruk» er et annet kriterium som etter kjøpsloven § 3 etter omstendighetene kan danne et avtalegrunnlag i forretningsforhold. Som påpekt av Heuman side 55, må det klare utgangspunkt være at bruk av f.eks. voldgiftsklausuler på et rettsområde, ikke vil danne et tilstrekkelig grunnlag for en voldgiftsavtale. Men det må gjøres et praktisk meget viktig unntak fra dette, nemlig for tilfeller hvor voldgiftsklausulen inngår i såkalte «agreed documents». Det er standardkontrakter som er skreddersydd for spesielle avtale typer, f.eks. særlige leveranser eller tilvirkningskontrakter, og som er blitt til etter forhandlinger mellom bransjeorganisasjoner som representerer de ulike avtaleparter. Her vil eksistensen av standardkontrakten kombinert med at de konsekvent brukes og derved oppfattes som en del av rettsstoffet på vedkommende avtaleområde, utgjøre et tilstrekkelig avtalegrunnlag også for voldgiftsbestemmelsen i standardkontrakten.

Et praktisk viktig avtalegrunnlag utgjør vedtekter i næringsorganisasjoner mv. Deltakere i slike organisasjoner vil være innforstått med at vedtektene er bindende for dem. Det må også gjelde for voldgiftsbestemmelse i slike vedtekter, sml. forutsetningsvis Rt. 1989 side 773. Rt. 1999 side 1532, om gyldigheten av voldgiftsklausulen i TINEs vedtekter, gjaldt om skriftlighetskravet i tvistemålsloven § 452 annet ledd medførte at voldgiftsavtalen var ugyldig. Spørsmålet om voldgift ville vært avtalt om man hadde kunnet se bort fra kravet til skriftlighet, var ikke reist. Etter utvalgets mening kan det ikke være tvilsomt at dette spørsmålet ville ha måttet besvares med ja, og at det også er gode reelle grunner for å akseptere slike voldgiftsavtaler.

Særlige spørsmål oppstår hvor det er en tredjemann som gjør gjeldende rettigheter etter den avtale som inneholder en voldgiftsbestemmelse. Er tredjemann bundet av voldgiftsbestemmelsen? Det er rimelig å besvare dette spørsmålet med ja hvis rettsgrunnlaget for tredjemanns rettigheter er avtalen. Lovutkastets § 2-2(2), direkte eller analogisk, alt etter den foreliggende situasjon, begrunner et slikt resultat. Rettsgrunnlaget etter tvistemålsloven var, nettopp fordi en bestemmelse som § 2-2(2) manglet, et annet. Avgjørelsen i Rt. 1994 side 1024 ville måtte blitt annerledes etter utkastet. Det er for øvrig typisk at det i denne avgjørelsen ble påpekt at det «kan anføres gode grunner for at

den som . . . gjør krav gjeldende på grunnlag av andre parters avtale, da også må ta voldgiftsavtalen med på kjøpet.»

Hvor rettsgrunnlaget for tredjemanns krav derimot ikke - iallfall ikke alene - er å søke i avtalen mellom andre, men følger direkte av lov, synes det ikke å være tilstrekkelig grunnlag for at han skal være bundet av en voldgiftsbestemmelse i avtalen. Dette vil f.eks. være situasjonen ved direkte krav etter forsikringsavtaleloven § 7-6. Her er det fastsatt at hvis forsikringen dekker sikredes erstatningsansvar, kan skadelidte kreve erstatning direkte fra selskapet. Forholdet er at en ansvarsforsikring ikke kan inngås uten at skadelidte får en rett til å gå direkte på selskapet. En avtale som begrenser skadelidtes prosessuelle rettigheter i forhold til selskapet, vil ikke harmonere med den rett sikrede er gitt etter forsikringsavtaleloven.

11.6.4 Parten innlater seg på forhandlinger for voldgiftsretten

Selv om det ikke foreligger noen avtale om voldgift, blir parten etter § 452 annet ledd annet punktum bundet til voldgift dersom han har innlatt seg på forhandlinger for voldgiftsretten. En tilsvarende regel er inntatt i modelloven, jf. artikkel 16(2). Etter utvalgets syn er det grunn til å opprettholde denne regelen, jf. utkastet § 2-2(3). Utvalget legger til at en voldgiftsavtgjørelse på dette grunnlag ikke kan kreves fullbyrdet etter New York-konvensjonen.

11.6.5 Forbrukerforhold mv.

For det beskyttelsesbehov som foreligger i forbrukertvister mv., vises til drøftelsen i 8.5.4. Utvalget finner det klart at det i forhold til en forbruker er viktig å skape bevissthet og klarhet omkring det å inngå en voldgiftsavtale. Her finner utvalget at det må oppstilles et skriftlighetskrav, og et skriftlighetskrav som er strengere enn det som i dag følger av tvistemålsloven § 452 annet ledd. Den tyske voldgiftsloven bestemmer for forbrukerforhold at voldgiftsavtalen skal signeres av partene, og at voldgiftsavtalen skal være inntatt i et eget dokument, jf. § 1031(5). Utvalget mener dette er en god regel som ivaretar de særlige hensyn som her foreligger for å beskytte forbrukeren, og foreslår en bestemmelse i tråd med den tyske. Et så strengt krav vil gjøre det helt klart at her er voldgift vedtatt, og det vil skape bevissthet om det forhold at voldgift avtales. Også det at en part kan bli bundet ved å innlate seg i forhandlinger for voldgiftsretten, må undergis vesentlige begrensninger i forbrukerforhold. Det vises til § 2-3(2) og bemerkningene til denne bestemmelsen.

11.6.6 Tilleggsavtaler

Hva som omfattes av voldgiftsavtale, beror som nevnt på en tolkning av avtalen. Hvorvidt en tilleggsavtale til en hovedavtale som er underlagt voldgift omfattes av voldgiftsavtalen der partene ikke har sagt noe eksplisitt, beror på en tolkning av avtalene sett i sammenheng. Dersom tilleggsavtalen har nær tilknytning til hovedavtalen, er det normalt en presumpsjon for at tvister som kan utledes av tilleggsavtalen, også omfattes av voldgiftsavtalen.

11.6.7 Overdragelse av voldgiftsavtalen

Det er et viktig spørsmål om voldgiftsavtalen følger med ved overdragelse av det rettsforhold voldgiftsavtalen er knyttet til. Spørsmålet er ikke regulert i tvistemålsloven og heller ikke i modelloven. Rettsstillingen er i dag uklar. I forbindelse revisjonen av den svenske loven ble det foreslått av lovutvalget at

en voldgiftsavtale ikke skulle anses for å følge med ved slik overdragelse, med mindre de nye partene samtykket til dette, jf. SOU 1994:81 side 91 - 94. Denne regelen ble imidlertid ikke fulgt opp i Prop 1998/99:35 side 64 - 67. Det ble vist til at en slik regel ville være kontroversiell i et internasjonalt perspektiv, og det var svært delte meninger om den foreslåtte løsningen var hensiktsmessig. Man valgte derfor å ikke regulere dette forholdet i den svenske loven, men overlot til rettspraksis å avgjøre spørsmålet. For en nærmere redegjørelse for gjeldende svensk rett på dette punkt, vises til Heuman side 109 flg.

Spørsmålet om en voldgiftsavtale følger med ved en overdragelse av det rettsforhold den er knyttet til, er praktisk viktig. En ny voldgiftslov bør avklare dette. Det kan tenkes tre ulike løsninger. Den ene er at voldgiftsavtalen er bindende også for den nye partskonstellasjonen, det vil si at den automatisk følger med ved overdragelsen av rettsforholdet. Den andre er at den nye parten anses bundet av voldgiftsavtalen, mens den parten som ikke har tatt del i overdragelsen, kan velge om han ønsker å stå ved voldgiftsavtalen eller ikke. Den tredje mulige løsningen er at voldgiftsavtalen ikke gjelder i den nye partskonstellasjonen, slik at partene eventuelt må inngå en ny voldgiftsavtale.

Utvalget foreslår i relasjon til voldgiftsrettens kompetanse at voldgiftsavtalen skal anses som en selvstendig avtale i forhold til hovedavtalen, jf. utkastet § 4-1(2) og drøftelsen i 8.7.3. Dette er det såkalte «separability-prinsippet». Det innebærer at om en kontrakt der voldgiftsavtalen inngår faller bort som følge av eksempelvis ugyldighet eller heving, har det i seg selv ingen virkning for voldgiftsavtalen. Siden voldgiftsavtalen i denne sammenheng anses som en selvstendig avtale, kunne det tale for at avtalen ikke automatisk følger med ved overdragelse av kontrakten. Et slikt synspunkt er etter utvalgets mening ikke holdbart. Formålet med «separability-prinsippet» er å sikre et effektivt voldgiftsinstitutt. Dersom det samme prinsippet skulle bli benyttet som argument for at en voldgiftsavtale ikke fulgte med ved overdragelsen av et rettsforhold, ville det redusere voldgiftsinstituttets effektivitet. «Separability-prinsippet» kan etter utvalgets oppfatning ikke anvendes som et argument mot at voldgiftsavtalen automatisk følger med ved en overdragelse av rettsforholdet.

Et argument som kan anføres mot at voldgiftsavtalen automatisk skal følge med ved en overdragelse, er at en voldgiftsavtale kan være begrunnet i et tillitsforhold mellom de to partene. Det er særlig hensynet til den part som ikke overdrar sin posisjon, som i denne sammenheng er relevant. Dersom det er en debitor som står for overdragelsen, er dette riktignok ikke like problematisk, da en debitor normalt må innhente samtykke fra kreditor for å kunne overdra sine forpliktelser. Dersom kreditor ikke ønsker at voldgiftsavtalen skal overdras til den nye parten, kan han i et slikt tilfelle nekte samtykke. Derimot kan en kreditor normalt overdra sine rettigheter uten samtykke fra debitor. Da vil debitor kunne bli påtvunget en ny motpart i voldgiftsavtalen. Men debitor vil ha mulighet for å hindre dette ved å få tatt inn i voldgiftsavtalen en bestemmelse om at den ikke gjelder ved overdragelse med mindre det gis samtykke fra den part som står utenfor overdragelsen.

På tross av den ulempen som en debitor vil kunne få ved å få en ny motpart i voldgiftsavtalen, er det utvalgets syn at en regel om at voldgiftsavtalen ikke følger med ved overdragelsen av rettsforholdet, ikke er hensiktsmessig. Dette

har for det første sin bakgrunn i hensynet til den gjenværende part. Det er lite rimelig at den gjenværende part skal miste retten til å få løst tvister ved voldgift som følge av at den annen part overdrar sin posisjon. En slik løsning vil redusere voldgiftsinstituttets effektivitet. Dette gjelder selv om de opprinnelige partene ved avtaleinngåelsen kan ta inn bestemmelser som forhindrer et slikt bortfall ved overdragelse. Utvalget har mottatt et klart uttrykt ønske fra advokater, universitetsjurister og andre som har voldgift som arbeidsfelt, om en regel om at voldgiftsavtaler skal følge med ved overdragelse. Et forslag fra det svenske lovutvalget om at voldgiftsavtalen ikke skulle gjelde mellom de nye partene ble også, som nevnt, forkastet da det møtte sterk motstand fra høringsinstansene.

Utvalget anser også en løsning der den nye parten er bundet av voldgiftsavtalen mens den parten som ikke var i overdragelsen kan velge hvorvidt han ønsker å stå ved voldgiftsavtalen, for å være mindre hensiktsmessig. Det vil skape en uheldig forskjell mellom partene dersom bare den ene kan velge mellom voldgiftsbehandling eller domstolsbehandling. Dernest vil den nye parten være avhengig av den andre partens valg før han vet hvorvidt han skal anlegge sak for domstolene eller for en voldgiftsrett. Det må da også gis regler som gjør det mulig å fremtvinge et slikt valg, hvilket vil komplisere reguleringen.

Etter utvalgets mening bør loven inneholde en uttrykkelig regel om at voldgiftsavtalen følger med ved overdragelsen av det rettsforhold som omfattes av voldgiftsavtalen jf. utkastets § 2-2(2). En slik løsning vil ikke være i strid mot EMK artikkel 6. Voldgiftsdommen anses også for å omfattes av New York-konvensjonen selv om det har skjedd en overdragelse.

11.6.8 Motkrav - objektiv kumulasjon

Dersom en part fremmer et krav mot en annen part, er det ikke upraktisk at den annen part også hevder å ha et krav som han ønsker å benytte til motregning. Hvis det er inngått en avtale om voldgift som omfatter bare det ene kravet, oppstår spørsmålet om voldgiftsretten kan prøve begge. Det mest effektive, i hvert fall dersom det er en viss sammenheng mellom kravene, ville være at voldgiftsretten kunne avgjøre begge kravene. Verken tvistemålsloven, modelloven eller den svenske loven behandler spørsmålet. Intuitivt kan det synes naturlig at voldgiftsretten ikke skal ha kompetanse til å behandle et krav som det ikke er sluttet voldgiftsavtale om. Imidlertid har det i den senere tid fremkommet synspunkter om at voldgiftsrettens kompetanse burde utvides i slike tilfeller for å sikre en effektiv tvisteløsning mellom partene, jf. Binder side 233 - 234.

Utvalget ser at det kan anføres argumenter for at motkrav bør kunne tas med i voldgiftssaken, også hvor motkravet ikke er omfattet av voldgiftsavtalen. Effektivitetshensyn taler for det, og den som har motkravet, kan komme i en uheldig prosessuell posisjon for dette kravet når det må reises i en egen sak for de alminnelige domstoler. Men utvalget mener at det prinsipielt sett er problematisk at et krav skal kunne trekkes inn i voldgiftssaken uten at dette har et avtalemessig grunnlag mellom partene. Den annen part mister da, uten å ha hatt reell mulighet til å unngå det, muligheten for å få prøvd kravet for de ordinære domstoler. Utvalgets konklusjon er derfor at adgangen

til å fremsette motkrav, enten til pådømmelse eller motregning, må være begrenset til motkrav som er omfattet av voldgiftsavtalen.

11.6.9 Saker med flere parter - forening av søksmål og subjektiv kumulasjon

Saker med mer enn to parter skaper problemer særlig på to punkter. Det ene gjelder spørsmål knyttet til etablering av voldgiftsretten, og det andre gjelder adgangen til å kumulere kravene i én sak.

Ved behandling av saker for de alminnelige domstoler har man regler om prosessfelleskap og forening av flere saker. Det er ingenting i veien for at man kan avtale at en voldgiftssak skal ha flere enn to parter eller forening av søksmål.

I mangel av avtalereulering blir spørsmålene mer kompliserte. Forening av søksmål behandles først:

Selv om forening ikke er avtalt, er det klart at det enkelte ganger vil kunne være hensiktsmessig å forene to voldgiftssaker til samlet behandling. Modellen oven har ingen regler som åpner opp for dette. Den nederlandske loven har en regel som gir en bestemt ordinær domstol kompetanse til å beslutte forening av voldgiftssaker etter anmodning fra en part. I den svenske voldgiftsloven valgte man ikke å tillate dette. Bakgrunnen var blant annet at det ville kunne komme i konflikt med partsautonomien. For en nærmere redegjørelse av de svenske vurderingene se Prop 1998/99:35 side 97 - 98 og SOU 1994:81 side 129 - 130.

Utvalget ser at det kan anføres gode argumenter for at forening bør kunne skje. Forening av flere søksmål kan imidlertid komplisere tvisten og skape prosessuelle problemer for en eller flere parter. Det tilsier at partene bør ha hånd om spørsmålet om forening skal tillates, og at dette ikke bør kunne påtvinges dem uten at det har grunnlag i den avtale om voldgift som foreligger. Bak avtalen om voldgift kan det ligge forventinger eller forutsetninger nettopp om partsforhold og kompleksitet som har vært avgjørende for at avtale om voldgift i det hele ble inngått. Til dette vil det blant annet kunne innvendes at søksmålsforening i saker for de alminnelige domstoler, vil kunne skje uten at en part har mulighet for å unngå dette. Innvendingen når ikke så langt. For det første vil søksmål for de alminnelige domstoler være en behandlingsform for tvisten som partene bare i begrenset grad vil kunne styre ved avtale. Dertil kommer at i domstolsprosessen vil det blant annet være overprøvmuligheter også for viktige sider ved behandlingen som en part ikke vil ha i voldgiftsprosessen.

De samme problemer og synspunkter som er nevnt for forening av søksmål, gjør seg gjeldende for subjektiv kumulasjon i én voldgiftssak. En forutsetning for at problemstillingen oppstår, er at det foreligger en voldgiftsavtale om kravet denne tredjeparten gjør gjeldende, jf. 8.6.8 ovenfor.

Utvalgets konklusjon er at verken forening av søksmål eller subjektiv kumulasjon bør kunne skje med mindre dette er hjemlet i voldgiftsavtalen mellom partene.

I de tilfeller avtalen hjemler forening eller subjektiv kumulasjon, blir det spørsmål om hvordan voldgiftsretten skal etableres. Det er ikke gitt noen regler om dette verken i modellen eller den nye svenske voldgiftsloven. I enkelte regelsett for institusjonisert voldgift har man regulert slike

spørsmål. Det kan vises til blant annet ICC-reglene artikkel 10 og Stockholm Handelskammers Skiljedomsinstituts regler § 16. ICC artikkel 10 lyder slik:

«Article 10. Multiple Parties

1. Where there are multiple parties, whether as Claimant or as Respondent, and where the dispute is to be referred to three arbitrators, the multiple Claimants, jointly, and the multiple Respondents, jointly, shall nominate an arbitrator for confirmation pursuant to Article 9.

2. In the absence of such a joint nomination and where all parties are unable to agree to a method for the constitution of the Arbitral Tribunal, the court may appoint each member of the Arbitral Tribunal and shall designate one of them to act as chairman. In such case, the Court shall be at liberty to choose any person it regards as suitable to act as arbitrator, applying Article 9 when it considers this appropriate.»

Det er særlig der oppnevningen skal skje ved at hver av partene oppnevner én voldgiftsdommer, at problemene oppstår. Dels blir det spørsmål om å konsolidere parter, slik at det utpekes én voldgiftsdommer fra hver side. Men det vil heller ikke alltid være mulig å foreta noen konsolidering til bare to sider, for eksempel der saksøkte ønsker å trekke inn en tredjepart i et regressøksmål. Når det ikke er regulert i avtalen mellom samtlige parter om og eventuelt hvordan konsolidering skal skje, eller hvilken fremgangsmåte som skal følges når det er mer enn to sider i søksmålet, vil partene være avhengig av bistand fra en utenforstående instans. En slik instans er nettopp ICC og Stockholm Handelskammers Skiljedomsinstitut.

Antall voldgiftsdommere og etablering av voldgiftsretten behandles mer utførlig i 8.8.2 og 8.8.3. Utvalget prinsipielle løsning, i mangel om avtale av noe annet, er at partene skal bli enige om hele voldgiftsrettens sammensetning. Også hvor det er flere enn to parter, kreves det enighet fra alle. Blir de ikke enige, må hver «side» oppnevne en dommer, hvis det er to klare sider med sammenfallende interesser. Blir det da ikke enighet innenfor en «side», må domstolen oppnevne dommer for denne. Hvis det ikke er to klare sider, må domstolen oppnevne alle dommerne.

11.6.10 Adgang til å inngå voldgiftsavtale med forbehold om materiell overprøving ved ny voldgiftsrett

Twistemålsloven § 466 inneholder en uttrykkelig regel om at partene kan avtale at voldgiftsdommen skal kunne bringes inn for en ny voldgiftsrett. Denne adgangen er i svært liten grad benyttet i praksis. Det foreligger ikke tungtveiende grunner som tilsier at partene ikke skal kunne avtale en slik overprøving. Hvorvidt det er avtalt en slik overprøving, vil bero på en tolkning av avtalen. Det anses imidlertid ikke nødvendig å innta en uttrykkelig bestemmelse om dette i den nye loven. Ved ny behandling for en ny voldgiftsrett, kommer de samme regler til anvendelse som ved den første behandlingen så langt de passer.

11.7 Voldgiftsrettens domsmyndighet etter voldgiftsavtalen

11.7.1 Innledning

Voldgiftsretten utleder sin domsmyndighet til å avgjøre tvisten fra partenes avtale. Om voldgiftsretten har kompetanse til å behandle tvisten, beror på flere forhold. For det første må det foreligge en gyldig voldgiftsavtale. Dernest må denne voldgiftsavtalen dekke den aktuelle tvisten, samtidig som verken voldgiftsavtalen eller andre regler må være til hinder for at voldgiftsretten behandler den. Spørsmålet om voldgiftsretten har slik domsmyndighet, er av avgjørende betydning. Mangler voldgiftsretten kompetanse, skal tvisten i tilfelle avgjøres av de vanlige domstoler.

Siden voldgiftsrettens domsmyndighet er avgjørende for om tvisten i det hele tatt kan voldgis, er det viktig med klare og entydige regler for hvordan dette skal avgjøres. Her er det særlig to motstående hensyn som gjør seg gjeldende. Det ene er hensynet til den part som hevder at voldgiftsretten ikke har domsmyndighet. Siden avgjørelsen av spørsmålet er bestemmende for om parten har gitt avkall på retten til domstolsbehandling, er det nødvendig at reglene sikrer betryggende behandling. På den annen side må også hensynet til en effektiv voldgiftsbehandling ivaretas. Det er ikke uvanlig at en part i treningsøyemed påstår at voldgiftsretten ikke har domsmyndighet. Reglene må motvirke denne muligheten for å blokkere eller trenere voldgiftsbehandlingen.

Et hovedspørsmål er om en tvist om voldgiftsrettens domsmyndighet skal prøves av voldgiftsretten eller av de alminnelige domstoler. Siden voldgiftsrettens domsmyndighet utledes av partenes avtale, kunne dette tale for voldgiftsretten ikke selv kan behandle og avgjøre om avtalen gir voldgiftsretten slik domsmyndighet. Dette måtte i så fall prøves av de alminnelige domstoler. Her kommer imidlertid inn et helt sentralt prinsipp i internasjonal voldgiftsrett, nemlig prinsippet om «kompetanse-kompetanse». Et annet viktig prinsipp for spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet, og som også skal kommenteres nærmere, er prinsippet om «atskilthet» («separability»).

11.7.2 Voldgiftsrettens domsmyndighet - «Kompetanse-kompetanse»

Prinsippet om «kompetanse-kompetanse» gjelder spørsmålet om voldgiftsretten kan prøve om den har domsmyndighet til å behandle tvisten. Prinsippet angir at voldgiftsretten selv kan avgjøre spørsmålet om den har slik domsmyndighet, det vil si at den har kompetanse til å avgjøre spørsmål om sin egen kompetanse. Dette prinsippet er anerkjent i stort sett hele verden, jf. Binder side 109 - 110. Bakgrunnen for prinsippet er å sikre voldgiftsinstituttets effektivitet.

Tvistemålsloven har ingen uttrykkelig regel om dette spørsmålet, men det er antatt at voldgiftsretten selv kan prøve en innvending om at den ikke har domsmyndighet, jf. Schei side 1165 - 1166, Skoghøy side 212 og Mæland side 128. Modelloven uttaler uttrykkelig at voldgiftsretten kan ta stilling til spørsmålet om sin egen domsmyndighet, herunder eksistensen og gyldigheten av en voldgiftsavtale, jf. artikkel 16(1). Det samme gjør den tyske loven i § 1040(1). Også den svenske loven bygger på prinsippet om at voldgiftsretten kan avgjøre spørsmål om egen domsmyndighet, jf. 2 §.

Utvalget er av den oppfatning at også en ny voldgiftslov bør bygge på dette prinsippet, og at det må komme klart til uttrykk i loven. Det er i samsvar med ordningen i alle land som det er naturlig å sammenligne seg med og er også en av grunnpilarene i modelloven, jf. Binder side 109. Prinsippet bør gjelde både der det hevdes at en voldgiftsavtale aldri har kommet i stand, og der det hevdes at voldgiftsavtalen har falt bort på et senere tidspunkt. En annen problemstilling er hvorvidt partene samtidig kan bringe spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet inn for de alminnelige domstoler, se 8.7.4.

11.7.3 «Atskilthet» («separability»)

Et annet spørsmål som angår voldgiftsrettens domsmyndighet, er hva som skjer med en voldgiftsavtale dersom den kontrakt som voldgiftsavtalen inngår i, anses ugyldig eller av andre grunner ikke er bindende mellom partene. Det er en forutsetning for voldgiftsrettens mulighet til å kjenne kontrakten uforbindende, at voldgiftsavtalen i denne sammenheng er en selvstendig avtale som står på egne ben. I motsatt fall ville voldgiftsrettens avgjørelseskompetanse som følger av voldgiftsavtalen, også falle bort dersom retten fant at kontrakten skulle bortfalle.

Det er et internasjonalt anerkjent prinsipp at en voldgiftsavtale eller en voldgiftsklausul i denne sammenheng er å anse som en selvstendig avtale atskilt fra kontrakten, jf. Binder side 109. Tvistemålsloven har ingen uttrykkelig regel om dette. Modelloven angir prinsippet i artikkel 16(1). Tilsvarende følger av den tyske loven i § 1040(1) og den svenske loven i 3 §. Dette innebærer at voldgiftsavtalen i utgangspunktet er upåvirket av kontrakten. Dersom kontrakten blir ansett ugyldig eller av andre grunner faller bort, er voldgiftsavtalen, som gir voldgiftsretten kompetanse til å avgjøre tvisten, fortsatt virksom. Det er imidlertid grunn til å understreke at dette prinsippet ikke får betydning for vurderingen av om voldgiftsavtalen isolert sett er virksom. Hvorvidt voldgiftsavtalen er bindende, må vurderes spesielt for denne avtalen. Det kan forekomme tilfeller der det samme forholdet medfører at både kontrakten og voldgiftsavtalen blir ugyldig. Prinsippet om «atskilthet» er ikke til hinder for det. Det innebærer bare at det forhold at kontrakten ikke er bindende, ikke i seg selv er avgjørende for spørsmålet om voldgiftsavtalen er bindende.

Etter utvalgets mening må en ny voldgiftslov bygge på prinsippet om «atskilthet» på samme måte som voldgiftslovgivningen i land ellers som det er naturlig å sammenligne seg med. Prinsippet bør komme klart til uttrykk i loven. Det bør gjelde både for den situasjonen der kontrakt blir ansett for aldri å ha kommet i stand, for eksempel på grunn av tvang eller svik, og der kontrakten på et senere tidspunkt faller bort.

11.7.4 Nærmere om prøvingen av voldgiftsrettens domsmyndighet

Selv om en ny norsk lov skulle bygge på prinsippet om «kompetansekompetanse», er det behov for nærmere regler for hvordan prøvingen av spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet skal skje. I denne sammenheng må det særlig vurderes hvilken adgang det skal være til å bringe spørsmålet inn for de alminnelige domstoler, og om det skal oppstilles preklusive frister for å fremme en innsigelse om manglende domsmyndighet for voldgiftsretten.

Etter gjeldende rett kan voldgiftsretten selv avgjøre spørsmålet om sin egen domsmyndighet, men partene kan samtidig til enhver tid bringe dette spørsmålet inn for domstolene, også etter at voldgiftsretten har truffet sin avgjørelse, jf. Schei side 1165 og Mæland side 128. Dette er imidlertid ikke kommet direkte til uttrykk i tvistemålsloven. Det er ingen særlige preklusive frister for når en innsigelse mot voldgiftsrettens domsmyndighet må fremmes. Behandlingen ved domstolene skjer etter de alminnelige reglene. Det er ikke gitt særregler om behandling i færre instanser enn vanlig. Det er antatt at voldgiftsretten kan fortsette å behandle saken selv om spørsmålet om dens domsmyndighet verserer for domstolene.

For å unngå trenering av voldgiftssaken, har modelloven en annen regulering. Etter modelloven skal spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet som utgangspunkt først bringes inn for voldgiftsretten til avgjørelse, jf. artikkel 16(3). Dette må skje innen nærmere angitte preklusive frister, jf. artikkel 16(2). Dersom innvendingen går på at voldgiftsretten i det hele tatt ikke har domsmyndighet til å behandle tvisten, må den fremsettes senest når tilsvar inngis. I det tilfellet innvendingen går på at voldgiftsretten har overskredet sin domsmyndighet, må denne fremsettes så snart det forholdet som medfører at myndigheten er overskredet, blir tatt opp i voldgiftsretten. Voldgiftsretten kan enten avgjøre spørsmålet umiddelbart i en foreløpig avgjørelse, eller vente med avgjørelsen til selve voldgiftsavgjørelsen, jf. artikkel 16(3). Dersom voldgiftsretten behandler spørsmålet i en foreløpig avgjørelse, kan denne bare bringes inn for domstolene hvis den konkluderer med at voldgiftsretten har domsmyndighet til å behandle tvisten. I et slikt tilfelle må avgjørelsen bringes inn for domstolene innen 30 dager. Behandlingen i domstolene skal bare skje i én instans. Det er med andre ord ikke adgang til å få overprøvd domstolens avgjørelse av voldgiftsrettens kompetanse. Voldgiftsbehandlingen kan fortsette mens spørsmålet verserer for domstolene. Dersom voldgiftsretten utsetter behandlingen av spørsmålet om sin egen domsmyndighet til selve voldgiftsavgjørelsen, må parten vente med å bringe spørsmålet inn for domstolene til etter at voldgiftsdommen er falt, og da som ledd i en overprøving av selve dommen, jf. artiklene 34 og 36.

Modelloven inneholder imidlertid et unntak fra utgangspunktet om at spørsmål om voldgiftsrettens domsmyndighet først skal behandles av voldgiftsretten, jf. artikkel 8. Denne bestemmelsen regulerer situasjonen der selve den materielle tvisten som omfattes av en voldgiftsavtale, blir brakt inn for de alminnelige domstolene. Det er altså ikke tale om en situasjon der spørsmålet om voldgiftsrettens kompetanse bringes inn for domstolene til avgjørelse, men der den materielle tvisten mellom partene reises for domstolene. Dersom en av partene krever det innen en nærmere bestemt frist, skal søksmålet da avvises fra de alminnelige domstoler. Bakgrunnen for denne regelen er at en voldgiftsavtale nettopp er inngått for at tvisten ikke skal behandles av de alminnelige domstoler. Fra hovedregelen om at saken skal avvises fra de alminnelige domstoler, oppstilles det et unntak for det tilfellet at domstolen finner at voldgiftsavtalen er «null and void, inoperative or incapable of being performed». Unntaket innebærer at domstolen må foreta en prøving av spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet. En slik prøving vil kunne skje selv om voldgiftsretten ikke har prøvd spørsmålet først, og regelen repre-

senterer derfor et unntak fra hovedregelen i artikkel 16 om at voldgiftsretten selv først skal prøve dette. Unntaket gir domstolene kompetanse til å prøve om voldgiftsavtalen ikke kan gjennomføres av de grunnene som uttrykkelig er listet opp i artikkel 8. Hva som nærmere omfattes av begrepene, er imidlertid ikke definert. Innsigelser mot voldgiftsrettens domsmyndighet på andre grunnlag må behandles etter hovedregelen i artikkel 16.

Den tyske voldgiftsloven har med to unntak tilsvarende regulering som modelloven, jf. § 1040(2) og (3). Det ene unntaket er at domstolsbehandling ikke er begrenset til én instans. Det andre unntaket er at spørsmål om det foreligger en voldgiftsavtale som innebærer at tvisten skal avgjøres ved voldgift, kan bringes inn for domstolene til avgjørelse før voldgiftsretten er etablert, jf. § 1032(2). Det synes ikke å foreligge noen begrensning med hensyn til hvilke grunner som domstolen kan prøve voldgiftsavtalen i forhold til, og anvendelsesområdet er således videre enn modellovens artikkel 8. Dette er altså et unntak fra utgangspunktet om at spørsmål om voldgiftsrettens domsmyndighet først skal behandles av voldgiftsretten selv. Voldgiftsbehandling kan likevel starte, eller fortsette dersom den allerede er startet, mens domstolene behandler spørsmålet.

Den svenske voldgiftsloven har regler i 2 § som tilsvarer det som antas å gjelde i norsk rett i dag. Det oppstilles ingen preklusive frister for å fremme en innsigelse, med unntak av den generelle regelen i 34 § annet stykke. Innsigelsen kan fremmes overfor voldgiftsretten, men spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet kan også når som helst bringes inn for domstolene. Denne prøvingen er ikke begrenset til én instans. Voldgiftsretten kan imidlertid fortsette behandlingen av saken selv om slik tvist verserer for domstolene. For en nærmere redegjørelse av dette spørsmålet, se Prop 1998/99:35 side 75 - 78, SOU 1994:81 side 102 - 108 og Olsson og Kvart side 52 flg.

Etter utvalgets oppfatning bør reglene i en voldgiftslov i større grad enn i dag fremme en effektiv voldgiftsprosess. Det er hensiktsmessig at voldgiftsretten selv tar stilling til sin domsmyndighet før dette spørsmålet kan bringes inn for de alminnelige domstolene. Voldgiftsretten bør kunne velge om en slik avgjørelse skal tas umiddelbart i en foreløpig avgjørelse eller om spørsmålet skal behandles i selve voldgiftsavgjørelsen. Dersom voldgiftsretten ikke tar stilling til sin egen kompetanse før i selve voldgiftsavgjørelsen, må parten vente med å bringe spørsmålet inn for domstolene til etter at voldgiftsavgjørelsen er falt, og da som ledd i en overprøving av selve voldgiftsavgjørelsen. Dette vil kunne bidra til færre søksmål da det erfaringsmessig viser seg mindre fristende å reise søksmål når voldgiftsdommen foreligger enn under forhandlingene, jf. Mæland side 128.

Det bør gjøres visse unntak fra hovedregelen om at det er voldgiftsretten som først skal prøve sin kompetanse. Utvalget mener at det i to situasjoner kan være grunnlag for å gjøre unntak her. Begge er knyttet til det forhold at den materielle tvisten søkes brakt inn for de alminnelige domstoler. Her bør domstolen kunne ta stilling til gyldigheten av voldgiftsavtalen hvis voldgiftssak ikke er innledet eller hvis det er klart at voldgiftsavtalen er ugyldig eller ikke kan gjennomføres, se utkastet § 2-4. Et slikt unntak vil være i tråd med modelloven artikkel 8.

Avgjørelsen av voldgiftsrettens domsmyndighet er et viktig spørsmål som kan reise kompliserte rettslige spørsmål. På grunn av avgjørelsens betydning for partene, er det etter utvalgets oppfatning ikke grunnlag for å begrense domstolsbehandlingen til én instans. Selv om spørsmålet er reist for de alminnelige domstoler, mener utvalget imidlertid at voldgiftsretten, om den selv finner dette hensiktsmessig, bør kunne fortsette behandlingen av tvisten. En slik regel er nødvendig da en alminnelig domstolsbehandling i flere instanser i motsatt fall vil kunne begrense voldgiftens effektivitet i vesentlig grad.

For å styrke voldgiftsinstituttets effektivitet, bør det etter utvalgets mening innføres preklusive frister for å fremsette innvendinger mot voldgiftsrettens domsmyndighet. Det er en fordel at spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet blir avklart tidlig dersom det er mulig. Hvorvidt det er grunnlag for å treffe avgjørelsen på et tidlig tidspunkt, bør det være opp til voldgiftsretten å avgjøre. En ulempe med en preklusiv frist er at det kan medføre at en part for sikkerhets skyld fremmer en innvending innen fristen. Utvalget tror ikke dette vil skape store problemer i praksis. Siden spørsmålet først skal behandles av voldgiftsretten, vil det uansett ikke skade effektiviteten i særlig grad. Etter utvalgets oppfatning er det hensiktsmessig å oppstille tilsvarende frister som i modelloven.

Utvalget viser eller til utkastets §§ 2-4 og 4-1 og bemerkningene til disse bestemmelsene.

11.8 Voldgiftsretten

11.8.1 Innledning

Reglene om voldgiftsretten er av sentral betydning i en regulering av voldgiftsinstituttet. Reglene må sikre at retten får en kvalifisert og upartisk sammensetning.

11.8.2 Antall voldgiftsdommere

I de aller fleste jurisdiksjoner er regelen at i mangel av annen avtale mellom partene, skal antallet voldgiftsdommere være tre, jf. tvistemålsloven § 454 første ledd, modelloven artikkel 10 og den svenske voldgiftsloven 13 §. Enkelte land som har adoptert modelloven, har avvikende regler på dette punkt, eksempelvis ved å overlate avgjørelsen av om det skal være en eller tre dommere til en offentlig organisasjon eller la dette avhenge av tvistesummen, jf. Binder side 71 flg.

Kostnads- og effektivitetshensyn knyttet til selve voldgiftsbehandlingen tilsier at voldgiftssaker bør behandles av færrest mulig dommere. Det taler for at den deklatoriske regelen bør være at voldgiftssaker behandles med én dommer. På den annen side er det klart at sikkerheten for at avgjørelsen blir materielt riktig, er større hvis saken behandles flere dommere. Etter utvalgets oppfatning er hensynet til et materielt riktig resultat så tungtveiende at hovedregelen bør være at voldgiftsretten settes med tre dommere, jf. utkastets § 3-1. Det er også i samsvar med det som er vanlig internasjonalt. At det i mangel av avtale skal være tre dommere, vil gjøre det mulig å ha som oppnevningssprosedyre at partene, i tilfeller hvor de ikke blir enige om voldgiftsrettens sammensetning, skal oppnevne hver sin voldgiftsdommer, som så oppnevner

en tredje. Som utvalget kommer til under 8.8.3, er en slik oppnevningssmåte å foretrekke fremfor f.eks. at det er domstolene som skal oppnevne voldgiftsretten hvis partene ikke blir enige om sammensetningen.

I tilfeller hvor tvistesummen er liten, vil det kunne gjøre behandlingen uforholdsmessig kostbar dersom retten blir satt med tre dommere. Mange av disse mindre voldgiftene vil nok gå som institusjonsvoldgifter, hvor det er bestemmelser om at voldgiftsretten bare skal bestå av en voldgiftsdommer. I andre tilfeller er det grunn til å regne med at partene vil se seg tjent med bare å ha én dommer og avtale dette. Men også i mindre saker vil det kunne være noen tilfeller der partene ikke kommer frem til enighet om at det bare skal være én dommer. Her er det grunn til å minne om at en forbruker vil være beskyttet mot å akseptere en voldgift han ikke ser seg tjent med. Det problemet som er skissert, vil derfor først og fremst kunne bli aktuelt i rene forretningsforhold. Når det er situasjonen, kan utvalget ikke se at det vil være riktig å tvinge en part inn på en voldgift med én dommer når parten ikke ønsker det. Det ville i så fall åpne for en ordning der parten kunne bli helt uten innflytelse på voldgiftsrettens sammensetning i tilfeller hvor partene ikke ble enige om hvem som skulle sitte i voldgiftsretten. Det kan heller ikke være grunnlag for at en part, i et tilfelle hvor voldgiftsbehandlingen blir kostbar i forhold til det krav som behandles, skal kunne si seg ubundet av avtalen om voldgift, jf. den problemstilling som er reist i mandatet om dette - se 8.5.4. Som påpekt vil problemstillingen bare være praktisk i saker mellom næringsdrivende. Det bør i slike tilfeller være meget tungtveiende grunner for at en part ikke skal være bundet av avtaler som er inngått. Å ha en regel om at de skulle kunne si seg ubundet av avtale om voldgift, hvor denne behandlingen ville medføre særlig store omkostninger, ville internasjonalt sett være noe helt særegent. I eksterne tilfeller vil det imidlertid kunne være tenkelig at en part vil kunne kreve seg løst fra en forpliktelse om voldgift etter avtaleloven § 36. I denne sammenheng synes det riktig å se på forpliktelsen til voldgift på linje med andre vilkår for den avtale som er sluttet.

11.8.3 Oppnevning av voldgiftsretten

Tvistemålsloven inneholder relativt knappe deklarasjonsregler for hvordan oppnevningen av voldgiftsdommere skal skje. Regelen er som nevnt at partene velger hver sin voldgiftsdommer som i fellesskap velger den tredje dommeren, jf. tvistemålsloven § 454 første ledd. Dersom noen av partene eller voldgiftsdommerne unnlater å foreta slikt valg, kan det kreves at domstolene foretar valget, jf. tvistemålsloven § 455.

Modelloven artikkel 11 og den svenske voldgiftsloven 12 § har detaljerte deklarasjonsregler for hvordan voldgiftsdommerne skal oppnevnes dersom partene ikke har avtalt noe annet. Reguleringen er stort sett sammenfallende i de to regelverkene. Denne bygger i stor grad på de samme prinsipper som tvistemålsloven. For å sikre en effektiv voldgiftsbehandling inneholder de to regelsettene i tillegg presise frister for når dommerne skal være oppnevnt. En nærmere fremstilling av reglene her finnes hos henholdsvis Binder side 76 flg. og Heuman side 224 flg.

Det er ønskelig at partene blir enige om hvem som skal være voldgiftsdommere. Ordningen med at partene velger hver sin voldgiftsdommer, kan skape en fare for at dommeren føler lojalitetsbånd til den parten som valgte

ham. En voldgiftsrett partene har oppnevnt i fellesskap, vil fremtre som mer upartisk enn en rett hvor to av rettens tre medlemmer er partsoppnevnt, og vil derfor trolig bli møtt med større tillit. Utvalget mener av den grunn at felles oppnevning bør være lovens fravikelige hovedregel.

Realistisk sett kan man imidlertid ikke se bort fra at partene ikke sjelden vil være uenige om hvem som skal oppnevnes. Spørsmålet blir hvilken prosedyre man da bør ha for oppnevningen, om partene ikke har avtalt dette. Etter utvalgets mening bør den være at hver part oppnevner en voldgiftsdommer, og at disse så oppnevner den tredje som skal være voldgiftsrettens leder. Som nevnt er det dette som er normalordningen etter tvistemålsloven og etter modelloven. Etter utvalgets mening har denne løsningen klare praktiske fordeler. Den har en innebygd dynamikk som leder til at voldgiftsretten i de aller fleste saker blir etablert raskt, og uten at det er nødvendig å bringe domstolene inn i behandlingsskjeden. Det er bare nødvendig å opprettholde en reservekompetanse for domstolene for tilfeller hvor en part trenerer voldgiftsbehandlingen ved ikke å foreta oppnevning, eller hvis de to partsoppnevnte medlemmene ikke klarer å bli enige om hvem som skal være rettens leder, jf. tvistemålsloven § 455. Etter det utvalget kjenner til, forekommer det svært sjelden at domstolene av denne grunn involveres i etableringen av voldgiftsretten. Etter utvalgets oppfatning er det lite ønskelig å endre denne innarbeidete og velfungerende fremgangsmåten for å etablere voldgiftsretten. Voldgift er privat tvisteløsning som partene velger som alternativ til de offentlige domstoler, og domstolenes medvirkning i voldgiftsbehandlingen bør begrenses til et minimum. Dette skyldes både at voldgiftssaker ikke bør belaste domstolene på bekostning av deres egne saker, og at det regelmessig vil medføre økt bruk av tid og omkostninger i voldgiftsbehandlingen å involvere domstolene.

Hvis man ikke skulle ha som subsidiær løsning at partene oppnevner hver sin voldgiftsdommer, som så oppnevner voldgiftsretten leder, for tilfeller hvor partene ikke blir enige om sammensetningen av hele retten, måtte det i praksis være domstolene som oppnevnte voldgiftsretten i disse tilfellene. En slik løsning er av flere grunner ikke heldig. Praktiske hensyn tilsier, som påpekt, at domstolene ikke belastes med oppgaver i tilknytning til voldgift i større grad enn helt nødvendig. Viktigere er det at det er et vesentlig kjennetegn ved voldgift at partene i stedet for å bringe saken inn for de alminnelige domstoler, gjensidig avtaler å ville bøye seg for avgjørelsen til en dommer, eller et panel av dommere. Det er en naturlig forutsetning for en slik avtale at man har innflytelse over oppnevningen av dommerpanelet. Det beste er at partene blir enige om oppnevningen. Lar dette seg ikke gjøre, er det nest beste å la partene beholde en innflytelse over dommerpanelet ved at de oppnevner hvert sitt medlem av retten, som så oppnevner voldgiftsrettens leder.

Utvalget viser ellers til utkastets § 3-2 og bemerkningene til bestemmelsen.

11.8.4 Krav til voldgiftsdommeres habilitet og egnethet

Tvistemålsloven oppstiller flere krav til dem som skal være voldgiftsdommere. En voldgiftsdommer må for det første inneha de nødvendige kvalifikasjoner. De kvalifikasjoner som kreves, er at vedkommende er myndig og ikke fradømt stemmeretten, jf. tvistemålsloven § 453 annet ledd, samt i stand til å

skjøtte vervet som voldgiftsdommer på en betryggende måte, jf. tvistemålsloven § 456 første ledd. I tillegg er det et vilkår at vedkommende er habil, jf. tvistemålsloven § 456 første ledd. Kravene til habilitet for voldgiftsdommere er de samme som for dommere ved de alminnelige domstolene. Innsigelser fra en part mot en voldgiftsdommer kan rettes til tingretten.

Modelloven har en deklatorisk regel om at en persons nasjonalitet ikke skal være til hinder for at vedkommende oppnevnes som voldgiftsdommer, jf. artikkel 11(1). I tillegg oppstiller modelloven som krav til en voldgiftsdommer at vedkommende har de kvalifikasjoner som partene har avtalt, og er upartisk og uavhengig, jf. artikkel 12(1). Hva som ligger i disse kravene, er imidlertid ikke angitt nærmere. Modelloven har en mer detaljert prosedyre for de tilfeller hvor en part vil protestere mot en voldgiftsdommer, jf. artikkel 13. I mangel av avtale mellom partene skal en slik protest rettes til voldgiftsretten. I denne behandlingen skal delta også den voldgiftsdommeren det er protestert mot, jf. forarbeidene A/CN.9/246, para 38. Dersom den ikke blir tatt til følge av voldgiftsretten eller den andre parten samtykker, kan spørsmålet bringes inn for de alminnelige domstoler eller annen spesifisert institusjon. Slik behandling kan bare skje i én instans. At behandling kun skal skje i én instans, må ses i sammenheng med ugyldighetsgrunnen i modelloven artikkel 34(2)(a)(iv).

Den svenske voldgiftsloven oppstiller som krav til en voldgiftsdommer at vedkommende skal kunne råde over seg selv og sin eiendom, jf. 7 §. Dette innebærer blant annet at en som er konkurs, er avskåret fra å være voldgiftsdommer, jf. Olsson og Kvart side 68. Begrunnelsen er at den som ikke kan råde over sin eiendom på grunn av økonomiske problemer, er antatt å være lettere påvirkelig enn andre. Han har ikke den uavhengighet som er nødvendig. I tillegg skal vedkommende være upartisk. Hva som ligger i dette kravet, er nærmere presisert gjennom typetilfeller, jf. 8 §. Prosedyren for protest mot en voldgiftsdommer samsvarer i det vesentlige med modelloven, jf. 10 § og 11 §. De svenske reglene er kommentert i Prop 1998/99:35 side 78 - 90 og SOU 1994:81 side 111 - 122.

Det er på det rene at det også i en ny voldgiftslovgivning må stilles krav til voldgiftsdommeres habilitet og egnethet. Etter utvalgets oppfatning er det hensiktsmessig at kravene formuleres i sin helhet i voldgiftsbestemmelsene, og ikke fremkommer ved en henvisning til de krav som stilles til dommere ved de alminnelige domstolene. Det gjør reglene mer tilgjengelig. I denne sammenheng er det et poeng at loven også skal gjelde for internasjonale tvister der part og prosessfullmektig vil være ukjent med norsk prosesslovgivning. En slik regulering er i samsvar med både modelloven og den nye svenske loven.

Det må kreves at voldgiftsdommerne er upartiske og uavhengige. Begrepene bør ikke defineres nærmere i selve lovteksten. Det er vanskelig å formulere presise krav, og de vil uansett skape ytterligere tolkningsspørsmål. Utvalget har vurdert om det i lovteksten bør oppstilles typetilfeller som omfattes av begrepene. En slik opplisting vil ikke være uttømmende. Etter utvalgets syn vil typetilfeller i loven ikke i særlig grad bidra til å klargjøre innholdet, ut over hva som uansett følger av en naturlig språklig forståelse.

I tillegg til at en voldgiftsdommer skal være upartisk og uavhengig, kan voldgiftsavtalen stille krav til dommernes kvalifikasjoner. Dersom en dommer ikke har slike kvalifikasjoner, gir det grunnlag for protest. Det bør fremgå av lovteksten.

Det må være opp til en part om han vil protestere mot en voldgiftsdommer. En prøving av om det foreligger forhold som gir grunnlag for å kreve en dommer fjernet, må forutsette protest fra en av partene.

I mange tilfeller har partene ikke avtalt en prosedyre for å angripe oppnevning av en voldgiftsdommer. Lovens deklarasjoniske prosedyre bør være slik at den fremmer en effektiv voldgiftsbehandling. Loven bør ha regler som bidrar til at forhold som kan danne grunnlag for protest, kommer frem så tidlig som mulig. Videre må reglene motvirke at protest mot voldgiftsdommere blir benyttet for å hindre eller trenere saken.

For å få frem og få klarlagt forhold som kan danne grunnlag for en protest, er det naturlig at det oppstilles en opplysningsplikt for den personen som er aktuell som voldgiftsdommer. Vedkommende er selv den nærmeste til å opplyse partene om forhold av betydning for hans habilitet og egnethet. En slik opplysningsplikt bør også omfatte forhold som vedkommende blir kjent med etter oppnevningen.

For å sikre en effektiv voldgiftsbehandling, bør det oppstilles presise frister for når en protest må fremmes. Innsigelsen må gå tapt dersom den ikke gjøres gjeldende innen fristen.

Dersom ikke den voldgiftsdommeren som det er protestert mot trekker seg frivillig, eller den annen part er enig i protesten, bør en protest mot en oppnevning av eller flere voldgiftsdommere i første hånd behandles av den samlede voldgiftsrett. Ved denne behandlingen bør også delta den eller de dommerne som er krevd fjernet, også der voldgiftsretten bare er satt med én dommer. En ordning der den eller de som blir angrepet må fratre, ville kunne resultere i at ingen i voldgiftsretten kunne behandle spørsmålet.

Blir en protest tatt til følge av voldgiftsretten, bør denne avgjørelsen være endelig. I motsatt fall må avgjørelsen kunne overprøves av de alminnelige domstoler. Det gjelder særlig fordi også den eller de voldgiftsdommerne som er krevd fjernet, skal delta ved behandlingen av spørsmålet. En slik overprøving kan skje under saksforberedelsen eller som ledd i angrep på voldgiftsdommen. Prosessøkonomiske hensyn taler for at overprøvingen må skje umiddelbart, slik at ikke en kostbar voldgiftsprosess er gjennomført før spørsmålet avklares. På den annen side vil en regel om umiddelbar overprøving kunne medføre at parter begjærer overprøving for sikkerhets skyld, eventuelt i obstruksjonsøyemed. Etter utvalgets oppfatning bør partenes behov for en rask avklaring av spørsmålet være avgjørende, slik at en part må begjære spørsmålet overprøvd i forbindelse med voldgiftsbehandlingen.

Det må settes frist for når en part må begjære slik overprøving. En part som unnlater å begjære overprøving innen fristen, bør være avskåret fra å påberope innsigelsen på et senere tidspunkt.

Etter utvalgets syn bør voldgiftsretten, om den selv finner dette hensiktsmessig, kunne fortsette behandlingen av tvisten mens spørsmålet verserer for de alminnelige domstoler. Behandlingen i domstolene vil kunne skje i flere

instanser. En adgang for voldgiftsretten til å fortsette behandlingen, er nødvendig for å motvirke at domstolsprøving benyttes for å trenere saken.

Den svenske loven inneholder en regel som gir partene mulighet til å avtale at en overprøving av spørsmålet om en voldgiftsdommers habilitet eller egnethet, skal skje med endelig virkning av et voldgiftsinstitutt, jf. 11 §. Bakgrunnen for regelen er å imøtekomme partenes ønske om en enda hurtigere behandling av spørsmålet enn domstolsbehandling samt ønske om en behandling unntatt offentlighet. Etter utvalgets oppfatning bør disse avgjørelsene høre under domstolene.

Utvalget viser ellers til utkastets §§ 3-3 og 3-4 og bemerkningene til disse bestemmelsene.

11.8.5 Voldgiftsdommeres fratreden på grunn av manglende oppfyllelse av oppdraget

Dersom en voldgiftsdommer unnlater å utføre sine oppgaver eller utfører dem på en slik måte at han utilbørlig forsinker voldgiftsbehandlingen, kan hver av partene kreve at tingretten enten pålegger ham å fremme saken eller avsier kjennelse om at han skal fratre, jf. tvistemålsloven § 457.

Modelloven har deklarasjoniske regler som rammer de tilfeller der voldgiftsdommeren blir ute av stand til å utføre oppdraget eller av andre grunner ikke foretar de nødvendige handlinger innen rimelig tid, jf. artikkel 14. Dersom ikke dommeren trekker seg frivillig eller partene blir enige om at han skal fratre i en slik situasjon, kan hver av partene bringe spørsmålet om fratreden inn for domstolene eller annet kompetent organ. En slik avgjørelse er endelig.

Etter utvalgets oppfatning er det behov for deklarasjoniske regler som hindrer at en voldgiftsdommer reduserer voldgiftsinstituttets effektivitet ved manglende oppfyllelse av sitt oppdrag. Dette gjelder uavhengig av hva som er grunnen til at voldgiftsdommeren ikke utfører oppdraget. Utvalget mener at en slik regel bør utformes noenlunde på samme måte som i modelloven.

Det vises til utkastets § 3-5 og bemerkningene til denne bestemmelsen.

11.8.6 Oppnevning av ny voldgiftsdommer

I de tilfeller hvor en voldgiftsdommer må fratre under voldgiftsbehandlingen, er det avgjørende for et effektivt voldgiftsinstitutt at en ny voldgiftsdommer blir oppnevnt. Dette gjelder uavhengig av hva som er grunnen til voldgiftsdommerens fratreden.

Tvistemålsloven har ingen uttrykkelig regel om oppnevning av ny voldgiftsdommer i slike tilfeller. Modelloven har en deklarasjonisk regel om at en ny voldgiftsdommer skal oppnevnes etter de samme regler som gjaldt for oppnevningen av den som fratradte, jf. artikkel 15. Noenlunde tilsvarende regler er det i den svenske loven, 16 og 17 §§.

Etter utvalgets oppfatning bør det gis en regel om oppnevning av ny voldgiftsdommer der en dommer fratrer. Oppnevningen bør i mangel av annen avtale skje på samme måte som oppnevningen av den dommeren som fratradte. Det vil si at hvis partene i fellesskap ble enige om hele retten, skal de også i fellesskap oppnevne den nye dommeren. Ble vedkommende oppnevnt av den ene parten, er det denne som skal oppnevne den nye. De frister som er

foreslått ved den opprinnelige oppnevningen av voldgiftsretten, bør også gjelde for oppnevning av ny voldgiftsdommer.

Verken modelloven eller den svenske loven inneholder regler om hvilken virkning det har for voldgiftsbehandlingen at en ny dommer blir oppnevnt. Mer konkret er spørsmålet om de allerede foretatte forhandlingene må gjentas eller ikke. I mange tilfeller vil hensynet til en forsvarlig behandling og et riktig resultat av tvisten tilsi at forhandlingene gjentas. I andre tilfeller vil derimot behovet for en gjentakelse kunne være mindre. Når det gjelder hvilke ordninger ulike modellovland har valgt, vises til Binder side 105 - 106. Om svensk rett se Olsson og Kvart side 87 - 88. Etter utvalgets oppfatning bør det gis en deklarasjonsregel om at de forhandlinger som har vært holdt skal gjentas dersom de utgjør en del av avgjørelsesgrunnlaget, se utkastets § 3-6.

11.9 Saksbehandlingen i voldgiftsretten

Tvistemålsloven kapittel 32 inneholder få regler om saksbehandlingen i voldgiftsretten. Hovedregelen er at partene kan avtale den saksbehandling som skal følges, jf. tvistemålsloven § 459 første ledd. I mangel av slik avtale skal voldgiftsretten bestemme fremgangsmåten, jf. § 459 annet ledd. Loven oppstiller imidlertid også enkelte ufravelige regler for saksbehandlingen i §§ 460 til 462, jf. § 459 tredje ledd.

Modelloven inneholder en mer utførlig regulering av saksbehandlingen, jf. artiklene 18 til 27. Men også her er utgangspunktet at partene selv kan bestemme saksbehandlingen, jf. artikkel 19(1). Avtale om saksbehandlingen kan inngås på et hvilket som helst trinn av voldgiftssaken, jf. Binder side 127 - 128. I mangel av avtale mellom partene skal voldgiftsretten selv bestemme fremgangsmåten, jf. artikkel 19(2). Modelloven gir partene og eventuelt voldgiftsretten stor frihet til å bestemme saksbehandlingen. Loven har få regler som partene ikke kan fravike ved avtale. Modelloven stiller som absolutt krav at partene skal likebehandles og gis full anledning til å fremføre sin sak, jf. artikkel 18. Dette kravet gjelder på alle trinn av behandlingen, jf. Binder side 123 med videre henvisninger til modellovens forarbeider.

Den svenske loven inneholder også mer detaljerte regler for saksbehandlingen enn tvistemålsloven, jf. 19 til 26 §. Loven bygger på de samme prinsippene som modelloven, og reguleringen er i stor grad sammenfallende. For en nærmere fremstilling av de svenske reglene, vises til Prop 1998/99:35 side 100 - 120 og SOU 1994:81 side 133 - 152.

Etter utvalgets oppfatning er det nødvendig at voldgiftsloven setter visse rammer for behandlingen som partene ikke kan fravike ved avtale. Det vil sikre at saksbehandlingen har den nødvendige kvalitet og gir rettssikkerhet med henblikk på en materielt riktig avgjørelse. En voldgiftsavgjørelse har virkning som en rettskraftig dom og skal anerkjennes av rettsordenen. En slik dom må ha blitt til i samsvar med grunnleggende rettsprinsipper. Men saksbehandlingsreglene må også ivareta hensynet til en effektiv voldgiftsbehandling og i minst mulig grad gi partene mulighet for å hindre eller trenere behandlingen.

Selv om det er behov for visse ufravelige rammer for saksbehandlingen, bør partene ha stor frihet med hensyn til hvordan voldgiftsprosessen skal

være. Det er etter utvalgets oppfatning også grunn til å lovfeste at i mangel av avtale mellom partene, bestemmer voldgiftsretten selv fremgangsmåten. Saksbehandlingsreglene for de alminnelige domstolene skal ikke danne rammene for behandlingen i mangel av avtale mellom partene. Partenes og voldgiftsrettens vide kontroll over saksbehandlingen er et grunnleggende trekk ved voldgiftsinstituttet. Det er også lagt til grunn for tvistemålslovens voldgiftsregler, modelloven og den nye svenske loven. Det vises til utkastets §§ 1-3 og 5-2.

I tillegg til de regler saksbehandlingsregler som partene ikke kan fravike ved avtale, bør voldgiftsloven ha enkelte deklarasjonsregler som angir en normalløsning for voldgiftsbehandlingen. Det vil være til hjelp og skape forutsigbarhet for parter og voldgiftsretten hvor viktige behandlingsspørsmål ikke er løst ved avtale.

Det har vært påberopt overfor utvalget at det kan være nyttig med en «kokebok» over den saksbehandling som voldgiftsretten normalt bør følge. Til dette bemerker utvalget at tvistelovens regler om behandlingen av saker i førsteinstans etter allmennprosessen, eventuelt etter småkravsprosessen hvis tvisten gjelder et mindre eller middelsstort krav, i høy grad bør kunne tjene som veiledning.

Tvistemålsloven inneholder ikke bestemmelser om hvor voldgiftssaken skal finne sted. Det bør gis en slik regel. Partene bør kunne avtale hva som skal anses som voldgiftsstedet innenfor norsk jurisdiksjon, og i mangel av slik avtale bør voldgiftsretten som utgangspunkt avgjøre hvor voldgiftsbehandlingen skal skje. Dette er i samsvar med både modelloven § 20 og den svenske loven 22 §, se utkastets § 5-3.

Tidspunktet for når voldgiftssaken skal anses startet, er av betydning blant annet i tilknytning til spørsmålet om avbrytelse av preklusive frister. Foreldelsesloven angir at dersom det er «avtalt at tvist om en fordring skal avgjøres ved voldgift . . . avbrytes foreldelse ved at fordringshaveren gjør det som fra hans side trengs for å sette saken i gang», jf. § 15 nr. 3. Dagens regler inneholder ingen uttrykkelig regel for når saken skal anses startet. Både modelloven og den svenske loven gir partene anledning til å avtale starttidspunktet, jf. henholdsvis artikkel 21 og 19 §. I mangel av slik avtale starter voldgiftssaken etter modelloven når en begjæring om at tvisten henvises til voldgiftsbehandling er kommet frem til den annen part, jf. artikkel 21. Det er ikke krav om at denne begjæringen skal være skriftlig. Den svenske loven krever derimot en skriftlig begjæring, som i tillegg angir partens valg av voldgiftsdommere i de tilfeller parten selv skal oppnevne slike, jf. 19 §. Etter utvalgets oppfatning er det hensiktsmessig at en ny norsk regel samsvarer med modelloven på dette punktet, se § 5-4.

I tvistemålsloven er det ingen bestemmelser som regulerer spørsmålet om rettspråket ved voldgiftsbehandlingen. De regler som gjelder for de alminnelige domstoler kommer ikke til anvendelse. Dette innebærer at partene står fritt til å avtale hvilket språk som skal benyttes, og ved manglende avtale avgjøres dette av voldgiftsretten, jf. Mæland side 142. Rettspråket ved en voldgiftsbehandling kan være av stor betydning både for partenes mulighet til å presentere sin sak og for omkostningene ved saken. Rettspråket kan også gi føringer for valget av voldgiftsdommere.

Ved nasjonale tvister mellom norske parter er vanligvis ikke spørsmålet om voldgiftsspråket så problematisk, mens det ved internasjonale tvister ofte er sentralt. Siden utkastet til nye norske regler omfatter både nasjonale og internasjonale tvister, er det helt nødvendig å regulere spørsmålet om valg av rettspråk. Modelloven bygger her på to prinsipper, jf. artikkel 22(1). Det første er at partene står fritt til å avtale rettspråket, og det andre at i mangel av slik avtale bestemmer voldgiftsretten rettspråket. Det er grunn til å peke på at selv om rettspråket som utgangspunkt gjelder hele voldgiftsbehandlingen, har modelloven ikke et absolutt krav om at alle skriftlige bevis må oversettes, jf. artikkel 22(2) og Binder side 144. Behovet for oversettelse vil blant annet avhenge av rettens og partenes språkkunnskaper og karakteren av det aktuelle dokument. Hvorvidt oversettelse er nødvendig, er det overlatt til voldgiftsretten å avgjøre. Etter utvalgets oppfatning er modellovens regulering hensiktsmessig og foreslås lagt til grunn for voldgiftsloven. Utvalget foreslår imidlertid at lovspråket skal være norsk hvis samtlige parter er hjemmehørende i Norge, og det ikke er avtalt noe annet, se utkastets § 5-5.

Utvalget foreslår som fravikelig regel at voldgiftsretten eller dens leder, straks voldgiftsretten er oppnevnt, skal drøfte med partene et opplegg for behandlingen, jf. § 5-2. En slik drøftelse må for det første gjelde frister for stevning og tilsvarende. Spørsmål om bevisføring og berammelse av eventuell hovedforhandling bør tas opp. En slik drøftelse vil kunne bidra til en mer effektiv voldgiftsbehandling og redusere faren for at noen av partene skal kunne hindre eller forsinke fremdriften av saken. Det er ikke fastsatt noen bestemt form for en slik drøftelse. I større saker vil det oftest være hensiktsmessig med et saksforberedende møte der prosessfullmektiger og representanter for partene møter. I andre saker kan det være aktuelt med en telefon- eller en videokonferanse. Etter utvalgets syn bør imidlertid ikke brudd på denne regelen representere noen saksbehandlingsfeil som kan gi grunnlag for å angripe en voldgiftsavgjørelse.

Etter at en voldgiftssak er satt i gang og voldgiftsretten er oppnevnt, må det inngis stevning og tilsvarende. Modelloven inneholder regler om at partene innen avtalte frister eller frister fastsatt av voldgiftsretten må fremme sine krav, påstandsgrunnlag og bevis, jf. artikkel 23(1). Tilsvarende regler er gitt i den svenske loven, jf. 23 §. Utkastets § 5-6 vil her tjene samme formål som den nevnte reglen i modelloven. Voldgiftsrettens fastsettelse av frister vil som regel skje i tilknytning til den drøftelse som utvalget foreslår avholdes straks voldgiftsretten er oppnevnt. Konsekvensen av at partene ikke oppfyller kravene i modellovens artikkel 23(1), fremkommer i artikkel 25. Dersom ikke den part som anlegger saken her overholder sine plikter, skal saken heves. En tilsvarende regel foreligger i lovutkastet. Utvalget viser om stevning, tilsvarende og forsømmelser i denne forbindelse til utkastets §§ 5-6 og 5-8 og bemerkninger til disse bestemmelsene.

Stevning og tilsvarende skal inngis til voldgiftsretten, og forutsetningsvis er det lagt til grunn at dette skal skje skriftlig, eventuelt elektronisk. Skriftlighet er nødvendig for å sikre klarhet i krav og påstandsgrunnlag mv. Også i saker for de alminnelige domstoler vil det være et krav til skriftlighet for disse prosessinnleggene, men slik at parter som ikke har advokat, kan få hjelp i retten til å få satt opp stevning eller tilsvarende. En slik regel er det ikke grunnlag for å gi for

voldgift. Når det gjelder den videre saksbehandling, vil det være opp til voldgiftsretten å gi bestemmelser om den, eventuelt innen den ramme avtale mellom partene måtte sette. Det kan tenkes både skriftlig innlegg og muntlig saksforberedelse i saksforberedende møte, som eventuelt kan være et fjernmøte.

Twistemålsloven har ikke uttrykkelige regler om adgangen for en part til fremme nye krav, påstandsgrunnlag eller bevis under voldgiftsbehandlingen. Modelloven tillater partene å endre eller supplere sine krav, påstandsgrunnlag og bevis under forutsetning av at ikke voldgiftsretten finner at dette vil skape en unødvendig forsinkelse, jf. artikkel 23(2). Den svenske loven inneholder en tilsvarende regel, jf. 23 §. Etter utvalgets oppfatning bør partene både kunne fremsette nye krav og påstandsgrunnlag og komme med nye bevis samt kunne endre og supplere det som allerede er fremsatt. Siden voldgiftssaken i de aller fleste tilfeller bare behandles i én instans, er det nødvendig å tillate dette. At også nye krav bør kunne fremmes, støttes av prosessøkonomiske hensyn. Adgangen til å fremsette nye krav, påstandsgrunnlag og bevis kan imidlertid ikke gjelde uten begrensninger. Voldgiftsretten bør kunne avskjære dette dersom det vil medføre vesentlige forsinkelser eller andre tungtveiende grunner tilsier det.

Når det gjelder den behandling av tvisten som skal utgjøre avgjørelsesgrunnlaget i saken, er det også i utgangspunktet opp til voldgiftsretten å bestemme behandlingsmåten. Dersom det ikke foreligger annen avtale mellom partene og en av partene krever det, skal det etter modelloven artikkel 24(1) holds en muntlig forhandling. En tilsvarende regel er tatt inn i den svenske loven, jf. 24 § første stykke. Selv om ikke EMK artikkel 6(1) gjelder for behandlingen av voldgiftssaker, er det naturlig at den utvikling vi har sett med hensyn til rett til muntlig forhandling i saker for de alminnelige domstoler, påvirker utformingen av voldgiftsreglene. Utvalget foreslår at hver av partene kan kreve muntlig forhandling med unntak hvor partene har inngått avtale om noe annet, se utkastets § 5-7.

Partene har ansvaret for sakens opplysning. Det er opp til partene å fremskaffe og føre bevis og klargjøre det faktiske avgjørelsesgrunnlaget. Dette fremgår ikke verken av tvistemålsloven eller av modelloven, men gjelder utvilsomt også her, jf. henholdsvis Schei side 1176 og Binder side 166 med henvisning til modellovens forarbeider. Den svenske loven slår uttrykkelig fast dette grunnleggende utgangspunktet, jf. 25 §. Både modelloven og den svenske loven gir imidlertid voldgiftsretten mulighet til å oppnevne sakkyndige for å opplyse saken dersom ikke partene avtaler noe annet, jf. henholdsvis artikkel 26 og 25 §. Etter utvalgets oppfatning er det hensiktsmessig at partenes ansvar for sakens opplysning fremgår direkte av voldgiftsloven. Videre bør voldgiftsretten ha den samme mulighet til å oppnevne sakkyndige som etter modelloven og den svenske loven, se utkastets § 5-9.

Voldgiftsretten har ingen tvangsmidler til rådighet for å fremskaffe bevis verken etter tvistemålsloven, modelloven eller den svenske loven. Utvalget anser det klart at voldgiftsretten heller ikke etter voldgiftsloven bør gis slike tvangsmidler. Bruk av tvangsmidler er et så vidt inngripende virkemiddel, at dette bør forbeholdes de alminnelige domstolene. Av denne grunn vil det kunne være behov i voldgiftssaker for bistand fra de alminnelige domstolene

for å få fremskaffet bevis. Dette vil gjelde både for realbevis og for vitneforklaringer. Modelloven gir både voldgiftsretten og partene med voldgiftsrettens samtykke, anledning til å begjære bistand fra de alminnelige domstolene for å fremskaffe bevis, jf. artikkel 27. Slik fremskaffelse skal skje i henhold til de nasjonale regler som gjelder for de alminnelige domstolene. Den svenske loven har en tilsvarende regel, men etter denne bestemmelsen er voldgiftsretten utelukket fra å begjære bistand fra domstolene, jfr 26 §. Bistand må begjæres av en av partene med tillatelse fra voldgiftsretten. Begrunnelsen for at voldgiftsretten ikke kan begjære slik bistand fra de alminnelige domstoler, er prinsippet om at det er partene som er ansvarlige for bevisføringen. Etter den svenske loven skal voldgiftsretten varsles om eventuelle bevisopptak og gis anledning til å stille spørsmål. Den tyske loven har en tilsvarende regel som modelloven, men har i tillegg en regel om at voldgiftsretten skal varsles om bevisopptak og ha anledning til å stille spørsmål.

Etter utvalgets oppfatning er det vel forenlig med hovedregelen om at det er partene som har ansvaret for bevisføringen, at voldgiftsretten kan begjære bistand fra de alminnelige domstoler for å fremskaffe bevis. En annen sak er at voldgiftsretten adgang til å beslutte dette uten etter begjæring av en part, vil kunne være begrenset etter § 5-9 eller av partenes avtale. Også en part må kunne begjære bistand fra de alminnelige domstoler for å få innhentet bevis, men det bør bare kunne gjøres med samtykke fra voldgiftsretten. Et slikt samtykke er nødvendig for å unngå ugrunnete begjæringer til de alminnelige domstoler. For å bedømme verdien av en vitneforklaring opptatt ved bevisopptak, er det en åpenbar fordel å kunne overvære forklaringen og også få anledning til å stille spørsmål. Hensynet til et riktig materielt resultat av tvisten tilsier at voldgiftsretten bør ha en slik rett.

Modelloven har ingen regler om at voldgiftsretten kan nekte føring av bevis som klart ikke har betydning i saken. Den svenske loven har en slik regel, jfr 25 §, og utvalget mener at voldgiftsloven bør ha en tilsvarende bestemmelse. Utvalget mener videre at voldgiftsretten må kunne nekte bevisføring hvis det ikke er et rimelig forhold mellom bevisføringen og den betydning bevisføringen kan ha, se § 5-9(1).

En ikke uvanlig situasjon er at parter unnlater å følge opp saksforberedelsen og ikke møter under selve forhandlingen. Konsekvensene av ikke å inngi stevning eller tilsvær er kommentert ovenfor. For å unngå at en part hindrer voldgiftsbehandlingen ved uten saklig grunn å unnlate å møte opp til forhandlingen, eller ved å unnlate å foreta andre pålagte prosesshandlinger, bør det innføres regler som gjør at voldgiftsprosessen ikke stopper opp. Modelloven bygger på det system at voldgiftsretten kan avsi en alminnelig voldgiftsavgjørelse på bakgrunn av saken slik den står for retten selv om en part unnlater å møte, jf. artikkel 25(c). En tilsvarende regel er inntatt i den svenske loven, jf. 24 § tredje stykke.

Et slikt system sikrer at en part ikke kan blokkere voldgiftsbehandlingen, men det vil kunne innebærer at voldgiftsretten må avsi dom på bakgrunn av et ensidig og ufullstendig materiale. På tross av en slik ulempe anser utvalget det nødvendig å ha en regel som ivaretar en effektiv behandling av tvisten. Et alternativ ville være å gi voldgiftsretten kompetanse til å avsi forfallsdom (uteblivelsesdom) på samme måte som i de alminnelige domstolene. En slik regel

vil imidlertid nødvendiggjøre at den part som har uteblitt, kan kreve oppfriskning. Utvalget anser det ikke hensiktsmessig at det blir innført regler om forfallsdom og oppfriskning i voldgift, i strid med det som er vanlig i andre land. Etter utvalgets oppfatning bør derfor den nye norske loven ha en regel som samsvarer med modelloven og den svenske loven. Det vises til utkastets § 5-8 og bemerkningene til denne bestemmelsen.

11.10 Voldgiftsavgjørelsen

11.10.1 Innledning

Formålet med en voldgiftsbehandling er å få avgjort en tvist med endelig virkning. Siden avgjørelsen har samme virkning som en rettskraftig dom, er det nødvendig å ha regler for hvordan den skal fattes.

11.10.2 Det rettslige avgjørelsesgrunnlaget

Det kan være av avgjørende betydning for avgjørelsen av tvisten hvilket rettslig avgjørelsesgrunnlag som skal legges til grunn for løsningen. Tvistemålsloven har ingen særskilt regel om dette, men den generelle oppfatning er at retten skal bygge avgjørelsen på gjeldende rett dersom partene ikke har avtalt noe annet, jf. uttalelser i Ot.prp. nr. 29 (1979-80) side 14 - 15, Schei side 1180 og Mæland side 165. Modelloven har i artikkel 28 uttrykkelig regulert spørsmålet om det rettslige avgjørelsesgrunnlaget. Utgangspunktet er at partene kan bestemme hvilke regler som skal anvendes for å løse tvisten. I mangel av slik avtale skal gjeldende rett på området anvendes. Voldgiftsretten kan bare avgjøre tvisten ut fra rimelighet dersom partene uttrykkelig har angitt dette, og voldgiftsretten skal også i slike tilfeller løse tvisten i henhold til kontraktens bestemmelser og alminnelig forretningsskikk på området.

Den svenske voldgiftsloven har valgt å ikke ta inn en bestemmelse som regulerer forholdet. Bakgrunnen for det var en oppfatning om at dersom man hadde en slik regel, måtte manglende etterlevelse av den fra voldgiftsrettens side kunne gi grunnlag for angrep på dommen. Det ble ansett for lite ønskelig. Den alminnelige oppfatningen i Sverige er imidlertid at voldgiftsretten skal anvende gjeldende rett dersom ikke annet er avtalt, jf. Heuman side 495. Se i denne sammenheng også Prop 1998/99:35 side 122 - 123 og SOU 1994:81 side 153 - 154.

Etter utvalgets oppfatning er det ikke grunnlag for å fravike det anerkjente utgangspunktet om at partene kan avtale hvilken materiell rett tvisten skal løses etter. Denne muligheten kan være en av grunnene til at partene velger voldgift. Denne avtalefriheten bør også, i tråd modelloven, kunne gi grunnlag for at partene avtaler at voldgiftsretten skal avgjøre tvisten ut fra det den finner rimelig. Men avgjørelse på et slikt grunnlag, bør forutsette uttrykkelig avtale om det. Blant annet hensynet til forutberegnelighet tilsier det.

Dersom partene ikke har avtalt hvilket rettslig grunnlag tvisten skal løses etter, er det bred internasjonal enighet om at voldgiftsretten skal anvende den gjeldende rett som tvisten normalt hører under, jf. Binder side 174. Dette bør også gjelde etter voldgiftsloven. Det kan tenkes innvendt mot en slikt regel at siden det ikke er et krav om at det skal sitte en jurist i voldgiftsretten, kan en bestemmelse om at avgjørelsen skal grunnes på gjeldende rett i noen tilfeller

gi liten mening. I denne sammenheng er det imidlertid grunn til å peke på at partene som utgangspunkt selv velger voldgiftsdommerne, og at det ikke er en opphevelsesgrunn at retten har lagt uriktig rettsanvendelse til grunn. At voldgiftsdommerne ikke trenger å være jurister, er etter utvalgets mening i det hele ikke noe argument mot en regel om at retten skal anvende gjeldende rett.

Om voldgiftsrettens rettsanvendelse vises til utkastets § 6-1 og bemerkningene til denne bestemmelsen.

11.10.3 Frist for avsigelse av voldgiftsavgjørelsen

Verken i tvistemålsloven, modelloven eller i den svenske voldgiftsloven er det oppstilt en frist for når voldgiftsretten skal ha avgjort tvisten. Partene kan imidlertid avtale en slik frist. Enkelte andre land har oppstilt en særskilt frist for dette, som kommer til anvendelse dersom partene ikke har avtalt noe annet, jf. de svenske forarbeidene Prop 1988/99:35 side 125 og SOU 1994: 81 side 156. Etter utvalgets mening er det ikke grunnlag for å oppstille en slik frist i en ny norsk lov. I mange tilfeller vil en standardisert frist være lite tilpasset den konkrete saken og kan virke mot sin hensikt.

11.10.4 Avstemningsregler

I de tilfeller der voldgiftsretten består av bare en voldgiftsdommer, vil det ikke oppstå spørsmål om stemmereglene. Hvor voldgiftsretten har flere dommere, vil derimot reglene for hvordan en avgjørelse skal treffes ved uenighet mellom dommerne, kunne være av avgjørende betydning for utfallet tvisten.

Tvistemålsloven bestemmer at avgjørelser skal treffes av alle voldgiftsdommerne i fellesskap og at det gjelder et flertallsprinsipp, jf. § 463. Dersom det ikke er mulig å oppnå en flertallsavgjørelse, trer voldgiftsavtalen ut av kraft hvis ikke partene har bestemt noe annet.

Modelloven bestemmer at partene kan avtale etter hvilke prinsipper en avgjørelse skal treffes, men i mangel av slik avtale skal flertallsprinsippet gjelde, jf. artikkel 29. Det er ikke oppstilt noe krav om at alle voldgiftsdommerne skal ta del i avgjørelsen så lenge de har hatt mulighet til å delta, jf. A/CN.9/232, para. 138 og Binder side 180. Dette skal hindre at en voldgiftsdommer kan blokkere en avgjørelse av saken ved å utebli uten saklig grunn. Modelloven regulerer ikke hva som skal skje dersom det ikke er mulig å oppnå en flertallsavgjørelse, jf. Binder side 179. Dersom en slik situasjon skulle oppstå, må man søke løsningen i partenes avtale eller i nasjonal lovgivning. Dette var et bevisst valg ved utformingen av modelloven da det var vanskelig å oppnå enighet om hva en eventuell regel skulle være. Behovet for en slik regel ble heller ikke ansett for stort.

Den svenske voldgiftsloven regulerer i 30 § spørsmålet på samme måte som modelloven med den forskjell at den også regulerer tilfellet der det ikke er mulig å oppnå en flertallsavgjørelse. Voldgiftsrettens leder skal da ha dobbeltstemme. Det ble ved forberedelsen av denne loven vurdert om man i stedet for en slik regel, skulle la avgjørelsen gå ut på det som det var mulig å oppnå en flertallsavgjørelse for. En slik løsning ble imidlertid ikke valgt da den ble ansett for å være lite kjent internasjonalt, se Prop 1998/99:35 side 127 - 129 og SOU 1994: 81 side 159 - 161.

Etter utvalgets syn er det ingen grunn til å fravike utgangspunktet om at partene kan avtale avstemningsreglene. I mangel av slik avtale bør det gjelde stemmereglene som er utformet slik at tvisten blir avgjort. Utgangspunktet for en slik regel bør være at avgjørelsen treffes etter flertallsprinsippet. For alltid å kunne oppnå en avgjørelse, bør det også gis regler for den situasjon at det ikke er mulig å oppnå en flertallsavgjørelse. Etter utvalgets oppfatning bør regelen være at voldgiftsrettens leder har dobbeltstemme hvor det ellers ikke ville vært mulig å oppnå stemmeflertall, med en noe avvikende regel ved dom for pengebeløp eller størrelser, se § 6-4.

11.10.5 Forlik

Etter tvistemålsloven har forlik inngått for voldgiftsretten i utgangspunktet samme virkning som en rettskraftig dom, jf. tvistemålsloven § 464 fjerde ledd. På denne måten oppnår partene det samme ved et forlik som ved en voldgiftsdom.

Etter modelloven skal voldgiftsretten heve voldgiftsforhandlingene dersom partene inngår forlik, jf. artikkel 30. En slik heving har ikke samme virkning som en voldgiftsdom. Voldgiftsretten kan imidlertid stadfeste et forlik i en voldgiftsdom dersom begge parter er enige om det, jf. artikkel 30. Gjennom dette får forliket samme virkning som en alminnelig voldgiftsdom. Voldgiftsretten kan motsette seg en slik stadfestelse i mer spesielle tilfeller, jf. artikkel 30 og Binder side 183 - 185. Den nye svenske loven inneholder tilsvarende regulering, jf. 27 § annet stykke og Prop 1998/99:35 side 230 og Olsson og Kvart side 121.

Voldgiftsreglene bør ikke være til hinder for å løse tvisten ved forlik. Utvalget mener av den grunn at et forlik bør få samme virkning som en voldgiftsdom ved at det stadfestes av voldgiftsretten. En regel om forlik er inntatt i utkastets § 6-5.

11.10.6 Voldgiftsavgjørelsens form og innhold

Tvistemålsloven forutsetter at voldgiftsdommen skal være skriftlig selv om det ikke er sagt uttrykkelig, jf. Mæland side 169. Avgjørelsen skal begrunnes dersom ikke partene har frafalt det, jf. § 464 første ledd.

Modelloven angir at dommen skal være skriftlig og signert av flertallet av dommerne og krever også at avgjørelsen er begrunnet om ikke annet er avtalt mellom partene, jf. artikkel 31(1) og (2). I tillegg skal avgjørelsen inneholde opplysninger om dato og sted for avsigelsen, jf. artikkel 31(3).

Etter den svenske loven skal også avgjørelsen være skriftlig og underskrevet av flertallet av dommerne, jf. 31 §. Denne loven har derimot et motsatt løsningskrav når det gjelder kravet til begrunnelse. Voldgiftsdommen skal bare begrunnes dersom partene har inngått avtale om det, jf. Heuman side 509. Bakgrunnen for denne regelen er at et krav om begrunnelse vil medføre økte omkostninger. Er det behov for begrunnelse, vil partene normalt avtale dette, se Prop 1998/99:35 side 133 - 135 og SOU 1994:81 side 165 - 166.

Etter utvalgets oppfatning bør en voldgiftsdom av notoritetshensyn være skriftlig. Den bør videre være signert av voldgiftsdommerne. Det bør imidlertid være tilstrekkelig at flertallet av dommerne signerer avgjørelsen, så lenge grunnen til at ikke alle har signert fremgår. En slik løsning kan motvirke at enkelte av dommerne ved å nekte å signere kan hindre voldgiftsretten i å

avsi dom. Videre bør voldgiftsdommen inneholde dato og sted for avsigelse, da disse forholdene har betydning i ulike relasjoner. Det bør etter utvalgets mening være et krav til begrunnelse. Riktignok vil en begrunnelse kunne medføre et arbeid for voldgiftsretten som kan koste en del penger. En begrunnelse vil imidlertid kunne ha stor betydning for partene, og den kan også være viktig for å forstå avgjørelsen. Videre vil en begrunnelse sikre at avgjørelsen blir gjennomtenkt og gjennomarbeidet slik at den gir et riktig resultat. Dersom partene av hensyn til omkostningene ikke ønsker at avgjørelsen skal begrunnes, vil de kunne avtale det. Det vises til utkastets § 6-6.

11.10.7 Oppdeling av pådømmelsen

Spørsmålet om voldgiftsretten kan dele pådømmelsen og avsi deldom, er ikke regulert i tvistemålsloven, og løsningen må anses usikker, jf. Mæland side 160. Modelloven regulerer heller ikke dette spørsmålet uttrykkelig, men det synes forutsatt i artikkel 32(1) at deldom kan avsies, jf. Binder side 194 - 195. Den svenske voldgiftsloven gir voldgiftsretten kompetanse til å avsi deldom, såkalt særskilt voldgiftsdom, dersom ikke begge partene motsetter seg det, jf. 29 §, se Prop 1998/99:35 side 130 - 132 og SOU 1994: 81 side 162 - 164.

En adgang til å avsi deldom vil i mange tilfeller kunne gjøre voldgiftsbehandlingen mer effektiv og prosessøkonomisk. Deldom bør som regel bare kunne avsies for forhold det hadde vært mulig å avsi selvstendig dom for. Voldgiftsretten bør være bundet av partenes enighet med hensyn til om deldom skal avsies eller ikke. I tilfelle partene ikke er enige om hvorvidt deldom skal avsies, bør spørsmålet avgjøres av voldgiftsretten. Utvalget foreslår derfor at en regel svarende til bestemmelsen i den svenske loven tas inn i den nye norske lovteksten, se utkastets § 6-3.

11.10.8 Retting, tolkning og tilleggsdom

Bestemmelsene om retting av dommer i tvistemålsloven §§ 156 til 158 gjelder tilsvarende for voldgiftsdommer, jf. tvistemålsloven § 464 tredje ledd. Retten kan rette voldgiftsdommen av eget tiltak, men det er begrenset til «skrivefeil eller regnefeil eller andre åpenbare uriktigheter eller utelatelser», jf. tvistemålsloven § 156. På begjæring fra en av partene kan voldgiftsretten i tillegg rette «uriktigheter, uklarheter, motsigelser eller ufuldstændigheter» i domsgrunnen, jf. tvistemålsloven § 157. Retten kan også avsi tilleggsdom etter de samme regler som for retting, jf. tvistemålsloven § 464 tredje ledd, jf. tvistemålsloven § 160. Etter tvistemålsloven er det derimot ikke adgang til å henvende seg til domstolene for å be om en uttalelse om hvordan dommen skal tolkes, jf. Mæland side 177. Dette gjelder både for de alminnelige domstoler og for voldgiftsretter.

Modelloven gir voldgiftsretten adgang til både å rette og tolke en voldgiftsdom og til å avsi tilleggsdom innen nærmere angitte frister, jf. artikkel 33. Voldgiftsretten kan forlenge disse fristene. Retting kan skje både på voldgiftsrettens eget initiativ og etter begjæring fra en av partene. Tilleggsdom kan bare avsies etter begjæring fra en av partene. Tolking kan bare skje dersom begge parter begjærer det. Begjæringen må gjelde et bestemt punkt eller en bestemt del av avgjørelsen.

Den tyske loven bygger på modellovens regel, men fraviker modelloven ved at den ikke krever en avtale mellom partene for at det skal kunne bes om

en tolkning, jf. paragraf 1058. Det er altså tilstrekkelig at en av partene begjærer en slik tolkning. Voldgiftsretten kan ikke forlenge fristen for å rette, tolke eller avsi dom.

Også den nye svenske voldgiftsloven inneholder en regel som er utformet etter mønster fra modelloven, jf. 32 §. Den skiller seg imidlertid fra modelloven på tre punkter. For det første kan hver av partene begjære en tolkning av avgjørelsen, men slik tolkning er begrenset til å gjelde domsslutningen. Dernest kan voldgiftsretten på eget initiativ avsi en tilleggsdom. For det tredje kan voldgiftsretten ikke forlenge fristene for at retten skal foreta den aktuelle handlingen. En nærmere redegjørelse for de svenske vurderinger fremgår av Prop 1998/99:35 side 135 - 138 og SOU 1994: 81 side 167 - 168.

Etter utvalgets oppfatning bør voldgiftsretten ha adgang til å rette en voldgiftsavgjørelse. Slik retting bør kunne skje på eget initiativ eller etter begjæring fra en av partene. Det er imidlertid bare skrivefeil, regnefeil eller andre åpenbare feil som bør kunne rettes, og ikke uriktigheter som kan føres tilbake til for eksempel feil i rettsanvendelsen eller bevisbedømmelsen. En slik begrensning er i samsvar med modelloven og den svenske loven. Voldgiftsretten bør også på nærmere vilkår kunne avsi tilleggsdom. Det bør imidlertid bare kunne skje etter begjæring fra en av partene.

Utvalget er under en viss tvil kommet til at det ikke bør åpnes for en adgang til å gi uttalelser om hvordan dommen er å forstå. Er det noe som er uklart eller tvetydig og som kan ha betydning for tvangsfullbyrdelsen, vil det kunne rettes innen den ramme som er gitt. Det er først og fremst dette behovet som det er viktig å ivareta. En nærmere klarlegging av meningsinnhold ut over det, vil lett kunne munne ut i diskusjoner og krav om klargjøring som utelukkende vil ha preg av omkamp eller trenering. Det er mulig at det i enkelte situasjoner vil kunne være en fordel om det kunne gis tolkningsuttalelser, men slik utvalget ser det, kan et slikt mulig behov ikke overskygge de ulemper en nokså skjønnsmessig tolkningsregel vil måtte ha. Dersom man, ut fra hensynet til oppnå et enda større samsvar med modelloven, ønsker å ha en tolkningsregel, må voldgiftsretten gis en vidtgående skjønnsmessig adgang til å avslå en begjæring om tolkning.

En adgang for voldgiftsretten til å rette eller å avsi tilleggsdom, medfører at partene ikke kan være helt sikre på at avgjørelsen er helt fullstendig. For partene er det av betydning at de så snart som mulig kan innrette seg på at avgjørelsen med det innhold som foreligger, er endelig. Av denne grunn bør det innføres relativt korte frister både for når en part kan fremme begjæringer om retting eller tilleggsdom, og for når voldgiftsretten eventuelt må foreta slike handlinger. Etter utvalgets mening bør de frister som modelloven stiller opp, legges til grunn.

Modelloven gir voldgiftsretten adgang til å forlenge fristene. Begrunnelsen er at de oppstilte fristene i konkrete tilfeller vil kunne være for korte. Utvalget er enig i at det kan tenkes tilfeller der voldgiftsretten har et legitimt behov for ytterligere tid. På den annen side er det tungtveiende hensyn som taler for at partene må kunne innrette seg etter eksakte frister for når en avgjørelse skal kunne anses endelig. Det er bare i unntakstilfeller det vil være aktuelt å rette en dom eller å avsi tilleggsdom. Etter utvalgets oppfatning er de foreslåtte tidsfristene tilstrekkelige til å ivareta også voldgiftsrettens behov for

tid. Utvalget er derfor blitt stående ved at det ikke bør være en adgang for voldgiftsretten til å forlenge fristene. Dette i samsvar med både den svenske og tyske loven.

Regler om retting og tilleggsdom er inntatt i utkastets § 6-8.

11.10.9 Saksomkostninger og sikkerhetsstillelse

I voldgiftssaker er det to kategorier saksomkostninger som er aktuelle. Den ene er omkostninger til voldgiftsretten, mens den andre gjelder partenes omkostninger. Tvistemålsloven kapittel 32 har ingen regler om saksomkostninger. Likevel er det på det rene at partene kan legge ned påstand om å bli tilkjent saksomkostninger også i voldgiftssaker. Det er antatt at voldgiftsrettens ved bedømmelsen av spørsmålet om saksomkostninger skal følge tvistemålslovens alminnelige regler om saksomkostninger så langt de passer, jf. Mæland side 173 - 175.

Modelloven inneholder heller ikke en regulering av saksomkostningsspørsmålet. Dette var et bevisst valg, jf. A/CN.9/216, para. 99 og Binder side 236. Det er overlatt til de ulike land å fastsette regler om dette.

Den nye svenske voldgiftsloven har en relativt detaljert regulering av saksomkostningsspørsmålet. Det vises til Prop 1998/99:35 side 159 - 169 og SOU 1994: 81 side 193 - 203. Når det gjelder voldgiftsrettens omkostninger, er utgangspunktet at retten selv fastsetter disse, og at partene er solidarisk ansvarlige for dem dersom ikke partene har avtalt noe annet og dette må anses bindende også for voldgiftsdommerne, jf. 37 og 39 §§. Avgjørelsen av omfanget av omkostningene til voldgiftsretten kan bringes inn for de alminnelige domstoler innen visse frister. Dersom omkostningene blir redusert, gjelder avgjørelsen også for parter som ikke deltok i saksanlegget for de alminnelige domstolene, jf. 41 §.

Når det gjelder spørsmålet om hvem av partene som skal betale saksomkostningene, er dette regulert i den svenske lovens 42 §. Dersom ikke partene har avtalt noe annet, skal voldgiftsretten, om en part krever det, avgjøre spørsmålet om hvem som skal dekke omkostningene. I denne sammenheng avgjør retten om en av partene skal dekke motpartens omkostninger og også hvordan omkostningene til voldgiftsretten skal fordeles. Denne avgjørelsen kan ikke bringes inn for de alminnelige domstoler for overprøving, jf. Heuman side 583 og Olsson og Kwart side 171.

Den svenske loven inneholder også regler om voldgiftsrettens adgang til å kreve sikkerhet fra partene for voldgiftsrettens egne omkostninger, jf. 38 §. Slik sikkerhet må kreves av begge parter dersom ikke annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene, og det selv om bakgrunnen for kravet om sikkerhet for eksempel er den ene partens økonomiske problemer, jf. Heuman side 574 og Olsson og Kwart side 163. Sikkerhet, eller eventuelt ytterligere sikkerhet, kan kreves på et hvilket som helst trinn av saken, jf. Olsson og Kwart side 163.

Konsekvensen av at sikkerhet ikke blir stilt, er at voldgiftsretten kan avslutte voldgiftssaken eller eventuelt unnlate å ta opp til avgjørelse det krav som sikkerheten gjelder behandlingen av. For det tilfellet at en av partene unnlater å stille den nødvendige sikkerhet, kan den annen part også stille sikkerhet for denne delen. Alternativt kan den annen part bringe tvisten inn for de alminnelige domstolene, jf. Heuman side 577 og Olsson og Kwart side 163. Den part

som har unnlatt å stille sikkerhet, kan da ikke påberope seg voldgiftsavtalen som et rettergangshinder, se 5 § nr. 3.

I mangel av annen avtale mellom partene og voldgiftsretten bør voldgiftsretten selv fastsette sine egne omkostninger. Voldgiftsretten bør også kunne fordele disse omkostningene mellom partene.

Utvalget mener at det ikke er hensiktsmessig i loven detaljert å angi prinsippene for hvordan omkostningene til retten skal fordeles mellom partene. Dette bør overlates til voldgiftsretten. Det vil for voldgiftsretten være naturlig å se hen til de prinsipper for fordeling av saksomkostninger som gjelder for de alminnelige domstolene.

Voldgiftsrettens omkostningskrav bør ikke i siste instans avgjøres av voldgiftsretten selv. Hver av partene bør kunne bringe denne fastsettelsen inn for de alminnelige domstoler. En eventuell reduksjon av omkostningene bør få virkning for alle parter, også for dem som ikke har brakt spørsmålet inn for domstolene.

Utvalget foreslår at partene skal være solidarisk ansvarlige for voldgiftsrettens krav på omkostningsdekning. Det bør være adgang for voldgiftsretten til å kreve sikkerhet for sine omkostninger dersom ikke annet er avtalt mellom partene og retten. Slik sikkerhet bør i mangel av avtale mellom partene og retten kreves av begge parter i samme omfang. Sikkerhet eller ytterligere sikkerhet bør kunne kreves gjennom hele voldgiftsbehandlingen. Dette fordi det kan være vanskelig for voldgiftsretten på et bestemt tidspunkt å anslå hvorvidt det er behov for sikkerhet og hvor stor den eventuelt skal være. Dersom retten ble tvunget til å ta stilling til dette ved begynnelsen av behandlingen, ville det kunne resultere i at retten for sikkerhets skyld krevde en sikkerhet som tok høyde for alle eventualiteter. Dette vil bli mer byrdefullt for partene enn nødvendig.

En naturlig konsekvens av at partene ikke stiller den sikkerhet som er krevd, er at voldgiftsretten kan avslutte voldgiftsbehandlingen eller behandlingen av det krav som den manglende sikkerheten gjelder behandlingen av. Dersom det er den ene av partene som unnlater å stille sikkerhet, må den annen part kunne forhindre at behandlingen av tvisten stopper opp. I motsatt fall ville en part med enkelhet kunne hindre behandlingen ved å unnlate å stille pålagt sikkerhet. Parten bør i et slikt tilfelle kunne stille den sikkerhet som i utgangspunktet var pålagt den andre parten, for å unngå at voldgiftsretten avslutter voldgiftsbehandlingen. Det er imidlertid ikke rimelig at den eneste muligheten parten har for å motvirke obstruksjon, er å påta seg ytterligere økonomiske forpliktelser. Han bør i stedet for å stille ytterligere sikkerhet kunne bringe tvisten inn for de alminnelige domstoler.

Det vil fremgå av drøftelsene at utvalgets vurderinger omkring regler om omkostninger og sikkerhetsstillelse, i det alt vesentlige samsvarer med det som ligger til grunn for de svenske reglene om dette. Det vises ellers til utkastets §§ 7-1 til 7-3.

11.10.10 Innsending av voldgiftsdommer til tingrettene

Etter tvistemålsloven § 465 annet ledd skal voldgiftsretten sende et underskrevet eksemplar av avgjørelsen til tingretten til oppbevaring i rettens arkiv. I praksis etterlevs dette påbudet i liten grad, og det er heller ikke knyttet noen rettsvirkninger til manglende oppfyllelse av det, jf. Schei side 1182 og Mæland

side 176. Bakgrunnen for påbudet var å sikre en mulighet for å bringe avgjørelsens innhold på det rene ved en senere anledning. Verken modelloven eller den svenske loven har en tilsvarende ordning.

Så lenge ikke påbudet etterlevs i praksis, synes det ikke hensiktsmessig å opprettholde det i dagens form. Enten bør påbudet sløyfes eller så må man vurdere å knytte sanksjoner til manglende etterlevelse. Etter utvalgets oppfatning er det ikke sterke hensyn som taler for at de alminnelige domstolene skal ha et arkivansvar for voldgiftsavgjørelser. Det er også vanskelig å se hvilke sanksjoner som det ville være hensiktsmessig å oppstille i forbindelse med et slikt påbud. Utvalget mener ut fra dette at regelen om innsending av voldgiftsdommer til tingretten, bør oppheves.

11.11 Ugyldige voldgiftsdommer

Utgangspunktet i de fleste lands rettssystemer er at en voldgiftsavgjørelse er endelig. Et hovedpoeng med voldgiftsbehandling er raskt å få en avgjørelse med samme virkning som en rettskraftig dom. Skal det oppnås, må adgangen til å få satt en voldgiftsavgjørelse til side gjennom en etterfølgende, og kanskje langvarig prosess for de alminnelige domstoler, være meget snever. Men det kan forekomme situasjoner som tilsier at en voldgiftsdom ikke bør bli stående som en rettskraftig avgjørelse av en tvist. At en voldgiftsdom anerkjennes på linje med en rettskraftig dom av de ordinære domstoler, tilsier at det må stilles krav blant annet til rettssikkerhet ved behandlingen. Tilsidesettelse av slike rettssikkerhetshensyn bør i en del tilfeller kunne gi grunnlag for å sette en voldgiftsdom til side. Også andre tungtveiende hensyn kan tilsi at en voldgiftsdom må kunne settes til side. Det er imidlertid grunn til å understreke at spørsmålet om å sette en voldgiftsavgjørelse til side som ugyldig, ikke er et spørsmål om en materiell overprøving på grunn av eventuelle feil ved rettsanvendelsen eller bevisbedømmelsen.

Muligheten til å få kjent en voldgiftsavgjørelse ugyldig må ses i sammenheng med de grunner som er til hinder for tvangsfyllbyrdelse av voldgiftsavgjørelser. Det er en åpenbar fordel at de grunner som medfører ugyldighet, samsvarer med de grunner som hindrer tvangsfyllbyrdelse. I motsatt fall vil en få situasjoner der en gyldig voldgiftsavgjørelse ikke kan fullbyrdes, eller situasjoner der det blir spørsmål om å fullbyrde en ugyldig avgjørelse. På denne bakgrunn bør man ved utformingen av ugyldighetsreglene særlig se hen til de grunner som etter New York-konvensjonen utelukker tvangsfyllbyrdelse.

Tvistemålsloven inneholder flere ugyldighetsgrunner. Loven skiller mellom ugyldighetsgrunner som får virkning av seg selv og ugyldighetsgrunner som må påberopes av partene. Det er tvilsomt om lovens ugyldighetsgrunner er uttømmende, men det er iallfall klart at det bare kan være tale om en meget begrenset supplering av reglene.

Modellovens ugyldighetsgrunner bygger i det vesentlige på de grunner som etter New York-konvensjonen hindrer tvangsfyllbyrdelse, jf. Binder side 208 - 209. Oppregningen av ugyldighetsgrunnene er uttømmende, jf. artikkel 34 og Binder side 207 - 208. Modelloven har som system at partene selv må angripe voldgiftsavgjørelsen for at den skal bli satt til side, men den skiller mellom ugyldighetsgrunner som retten av eget initiativ skal prøve og dem

som partene må påberope seg. Antallet ugyldighetgrunner etter modelloven er relativt få. Det er grunn til å nevne særskilt to ugyldighetsgrunner som har et mer generelt anvendelsesområde. Den ene er ugyldighet som følge av saksbehandlingsfeil, jf. artikkel 34(2) (a) (iv). Den andre er ugyldighet som følge av at avgjørelsen virker støtende på rettsordenen, såkalt ordre public, jf. artikkel 34(2) (b) (ii). Modelloven inneholder videre en adgang for de alminnelige domstoler til å gi voldgiftsretten en mulighet til å rette opp forhold som kan resultere i at avgjørelsen kjennes ugyldig, jf. artikkel 34(4).

Den svenske loven inneholder en uttømmende oppregning av i hvilke tilfeller en voldgiftsavgjørelse kan bli satt til side, jf. 33 § og 34 § og Heuman side 587 med videre henvisninger. Loven skiller mellom såkalte ugyldighetgrunner og klandergrunner. Ugyldighetsgrunner får virkning uavhengig av om en part angriper voldgiftsdommen, mens klandergrunner bare får virkning dersom voldgiftsdommen blir angrepet og domstolene finner at klandergrunnen foreligger. Det er særlig to av grunnene som bør nevnes spesielt. Den ene er ugyldighetsgrunnen om at voldgiftsdommen eller måten den er kommet i stand på er «uppenbart uföreneligt med grunderna för rättsordningen i Sverige», jf. 33 § nr 2. Denne formuleringen er ment å omfatte det samme som ordre public. Den andre er klandergrunnen om opphevelse på grunn av saksbehandlingsfeil som sannsynligvis har innvirket på resultatet, jf. 34 § nr 6. Den svenske loven inneholder også regler om at de alminnelige domstoler i en viss utstrekning kan gi voldgiftsretten mulighet til å ta opp igjen voldgiftsforhandlingene for å avhjelpe et forhold som kan resultere i at avgjørelsen settes til side, jf. 35 §. For en mer utførlig fremstilling av de svenske reglene vises til Prop 1998/99:35 side 138 - 159 og SOU 1994: 81 side 169 - 192.

Adgangen til å sette til side voldgiftsavgjørelser må ivareta både behovet for en endelig løsning av tvisten på en effektiv måte og kravet til rettsikkerhet.

Den svenske loven skiller, som nevnt, mellom ugyldighetsgrunner som får virkning av seg selv og klandergrunner. Ugyldighetsgrunnene etter den svenske loven 33 §, særlig nr. 1 og 2, samsvarer i det vesentlige med tvistemålsloven § 467. Det er snakk om de mest graverende typer av feil, som at tvisten ikke kan avgjøres ved voldgift eller at dommen er åpenbart i strid med grunnleggende rettsgrunnsetninger. Klandergrunnene etter den svenske loven 34 § tilsvarer for det vesentligste ugyldighetsgrunnene i tvistemålsloven § 468. Tvistemålsutvalget har vurdert om ugyldighetsgrunnene i lovutkastet burde inndeles på samme måte som etter den svenske loven. Det som til en viss grad taler for et slikt skille, er at enkelte typer feil er så grove at det virker uakseptabelt at dommen skal ha rettsvirkninger. Utvalget har likevel ikke funnet tilstrekkelige grunn til å innføre noe slikt skille. For det første antar utvalget det gir større klarhet at man ikke har regler som innbyr til usikkerhet om dommen er bindende eller ikke. Etter de svenske reglene kan partene, med god grunn, ha ulik oppfatning av om dommen er åpenbart i strid med svenske rettsgrunnsetninger. Det innebærer at tvisten mellom partene reelt sett forblir uløst. Hvis dommen ikke etterlater noe å tvangsfullbyrde, vil det heller ikke gjennom en slik prosess bli brakt på det rene om dommen er gyldig eller ikke. Det må da etter Tvistemålsutvalgets syn være bedre om gyldighetsspørsmålet blir avklart, enten i særskilt søksmål om

gyldigheten eller i forbindelse med tvangsfullbyrdelse. Videre kan det påpekes at verken tvistemålsloven eller modelloven har noe slikt skille. Både tradisjon og hensynet til å følge modelloven taler dermed mot å innføre et slikt skille som i den svenske loven. Uakseptable dommer må etter utvalgets syn heller avhjelpest ved tilstrekkelig adgang til å anfekte dommen ved gyldighetssøksmål eller ved spørsmål om anerkjennelse eller fullbyrdelse.

Utvalget tilføyer at i praksis vil en voldgiftsdom ikke bli satt til side som ugyldig uten at dommen er angrepet av en part.

Partene har behov for å kunne forutse i hvilke tilfeller en voldgiftsavgjørelse risikerer å bli satt til side. For å oppnå en slik forutberegnelighet, bør ugyldighetgrunnene angis på en uttømmende måte i loven. Dette er også i samsvar med ordningen i de fleste lover, blant annet modelloven og den svenske loven. På den annen side må ikke en uttømmende oppregning medføre at tilfeller som åpenbart burde vært omfattet, faller utenfor. Etter utvalgets syn nødvendiggjør dette bruk av enkelte mer generelt formulerte ugyldighetsgrunner som kan fange opp slike tilfeller. Dette er for så vidt også i samsvar med tvistemålsloven som omfatter ugyldighet som følge av at avgjørelsen «strider mot lov eller ærbarhet», jf. tvistemålsloven § 467 nr. 4, og som følge av saksbehandlingsfeil som sannsynligvis har hatt betydning for resultatet, jf. tvistemålsloven § 468 nr. 3. Utvalget foreslår at ugyldighetsgrunnene i en ny norsk lov formuleres etter mønster av modelloven. Utvalget kan ikke se at dette innebære store endringer i forhold til de grunner som etter tvistemålsloven kan føre til ugyldighet.

Tvistemålsloven § 467 nr. 1 gjelder tilfeller der det er avsagt voldgiftsdom om noe som partene ikke har fri rådighet over. Dette tilfellet svarer til det som er foreslått i utkastet § 8-2(2)(a). § 467 nr. 2 referer seg til tilfeller der en av voldgiftsdommerne ikke var myndig eller var fradømt stemmeretten, jf. tvistemålsloven § 453 annet ledd. I utkastet til ny lov er det ikke stilt slike krav til voldgiftsdommerne, slik at denne ugyldighetsgrunnen ikke lenger er aktuell. § 467 nr. 3 omhandler situasjonen der domsslutningen er selvmotsigende eller tvetydig. Utkastet til ny lov inneholder ikke en slik bestemmelse. Det er imidlertid liten grunn til å tro at dette får særlig praktisk betydning. Selvmotsigelser eller tvetydigheter vil ofte kunne kreves rettet. En uklarhet eller tvetydighet i dommen som ikke rettes, og som er til hinder for at en part kan nyttiggjøre seg dommen, vil ellers kunne utgjøre en saksbehandlingsfeil som vil kunne gi grunnlag for å sette dommen til side etter § 8-2(1)(d). § 467 nr. 4 angir ugyldighet der dommen strider mot lov eller ærbarhet. De tilfeller som faller inn under dette alternativet, vil for de fleste praktiske formål omfattes av utkastet § 8-2(2)(b) om ugyldighet dersom voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public). Det vises til drøftelsen i bemerkningene til bestemmelsen om forholdet til § 467 nr. 4.

Tvistemålsloven § 468 nr. 1 omfatter tilfellet der det ikke foreligger en gyldig avtale om voldgift. Denne situasjonen er en ugyldighetsgrunn etter utkastet § 8-2(1)(a) og § 8-2(1)(c). § 468 nr. 2 regulerer situasjonen der voldgiftsretten går utenfor de grensene for sitt verv som følger av voldgiftsavtalen. Dette tilfellet omfattes av utkastet § 8-2(1)(c). § 468 nr. 3 regulerer tilfellet der voldgiftsretten har fraveket de saksbehandlingsreglene som enten følger av partenes avtale eller av lov, og det er sannsynlig at feilen har påvirket resul-

tatet. Utkastet § 8-2(1)(d) omfatter denne situasjonen. § 468 nr. 4 oppstiller som ugyldighetsgrunn at en av voldgiftsdommerne var inhabil etter domstolsloven § 106. Inhabilitet etter domstolsloven §§ 107 og 108 omfattes ikke av bestemmelsen, jf. Schei side 1187 og Mæland side 200 - 201. Utkastet § 8-2(1)(d) gjelder alle tilfeller der en dommer anses inhabil og rekker derfor videre enn tvistemålslovens regel. Utkastet § 3-3(2) har regler om når en voldgiftsdommer er ugild, som langt på vei svarer til tvistemålsloven § 456 første ledd.

Etter § 468 nr. 5 kan det påberopes som ugyldighetsgrunn at det foreligger en av de grunner som etter § 407 gir grunnlag for gjenopptakelse. De tilfeller som er beskrevet i § 407 nr. 1 til 6, vil i det vesentlige være omfattet av utkastet § 8-2(2)(b) eller § 8-2(1)(d).

Det er imidlertid grunn til å understreke at utkastet § 8-2(2)(b) om ugyldighet som følge av at voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen, skal tolkes restriktivt. Teoretisk vil det kunne medføre at utkastet i enkelte sammenhenger kan innebære en viss innstramning med hensyn til hvilke forhold som kan medføre ugyldighet. De tilfeller som i dag ville kunne gitt grunnlag for ugyldighet, vil imidlertid for praktiske formål gå inn under § 8-2. Særlig utkastets § 8-2(1)(d) og (2)(b) har en så vidt generell utforming at bestemmelsen tar høyde for de situasjoner som kan omfattes av de ulovfestete ugyldighetsgrunnene det er antatt at man har i dag.

Partenes behov for en endelig løsning av tvisten tilsier at det settes en frist for å fremme ugyldighetssøksmål. En slik regel vil samsvare med modelloven og den svenske loven. Skillet mellom ugyldighetsgrunner og klandergrunner, innebærer at fristen bare har betydning for klandergrunnene, jf. Heuman side 585. Etter modelloven får derimot fristen betydning for alle typer ugyldighetsgrunner, jf. artikkel 34(3) og Binder side 213.

Tvistemålsutvalgets lovutkast sonderer ikke mellom ugyldighetsgrunner på slik måte som den svenske loven. I lovutkastet foreslås det derfor at fristen for å fremme ugyldighetssøksmål, skal gjelde for alle ugyldighetsgrunnene. Fristen settes i samsvar med modelloven og den svenske loven til tre måneder.

At en slik felles frist får virkning for alle ugyldighetsgrunner, representerer en ny regel i forhold til tvistemålsloven som har ulike frister avhengig av ugyldighetsgrunnen, jf. tvistemålsloven § 469. Utvalget vil imidlertid peke på at alle ugyldighetsgrunnene, uavhengig av fristen, kan påberopes som innsigelse i forbindelse med anerkjennelse og fullbyrdelse.

Domstolene kan i forbindelse med et ugyldighetssøksmål i dag enten anse voldgiftsavgjørelsen som gyldig eller ugyldig. De har ingen mulighet til å foreta endringer i en voldgiftsdom. Selv om det forhold som begrunner en eventuell ugyldighet med letthet kunne vært reparert, må domstolen uansett statuere ugyldighet. Det vil så være opp til partene å starte opp en ny voldgiftssak. Hensynet til å få tvisten løst på en effektiv måte tilsier domstolen i et slikt tilfelle bør kunne konstatere ugyldighet og så henvise saken til voldgiftsretten til videre behandling og ny avgjørelse. Dette vil først og fremst være aktuelt ved feil av mer formell karakter, se utkastet § 8-3 og bemerkningene til denne bestemmelsen.

Et særlig spørsmål er om partene bør kunne inngå avtale som innebærer at det blir gitt avkall på ugyldighetsgrunnene. I den svenske loven er det åpnet opp for dette i internasjonale tvister med hensyn til klandergrunner, jf. 51 §. Regelen er begrunnet i partsautonomien og i det forhold at det uansett vil skje en prøving av avgjørelsen i forbindelse med tvangsfullbyrdelsen, jf. Prop 1998/99:35 side 156 - 157. Etter utvalgets syn er det ikke grunn til å gi partene adgang til gjennom avtale å gi avkall på ugyldighetsgrunnene. Det er lovgivers oppgave å sikre partene et minimum av rettssikkerhet også ved voldgiftsbehandling, og dette oppnås best ved at de få ugyldighetsgrunnene som foreslås gjøres ufravikelige.

11.12 Anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser

Et viktig hensyn for partene ved voldgift, er at avgjørelsen vil anerkjennes og kan fullbyrdes på samme måte som en rettskraftig dom. Spørsmålet om anerkjennelse oppstår bare for utenlandske voldgiftsavgjørelser. Fullbyrdesspørsmålet oppstår både for norske og for utenlandske voldgiftsavgjørelser.

For norske voldgiftsavgjørelser reguleres hvilke innsigelser som kan gjøres gjeldende, tilsynelatende både i tvistemålsloven § 470 og i tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 første ledd (b). Forholdet mellom disse reglene er ikke helt opplagt. Som *lex specialis* for tvangsfullbyrdelse, og som den nyeste loven, kunne det være naturlig at § 4-2 første ledd (b) gikk foran tvistemålsloven § 470. På den annen side kan det hevdes at § 470 er den spesielle bestemmelsen som dermed skal gå foran, når det gjelder voldgift. Heller ikke litteraturen gir noe entydig svar. Schei side 1190 forutsetter at det er tvistemålsloven § 470 som regulerer adgangen til å bruke feil ved voldgiftsdommen som innsigelse ved tvangsfullbyrdelse. I Falkanger, Flock og Waaler, *Tvangsfullbyrdelsesloven med kommentarer*, 2. utgave, ser spørsmålet ikke ut til å være berørt.

For utenlandske voldgiftsavgjørelser, løses spørsmålet om anerkjennelse og tvangskraft av tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1(f) jf. § 4-2. For at en utenlandsk voldgiftsdom skal være tvangsgrunnlag i Norge, må man imidlertid som hovedregel anlegge søksmål ved norsk domstol, jf. Mæland side 240. Dette gjelder likevel ikke dersom annet følger av overenskomst med fremmed stat. Den viktigste overenskomsten i denne sammenheng er som nevnt New York-konvensjonen som innebærer at utenlandske avgjørelser i stor grad kan fullbyrdes i Norge uten særskilt saksanlegg. Det vises for øvrig til redegjørelsen i 5.9.

Etter utvalgets oppfatning bør reglene om anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser, både nasjonale og internasjonale, tas inn i en ny voldgiftslov. Dette er ordningen blant annet i modelloven og den tyske loven. Det innebærer at de samme regler får anvendelse både for norske og for utenlandske voldgiftsavgjørelser når det gjelder hvilke innsigelser som kan fremsettes med mindre det gis særregler i voldgiftsloven. Videre innebærer det at en utenlandsk voldgiftsdom skal anerkjennes og fullbyrdes i Norge uavhengig av om den er avsagt i et land tilknyttet New York-konvensjonen eller annen aktuell konvensjon, så lenge vilkårene i voldgiftsloven er oppfylt. Utvalget antar det kan innebære en viss forenkling i rettsanvendelsen for namsmyndighetene.

Det bør klargjøres i tvangsfullbyrdelsesloven at reglene i § 4-2 står tilbake for reglene i voldgiftsloven. Som påpekt i 8.11 ovenfor, bør reglene om hvilke innsigelser som kan fremføres mot anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse av en voldgiftsdom, utformes på samme måte som ugyldighetsgrunnene. Denne parallelliteten ivaretas enklest ved at reglene om anerkjennelse og fullbyrdelse også tas inn i voldgiftsloven.

Når det gjelder hvilke grunner som etter modelloven er til hinder for anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse av en voldgiftsavgjørelse, er de oppregnet i artikkel 36. Bestemmelsen omfatter både nasjonale og internasjonale voldgiftsavgjørelser, jf. Binder side 221. De grunner som er til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse etter artikkel 36, samsvarer med ugyldighetsgrunnene i artikkel 34. Begge bestemmelsene bygger på de forhold som etter New York-konvensjonen er til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser, jf. Binder side 221.

Utvalget har i sitt utkast foreslått at ugyldighetsreglene i voldgiftsloven skal samsvare med modelloven. En naturlig konsekvens av dette er at også reglene om anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse må samsvare med modellovens bestemmelser.

Etter utvalgets oppfatning er det ikke grunnlag for å oppstille forskjellige regler for henholdsvis nasjonale og internasjonale voldgiftsavgjørelser. De samme grunner bør være til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse for begge typer avgjørelser.

Reglene om anerkjennelse og fullbyrdelse er inntatt i utkastet §§ 9-1 til 9-3.

11.13 Taushetsplikt og offentlighet

Trolig er hensynet til diskresjon - at andre ikke skal få kjennskap til forhold omkring tvisten - en viktig grunn til at mange velger konfliktløsning gjennom voldgift. Tvistemålsloven har ikke regler om taushetsplikt og innsyn i voldgiftssaker. Tilsvarende gjelder for modelloven og den svenske loven, jf. henholdsvis Binder side 233 og Heuman side 32.

I de tilfeller hvor partene har avtalt taushetsplikt om voldgiftsbehandlingen, er det på det rene at ingen av dem kan offentliggjøre forhold omkring tvisten. Dette vil omfatte både det forhold at det eksisterer en tvist, forhold i forbindelse med selve voldgiftsbehandlingen og voldgiftsdommen. Der partene ikke har avtalt noe særskilt om taushetsplikt eller innsyn, er rettstilstanden mer usikker. En svensk høyesterettsdom av 27. oktober 2000 slår fast at det i mangel av avtale mellom partene, ikke er taushetsplikt om voldgiftsbehandlingen. I juridisk teori synes derimot oppfatningen mer entydig å være at det foreligger en taushetsplikt om tvisten og dommen, dersom ikke annet er avtalt, jf. for eksempel Heuman side 30.

Etter utvalgets oppfatning bør voldgiftsloven klargjøre spørsmålet. Utgangspunktet bør være at partene fritt kan avtale taushetsplikt både for voldgiftsbehandlingen og dommen. Dette har sin bakgrunn i partsautonomiens sterke stilling i voldgiftsinstituttet. En slik avtale kan imidlertid ikke være til hinder for den bekjentgjøring som er nødvendig for at partene skal kunne oppfylle den opplysningsplikt som følger av preseptoriske lovregler, eksempelvis børslovgivningen. Videre kan en part heller ikke være avskåret

fra den bekjentgjøring som er nødvendig for at parten skal kunne nyttegjøre seg dommen, eksempelvis i forbindelse med tvangsfullbyrdelse.

Et annet spørsmål er hva som bør være den deklarasjoniske regelen med hensyn til taushetsplikt. Denne regelen vil kunne ha sin praktiske betydning for eksempel der partene har ulikt syn på ønskeligheten av publisitet omkring saken. Det er på det rene at allmennheten og rettssamfunnet kan ha behov for kunnskap om voldgiftsavgjørelser, se Knut Kaasen i Tidsskrift for forretningssjus, 2001 side 139 flg. Et slikt behov kan begrunnes både med hensyn til den betydning avgjørelsene vil kunne ha for rettsutviklingen og med allmennhetens behov for innsyn i den rettsanvendelse voldgiftsretter legger til grunn på vedkommende rettsfelt. Dette taler for at voldgiftsavgjørelser i mangel på annen avtale mellom partene ikke bør være underlagt taushetsplikt. Mothen-synet er at partenes valg av voldgift nettopp kan være truffet ut fra et ønske om diskresjon.

Rettsamfunnet og allmennhetens behov for kunnskap om voldgiftssaker knytter seg i det vesentlige til selve voldgiftsdommen. Utvalget er av den oppfatning at det trolig vil være mest i samsvar med partenes ønsker at voldgiftsforhandlingene er underlagt taushetsplikt, dersom partene ikke har avtalt noe annet. En motsatt regel vil kunne innebære at det i standardvilkår inntas generelle klausuler om taushetsplikt, for å unngå publisitet og innsyn omkring en verserende tvist. Tilsvarende vil gjelde for profesjonelle parter som ikke benytter standardvilkår. Det er grunn til å frykte at en slik avtalepraksis i tilfelle også vil omfatte voldgiftsdommene, noe som vil være lite ønskelig.

Rettsamfunnet og allmennhetens behov for kunnskap om voldgiftsdommene er langt større enn behovet for kunnskap om voldgiftsforhandlingene. Utvalget foreslår derfor at selve voldgiftsdommen ikke skal være underlagt taushetsplikt med mindre partene har avtalt noe annet. Selv om dette er utgangspunktet, vil partene i en del tilfeller kunne ha et legitimt behov for diskresjon med hensyn til voldgiftsdommen, også der dette ikke er uttrykkelig avtalt på forhånd. Regelen om at voldgiftsdommen ikke er underlagt taushetsplikt bør derfor ikke være absolutt. Unntak bør gjelde i de tilfeller der en part har saklig grunn for å motsette seg at dommen blir tilgjengelig for andre, eventuelt at den blir tilgjengelig annet enn i anonymisert form. Det vises ellers til § 1-5 og bemerkningene til denne bestemmelsen.

11.14 Ulike behandlingsbehov

Det er i mandatet påpekt at voldgiftsreglene må passe både for små og store saker. Generelt mener utvalget at det lovutkast som fremmes, er tilpasset dette. Reglene har, med henblikk på hvordan behandlingen skal skje, en høy grad av fleksibilitet, som muliggjør at en enkel tvist behandles enkelt og at en mer komplisert tvist undergis en grundig behandling. Det vil også generelt være mulig å oppnå proporsjonalitet mellom behandlingen og betydningen av tvisten for partene.

For behandlingen av små og middelstore krav, vil det kunne være viktig at saken blir avgjort av en voldgiftsrett satt med bare én dommer. Det er grunn til å tro at partene også normalt vil se seg tjent med det, og at voldgiftsavtalen i slike tilfeller nettopp vil gå ut på at saken skal behandles av en enedommer.

Men det kan forekomme tilfeller der det også ved behandlingen av små krav blir uenighet på dette punkt, og i så fall må man falle tilbake på utkastets regler om oppnevning i tilfelle av uenighet, se § 3-2. Det vises ellers til drøftelsen under 8.8.3.

I mandatet er det pekt på at reglene må være utformet med henblikk på at de skal kunne anvendes også av ikke-jurister. Til dette vil utvalget først bemerke at rettsregler av den karakter det her er snakk om, må ha et rimelig presisjonsnivå. Det er utvalgets klare oppfatning at lovutkastet ikke er vanskeligere tilgjengelig enn annen prosesslovgivning som også skal anvendes av ikke-jurister. Videre vil utvalget peke på at voldgiftssaker med ikke-jurister som voldgiftsdommere, gjerne forekommer i to sammenhenger. Det er enten som institusjonsvoldgift eller i tilfeller hvor voldgiftsretten er satt dels med jurister og dels med ikke-jurister. I det første tilfellet, vil det være grunn til å tro at det foreligger materiale fra institusjonen om hvordan behandlingen skal foregå. Vanligvis vil det her dreie seg om enklere saker, hvor også behandlingen vil være enkel. I det andre tilfellet vil en eventuell klarlegging av reglene kunne skje ved veiledning fra kolleger i dommerpanelet. Ikke-juristene vil her ikke stå i noen annen stilling enn det som er tilfellet for fagkyndige meddommere i saker for de alminnelige domstolene. Utvalget vil tilføye at det for ikke-jurister neppe er forståelsen av voldgiftsreglene som de vil oppleve som spesielt vanskelig som voldgiftsdommere. Det vil være å ta stilling til det faktum og de rettsregler som de skal legge til grunn for den dom de skal avsi.

11.15 Egen lov

Et særskilt spørsmål er om voldgiftsreglene skal være en del av tvisteloven eller om reglene skal tas inn i en egen lov om voldgift. Dette valget påvirker ikke innholdet av reglene. En rekke land har en egen lov for voldgift, herunder Sverige, Danmark og England. På den annen side har Tyskland tatt voldgiftsreglene inn i den alminnelige prosessloven.

Hensynet til utenlandske parter taler for at reglene tas inn i en egen lov. Det er lettere for parter fra andre jurisdiksjoner å forholde seg til en avgrenset lov enn til en omfattende lov som tvisteloven. Det vil gjelde selv om voldgiftsreglene tas inn i et eget kapittel i tvisteloven. Når voldgiftsreglene bygger på modellovenes systematikk, slik som utvalget foreslår, tilsier også dette at reglene tas inn i en egen lov. Systematikk, oppbygging og utforming av voldgiftsloven avviker en god del fra de løsninger som her er valgt i tvisteloven. Også det forhold at tvistelovens behandlingsregler ikke generelt skal supplere voldgiftsreglene, gjør det mindre naturlig å ta voldgiftsreglene inn som en del av tvisteloven. Utvalget foreslår på denne bakgrunn at reglene om voldgift tas inn i en egen lov om voldgift, som i offisiell kortform betegnes voldgiftsloven, se også I.2.5.

Kapittel 12

Administrative og økonomiske konsekvenser av voldgiftsloven

Etter mandatet skal utvalget utrede de administrative og økonomiske konsekvenser av lovforslaget. For utkastet til tvistelov er det redegjort for dette under II.25 i innstillingen til lov om tvisteløsning.

Generelt kan utvalget ikke se at det er store administrative konsekvenser av voldgiftsloven, om det overhodet er noen. Systemet med involvering av de alminnelige domstoler for visse prosessuelle avgjørelser, og også for søksmål om tilsidesettelse av voldgiftsdommen, blir omtrent som etter tvistemålslovens kapittel 32. Det er få slike spørsmål eller tvister som bringes inn for de alminnelige domstoler, og det er ikke holdepunkter for at utvalgets forslag her vil medføre noen endring. Det bemerkes for øvrig at i den grad domstolene skal treffe avgjørelser i tilknytning til en voldgiftssak, bør det kreves et gebyr for dette som gjennomsnittlig gir dekning for det arbeid domstolen har. Regelen i tvistemålsloven § 465 annet ledd, om at et eksemplar av voldgiftsdommen skal innsendes til den stedlige domstol, er ikke videreført i lovutkastet. Det får neppe noen merkbar betydning for domstolene, i det regelen i dag bare etterleves i liten grad.

Utvalget tilføyer at det heller ikke kan se at lovutkastet økonomisk eller på annen måte vil ha negative konsekvenser for parter i voldgiftssaker. Det er ikke lagt opp til en prosess som gjennomsnittlig vil bli mer omfattende eller kostbar enn den som følger av tvistemålsloven kapittel 32. Lovutkastet åpner for en proporsjonal og kostnadseffektiv behandling. Generelt vil det også for en del parter være en fordel å ha en lov som er bygget opp etter mønster av UNCITRALs modellov.

*Del III Bemærkninger til de enkelte bestemmelser i lo-
vutkastet*

Kapittel 13

Alminnelige bestemmelser

§ 1-1 *Anvendelsesområde*

(1) Denne lov kommer til anvendelse på voldgift som etter § 5-3 finner sted i Norge. Den får anvendelse også hvor voldgift følger av lov.

(2) Kapittel 9 kommer også til anvendelse på utenlandske voldgiftsavgjørrelser.

§ 1-1(1) angir at loven kommer til anvendelse på voldgift som finner sted i Norge. Dette omfatter både nasjonale og internasjonale tvister. Voldgiftsloven gjelder også for de få tilfeller hvor voldgift følger av lov, med mindre det i den aktuelle lov er gitt bestemmelser om noe annet. Voldgift som finner sted i utlandet faller utenfor lovens generelle anvendelsesområde. Ved anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske voldgiftsdommer gjelder imidlertid kapittel 9, jf. (2).

Se også II.8.2.

§ 1-2 *Forholdet til domstolene*

(1) Domstolene har ingen kompetanse i tvister som hører under voldgiftsbehandling ut over det som følger av denne lov. Med domstolene menes i denne lov de alminnelige domstoler.

(2) I de tilfeller domstolene er tillagt kompetanse, er den domstol kompetent som tvisten kunne vært anlagt for dersom det ikke forelå en voldgiftsavtale. Den domstol som først har fått med saken å gjøre, skal behandle senere begjæringer til domstolene. Bevissikring kan også foregå ved annen domstol.

(3) Reglene i lov om tvisteløsning kommer til anvendelse på domstolenes befatning med saken dersom ikke annet fremgår av denne lov. Behandlingen i domstolen er normalt skriftlig. Muntlig forhandling holdes når hensynet til forsvarlig og rettfærdig rettergang tilsier det. Den muntlige behandling kan begrenses til særlige spørsmål. Søksmål om tilsidesettelse av en voldgiftsdom etter kapittel 8 behandles etter tvisteloven kapittel 9 eller 10.

§ 1-2 regulerer de alminnelige domstolers kompetanse i tvister som hører under voldgiftsbehandling. Tvistemålsloven har ikke en slik uttrykkelig bestemmelse, men den foreslåtte regelen svarer i det vesentlige til gjeldende rett.

Etter (1) har ikke de alminnelige domstoler kompetanse til å behandle tvister som omfattes av en voldgiftsavtale, med mindre dette følger av voldgiftsloven. Dette er i samsvar med modelloven artikkel 5. Domstolene er imidlertid gitt kompetanse gjennom flere bestemmelser i voldgiftsloven.

I de tilfeller der de alminnelige domstoler har kompetanse etter voldgiftsloven, angir (2) hvilken domstol som er kompetent. Bestemmelsen har sin parallell i modelloven artikkel 6. Kompetent domstol er den domstol som tvisten ville kunne vært brakt inn for dersom det ikke forelå en voldgiftsavtale.

Dette kan være flere domstoler. Den som fremmer den aktuelle begjæringen, kan da velge mellom disse domstolene. Hvis en domstol har behandlet en begjæring, er det denne domstolen som også skal behandle senere begjæringer. Bevissikring kan foretas ved annen domstol, f.eks. domstolen på stedet der vitnet som skal avgi forklaring ved bevisopptak bor.

Noen land har lagt oppgavene for de alminnelige domstoler til den regulære anneninstans. Det kan gjelde generelt eller være begrenset til visse spørsmål, som f.eks. ugyldighetssøksmål. I Sverige må ugyldighetssøksmål fremmes for hovrätten, og hovrättens dom kan ikke ankes, jf. lag om skiljeförfarande 43 §. Bakgrunnen for det er blant annet at også domstolsbehandlingen skal gå hurtig, jf. Prop 1998/99:35 side 171 flg.

Utvalget finner av flere grunner ikke å burde foreslå en slik ordning i Norge. For det første kan ikke minst ugyldighetssøksmålene reise kompliserte faktiske og rettslige spørsmål, slik at mulighet for behandling bare i én instans ikke blir tilstrekkelig betryggende. Dersom det ikke skulle knytte seg tvil til avgjørelsen av et ugyldighetssøksmål, vil for øvrig situasjonen ofte kunne være at lagmannsretten vil kunne nekte en anke fordi det er klart at anken ikke vil føre frem, se utkast til tvistelov § 11-13(2).

En annen viktig grunn er at helt eller delvis å legge kompetansen for de alminnelige domstoler til lagmannsretten i stedet for til tingretten, ville innebære en prioritering av voldgiftssakene sammenliknet med andre tvister for de ordinære domstoler. En slik prioritering kan etter utvalgets mening ikke begrunnes. Hvis tvister om ugyldighet av voldgiftsdommer skulle bringes inn for lagmannsretten i første instans, ville det også bli et press for at en anke skal bli fremmet for Høyesterett. Her som ellers i saker hvor Høyesterett har vært første ankeinstans, vil det lett få som resultat at tvister som ikke bør bli behandlet i Høyesterett, likevel fremmes, med de konsekvenser det får for Høyesteretts mulighet for å behandle andre saker hvor det av hensyn til rettsavklaring og rettsutvikling er behov for å få Høyesteretts avgjørelse.

Etter (3) første punktum får reglene i tvisteloven anvendelse på domstolens behandling. Unntak fra dette følger både av (3) og av andre bestemmelser i loven. Er det snakk om å fullbyrde en voldgiftsdom etter kapittel 9, vil saksbehandlingsreglene i tvangsfullbyrdelsesloven supplere reglene i kapittel 9.

Etter (3) annet punktum er behandlingen i domstolene normalt skriftlig. Det vil være prosessuelle spørsmål som forelegges domstolene. Også i saker for de vanlige domstoler vil slike spørsmål regulært bli behandlet skriftlig. Skriftlig behandling vil ofte være rask og dermed bidra til at domstolens befattning med saken ikke unødig sinker voldgiftssaken. Muntlig forhandling skal likevel holdes dersom det er nødvendig for å sikre en forsvarlig og rettferdig rettergang, jf. tredje punktum. Det kan være tilfellet hvor saken reiser kompliserte faktiske og rettslige spørsmål, hvor avgjørelsen har særlig stor betydning for partene eller saken reiser prinsipielle spørsmål. Domstolen kan bestemme at den muntlige forhandlingen skal begrenses til enkeltspørsmål eller enkeltkrav, jf. fjerde punktum. Det kan være ett enkelt rettslig eller faktisk spørsmål som er komplisert og viktig. Da vil det være naturlig å begrense den muntlige forhandlingen til dette spørsmålet.

(3) femte punktum bestemmer at de regler som gjelder for domstolenes behandling av saker i første instans, kommer til anvendelse på ugyld-

dighetssøksmål. Normalt vil behandlingen skje etter tvisteloven kapittel 9. Kapittel 10 om småkravsprosess vil imidlertid som hovedregel gjelde hvis tvistegjenstandens verdi er 2 G eller mindre, se tvisteloven § 10-1.

§ 1-3 Adgangen til å fravike lovens regler ved avtale

(1) Lovens regler om voldgiftsrettens oppnevning og sammensetning, og om voldgiftsrettens saksbehandling og avgjørelser i kapittel 3 til 7, kan fravikes ved avtale med mindre annet er bestemt.

(2) Regler om domstolenes befatning med voldgiftssaker kan ikke fravikes.

Det er et særtrekk ved behandlingsreglene - og i det hele et grunnleggende prinsipp ved voldgift - at partene har stor frihet til ved avtale å bestemme hvordan tvisten skal behandles. I en rekke av reglene i modelloven er det angitt at de kan fravikes ved avtale. Avtalefriheten er så vidtgående at det teknisk sett er enklere å fastsette denne dels gjennom et par generelle regler, og så ha noen få unntak fra hovedreglene i de enkeltbestemmelser der dette er aktuelt. Tvistemålsutvalget har valgt en slik tilnærming, som altså teknisk sett innebærer en annen løsning enn modellovens, men som ikke gir andre løsninger med hensyn til hva det er avtalefrihet om. Utvalgets forslag innebærer den samme avtalefrihet. Denne løsningen gir mulighet for å utarbeide et noe enklere regelsett. Som påpekt under I.2.8, har ikke utvalget sett dette valget av teknikk som vesentlig i forhold til det å få voldgiftsloven anerkjent av UNCTRAL som en modellov.

Etter § 1-3(1) kan reglene i kapittel 3 til 7 fravikes ved avtale med mindre annet er bestemt. Slik annen bestemmelse følger av § 1-3(2) som gir et mer generelt unntak fra hovedregelen om avtalefrihet. Unntak i kapitlene 3 til 7 er gitt i § 3-3(3), § 4-1(5), § 5-1, § 6-6(5) og § 6-8(5).

Det at det er avtalefrihet, er imidlertid ikke det samme som at denne i alle situasjoner er ubegrenset. § 5-1 vil f.eks. helt generelt være et hinder for avtaler som vil favorisere den ene part ved voldgiftsbehandlingen, i forhold til den annen. Det er også regler det er vanskelig å tenke seg at partene i det hele kan ha noe fornuftig ønske om å fravike ved avtale, f.eks. § 6-4(2). Avtalen må gjelde alle partene i saken. Et særtilfelle er 7-1(1) og (2) og 7-3, der også voldgiftsdommerne må være med i avtalen.

Etter (2) kan ikke reglene om domstolenes befatning med voldgiftssaker fravikes. I det ligger det at partene ikke kan avtale at de regler som en gir en part adgang til å fremme begjæringer for de alminnelige domstoler, f.eks. i forbindelse med opprettelse av voldgiftsretten, ved innsigelser mot en voldgiftsdommer eller ved bevisinnhenting, ikke skal gjelde eller ha et annet virkeområde. Partene kan heller ikke ved avtale gi avvikende bestemmelser om hvordan domstolene skal behandle de begjæringer som fremmes. (2) er ikke knyttet opp til kapitlene 3 til 7, men gjelder helt generelt.

Adgangen etter (1) til å avtale unntak fra lovens regler er altså begrenset til å gjelde kapitlene 3 til 7. For lovens øvrige kapitler gjelder ingen hovedregel om avtalefrihet. For en rekke av bestemmelsene i de andre kapitlene ville det for øvrig følge av (2) at det ikke kunne fravikes ved avtale. Men uansett (2), må det ved disse kapitlene være særlig bestemt at de kan fravikes, for at det

kan skje. Adgang til ved avtale å fravike reglene i de øvrige kapitler, er gitt i § 1-5(4), § 2-2(2) og 8-3(3).

§ 1-4 Tap av retten til å fremme innsigelse

En part som kjenner eller burde kjent til at voldgiftsbehandlingen ikke er i samsvar med fravikelige bestemmelser i denne lov eller med voldgiftsavtalen, må fremsette innsigelse om dette innen de frister som er oppstilt, og dersom ikke slik frist er oppstilt, uten unødig opphold. I motsatt fall kan innsigelsen ikke gjøres gjeldende.

Bestemmelsen avskjærer adgangen til å gjøre innsigelser gjeldende dersom de ikke blir fremsatt innen de frister som er oppstilt. Den får anvendelse både ved voldgiftsrettens og de alminnelige domstolars behandling av saken. Bestemmelsen bygger i stor grad på modelloven artikkel 4. Partene kan ikke direkte fravike regelen ved avtale. Mer indirekte vil partene likevel kunne redusere virkningen av § 1-4 ved å avtale romslige frister.

Det er en forutsetning for at en innsigelse skal gå tapt etter denne bestemmelsen, at parten kjenner eller burde kjenne til det forhold som danner grunnlag for innsigelsen. At også forhold som en part burde kjenne til omfattes, er en utvidelse i forhold til modellovens regulering, jf. Binder side 39. Det er bare innsigelser om at voldgiftsbehandlingen ikke er i samsvar med voldgiftsavtalen eller fravikelige bestemmelser i loven, som kan prekluderes. Innsigelser om at voldgiftsbehandlingen er i strid med ufravikelige bestemmelser i loven, kan ikke prekluderes etter bestemmelsen.

Innsigelse om at voldgiftsbehandlingen ikke er i samsvar med voldgiftsavtalen, kan som nevnt gå tapt. Med voldgiftsavtalen menes i denne sammenheng ikke bare avtalen om at tvisten skal behandles ved voldgift, men også avtaler om hvordan behandlingen skal gjennomføres. Tilsvarende gjelder etter modelloven artikkel 4, jf. Binder side 37 - 38.

For at en innsigelse ikke skal gå tapt, er det et vilkår at den er fremmet innen den frist som er oppstilt, eller i mangel av en slik frist, uten unødig opphold. Frister kan være oppstilt enten i loven eller i avtale mellom partene. Hvorvidt en innsigelse er fremsatt uten unødig opphold, beror på en konkret vurdering. Utgangspunktet er at en part må fremsette innsigelsen når vedkommende har oversikt over de faktiske forhold som gir grunnlag for den, dersom ikke særlige grunner er til hinder for det.

Konsekvensen av at en innsigelse ikke er fremsatt innen fristen, er at den ikke kan gjøres gjeldende. Dette innebærer at innsigelsen verken kan gjøres gjeldende under voldgiftsbehandlingen eller i et senere angrep på voldgiftsdommen etter kapittel 8 eller kapittel 9.

§ 1-5 Taushetsplikt og offentlighet

(1) Voldgiftsbehandlingen er unntatt offentlighet og underlagt taushetsplikt. En part kan likevel gi de opplysninger som følger av lovbestemt opplysningsplikt, eller som er nødvendig for å utøve sin rett etter voldgiftsdommen.

(2) Taushetsplikten for voldgiftsdommen opphører én måned etter at den er avsagt. Voldgiftsretten kan bestemme at taushetsplikten ikke skal opphøre, eller at dommen bare skal kunne publiseres i anonymis-

ert form, hvis det er saklig grunn for begrensningen. Begjæring må fremsettes før taushetsplikten opphører. Voldgiftsretten skal treffe avgjørelsen innen én måned fra spørsmålet er brakt inn for den. Mens voldgiftsretten behandler spørsmålet, er voldgiftsdommen underlagt taushetsplikt.

(3) Når en voldgiftsdom ikke er underlagt taushetsplikt, kan den publiseres.

(4) Det kan avtales andre løsninger for offentlighet og taushetsplikt enn det som følger av (1) til (3). En part kan likevel alltid gi opplysninger som nevnt i (1) annet punktum.

Bestemmelsen regulerer i hvilken grad voldgiftsbehandlingen er underlagt taushetsplikt. Spørsmålet er også behandlet under II.8.13. Modelloven har ingen tilsvarende regulering, jf. Binder side 233.

Partene kan avtale i hvilken grad det skal gjelde taushetsplikt og i hvilken grad forhandlingene skal være offentlige. Det eneste unntaket fra dette følger av (1) annet punktum som ikke kan fravikes ved avtale mellom partene, jf. (4). Brudd på taushetsplikten kan tenkes å få sivilrettslige følger.

Utgangspunktet etter (1) første ledd er at voldgiftsbehandlingen er unntatt offentlighet og underlagt taushetsplikt. Voldgiftsbehandlingen omfatter alle forhold knyttet til en voldgiftssak, herunder at voldgiftssak er reist, selve voldgiftsforhandlingene og voldgiftsdommen.

Taushetsplikten er aldri til hinder for at en part kan gi de opplysninger som følger av lovbestemt opplysningsplikt eller som parten må gi for å kunne nyttiggjøre seg dommen. Lovbestemt opplysningsplikt følger av flere regler, blant annet børs- og finanslovgivningen. Parten vil også kunne måtte gjøre dommen kjent for å kunne oppnå den rett som dommen gir, f.eks. i forbindelse med å få dommen anerkjent og fullbyrdet. En parts ønske om gjøre dommen kjent fordi han mener at den gir opplysninger som bør være allment tilgjengelig, må i tilfelle forankres i (2).

I mangel av annen avtale opphører taushetsplikten etter (1) én måned etter at avgjørelsen er avsagt, jf. (2) første punktum. På mange rettsområder er voldgift dominerende. Det er av stor betydning for dem som inngår avtaler på disse områdene eller som her skal rådgi i rettsspørsmål, å ha kunnskap om det rettsstoffet som voldgiftsdommer representerer. Dette er bakgrunnen for regelen om at taushetsplikten opphører når det er gått én måned etter at voldgiftsdommen ble avsagt.

Men regelen om opphør av taushetsplikten for voldgiftsdommer én måned etter avsigelsen, gjelder ikke absolutt. I en del tilfeller vil en eller begge parter ha en beskyttelsesverdig interesse i at dommen ikke blir kjent. Den kan inneholde opplysninger om forretningsmessige eller andre forhold som det for en part er viktig ikke kommer ut. Det kan også være saklige grunner for at partsforholdet ikke skal bli kjent, slik at en offentliggjøring bare skal skje i anonymisert form.

Partene kan før taushetsplikten opphører etter (2) første punktum fremsette begjæring til voldgiftsretten om at taushetsplikten ikke skal opphøre eller at publisering bare kan skje i anonymisert form. Vilkåret er at det foreligger saklig grunn for begrensningen. Etter omstendighetene kan det være riktig å se et krav om at taushetsplikten fortsatt skal gjelde, som et subsidiært

krav om anonymisering. Voldgiftsretten må i tilfelle avklare dette dersom den ikke tar til følge kravet om dommen fortsatt skal være undergitt taushetsplikt.

I enkelte saker vil det ikke være mulig å anonymisere dommen på en slik måte at partenes identitet ikke blir kjent. Dette forhindrer ikke publisering dersom dommen er anonymisert så langt som det er rimelig å kreve, med mindre voldgiftsretten har funnet saklig grunn til at taushetsplikten ikke skal opphøre overhodet.

Dersom hensynet til vedkommende part kan ivaretas ved at bare deler av dommen underlegges taushetsplikt, må det kunne bestemmes at de øvrige deler av dommen ikke skal være taushetsbelagt. Dette må imidlertid forutsette at de deler av dommen som kan offentliggjøres, ikke gir et skjevt bilde av saken.

Voldgiftsrettens avgjørelse etter (2) er endelig.

Kapittel 14

Voldgiftsavtalen

§ 2-1 Gjenstand for voldgift

- (1) Tvister i rettsforhold partene har fri rådighet over kan avgjøres ved voldgift.
- (2) De privatrettslige virkningene av konkurranselovgivningen kan prøves i en voldgiftssak.

Bestemmelsen regulerer hva som kan være gjenstand for voldgift. Problemstillingen er også behandlet under II.8.5. § 2-1(1) tilsvarer regelen i tvistemålsloven § 452 første ledd første punktum.

Det er tvister som er undergitt partenes fri rådighet, som kan være gjenstand for voldgift. Indispositive rettsforhold kan ikke voldgis. Hvilke rettsforhold som er undergitt partenes fri rådighet, følger av de regler som er gitt for den aktuelle type tvist, se nærmere II.8.5.2.

(2) klargjør at voldgiftsretten kan prøve de privatrettslige virkningene av konkurranselovgivningen mellom partene. Det vises til II.8.5.3. Det understrekes at denne bestemmelsen ikke må forstås antitetisk. De privatrettslige virkninger av preseptoriske regler på andre rettsområder, f.eks. immaterialretten, vil også kunne voldgis. Når utvalget har valgt å foreslå en bestemmelse som § 2-1(2), er det fordi spørsmålet om voldgiftsrettens kompetanse i saker som reiser konkurranserettslige spørsmål, internasjonalt sett har voldt særlig tvil.

§ 2-2 Voldgiftsavtalen

- (1) Partene kan avtale voldgift for tvister som er oppstått og for alle eller særlige tvister som kan oppstå i et bestemt rettsforhold.
- (2) Med mindre annet er avtalt mellom partene i voldgiftsavtalen, følger voldgiftsavtalen med ved overdragelse av det rettsforhold den omfatter.
- (3) En part som ikke reiser innsigelse mot voldgiftsrettens adgang til å behandle saken som fastsatt i § 4-1(3), kan ikke senere gjøre gjeldende at voldgift ikke er avtalt.

§ 2-2 omhandler voldgiftsavtalen. Problemstillinger omkring voldgiftsavtalen er drøftet i II.8.6.

Det er ikke krav til skriftlighet eller annen form ved avtaleinngåelsen. Om voldgiftsavtaler i forbrukerforhold, se § 2-3.

En voldgiftsavtale kan bare omfatte rettstvister, jf. (1). I dette ligger at det bare er de tvister som ellers kan bringes inn for domstolene til avgjørelse, som kan voldgis. Både kravet til søksmålgjenstand og søksmålssituasjon må være oppfylt. Dette samsvarer med de krav som følger av utkast til tvistelov § 1-3, se 8.5.5.

Det er ikke noe vilkår for voldgift at tvisten i mangel av en voldgiftsavtale ville hørt under de ordinære domstoler. Også rettstvister som ellers hører

under særdomstoler, kan voldgis. Det er f.eks. adgang til å avtale voldgift i tvister som ville hørt under skjønn.

Partene kan avtale voldgift både for inntrådte rettstvister og for rettstvister som måtte oppstå i fremtiden. En avtale om voldgift for fremtidige rettstvister må imidlertid gjelde et bestemt rettsforhold. Dette innebærer at det ikke kan inngås en voldgiftsavtale som omfatter alle mulige fremtidige rettstvister mellom partene.

Tvister som ikke er omfattet av voldgiftsavtalen, kan ikke bringes inn for voldgiftsretten, heller ikke som motkrav eller som motregningsinnsigelse. Det vises til drøftelsen i II.8.6.8.

§ 2-2(2) regulerer situasjonen der det rettsforhold som omfattes av voldgiftsavtalen blir overdratt. Modelloven inneholder ikke en slik bestemmelse. Ved partssuksesjon følger voldgiftsavtalen med ved overdragelsen av rettsforholdet, med mindre annet er avtalt mellom partene i voldgiftsavtalen. Regelen omfatter enhver form for overdragelse, se nærmere II.8.6.7.

Den innsigelsen at det ikke er inngått en voldgiftsavtale, går tapt dersom parten innlater seg på forhandlinger om sakens realitet uten å gjøre dette gjeldende. Forhandlinger utelukkende om saksbehandlingen, herunder oppnevning av voldgiftsdommere, har derimot ikke en slik virkning, se § 4-1(3), som er gitt tilsvarende anvendelse.

Selv om det ikke fremgår direkte av bestemmelsen, kan en voldgiftsavtale også gi partene rett til å anke en voldgiftsdom inn for en ny voldgiftsrett. Dette er i samsvar med tvistemålsloven § 466. Dersom voldgiftsavtalen inneholder en slik ankeadgang, får reglene i denne lov anvendelse så langt de passer.

§ 2-3 Forbrukerforhold

(1) En voldgiftsavtale der en forbruker er part, skal tas inn i et eget dokument, som kan være elektronisk, og signeres av begge parter.

(2) En voldgiftsavtale inngått før tvisten oppstod, er ikke bindende for forbrukeren. § 2-2(3) gjelder bare dersom forbrukeren innlater seg på forhandlinger for voldgiftsretten etter å ha blitt gjort oppmerksom på at voldgiftsavtalen ikke er bindende.

Bestemmelsen oppstiller særlige begrensninger i adgangen til å inngå voldgiftsavtaler i forbrukerforhold. Modelloven har ikke særregler for forbrukerforhold. Problemstillingen er behandlet nærmere i punkt II.8.5.4.

Regelen gjelder voldgift i forbrukerforhold. Forbrukerbegrepet varierer noe i den materielle lovgivning. Her tas det sikte på avtaleforhold der en forbruker er part. Det er ikke noe krav om at den annen part skal være næringsdrivende. For at en part skal anses som forbruker, kreves det imidlertid at voldgiftsavtalen omhandler en tvist knyttet til varer eller tjenester til personlig bruk for ham. En part er ikke å anse som forbruker dersom tvisten ikke gjelder varer eller tjenester, men eksempelvis gjelder en nabotvist.

Etter (1) er det et strengt skriftlighetskrav for voldgiftsavtaler der en forbruker er part. Formkravet til en slik voldgiftsavtale er at den er tatt inn i et eget dokument, som kan være skriftlig eller elektronisk, og som er signert av begge parter. Partene kan signere på tradisjonell måte eller ved hjelp av elektroniske signaturer.

En voldgiftsavtale der en forbruker er part kan ikke omfatte fremtidige rettstvister, jf. (2). Avtale om voldgift kan bare inngås etter at tvisten er oppstått. Det unntaket fra formkravet som følger av § 2-2(3), gjelder bare dersom forbrukeren er gjort oppmerksom på at voldgiftsavtalen ikke er bindende for ham. Det er uten betydning hvem som har gjort forbrukeren oppmerksom på dette.

§ 2-4 Saksanlegg for domstolene

(1) Domstolene skal avvise søksmål om rettsforhold som er omfattet av en voldgiftsavtale, dersom en part begjærer avvisning senest samtidig med at parten går inn på sakens realitet. Domstolen skal fremme saken hvis den finner at voldgiftsavtalen er ugyldig eller av andre grunner ikke kan gjennomføres.

(2) Hvis voldgiftssak er innledet etter § 5-4 når søksmål anlegges, skal saken bare fremmes dersom domstolen finner det klart at voldgiftsavtalen er ugyldig eller av andre grunner ikke kan gjennomføres.

(3) Selv om søksmål verserer for domstolene, kan voldgiftsretten starte eller fortsette voldgiftsbehandlingen, og også avgjøre tvisten.

Bestemmelsen omhandler situasjonen der en tvist som omfattes av en voldgiftsavtale blir brakt inn for de alminnelige domstolene. Innholdet i bestemmelsen har likhetstrekk med det som følger av tvistemålsloven § 452 tredje ledd. Modelloven artikkel 8 har i stor grad en tilsvarende regulering.

En voldgiftsavtale har den konsekvens at domstolene skal avvise søksmål om rettsforhold som er omfattet av avtalen, dersom en part krever dette senest når han går inn på sakens realitet, jf. (1). Domstolen kan ikke avvise et søksmål med denne begrunnelsen på eget initiativ. Med hensyn til spørsmålet om når en part anses for å ha gått inn på sakens realitet, vises til bemerkningene til § 4-1(3).

Konsekvensen av at en part ikke krever søksmålet avvist innen fristen, er at domstolen anses kompetent til å behandle og avgjøre tvisten. Denne kompetansen må også gjelde for krav det ville vært naturlig å trekke inn i saken dersom tvisten hadde blitt avgjort ved voldgift. Fremtidige tvister under voldgiftsavtalen må imidlertid parten kunne kreve avgjort ved voldgift. Det at parten unnlater å kreve avvisning, vil normalt ikke kunne forstås som et avkall på retten til voldgift også i fremtidige saker.

Selv om en part krever avvisning, skal domstolen likevel fremme saken dersom den finner at voldgiftsavtalen er ugyldig. Om voldgiftsavtalen er ugyldig, vil bero på de materielle rettsreglene som kommer til anvendelse. Saken skal også fremmes hvis voldgiftsavtalen av andre grunner ikke kan gjennomføres. Det kan f.eks. være bestemmelser om sammensetningen av voldgiftsretten som ikke lar seg gjennomføre. Konkrete personer er i avtalen angitt som voldgiftsdommere, og en eller flere av disse vil ikke kunne påta seg oppdraget. Hvis ikke voldgiftsavtalen i et slikt tilfelle må forstås på den måten at det i stedet skal utpekes andre, vil ikke voldgift kunne gjennomføres.

Domstolens prøving er betinget av at en part påberoper seg den aktuelle ugyldighetsgrunn eller det forhold som medfører at voldgiftsavtalen ellers ikke kan gjennomføres. Domstolen skal imidlertid på eget initiativ prøve hvor-

vidt tvisten i det hele tatt kan avgjøres ved voldgift etter norsk rett og om voldgiftsavtalen virker støtende på rettsordenen (ordre public).

Dersom voldgiftssak allerede er innledet når søksmål anlegges, skal domstolen bare fremme saken om det er klart at voldgiftsavtalen er ugyldig eller av andre grunner ikke kan gjennomføres, jf. (2). Denne begrensningen har sammenheng med at når voldgiftssak er innledet, er det voldgiftsretten som i utgangspunktet skal ta stilling til sin kompetanse. Der voldgiftssak blir innledet etter at søksmål er reist, men før domstolen har tatt stilling til avvisningsspørsmålet, gjelder ikke denne særlige regelen.

Selv om søksmål verserer for domstolene, kan voldgiftsbehandlingen starte eller fortsette dersom den allerede er startet, jf. (3). Voldgiftsdom kan også avsies. Lovgrunner er for å unngå at søksmål anlegges for å trenere voldgiftsbehandlingen. I mangel av enighet mellom partene avgjør voldgiftsretten om behandlingen skal fortsette. Adgangen til å fortsette behandlingen for voldgiftsretten gjelder også der en domstol har besluttet å fremme saken, så lenge tvisten for domstolen ikke er rettskraftig avgjort.

Det vises også til II.8.7.

§ 2-5 Midlertidig sikring

Domstolene kan beslutte bruk av midlertidig sikring etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 14 og 15 selv om en tvist hører under voldgift.

Bestemmelsen omhandler midlertidig sikring besluttet av domstolene. Den kan ikke fravikes ved avtale mellom partene, jf. § 1-3 og bemerkningene til bestemmelsen. Regelen er i samsvar med det som følger av gjeldende rett, men det er ikke inntatt en slik uttrykkelig regel i tvistemålsloven. Modelloven har en parallell bestemmelse i artikkel 9.

En part kan etter de alminnelige reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 14 og 15 begjære midlertidig sikring selv om det foreligger en voldgiftsavtale. Forutsetningsvis følger at en part ikke mister retten til å påberope voldgiftsavtalen som et rettergangshinder selv om midlertidig sikring er begjært hos domstolene.

Voldgiftsretten kan ikke beslutte midlertidig sikring etter tvangsfullbyrdelsesloven. Om voldgiftsrettens adgang til å beslutte midlertidige tiltak, se § 4-2.

Kapittel 15

Voldgiftsretten

§ 3-1 Antall voldgiftsdommere

Voldgiftsretten består av tre dommere.

Bestemmelsen fastslår at antall voldgiftsdommere i utgangspunktet er tre. Spørsmålet er behandlet i II.8.8.2.

Bestemmelsen tilsvarende tvistemålsloven § 454 første ledd og modelloven artikkel 10.

Partene kan avtale antallet voldgiftsdommere. Det er ingen begrensninger med hensyn til hvilket antall som kan avtales, herunder partall. Gjelder tvisten små verdier, vil det fort kunne gjøre behandlingen uforholdsmessig kostbar med tre dommere. Som påpekt i § 8 8.2 vil det da være praktisk å avtale at det bare skal være én dommer.

§ 3-2 Oppnevning av voldgiftsretten

(1) Voldgiftsdommerne skal være upartiske og uavhengige av partene og være kvalifisert for vervet. Partene skal såvidt mulig oppnevne voldgiftsretten i fellesskap.

(2) Skal voldgiftsretten ha tre medlemmer, og partene ikke blir enige om sammensetningen, oppnevner hver part ett medlem. Fristen er én måned etter at parten mottok anmodning om oppnevning. Disse medlemmene oppnevner i fellesskap voldgiftsrettens leder innen én måned.

(3) Hvis voldgiftsretten ikke lar seg etablere i henhold til avtalen eller (2), kan hver av partene kreve at domstolen oppnevner den eller de voldgiftsdommere som mangler. Oppnevningen kan ikke ankes.

Innledningsvis har § 3-2 en bestemmelse om at voldgiftsdommerne skal være upartiske og uavhengige og ha de nødvendige kvalifikasjoner for vervet. Denne bestemmelsen gir grunnvilkårene for hvem som kan oppnevnes. Den viktigste delen av bestemmelsen er imidlertid at den angir oppnevningssprosedyren for voldgiftsretten, se også II.8.8.3. Den er mer detaljert og avviker også på enkelte punkter fra tvistemålsloven §§ 454 første ledd og 455. Paragrafen har viktige elementer fra modelloven artikkel 11.

Utvalget har som prinsippal løsning at partene i fellesskap skal oppnevne hele voldgiftsretten. Det er en fordel om partene kan bli enige om voldgiftsretten i sin helhet. Den får da generelt en mindre partstilknytning og et større preg av uavhengighet enn hvor partene oppnevner hver sin dommer, som så oppnevner den tredje. Hvis partene ikke blir enige, mener imidlertid utvalget at man nettopp bør falle tilbake på denne måten - hver av partene oppnevner en voldgiftsdommer som så oppnevner den tredje. Dersom man i stedet skulle tenke seg en lovfestet ordning med at domstolene eller en institusjon i stedet skulle oppnevne voldgiftsretten hvis partene ikke ble enige, ville

det føre til at det helt sentrale element med innflytelse fra partene på voldgiftsrettens sammensetning, ville bli borte.

For de tilfeller hvor partene eller andre som etter voldgiftsavtalen skal oppnevne en eller flere dommere til voldgiftsretten, og ikke gjør det innen de frister som er fastsatt, kan en part kreve at domstolene gjør dette. Men domstolen skal da bare reparere den mangel som foreligger. Er det en av partene som ikke har oppnevnt voldgiftsdommer, er det bare denne dommeren domstolen skal oppnevne og ikke hele voldgiftsretten.

§ 3-2(1) første punktum om kvalifikasjonskrav gjelder uansett hvem som oppnevner voldgiftsdommerne. Når domstolen skal oppnevne, må den gi partene mulighet for å komme med forslag til voldgiftsdommere. Domstolen kan også innhente forslag fra partene, men i denne sammenheng bør den være særlig oppmerksom på kravet om at dommerne skal være upartiske og uavhengige. Domstolens oppnevning av voldgiftsdommere kan ikke ankes. Det er for å sikre at voldgiftsretten blir etablert hurtig. Innsigelser mot de oppnevnte voldgiftsdommerne kan imidlertid fremmes på vanlig måte etter at voldgiftsretten er etablert.

§ 3-3 Innsigelsesgrunner mot voldgiftsdommere

(1) Den som blir kontaktet om mulig oppnevning som voldgiftsdommer, skal uoppfordret opplyse om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil om upartiskhet eller uavhengighet. En voldgiftsdommer skal fra oppnevningen og gjennom hele voldgiftsbehandlingen, straks gi opplysninger til partene om nye slike forhold.

(2) Innsigelse kan bare gjøres gjeldende mot en voldgiftsdommer dersom det foreligger forhold som skaper berettiget tvil om voldgiftsdommerens upartiskhet eller uavhengighet, eller dersom dommeren ikke har kvalifikasjoner som avtalt mellom partene. Mot en voldgiftsdommer som parten har deltatt i oppnevningen av, kan det bare gjøres gjeldende innsigelse på grunn av forhold som parten er blitt kjent med etter at oppnevningen er foretatt.

(3) Bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale.

Bestemmelsen bygger på modelloven artikkel 12. Problemstillingen er også behandlet i punkt II.8.8.4.

§ 3-3(1) pålegger den som blir kontaktet om et mulig voldgiftsoppdrag, en opplysningsplikt om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil sin upartiskhet eller uavhengighet. Vedkommende skal opplyse om alle forhold som kan tenkes å gi grunnlag for en diskusjon om habiliteten, selv om det er tvilsomt om forholdet medfører inhabilitet. Den mulige voldgiftsdommeren må selv sørge for å informere partene. Det er ikke tilstrekkelig at partene har fått informasjonen fra andre kilder. Plikten til å informere foreligger både før vedkommende er oppnevnt og gjennom hele voldgiftssaken. Vedkommende trenger selvfølgelig ikke gi opplysninger dersom det er klart at oppdraget er uaktuelt. Da kan oppdraget avslås uten opplysninger som nevnt.

(1) gir ikke anvisninger på sanksjoner knyttet til manglende overholdelse av opplysningsplikten. Det forhold at en voldgiftsdommer har fortiet opplysninger, kan imidlertid tas i betraktning ved vurderingen av om vedkommende er upartisk og uavhengig, og kan også få betydning for krav på godtgjørelse for oppdraget og etter omstendighetene medføre et erstatningsansvar.

(2) regulerer når en voldgiftsdommer ikke kan gjøre tjeneste i saken. Etter (2) er voldgiftsdommeren ugild dersom det foreligger forhold som skaper berettiget tvil om hans upartiskhet eller uavhengighet eller dersom dommeren ikke har kvalifikasjoner som avtalt mellom partene. Andre innsigelser kan ikke gjøres gjeldende. For kravet om kvalifikasjoner for dommeren, er det en liten forskjell til § 3-2(1) første punktum. Det er her et helt generelt krav om at dommeren må være kvalifisert. Etter § 3-3 er det bare det forhold at «dommeren ikke har kvalifikasjoner som avtalt mellom partene», som kan gjøres gjeldende som innsigelse mot en dommer og etter § 3-4 gi grunnlag for å få satt en oppnevning til side. Det er naturlig å knytte muligheten for å reise innsigelse til det som er avtalt om kvalifikasjoner, ellers vil det kunne legges opp til en mulighet for innsigelser som i atskillig grad vil kunne trenere etableringen av voldgiftsretten. En annen sak er at selv om det ikke er noen uttrykkelig avtale om kvalifikasjoner, kan disse for en som foreslås som voldgiftsdommer være så åpenbart utilstrekkelige at det vil stride mot enhver fornuftig forutsetning om hvem som skal kunne være voldgiftsdommer. Hvis det er strid med slike åpenbare forutsetninger, må det gi grunnlag for innsigelse, selv om kvalifikasjonskravene ikke er nedfelt uttrykkelig i avtalen om voldgift.

§ 3-3(2) er ny, men innholdsmessig svarer den langt på vei til tvistemålsloven § 456 første ledd. Etter § 456 første ledd får reglene i domstolloven §§ 106 til 108 direkte anvendelse gjennom henvisningen til de habilitetskrav som gjelder for dommere. Etter utkastet § 3-3(2) kan reglene i domstolloven ikke anvendes direkte. De fleste typetilfeller etter domstolloven §§ 106 og 107 må imidlertid også lede til berettiget tvil om at voldgiftsdommeren er upartisk og uavhengig. Det samme gjelder når dommeren ville vært inhabil etter domstolloven § 108 på grunn av «andre særegne omstendigheter».

En part kan ikke gjøre gjeldende innsigelse mot en dommer som vedkommende har deltatt i oppnevningen av, når innsigelsen knytter seg til forhold parten var kjent med ved oppnevningen, jf. (2) annet punktum. Dette er for å sikre fremdriften i voldgiftssaken. En part anses for å ha deltatt i oppnevningen av en voldgiftsdommer også i andre tilfeller enn der parten selv eller sammen med de andre partene oppnevner dommeren. En part som har foreslått vedkommende oppnevnt, eller som har gitt sin tilslutning til at han oppnevnes, har «deltatt i oppnevningen» av ham.

§ 3-4 Behandling av innsigelse mot en voldgiftsdommer

(1) Innsigelse mot en voldgiftsdommer skal begrunnes og fremsettes skriftlig overfor voldgiftsretten innen to uker etter at parten fikk kjennskap til oppnevningen av dommeren og de omstendigheter som innsigelsen bygger på. Voldgiftsretten avgjør innsigelsen, med mindre dommeren trekker seg eller den annen part sier seg enig i innsigelsen.

(2) Dersom en innsigelse etter (1) eller (2) ikke blir tatt til følge, kan den part som har fremmet innsigelsen bringe spørsmålet inn for domstolene innen én måned fra melding ble mottatt om at innsigelsen ikke ble tatt til følge. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Innsigelsen kan ikke senere brukes som ugyldighetsgrunn eller som innsigelse mot anerkjennelse eller fullbyrdelse. Voldgiftsretten, inkludert den voldgiftsdommer som det er rettet innsigelse mot, kan fort-

sette voldgiftsbehandlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolene.

§ 3-4 angir hvordan en innsigelse mot en voldgiftsdommer skal behandles. Bestemmelsen er ny og bygger i stor grad på modelloven artikkel 13. Den har enkelte likhetstrekk med tvistemålsloven § 456. Problemstillingen er behandlet i II.8.8.4.

I mangel av annen avtale, skal en begrunnet innsigelse fremsettes skriftlig overfor voldgiftsretten innen to uker etter at parten fikk kjennskap til oppnevningen av den aktuelle dommeren og de forhold som foranlediger innsigelsen, jf. (1). En part kan unnlate å fremme en innsigelse selv om det foreligger omstendigheter som omfattes av § 3-3(2). En prøving av spørsmålet forutsetter at en av partene krever dette. Med mindre dommeren trekker seg frivillig eller de øvrige partene er enig i innsigelsen, avgjør voldgiftsretten spørsmålet. Den voldgiftsdommer som det er reist innsigelse mot, deltar også i behandlingen. Dersom voldgiftsretten består av én dommer, skal vedkommende derfor selv avgjøre spørsmålet.

Den part som fremsatte innsigelsen, kan bringe den inn for domstolene innen én måned om innsigelsen ikke blir tatt til følge, jf. (2) første punktum. I motsetning til modelloven er ikke domstolenes behandling av saken begrenset til én instans.

Dersom innsigelsen blir tatt til følge av voldgiftsretten, er denne avgjørelsen endelig og kan ikke bringes inn for domstolene.

Vilkåret for å bringe innsigelsen inn for domstolene, er altså at den ikke ble tatt til følge av voldgiftsretten. Denne adgangen til å bringe innsigelsen inn for domstolene, vil gjelde ikke bare der voldgiftsretten har prøvd innsigelsen, men også hvor voldgiftsretten har avvist den, f.eks. fordi den er fremsatt for sent. Domstolen må i et slikt tilfelle først ta stilling til avvisningsgrunnen. Dersom den finner at det ikke var grunnlag for å avvise innsigelsen, må den prøve innsigelsen mot voldgiftsdommeren.

§ 3-5 Manglende oppfyllelse av en voldgiftsdommers oppdrag

(1) Dersom det blir rettslig eller faktisk umulig for en voldgiftsdommer å oppfylle sitt oppdrag, eller en voldgiftsdommer av andre grunner unnlater å handle uten unødig opphold, opphører oppdraget hvis voldgiftsdommeren trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre. I motsatt fall kan hver av partene kreve at domstolene avgjør spørsmålet om de nevnte grunner foreligger og oppdraget dermed skal opphøre. Domstolens beslutning kan ikke ankes.

(2) Dersom en voldgiftsdommer trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre etter denne bestemmelsen eller § 3-4(1), innebærer dette ikke noen godkjennelse av holdbarheten av grunnlaget for innsigelsen etter denne bestemmelsen eller etter § 3-3(2).

Bestemmelsen omhandler situasjonen der en voldgiftsdommer ikke oppfylder oppdraget sitt. Den bygger på modelloven artikkel 14. Spørsmålet er kommentert nærmere i punkt II.8.8.5. Bestemmelsen har likhetstrekk med tvistemålsloven § 457.

(1) angir praktisk viktige tilfeller der en voldgiftsdommers oppdrag ikke blir oppfylt. Det vil blant annet være hvor det blir rettslig eller faktisk umulig for vedkommende å oppfylle oppdraget, eller hvis dommeren av andre grunner unnlater å handle uten opphold. En dommer anses for å ha unnlatt å handle både hvor vedkommende helt lar være å foreta seg noe i saken og der handlemåten er av en slik karakter at det er naturlig å likestille den med en unnlatt handling. Dommeren har plikt til å gjøre det han skal i saken uten unødig opphold.

Bestemmelsen inneholder ikke en uttømmende oppregning av de tilfeller hvor en voldgiftsdommers oppdrag opphører. Partene kan når som helst under saken avtale at dommerens oppdrag skal opphøre. Opphør av oppdraget vil også skje hvor dommeren trekker seg, uansett hva grunnen til det er. At det kan oppstå krav på godtgjøring eller erstatning dersom oppdraget tilbakekalles eller voldgiftsdommeren trekker seg uten rimelig grunn, er en annen sak.

(2) er parallell med modelloven artikkel 14(2). Den kan f.eks. få betydning der en av partene vil kreve erstatning av en voldgiftsdommer fordi oppdraget er misligholdt.

§ 3-6 Oppnevning av ny voldgiftsdommer

(1) I de tilfeller voldgiftsdommerens oppdrag opphører etter §§ 3-4 eller 3-5, voldgiftsdommeren trekker seg av annen grunn, partene avtaler å tilbakekalle oppnevningen eller i andre tilfeller der oppdraget opphører, skal en ny voldgiftsdommer oppnevnes etter de regler som ble benyttet ved oppnevning av den voldgiftsdommeren som ble skiftet ut.

(2) Alle tidligere voldgiftsforhandlinger som utgjør en del av avgjørelsesgrunnlaget, gjentas dersom en ny voldgiftsdommer oppnevnes.

Bestemmelsen gjelder spørsmålet om oppnevning av ny voldgiftsdommer der en voldgiftsdommers oppdrag opphører før voldgiftssaken er avsluttet. Problemstillingen er behandlet i II.8.8.6.

§ 3-6(1) svarer til modelloven artikkel 15 og angir at en ny voldgiftsdommer skal oppnevnes etter de regler som ble benyttet ved oppnevningen av den voldgiftsdommeren som ble skiftet ut. Dette gjelder i alle situasjoner der en voldgiftsdommer fratrer.

(2) slår fast at alle tidligere voldgiftsforhandlinger som utgjør en del av avgjørelsesgrunnlaget, skal gjentas dersom det blir oppnevnt en ny dommer. Dette innebærer at forhandlinger knyttet til prosessuelle spørsmål ikke trenger å gjentas. Voldgiftsretten avgjør hvorvidt en forhandling utgjør en del av avgjørelsesgrunnlaget eller ikke. Modelloven har ingen uttrykkelig regulering av dette.

Kapittel 16

Voldgiftsrettens kompetanse

§ 4-1 Voldgiftsrettens avgjørelse av egen domsmyndighet

(1) Voldgiftsretten avgjør spørsmål om sin egen domsmyndighet, herunder innsigelser knyttet til eksistensen eller gyldigheten av voldgiftsavtalen.

(2) Ved anvendelsen av denne bestemmelse skal en voldgiftsavtale som utgjør en del av en kontrakt, anses som en selvstendig avtale uavhengig av de andre deler av kontrakten. En avgjørelse av voldgiftsretten om at kontrakten er ugyldig, medfører ikke i seg selv at voldgiftsavtalen er ugyldig.

(3) Innsigelse om at voldgiftsretten mangler domsmyndighet til å avgjøre saken eller kravet, må gjøres gjeldende senest i partens første innlegg til realiteten i kravet. Voldgiftsretten kan tillate at innsigelser mot dens domsmyndighet fremmes på et senere tidspunkt dersom parten ikke er vesentlig å bebreide for at innsigelsen ikke ble fremsatt tidligere. En part blir ikke avskåret fra å fremme slik innsigelse ved å delta i oppnevningen av voldgiftsretten.

(4) Voldgiftsretten kan behandle innsigelser mot dens domsmyndighet enten under voldgiftsbehandlingen eller i voldgiftsdommen som avgjør tvisten. Dersom voldgiftsretten under voldgiftsbehandlingen avgjør at den har domsmyndighet, kan hver av partene, innen én måned fra avgjørelsen ble mottatt, bringe spørsmålet inn for domstolene som avgjør det ved kjennelse. Voldgiftsretten kan fortsette voldgiftsbehandlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolene.

(5) Bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale.

§ 4-1 regulerer voldgiftsrettens adgang til å avgjøre sin egen domsmyndighet, og bygger i det vesentlige på modelloven artikkel 16. Bestemmelsen svarer til det som følger av gjeldende rett. Spørsmålet er behandlet nærmere under II.8.7.2 til II.8.7.4.

Av (1) fremgår at voldgiftsretten avgjør spørsmål om sin egen domsmyndighet. Voldgiftsretten kan prøve ethvert spørsmål knyttet til domsmyndigheten. Dette omfatter blant annet innsigelser om at det ikke foreligger en voldgiftsavtale, at voldgiftsavtalen ikke dekker tvisten eller at tvisten i det hele tatt ikke kan være gjenstand for voldgift.

(1) gjelder den kompetanse voldgiftsretten har. Den regulerer ikke direkte om voldgiftsretten av eget tiltak har plikt eller rett til å ta opp sin egen domsmyndighet. For innsigelser som partene ikke har rådighet over, må regelen være at voldgiftsretten plikter å avgjøre dette, hvis det her kan være tvil. Det vil f.eks. gjelde at tvisten i det hele ikke kan være gjenstand for voldgift. For innsigelser det står en part fritt om han vil påberope, må iallfall den klare hovedregel være at voldgiftsretten ikke kan tillegge dette vekt dersom en innsigelse ikke er fremsatt.

(2) fastslår prinsippet om atskilthet (separability). Dette prinsippet gjør det mulig for voldgiftsretten å sette til side en materiell avtale uten at voldgiftsavtalen, som gir voldgiftsretten domsmyndighet, må anses for bortfalt.

(3) omhandler prøvingen av spørsmålet om voldgiftsrettens domsmyndighet. Innsigelse må fremsettes innen den frist som er oppstilt. Voldgiftsretten kan tillate en innsigelse som fremsettes etter fristen dersom parten ikke er vesentlig å bebreide. Om en part er «vesentlig å bebreide», vil bero på et skjønn, som av og til vil kunne være vanskelig. Av betydning vil det blant annet være om man er på et felt hvor voldgift er vanlig og hvor partene er profesjonelle og representert ved advokat. Da skal det mye til for å godta en innsigelse som fremsettes etter fristen. Dette kan stille seg annerledes ved voldgift i mindre tvister, og særlig for en part som ikke er representert ved advokat. Generelt må det kreves at parten omgående fremsetter innsigelsen etter at han er blitt oppmerksom på at fristen er oversittet.

En innsigelse som settes til side som for sent fremsatt, vil heller ikke kunne gjøres gjeldende som grunnlag for å angripe voldgiftsdommen i ettertid etter kapittel 8 eller 9. Dette gjelder imidlertid ikke for innsigelser voldgiftsretten plikter å vurdere av eget tiltak, som at tvisten ikke kan være gjenstand for voldgift.

Hvor parten helt unnlater å ta del i voldgiftsbehandlingen, får preklusjonsregelen i (3) ikke anvendelse. Da gjelder det generelt at parten kan gjøre gjeldende innsigelser mot voldgiftsrettens domsmyndighet i et angrep på voldgiftsdommen etter kapittel 8 eller 9

(4) gjelder voldgiftsrettens behandling av en innsigelse mot dens domsmyndighet. Voldgiftsretten avgjør om innsigelsen skal behandles særskilt under voldgiftsbehandlingen eller i voldgiftsdommen. Dersom voldgiftsretten under voldgiftsbehandlingen avgjør at den har domsmyndighet, kan en part bringe spørsmålet inn for domstolene innen én måned. Innsigelsen går ikke tapt selv om parten i et slikt tilfelle unnlater å bringe spørsmålet inn for domstolene. Den kan likevel gjøres gjeldende som ugyldighetsgrunn, eller i forbindelse med anerkjennelse eller fullbyrdelse.

§ 4-2 Voldgiftsrettens adgang til å beslutte midlertidige tiltak

(1) Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge enhver part å foreta slike midlertidige tiltak som voldgiftsretten finner nødvendig. Voldgiftsretten kan pålegge de parter som har begjært tiltaket, å stille sikkerhet for eventuelle konsekvenser av det. Pålegg fra voldgiftsretten kan ikke tvangsfullbyrdes.

(2) Viser det seg at kravet som det midlertidige tiltaket skulle sikre ikke besto på det tidspunktet tiltaket ble besluttet, plikter de parter som begjærte tiltaket å erstatte det økonomiske tap som det har påført andre parter. Erstatningskravet avgjøres av voldgiftsretten.

Bestemmelsen omhandler voldgiftsrettens adgang til å beslutte midlertidige tiltak. Den må ikke blandes sammen med midlertidig sikring besluttet av domstolene etter § 2-5.

§ 4-2(1) svarer langt på vei til modelloven artikkel 17, se også den svenske lov 25 § tredje ledd. Voldgiftsretten kan etter krav fra en part gi pålegg om midlertidige tiltak som er nødvendig for å sikre partens interesser, dvs. de krav de

fremmer. Det kan f.eks. være å gi bestemmelser som skal sikre at det tvisten gjelder ikke skal forringes, at visse bevis skal bevares mv.

Som påpekt må midlertidige tiltak etter § 4-2, holdes ut fra midlertidig sikring etter § 2-5. Krav om midlertidig sikring etter § 2-5 må fremmes for de vanlige domstoler. Avgjørende for om de kan gis medhold vil være tvangsfullbyrdesloven regler om midlertidig sikring, eventuelt andre lovbestemmelser om dette. Avgjørelse av domstolene om midlertidig sikring vil kunne tvangsfullbyrdes. Det kan derimot ikke midlertidige sikringstiltak besluttet av voldgiftsretten etter § 4-2(1).

De parter som krever tiltaket, kan pålegges å stille sikkerhet for ansvar etter (1) annet punktum. Det vanlige vil være at bestemmelse om sikkerhet treffes etter begjæring fra den part som tiltaket er rettet mot, men voldgiftsretten kan også gi et pålegg om sikkerhet på eget initiativ. Størrelsen på sikkerheten avgjøres av voldgiftsretten. Sikkerheten kan omfatte ikke bare kostnadene med å iverksette tiltaket, men også eventuelt økonomisk tap som det er sannsynlig at tiltaket vil påføre den annen part.

(2) oppstiller et objektivt erstatningsansvar for de parter som krevde det midlertidige tiltaket iverksatt. Voldgiftsretten avgjør erstatningskravet med endelig virkning. Modelloven inneholder ikke en slik erstatningsbestemmelse.

Det kan reises spørsmål om behovet for § 4-2. Hvor det er helt nødvendig å gripe inn for å unngå uopprettelig skade, vil det ofte være mulig å få en midlertidig forføyning for namsretten. Siden en beslutning fra voldgiftsretten ikke vil kunne tvangsfullbyrdes, vil den ikke kunne gi den sikkerhet som en midlertidig forføyning ved namsretten vil gi. Tross disse innvendingene vil adgangen til å beslutte midlertidige tiltak etter § 4-2 likevel kunne være nyttig ved at den gir autoritet til voldgiftsrettens beslutninger om slike tiltak. Det skal mye til at en part velger å se bort fra en slik avgjørelse av voldgiftsretten. Utvalget har også i sin vurdering av om man burde gi en regel som § 4-2, lagt vesentlig vekt på at modelloven har en slik bestemmelse, og at alle modellovland, så vidt utvalget kan se, har fulgt opp dette, jf. Binder side 274-275. Også Sverige har her valgt å følge modelloven, jf. 25 §. Utvalget tilføyer at det innen UNCITRAL er startet et arbeide med en mulig revisjon av artikkel 17, et arbeid som for øvrig ikke tar sikte på å redusere voldgiftsrettens adgang til å treffe midlertidige tiltak.

Kapittel 17

Saksbehandlingen i voldgiftsretten

§ 5-1 Likebehandling av partene

- (1) Partene skal gis lik behandling på ethvert trinn av voldgiftsbehandlingen og ha full anledning til å fremføre sin sak.
- (2) Bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale.

Bestemmelsen er ny og fastslår to sentrale prinsipper for voldgiftsbehandlingen. Tilsvarende følger av modelloven artikkel 18. Prinsippene er i samsvar med hva som gjelder i dag. Et utslag av prinsippene følger av tvistemålsloven § 460.

Bestemmelsen angir at partene skal gis lik behandling på ethvert trinn av voldgiftsbehandlingen og full anledning til å fremføre sin sak. Selv om bestemmelsen er inntatt i kapitlet om saksbehandlingen i voldgiftsretten, gjelder den på alle stadier i en voldgiftssak. At partene skal gis lik behandling, innebærer at ingen av dem skal få særlige fordeler ved gjennomføringen av voldgiftssaken, eksempelvis ved at en av partene får utpeke flere voldgiftsdommere enn den andre parten.

Retten til å få fremføre sin sak innebærer at partene skal få tid og anledning til presentere sitt syn på saken for voldgiftsretten. Men at en part har en slik rett, er ikke ensbetydende med at han har krav på å få legge frem bevismateriale som åpenbart er uten betydning eller at parten har rett til å fremlegge materiale uavhengig av tidsfrister voldgiftsretten har en saklig grunn til å fastsette for å hindre at saken unødig trekkes ut i tid. Voldgiftsretten må også blant annet kunne sette tidsbegrensninger for varighet av muntlige innlegg i rettsmøter og må kunne avskjære deler av en parts fremstilling ut fra at den ikke bringer noe nytt i forhold til det parten tidligere har redegjort for.

Det er ikke adgang til å avtale begrensninger i partenes rettigheter etter § 5-1.

§ 5-2 Regler for saksbehandlingen

Innenfor rammen av partenes avtale og denne lov skal voldgiftsretten behandle saken på den måte den finner hensiktsmessig. Straks voldgiftsretten er oppnevnt, skal voldgiftsretten eller dens leder, etter drøfting med partene, fastlegge en plan for den videre behandlingen.

Bestemmelsen omhandler hvilke regler som gjelder for saksbehandlingen, og bygger i stor grad på modelloven artikkel 19. Bestemmelsen er ny, men innholdet svarer i det vesentlige til hva som er gjeldende rett i dag. Om saksbehandlingen vises ellers til II.8.9.

Partene kan avtale regler for saksbehandlingen innefor rammen av de ufrovikelige bestemmelsene i loven. Ut over dette er det ingen begrensninger med hensyn til hvilke saksbehandlingsregler partene kan avtale. I praksis vil

partene ofte avtale å bruke et sett med voldgiftsregler utarbeidet av et voldgiftsinstitutt. Når det gjelder hvilke bestemmelser som er ufravikelige, vises til § 1-3 og bemerkningene til denne bestemmelsen. Partene kan inngå avtale om saksbehandlingen både før voldgiftssaken er startet og på ethvert tidspunkt under voldgiftsbehandlingen.

I mangel av avtale mellom partene, bestemmer voldgiftsretten saksbehandlingen ut fra det den finner hensiktsmessig innenfor de rammer voldgiftsloven setter. Hva som er hensiktsmessig, må avgjøres ut fra tvistens karakter, partene i saken og forholdene ellers. Annet punktum oppstiller en plikt for voldgiftsretten til å drøfte den videre behandlingen av saken med partene. Partene eller voldgiftsretten kan overlate til voldgiftsrettens leder å gjennomføre slik drøftelse. Bakgrunnen for regelen er at en aktiv saksstyring fra voldgiftsrettens side ofte vil være avgjørende for å få til en god og effektiv behandling av saken.

Effektiv saksfremdrift tilsier at det lages et bindende opplegg for den videre behandling av saken. Det er viktig at dette fastsettes etter drøftelser mellom voldgiftsretten og partene eller deres prosessfullmektiger. Voldgiftsretten avgjør hvordan drøftelsene skal finne sted. Dette kan f.eks. være i et møte eller et fjernmøte, som holdes som en telefon- eller videokonferanse.

Lovutkastet gir relativt få regler for saksbehandlingen. Dette er vanlig i lover om voldgift. Dersom voldgiftsretten føler behov for et mer detaljert mønster for behandlingen, vil blant annet de regler som etter tvisteloven gjelder for behandlingen i tingretten, i høy grad kunne tjene som det. Gjelder saken små eller middelsstore verdier, vil kapittel 10 om småkravsprosess kunne passe og ellers kapittel 9 om allmennprosessen. I mangel av avtale om noe annet, vil det - innen de få preseptoriske skranker som voldgiftsloven stiller opp - være opp til voldgiftsretten å avgjøre hvor langt disse reglene skal følges.

§ 5-3 Voldgiftsstedet

(1) Voldgiftsretten bestemmer voldgiftsstedet under hensyn til praktisk behandling av saken, herunder partenes mulighet for å delta i muntlig forhandling.

(2) Uavhengig av voldgiftsstedet kan voldgiftsretten holde møte på ethvert sted den finner hensiktsmessig for rådslagning, for å avhøre vitner, sakkyndige eller parter eller for å undersøke bevis.

Bestemmelsen svarer i det vesentlige til modelloven artikkel 20.

Voldgiftsforhandlingene skal i utgangspunktet finne sted på voldgiftsstedet. Men det er ikke nødvendig at alle forhandlingene skjer der.

I mangel av avtale mellom partene, fastsetter voldgiftsretten voldgiftsstedet. Voldgiftsrettens valgfrihet er bare begrenset ved at den skal ta hensyn til hva som er hensiktsmessig for en praktisk behandling av saken.

Etter (2) kan voldgiftsretten møtes på andre steder uten at dette påvirker valget av voldgiftssted etter (1). Voldgiftsretten står fritt til å velge dette, men det er et krav at valget av sted er hensiktsmessig. Voldgiftsrettens valgfrihet kan også begrenses av avtale mellom partene.

§ 5-4 Innledning av voldgiftssaken

Voldgiftssaken er innledet den dag saksøkte mottok krav om at tvisten skal behandles ved voldgift.

Bestemmelsen regulerer tidspunktet for når voldgiftssaken er innledet. Modelloven har en tilsvarende bestemmelse i artikkel 21. Tidspunktet er av betydning blant annet for beregning av enkelte frister i denne loven og for fristavbrudd etter foreldelsesloven § 15 nr. 3.

I mangel av annen avtale, er saken innledet den dag saksøkte mottok krav om at tvisten skal behandles ved voldgift. Bestemmelsen angir ikke nærmere hva et slikt krav til saksøkte skal inneholde. For at kravet skal innlede voldgiftssaken, må det imidlertid inneholde en tilstrekkelig angivelse av tvisten og uttrykkelig og ubetinget angi at saksøker krever tvisten avgjort ved voldgift. En meddelelse om at saksøker vurderer å bringe saken inn for voldgift, er ikke tilstrekkelig. Kravet om voldgift trenger ikke å fremsettes skriftlig, selv om det i praksis vil være den måten kravet fremsettes på.

§ 5-5 Voldgiftsspråk

(1) Voldgiftsspråket skal være norsk dersom alle parter er hjemmehørende i Norge. I andre tilfeller bestemmer voldgiftsretten voldgiftsspråket. Er voldgiftsspråket norsk, kan svensk eller dansk brukes.

(2) Voldgiftsspråket skal anvendes i enhver skriftlig erklæring fra partene, i muntlige forhandlinger og i avgjørelser og annen kommunikasjon fra voldgiftsretten.

(3) Voldgiftsretten kan kreve skriftlige bevis oversatt til det språk som partene er blitt enige om eller som voldgiftsretten har fastsatt.

Bestemmelsen omhandler voldgiftsspråket og bygger i det vesentlige på modelloven artikkel 22. Partene står i utgangspunktet fritt til å avtale voldgiftsspråket og når dette skal anvendes. Det kan avtales at mer enn ett språk skal være voldgiftsspråk.

I mangel av avtale mellom partene avgjør voldgiftsretten det eller de språk som skal være voldgiftsspråk. Voldgiftsrettens valg er begrenset der alle parter er hjemmehørende i Norge. Da skal voldgiftsspråket i mangel av avtale være norsk, dog slik at også dansk og svensk vil kunne benyttes. Når det er gitt en slik regel, som altså partene står fritt i å fravike ved avtale, er det blant annet fordi språket gir føringer for valg av voldgiftsdommere. Oppnevner en part en voldgiftsdommer som ikke behersker norsk, svensk eller dansk, vil det kunne medføre store utgifter til oversettelse. Bestemmelsen diskriminerer ikke utenlandske parter. Er det en utenlandsk part, gjelder ikke regelen om at rettsspråket i mangel av avtale skal være norsk. Ut over de tilfeller der alle parter er hjemmehørende i Norge, gir bestemmelsen ingen retningslinjer for voldgiftsrettens valg av språk. Imidlertid må voldgiftsretten ta hensyn til prinsippene i § 5-1.

Har ikke partene avtalt noe annet, anses det som en forutsatt kvalifikasjon etter § 3-2(1) og 3-3(2) at voldgiftsdommerne behersker voldgiftsspråkene. Dette vil kunne påvirke partenes valg av både voldgiftsdommere og voldgiftsspråk, og også voldgiftsrettens eventuelle valg av voldgiftsspråk.

(2) og (3) angir anvendelsesområdet for voldgiftsspråket. Dette kan enten avtales av partene eller avgjøres av voldgiftsretten der retten har fastsatt språket. Dersom ikke anvendelsesområdet er fastsatt av partene eller voldgiftsretten, skal språket benyttes i all skriftlig og muntlig kommunikasjon fra partene og retten. Der det er flere voldgiftsspråk, er det i utgangspunktet tilstrekkelig at ett av dem benyttes. I muntlige forhandlinger kan partene uansett benytte sitt eget språk dersom dette oversettes til et voldgiftsspråk ved hjelp av tolk. Den aktuelle part må selv bære kostnaden ved dette. Ved vitneforklaringer fra vitner som ikke behersker et voldgiftsspråk, skal også tolk benyttes. Kostnadene til tolk i slike tilfeller anses imidlertid som en del av kostnadene til voldgiftsretten etter § 7-1.

Det er ikke noe ubetinget krav at skriftlige bevis skal oversettes til voldgiftsspråket. Voldgiftsretten avgjør om det er nødvendig. Avgjørelsen må treffes blant annet i lys av den antatte betydning for saken som dokumentet kan ha, omkostningene og sakens betydning for partene.

§ 5-6 Stevning og tilsvaer

(1) Saksøker skal innen den frist voldgiftsretten har fastsatt, inngi stevning til voldgiftsretten som angir det krav som gjøres gjeldende, en påstand som angir det domsresultat saksøkeren krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for kravet og de bevis som vil bli ført.

(2) Saksøkte skal innen den frist voldgiftsretten har fastsatt, inngi tilsvaer til voldgiftsretten som opplyser om kravet i stevningen godtas eller bestrides, eller om det gjøres gjeldende innsigelser mot at voldgiftsretten behandler saken. Tilsvaret skal inneholde en påstand med det domsresultat saksøkte krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for påstanden og de bevis som vil bli ført. Fremsetter saksøkte krav som det begjæres dom for, gjelder reglene om stevning og tilsvaer for dette kravet.

(3) Partene kan fremsette nye krav, utvide påstanden til krav som er fremsatt, fremsette nye påstandsgrunnlag og nye bevis. Påstandsgrunnlag er rettsstiftende faktiske forhold en part bygger sin påstand på. Voldgiftsretten kan etter krav fra en part nekte endringen foretatt når hensynet til sakens fremdrift eller andre tungtveiende forhold tilsier at den ikke bør tillates.

Bestemmelsen bygger i stor grad på modelloven artikkel 23.

§ 5-6(1) omhandler saksøkers plikt til å inngi stevning. Denne plikten kan ikke fravikes ved avtale mellom partene. En stevning må ikke blandes sammen med det kravet som innleder voldgiftssaken etter § 5-4, selv om en stevning også kan innlede en voldgiftssak dersom stevningen er det første dokumentet i saken. Saksøker skal inngi stevningen innen den frist som partene har avtalt eller voldgiftsretten har fastsatt.

Regelen forutsetter at stevningen er skriftlig, eventuelt elektronisk, se II.8.9. Bestemmelsen angir de krav som stilles til innholdet av stevningen. Innholdet skal gi saksøkte grunnlag for å ta stilling til kravet og ivareta egne interesser, samt gi voldgiftsretten mulighet for å vurdere sin egen domsmyndighet. Blant annet skal stevningen angi det krav som gjøres gjeldende og den faktiske og rettslige begrunnelse for det.

(2) behandler saksøktes plikt til å inngi tilsvaer. Reglene for tilsvaer er i det vesentlige de samme som for stevning. Fremmer saksøkte krav som kreves pådømt, får reglene om stevning og tilsvaer anvendelse for dette kravet.

(3) gjelder adgangen til å fremsette nye krav, utvide påstanden til et fremsett krav, fremsette et nytt påstandsgrunnlag og nye bevis. Regelen kan fravikes ved avtale mellom partene. Utgangspunktet er at partene kan foreta slike endringer eller suppleringer på et hvilket som helst tidspunkt. Dette må ses i sammenheng med at en voldgiftssak normalt bare behandles i én instans. Voldgiftsretten kan imidlertid etter krav fra en part nekte slik endring eller supplering når hensynet til sakens fremdrift eller andre tungtveiende forhold tilsier det. Også virkningene for den part som eventuelt blir nektet å endre eller supplere som nevnt, må trekkes inn i vurderingen. Ved vurderingen av om hensynet til sakens fremdrift tilsier preklusjon, må voldgiftsretten se hen til hvorvidt endringen eller suppleringen vil medføre forsinkelser og hvor store de i tilfelle vil være. Det er også et vilkår at preklusjon ikke er urimelig. Spørsmålet om urimelighet vil blant annet bero på konsekvensene for partene og i hvilken grad den parten som søker å foreta endringen eller suppleringen, kan bebreides for at den ikke er foretatt tidligere. Selv om vilkårene er de samme for alle typer endringer og suppleringer, er det klart at den konkrete vurderingen meget vel kan falle forskjellig ut alt etter hva slags endring eller supplering det er tale om.

§ 5-7 Muntlig og skriftlig behandling

(1) Voldgiftsretten avgjør om det skal holdes muntlig forhandling i saken eller om den skal avgjøres på grunnlag av skriftlig behandling. En part kan kreve muntlig forhandling, som da skal holdes på et hensiktsmessig tidspunkt under saksbehandlingen.

(2) Partene skal gis rimelig forhåndsvarsel om enhver muntlig forhandling og ethvert møte der de har rett til å være tilstede.

(3) Alle meddelelser, dokumenter og annen informasjon som blir lagt frem for voldgiftsretten, skal parten samtidig sende til de øvrige parter i saken. Materiale voldgiftsretten mottar direkte fra andre enn partene, skal den straks oversende til dem.

Bestemmelsen er ny og bygger på modelloven artikkel 24. Det vises til II.8.9.

(1) slår fast at med mindre partene har avtalt noe annet, bestemmer voldgiftsretten om saken skal avgjøres etter skriftlig eller muntlig behandling. Voldgiftsretten må vurdere konkret om den anser det nødvendig med muntlig forhandling. Valgfriheten til voldgiftsretten er imidlertid begrenset ved at en part kan kreve muntlig forhandling. Et slikt krav trenger ikke å begrunnes. I så tilfelle skal voldgiftsretten gjennomføre muntlig forhandling på et hensiktsmessig tidspunkt under voldgiftsbehandlingen. Voldgiftsretten avgjør hvilket tidspunkt den anser hensiktsmessig. En part har ikke krav på at det holdes mer enn én muntlig forhandling. Selv om en part kan kreve muntlig forhandling, er ikke det til hinder for at voldgiftsretten oppstiller en rimelig frist for når slikt krav må fremsettes.

Etter (2) skal partene gis rimelig varsel om muntlige forhandlinger og møter der partene har rett til å være til stede. På hvilket tidspunkt varselet må gis, beror på det konkrete tilfellet. Ved midlertidige tiltak etter § 4-2 vil

behovet for raskt å kunne gjennomføre slike tiltak kunne nødvendiggjøre en svært kort varslingstid.

Alt materiale som en part legger frem for voldgiftsretten, skal parten samtidig tilstille de øvrige parter slik at de umiddelbart får innsyn i det, jf. (3). Bestemmelsen omfatter ikke materiale vedrørende rettsanvendelsen og heller ikke dokumenter utarbeidet av voldgiftsretten til internt bruk. Dersom voldgiftsretten får tilsendt materiale direkte fra andre enn partene, må den sørge for at det straks blir oversendt til dem. I praksis vil § 5-1 stenge for at de rettigheter for partene som følger av § 5-7(3), kan innskrenkes ved avtale.

§ 5-8 Forsømmelse fra partene

(1) Dersom saksøkeren uten rimelig grunn forsømmer å inngi stevning etter § 5-6(1), skal voldgiftsretten heve voldgiftssaken.

(2) Dersom saksøkte uten rimelig grunn unnlater å inngi tilsvar etter § 5-6(2), skal voldgiftsretten fortsette behandlingen av saken uten å tillegge forsømmelsen virkning som innrømmelse av saksøkerens krav.

(3) Hvis en part uteblir til en muntlig forhandling eller unnlater å fremlegge dokumentbevis, kan voldgiftsretten fortsette behandlingen og avsi dommen på det grunnlag som foreligger.

Bestemmelsen omhandler virkningen av enkelte typer forsømmelser fra partenes side. Den bygger i det vesentlige på modelloven artikkel 25. Partene kan avtale andre virkninger enn dem som fremgår av bestemmelsen, jf. § 1-3. Det vises til II.8.9.

For at det skal foreligge en forsømmelse, må unnlatsen være skjedd uten rimelig grunn. Har parten rimelig grunn, representerer ikke unnlatsen en forsømmelse. Det er ikke et krav om at oppfyllelse er umulig, men det må foreligge gode grunner for unnlatsen.

(1) gjelder det tilfellet at saksøker unnlater å inngi stevning etter § 5-6(1). Voldgiftsretten skal heve saken dersom saksøker forsømmer å inngi stevning. Bestemmelsen angir ikke virkningen av at saken heves. Saksøkte kan ikke, i motsetning til etter § 6-7(2), motsette seg heving og kreve voldgiftsdom avsagt. At saken heves, vil heller ikke innebære at saksøker anses for å ha oppgitt kravet. Saksøkte vil gjennomgående ha krav på saksomkostninger ved hevingen. Voldgiftsretten avgjør dette.

(2) regulerer tilfellet der saksøkte forsømmer å inngi tilsvar etter § 5-6(2). Virkningen er at voldgiftsretten skal fortsette behandlingen av saken på det grunnlag som foreligger, og kan også avgjøre tvisten. Voldgiftsretten har ikke mulighet til å avsi forfallsdom (uteblivelsesdom) i den forstand begrepet benyttes i tvisteloven kapittel 22. Dette innebærer at alminnelig voldgiftsdom kan avsies selv om saksøkte ikke inngir tilsvar. Manglende inngivelse av tilsvar skal imidlertid ikke ses på som en aksept av saksøkers krav. Voldgiftsretten må i mangel av andre holdepunkter legge til grunn at saksøkte motsetter seg kravet.

(3) angir virkningen av at en part uteblir fra et rettsmøte eller unnlater å foreta en pålagt prosesshandling. Virkningen er at voldgiftsretten skal fortsette behandlingen av saken på samme måte som etter (2).

Det sier seg selv at å avsi voldgiftsdom i en situasjon hvor en part ikke inngir tilsvarende eller ikke møter til rettsmøte, kan være problematisk for retten. Retten må her søke å bringe på det rene at varsel er mottatt av parten, og at det på partens side ikke foreligger forhold som gir ham rimelig grunn til ikke å handle - inngi tilsvarende eller møte. Hvis saken gjelder verdier av betydning, vil situasjonen, også i tilfeller hvor parten ikke hadde grunn til å unnlate å handle, ofte kunne være at det er rimelig at retten gir ham en ny frist for tilsvarende eller berammer et nytt møte. Men rettslig sett vil det ikke være en plikt til det for retten. Og den må iallfall sørge for at parten ikke oppnår å forsinke vesentlig den videre behandling.

§ 5-9 Bevis

(1) Partene har ansvaret for å opplyse saken og har rett til å føre de bevis de ønsker. Voldgiftsretten kan nekte et bevis ført dersom det åpenbart ikke har betydning for avgjørelsen av tvisten, eller begrense bevisføringen dersom det ikke er et rimelig forhold mellom den betydning tvisten har og omfanget av bevisføringen.

(2) Voldgiftsretten kan oppnevne en eller flere sakkyndige til å avgi erklæring om særskilte spørsmål som skal avgjøres av voldgiftsretten. Voldgiftsretten kan kreve at partene skal gi den sakkyndige all relevant informasjon og at de skal legge frem eller sørge for tilgang til bevis.

(3) En sakkyndig som har avgitt skriftlig erklæring, plikter om det kreves av partene eller voldgiftsretten finner det nødvendig, å møte til muntlig forhandling hvor partene gis anledning til å stille spørsmål og til å føre sakkyndige vitner om temaet.

(4) Reglene om innsigelse mot voldgiftsdommere i §§ 3-3 og 3-4(1) kommer til anvendelse så langt de passer på sakkyndige oppnevnt av voldgiftsretten.

Bestemmelsen gjelder bevisføring i saken. Modelloven har ingen tilsvarende regulering til det som følger av (1) og (4), mens (2) og (3) bygger på modellen oven artikkel 26.

(1) første punktum slår fast at det er partene, og ikke voldgiftsretten, som har ansvaret for å opplyse saken. Det er altså opp til partene å fremskaffe dokument- og vitnebevis. Annet punktum begrenser partenes frihet når det gjelder bevisføring. Voldgiftsretten kan for det første nekte et bevis ført dersom det åpenbart ikke har betydning for avgjørelsen av tvisten. Dette omfatter både bevis som ikke har noen relevans i saken, og bevis som retter seg mot forhold som allerede anses tilstrekkelig belyst. I kravet til «åpenbart» ligger at det må være klart at beviset ikke har betydning. I tvilstilfeller skal voldgiftsretten tillate beviset. For det andre kan voldgiftsretten begrense bevisføringen ut fra en proporsjonalitetsvurdering.

(2) inneholder et unntak fra hovedregelen om at det er partene som skal sørge for bevisføringen. Voldgiftsretten kan på eget initiativ oppnevne sakkyndig for å uttale seg om særskilte spørsmål. Det må foretas en konkret vurdering av behovet for sakkyndige. Men også her har partene avtalefrihet, slik at sakkyndige ikke kan oppnevnes hvis partene motsetter seg det. Dersom bare en part motsetter seg oppnevnelsen av sakkyndig, bør voldgiftsretten ta dette med i betraktningen ved vurderingen av om oppnevning skal skje. Bruk av

sakkyndige kan medføre betydelig økte kostnader for partene. Voldgiftsretten kan pålegge partene å gi den sakkyndige relevant informasjon og skaffe ham tilgang til bevis.

(3) omhandler en etterfølgende muntlig forklaring fra den sakkyndige. Den sakkyndige skal gi en muntlig tilleggsforklaring, dersom en av partene eller voldgiftsretten krever dette.

Partene kan også føre sakkyndige vitner om de spørsmål det gjelder. Kostnadene til sakkyndige vitner anses som en del av partens egne saksomkostninger.

(4) slår fast at en part kan gjøre de samme innsigelser gjeldende mot en sakkyndig oppnevnt av voldgiftsretten, som mot voldgiftsdommere. Dette gjelder ikke for partenes sakkyndige vitner.

§ 5-10 Bistand fra domstolene

(1) Voldgiftsretten, eller en part med samtykke fra voldgiftsretten, kan be om at domstolene opptar partsforklaringer, vitneforklaringer og andre bevis. Voldgiftsretten skal gis rimelig forhåndsvarsel om bevisopptaket. Voldgiftsdommerne har rett til å være til stede og til å stille spørsmål.

(2) Når en voldgiftsrett må ta stilling til tolkningen av EØS-avtalen med protokoller, vedlegg og de rettsakter vedleggene omhandler, kan den, av eget tiltak eller etter begjæring fra en part, be domstolene om å forelegge tolkningsspørsmålet for EFTA-domstolen etter reglene i domstoloven § 51 A.

Bestemmelsen gjelder bistand fra de alminnelige domstoler i forbindelse med voldgiftssaken. Den inneholder blant annet regler i samsvar med tvistemålsloven § 462. (1) første punktum bygger på modelloven artikkel 27, mens modelloven ikke har en regulering som svarer til resten av bestemmelsen.

§ 5-10(1) slår fast at voldgiftsretten, eller en part med voldgiftsrettens samtykke, kan be om bistand fra de alminnelige domstoler for å få gjennomført bevisføring som ikke oppfylles frivillig. En part kan ikke be om bistand fra domstolene uten voldgiftsrettens samtykke. Domstolene skal yte bistand etter de alminnelige reglene som gjelder for dette. Voldgiftsretten skal gis rimelig forhåndsvarsel om bevisopptak og bevisundersøkelse, slik at retten får en reell mulighet til å overvære bevisopptaket eller undersøkelsen. Domstolen sørger for at voldgiftsretten får forhåndsvarselet. Dersom voldgiftsretten unnlater å møte, er det ikke til hinder for at bevisopptaket eller granskningen gjennomføres. Har ikke voldgiftsretten fått rimelig forhåndsvarsel, kan det gi grunnlag for et nytt bevisopptak. Domstolen kan i et slikt tilfelle også velge å utsette bevisopptaket.

En voldgiftsrett kan ikke forelegge EFTA-domstolen spørsmål etter domstoloven § 51 A. Men også voldgiftssaker kan reise vanskelige spørsmål, f.eks. om konkurranseretten hvor det er viktig at voldgiftsretten anvender EØS-regelverket korrekt. I visse situasjoner kan en uriktig rettsanvendelse her føre til at voldgiftsdommen kan kjennes ugyldig, se ovenfor under II.8.5.3. Dette er bakgrunnen for § 5-10(2). Domstolen må ta stilling til om det er grunn til å rette begjæringen til EFTA-domstolen. Selv om anmodningen kommer fra

en ordinær domstol, er det ikke gitt at EFTA-domstolen vil føle seg forpliktet til å gi en slik uttalelse i en voldgiftssak. Utvalget anser det dog sannsynlig at domstolen vil se det behov som her foreligger, og vil gi uttalelse.

Kapittel 18

Avgjørelse av voldgiftssaken

§ 6-1 Rettsanvendelsen

(1) Voldgiftsretten skal anvende de rettsregler som partene har valgt for de materielle tvistesporsmål saken gjelder. En henvisning til et lands lov eller rettssystem skal anses som en henvisning til dette lands materielle rettsregler og ikke til landets lovvalgsregler, med mindre annet fremgår.

(2) Der partene ikke har valgt rettsregler, skal voldgiftsretten anvende de lovregler som følger av norske lovvalgsregler.

(3) Voldgiftsretten skal bare treffe avgjørelse etter rimelighet dersom partene uttrykkelig har bemyndiget voldgiftsretten til dette.

(4) I alle tilfeller skal voldgiftsretten bygge på avtalen og legge vekt på handelspraksis.

Bestemmelsen omhandler hvilket rettslig grunnlag voldgiftsretten skal bygge avgjørelsen på. Den bygger på modelloven artikkel 28. Spørsmålet er også behandlet i punkt II.8.10.2. Bestemmelsen er ny, men innholdet svarer i det vesentlige til det som følger av gjeldende rett.

Partene kan velge hvilke rettsregler som skal anvendes ved avgjørelsen av de materielle tvistesporsmål, jf. (1) første punktum. Med rettsregler menes ikke bare hvilken lov som skal anvendes. Partene kan således avtale at rettsregler fra ulike rettssystemer kommer til anvendelse. Det kan også avtales at rettsregler som ikke er trådt i kraft skal legges til grunn.

(2) slår fast at dersom ikke partene har valgt rettsregler etter (1), skal voldgiftsretten anvende de lovregler som følger av norske lovvalgsregler. På dette punkt er det en forskjell til modelloven, jf. artikkel 28(2), som gir voldgiftsretten myndighet til selv å finne frem til de anvendelige lovvalgsreglene. Det skaper da etter utvalgets syn større sikkerhet og forutberegnelighet for partene at norske lovvalgsregler blir bestemmende for hvilken materiell lov som skal anvendes. Det synes også å være et naturlig utgangspunkt at norske voldgiftsregler anvendes i voldgiftsretter som har sete i Norge.

I overensstemmelse med modellovens artikkel 28(1) og (2) er det en forskjell mellom «rettsregler» brukt i § 6-1(1) og «lovregler» brukt i 6-1(2), se Binder side 172-175 og Moss side 265 flg. Det siste er rettsregler i mer snever forstand, og f.eks. ikke regler som kan være vedtatt som lov, men som ikke er trådt i kraft. Etter (2) kan voldgiftsretten ikke, i motsetning til etter (1) når partene har bestemt det, anvende regler fra ulike rettssystemer.

(3) omhandler voldgiftsrettens adgang til å avgjøre tvisten etter rimelighet. Det kan bare skje dersom partene uttrykkelig har bemyndiget voldgiftsretten til dette. I det at bemyndigelsen skal være uttrykkelig, ligger et klarhetskrav. Det er imidlertid ikke noe krav om at det for dette må foreligge en skriftlig avtale. At tvisten skal avgjøres etter rimelighet, innebærer at voldgiftsretten ikke trenger å basere avgjørelsen på bestemte rettsregler, men i ste-

det baserer avgjørelsen på sin egen oppfatning av hva som er rimelig og rettfærdig i det konkrete tilfellet.

(4) kan synes overflødig. Men regelen har for det første den betydning at det markeres at kontrakt og handelspraksis er relevant uansett hvilke rettsregler som anvendes, og uansett om avgjørelsen skal treffes etter rimelighet i henhold til (3). Derneft kommer at modelloven artikkel 28, som ellers er mønster for § 6-1, har en slik regel i artikkel 28(4). Tilsvarende regler er også meget utbredt i andre lands lovgivning. Utvalget har, først og fremst av hensyn til saker om internasjonal voldgift, funnet det riktig å ta inn bestemmelsen, for å markere at det her ikke er noen forskjell til modelloven.

§ 6-2 Forholdet til partenes prosesshandlinger. Bevisbedømmelsen

(1) Voldgiftsretten kan bare avgjøre de krav som er reist i saken. Avgjørelsen må ligge innenfor rammen av de påstander partene har lagt ned, og retten kan bare bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt.

(2) Voldgiftsretten bestemmer det saksforhold avgjørelsen skal bygge på ved en fri bedømmelse av de bevis som er ført.

Bestemmelsen gjelder hvordan partenes prosesshandlinger binder voldgiftsretten. Modelloven har ikke en eksplisitt regulering av dette spørsmålet.

Etter (1) første punktum kan voldgiftsretten bare avgjøre de krav som er reist i saken. I dette ligger at voldgiftsretten er bundet slik at den bare kan avgjøre det rettsforhold som partene har brakt inn for avgjørelse. Partenes påstander angir sakens rammer, jf. annet punktum. Innenfor disse rammene er voldgiftsretten ikke bundet av påstandene, men avgjørelsen kan ikke gå ut på noe kvalitativt annet enn påstandene. Det må ut fra en tolkning av påstandene i saken avgjøres om de utgjør en kvantitativ eller en kvalitativ grense. Annet punktum angir også at voldgiftsretten bare kan bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt. Dette er den samme regel som i dag ofte formuleres som at retten er bundet av partenes anførsler. Påstandsgrunnlag er en betegnelse på de rettsstiftende faktiske forhold en part må påberope for at voldgiftsretten skal kunne bygge på dem. I kravet til påberopelse ligger som hovedregel at parten må ha fremhevet vedkommende forhold som begrunnelse for sitt standpunkt. Så lenge kravet til kontradiksjon er ivaretatt, vil voldgiftsretten også i en viss utstrekning kunne bygge på faktiske forhold som ikke har vært særlig fremhevet av en part.

Voldgiftsretten må bygge avgjørelsen på de bevis som er ført, jf. (2). Dette må ses i sammenheng med § 5-9(1) om at partene har ansvaret for bevisføringen i saken. Voldgiftsretten er imidlertid ikke bundet av partenes argumentasjon om bevisspørsmål.

§ 6-3 Oppdeling av forhandlinger og pådømmelse

(1) Voldgiftsretten kan bestemme at det skal forhandles særskilt om ett eller flere krav i saken, eller om ett eller flere tvistepunkter.

(2) Voldgiftsretten kan pådømme særskilt ett eller flere krav i saken eller en del av et krav. Påstandsgrunnlag som ikke leder til avgjørelse av et krav, kan bare pådømmes særskilt hvis partene samtykker.

Bestemmelsen regulerer adgangen til å oppdele forhandlinger og pådømmelse. Modelloven inneholder ikke en direkte regulering av spørsmålet, men det synes forutsatt i artikkel 32(1) at oppdeling kan skje, jf. Binder side 194 - 195. Spørsmålet er også behandlet i II.8.10.7. Oppdeling kan ikke skje dersom partene motsetter seg det. «Partene» betyr her, som ellers hvor dette er brukt i loven, alle partene i tvisten. Det hindrer altså ikke oppdeling at én part motsetter seg dette.

(1) gir en helt generell adgang til oppdeling, slik at voldgiftsretten kan bestemme at forhandlingene foreløpig skal begrenses til ett eller flere krav eller til ett eller flere tvistepunkter. For krav som avgjøres etter muntlig forhandling, kan det også være hensiktsmessig at saksforberedelsen deles opp, og voldgiftsretten kan bestemme det. En oppdeling må ha et fornuftig formål. Det vil det stort sett bare være hvor en særskilt behandling vil kunne lede til at saken, eller i det minste ett av de krav som er reist i saken, blir løst. Det kan for eksempel være et faktisk forhold som er helt avgjørende for om det fremsatte krav er foreldet.

Utvalget har vært inne på å begrense oppdelingsadgangen etter disse linjene, altså slik at oppdeling bare kan skje hvor det kan lede til pådømmelse av et krav eller en del av et krav. Utvalget har imidlertid fått motforestillinger og ønsker om at voldgiftsretten også må kunne dele opp i noe videre utstrekning. Det er blant annet pekt på at oppdeling bør kunne skje for å få behandlet enkelte rettsspørsmål særskilt. Det kan f.eks. være praktisk med henblikk på en forenkling av den videre behandling eller på at det skal være mulig å få til en minnelig løsning på tvisten. Her kan man tenke seg at partene er enige om å få et rettsspørsmål behandlet særskilt, og så be om å få voldgiftsrettens foreløpige syn på dette. Som påpekt er det imidlertid ikke adgang til å dele pådømmelse ut over det som er hjemlet i (2).

(2) åpner for særskilt pådømmelse av ett eller flere krav som er fremmet i saken. Dette vil være praktisk hvor det er forhandlet særskilt om kravene. Det er også generelt åpnet for særskilt pådømmelse av en del av et krav. Særskilt pådømmelse vil kunne være praktisk hvor en del av kravet er erkjent, og det er behov for å få dette avgjort særskilt. Det kan også være aktuelt hvor en del av kravet er enkelt å pådømme, mens resten vil kreve en lengre behandling.

Hovedregelen etter (2) er at voldgiftsretten bare kan dele pådømmelsen slik at ett eller noen av flere krav, eller en del av et krav, avgjøres særskilt. Det kan ikke avsies særskilt dom om enkelte påstandsgrunnlag. Er det for eksempel gjort gjeldende en foreldelsesinnsigelse til et krav, og innsigelsen ikke fører frem, kan ikke denne innsigelsen avgjøres særskilt. Det kan den bare hvis innsigelsen fører frem. Da blir saksøkte frifunnet for det pengekrav som er fremmet mot ham.

Det er flere grunner til denne hovedregelen. Saker bør ikke stykkes for mye opp. Dernest kan det få betydning for det endelige resultat om påstandsgrunnlag avgjøres særskilt. Hovedregelen ved avgjørelsen av materielle krav er at voldgiftsretten, hvor flere dommere deltar, stemmer over resultatet i saken, ikke over de enkelte påstandsgrunnlag. Dommere kan komme til samme resultat på ulike grunnlag. Det vil kunne bli avgjørende for utfallet, selv om det ikke er flertall for noe enkelt grunnlag. Stemmes det over de

enkelte påstandsgrunnlag, vil situasjonen kunne være at det ikke er flertall for noe grunnlag, og resultatet av tvisten vil da kunne bli et annet.

I enkelte tilfeller vil det kunne være praktisk med særskilt dom om et påstandsgrunnlag, selv om det ikke leder til en avgjørelse av det krav som er fremmet. Det vil kunne gi en mer oversiktlig behandling, og det vil kunne danne et grunnlag for en minnelig løsning. Det bør derfor åpnes for at voldgiftsretten, med partenes samtykke, kan avgjøre påstandsgrunnlag som ikke leder til avgjørelse av et krav. Partenes samtykke bør kreves på grunn av den betydning en oppdeling kan ha for utfallet av saken. Slik oppdeling bør bare skje hvor det fremtrer som klart hensiktsmessig. Oppdelingsadgangen gjelder bare påstandsgrunnlag og ikke særskilte tvistepunkter innen det enkelte grunnlag eller den enkelte innsigelse.

§ 6-4 Avstemningsregler

(1) Voldgiftsrettens avgjørelser treffes ved stemmeflertall. Dersom det ikke er mulig å oppnå stemmeflertall, er stemmen til voldgiftsrettens leder avgjørende. Er det ikke flertall for noe resultat når pengebeløp eller andre størrelser skal fastsettes, legges stemmene for høyere beløp eller størrelser sammen med stemmene for de nærmest følgende til det blir flertall.

(2) Dersom et mindretall av dommerne nekter å delta i en avstemning, kan de øvrige voldgiftsdommerne treffe avgjørelsen.

(3) Saksbehandlingsspørsmål kan voldgiftsrettens leder avgjøre på egen hånd dersom lederen er bemyndiget til dette av partene eller av en samlet voldgiftsrett.

§ 6-4 regulerer avstemningen i voldgiftsretten. Bestemmelsen bygger på modelloven artikkel 29, med unntak av første ledd annet punktum. Spørsmålet er behandlet i II.8.10.4. Bestemmelsen har sin parallell i tvistemålsloven § 463, men avviker fra denne på enkelte punkter.

I mangel av avtale treffer voldgiftsretten etter (1) avgjørelser ved stemmeflertall. Det gjelder alle avgjørelser som voldgiftsretten skal treffe i saken, både materielle og prosessuelle avgjørelser. Voldgiftsretten avgjør selv hva som skal være voringstema.

Dersom det ikke er mulig å oppnå en flertallsavgjørelse, er stemmen til voldgiftsrettens leder avgjørende. Dette kan eksempelvis være tilfellet der partene har avtalt at antallet voldgiftsdommere er et partall eller der alle voldgiftsdommerne er av ulik oppfatning med hensyn til avgjørelsens innhold. Det er gitt en særregel for det tilfellet at det er gitt ulike stemmer for pengebeløp eller andre størrelser, jf. § 6-4(1) tredje punktum. Det vises til utkast til tvistelov § 21-3(4) tredje punktum, som har en tilsvarende regel. Stemmer f.eks. en voldgiftsdommer for en erstatning på kr 10 000, en dommer for kr 20 000 og en for kr 50 000, blir domsresultatet kr 20 000. Uten denne regelen for pengebeløp eller andre størrelser, ville lederens stemme vært avgjørende. Hvis lederen her hadde stemt for kr 10 000 eller kr 50 000, er det ikke vanskelig å se at et slikt resultat ville blitt lite rimelig.

(2) omhandler situasjonen der et mindretall av voldgiftsdommerne nekter å delta i en avstemning. Modelloven inneholder ikke en eksplisitt regulering av denne situasjonen, men rettsstillingen etter modelloven er den samme som

den foreslåtte regelen, jf. A/CN.9/232, para. 138 og Binder side 180. I slike tilfeller kan de øvrige voldgiftsdommerne treffe avgjørelsen, med mindre annet er avtalt. Prinsippet om stemmeflerhet gjelder. Det er bare i de tilfeller der en voldgiftsdommer nekter å delta, at de øvrige dommerne kan avgjøre spørsmålet alene. Nektelse foreligger ikke dersom dommeren har saklig grunn for sitt fravær. Regelen har til hensikt å avskjære en voldgiftsdommers mulighet for å blokkere avgjørelsesprosessen i voldgiftsretten.

(3) representerer et unntak fra utgangspunktet om at voldgiftsretten treffer alle avgjørelser ved stemmeflertall. Voldgiftsrettens leder kan alene avgjøre saksbehandlingsspørsmål dersom partene eller en enstemmig voldgiftsrett har bemyndiget ham til dette. Regelen forutsetter at det er oppnevnt en leder. Det er bare avgjørelser om saksbehandlingen som er overlatt til lederen. Dette står i motsetning til avgjørelser av materielle sider av saken. Voldgiftsretten avgjør i tvilstilfeller hvorvidt det er tale om et saksbehandlingsspørsmål eller et materielt spørsmål.

§ 6-5 Forlik

(1) Dersom partene inngår forlik for voldgiftsretten, skal voldgiftsretten på begjæring fra partene stadfeste forliket i en voldgiftsdom.

(2) En voldgiftsdom som stadfester et forlik har den samme virkning som andre voldgiftsdommer.

Bestemmelsen gjelder forlik og bygger på modelloven artikkel 30. Spørsmålet er behandlet i II.8.10.5. Bestemmelsen er ny, men samsvarer reelt sett med hovedtrekkene i tvistemålsloven § 464 fjerde ledd. At det ikke inngås rettsforlik, men at forliket stadfestes i voldgiftsdom, er i praksis et spørsmål om en teknisk ulik utforming av den samme realitet.

Selv om det ikke er sagt uttrykkelig, vil ikke voldgiftsretten kunne stadfeste forliket i en voldgiftsdom dersom forliket innebærer en disposisjon i strid med vilkåret om fri rådighet, jf. § 2-1, eller forliket virker støtende på rettsordenen (ordre public). En voldgiftsdom som stadfester et forlik, trenger ikke å begrunnes, men skal ellers ha samme form og innhold som en ordinær voldgiftsdom.

En voldgiftsdom som stadfester et forlik, har samme virkning som en voldgiftsdom som ikke bygger på et forlik mellom partene, jf. (2). Formelt og reelt sett er det en voldgiftsdom. Kapitlene 8 og 9 om ugyldighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse får også anvendelse på en slik dom. Det at grunnlaget for dommen er en avtale om hva avgjørelsen skal gå ut på, kan imidlertid få betydning for muligheten for tilsidesettelse etter §§ 8-2 eller 9-2. Hovedsynspunktet må være at for at de ugyldighetsgrunner som retten bare kan tillegge virkning om de påberopes av parten, skal kunne gi grunnlag for tilsidesettelse, må det være nærliggende at de har fått virkning på forliket - enten ved at forliket overhodet ble inngått eller på dets innhold. Det kan, iallfall som hovedregel, ikke være nok at ugyldighetsgrunnen bare rammer det forhold at voldgift ble igangsatt eller andre sider ved voldgiftsbehandlingen enn forliket.

Særlige spørsmål oppstår hvis det er knyttet ugyldighet til selve den avtalen som er grunnlag for forliket og derved for dommen. Ugyldighetsgrun-

nene i §§ 8-2 og 9-2 er ikke utformet med denne situasjonen for øyet. § 8-2(1)(a) annet alternativ gjelder f.eks. selve avtalen om voldgift. Grovere tilfeller av ugyldighet ved avtalen om forliket, må imidlertid kunne føre til at dommen settes til side etter § 8-2(b) eller § 9-2(b) eller eventuelt etter § 8-2(1)(d) annet alternativ eller § 9-2(1)(d) annet alternativ. Har f.eks. en part holdt tilbake vesentlige bevis i forbindelse med inngåelsen av forliket, vil det kunne være støtende mot rettsordenen om han kan kreve fullbyrdet en dom basert på det forlik han har oppnådd gjennom uredelig opptreden.

§ 6-6 Voldgiftsdommens form og innhold

(1) Voldgiftsdommen skal være skriftlig og signert av alle voldgiftsdommerne. I voldgiftssaker med mer enn én dommer er det tilstrekkelig at flertallet signerer voldgiftsdommen dersom årsaken til at ikke alle har signert fremgår av dommen.

(2) Voldgiftsdommen skal angi de grunner som den bygger på, med mindre dommen stadfester et forlik etter § 6-5. Det skal opplyses om dommen er enstemmig. Hvis det ikke er tilfelle, opplyses hvem som er uenig og hvilke punkter uenigheten gjelder.

(3) Voldgiftsdommen skal angi tid og sted for domsavsigelsen etter § 5-3(1). Voldgiftsdommen skal anses avsagt på dette stedet.

(4) Den signerte voldgiftsdommen sendes partene.

(5) Reglene i (1) og (3) kan ikke fravikes ved avtale.

Bestemmelsen inneholder de formelle minstekravene til en voldgiftsdom og er i samsvar med modelloven artikkel 31. Det vises til de generelle bemerkningene i II.8.10.6.

(1) første punktum angir at voldgiftsdommen skal være skriftlig og signert av alle voldgiftsdommerne. Dette er også utgangspunktet etter gjeldende rett, jf. Mæland side 169. Selv om hovedregelen er at alle dommerne skal signere dommen, gjelder ikke det dersom flertallet signerer og årsaken til at ikke alle har signert fremgår av dommen, jf. annet punktum. Bestemmelsen skal hindre at en voldgiftsdommer kan blokkere domsavsigelsen ved å unnlate å signere. Sammen med regelen i § 6-4(2) innebærer dette at voldgiftsretten kan avsi dom uten at samtlige voldgiftsdommere deltar. Signaturer fra et flertall av voldgiftsdommerne er tilstrekkelig uansett hva som er begrunnelsen for at noen har unnlatt å signere.

En voldgiftsdom skal være begrunnet, med mindre partene har avtalt noe annet eller dommen stadfester et forlik etter § 6-5. Bestemmelsen inneholder ikke nærmere krav til begrunnelsen. Hvor utførlig denne skal være må vurderes i det konkrete tilfellet. Voldgiftsretten må imidlertid i det minste redegjøre for hva den har funnet bevist og for rettsanvendelsen.

Det er adgang til å avtale at det i dommen ikke skal opplyses om dissenser. Men i mangel av slik avtale, skal en dissens og grunnlaget for den angis, jf. (2) annet og tredje punktum.

Etter (3) skal voldgiftsdommen angi tid og sted for domsavsigelsen. Voldgiftsdommen skal anses avsagt på det stedet som er angitt i dommen. Selv om det er et absolutt krav at dommen inneholder en slik angivelse av tid og sted for domsavsigelsen, vil manglende oppfyllelse ikke medføre at dommen er ugyldig.

Voldgiftsretten skal sende hver av partene signerte gjenparter av dommen, jf. (4). Dette kan godt være en elektronisk versjon av dommen med elektronisk signatur. Ordningen med innsendelse til tingretten for oppbevaring etter tvistemålsloven § 465 annet ledd, foreslås ikke opprettholdt.

§ 6-7 Avslutning av voldgiftssaken

(1) Voldgiftssaken avsluttes med den endelige voldgiftsdommen eller med voldgiftsrettens beslutning om heving etter (2) til (4).

(2) Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom saksøkeren frafaller kravet, med mindre saksøkte motsetter seg heving og voldgiftsretten finner at saksøkte har saklig grunn for å få voldgiftsdom.

(3) Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom partene er enige om dette.

(4) Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom den finner at en fortsettelse av saken er unødvendig eller umulig.

(5) Voldgiftsrettens kompetanse opphører når voldgiftssaken er avsluttet, med unntak av det som følger av §§ 1-5(2), 6-8 og 8-3(2).

Bestemmelsen angir når voldgiftssaken skal anses avsluttet. Den bygger på modelloven artikkel 32. I tillegg til de tilfeller som er nevnt i denne bestemmelsen, angir loven i § 5-8(2) og § 6-5(1) andre tilfeller der saken skal avsluttes.

(1) angir at voldgiftssaken avsluttes med avsigelsen av den avsluttende voldgiftsdommen eller ved voldgiftsrettens beslutning om heving etter (2) til (4). Den avsluttende voldgiftsdommen er den dommen som naturlig avslutter hele voldgiftssaken, i motsetning til f.eks. en deldom.

(2) angir at voldgiftsretten skal heve saken dersom saksøkeren frafaller kravet, med mindre saksøkte motsetter seg heving og voldgiftsretten finner at saksøkte har saklig grunn for å få voldgiftsdom. Saksøkte kan f.eks. ha et behov for en rettskraftig avgjørelse for å unngå gjentatte voldgiftssaker om det samme spørsmålet.

Voldgiftsretten skal heve saken dersom partene er enige om det, jf. (3). Slik enighet kan også oppnås gjennom en avtale som innebærer at voldgiftsretten skal heve saken på en bestemt dato eller etter utløpet av en bestemt tidsperiode.

(4) angir at voldgiftsretten skal heve saken dersom den finner at en fortsettelse av saken er unødvendig eller umulig. Bestemmelsen inneholder ikke en nærmere angivelse av når fortsettelsen av en sak er unødvendig eller umulig. Det beror på en konkret vurdering. Et slikt tilfelle vil blant annet foreligge der saken blir gjenstandsløs.

(5) angir at voldgiftsrettens kompetanse i utgangspunktet opphører når voldgiftssaken er avsluttet. Unntakene er angitt i bestemmelsen.

§ 6-8 Retting av voldgiftsdommen. Tilleggsdom

(1) Hver av partene kan innen én måned etter domsavsigelsen be voldgiftsretten om å

(a) rette en dom som på grunn av skrive- eller regnefeil, trykkfeil eller liknende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med voldgiftsrettens mening, og

(b) avsi tilleggsdom til avgjørelse av krav som er fremsatt under voldgiftssaken og som skulle vært avgjort, men som ikke er tatt med i dommen.

(2) Anmodningen sendes samtidig til de øvrige parter. Voldgiftsretten skal ta anmodningen til følge dersom det er grunnlag for den. Retting må foretas og tilleggsdom avsies senest én måned etter at anmodningen ble mottatt.

(3) Voldgiftsretten kan innen én måned etter domsavsigelsen foreta retting på eget initiativ. Partene skal da varsles og gis mulighet til å uttale seg før retting.

(4) Reglene i § 6-6 kommer til anvendelse på retting av voldgiftsdommen og på avsigelse av tilleggsdom.

(5) Adgangen til å rette feil som nevnt i (1)(a), kan ikke fravikes ved avtale.

Bestemmelsen gjelder retting av voldgiftsdommen samt avsigelse av tilleggsdom. Innholdet svarer, med unntak for tolkning, til modelloven artikkel 33. Bestemmelsen viderefører med enkelte endringer tvistemålsloven § 464 tredje ledd. Det vises til II.8.10.8.

(1) gjelder en parts adgang til å be voldgiftsretten om å rette voldgiftsdommen eller avsi tilleggsdom. (1)(a) gjelder retting av feil i hele dommen, både innledning, begrunnelse og slutning. Retting kan bare skje av feil som består i at dommen har fått en utforming som ikke stemte med rettens mening. Dommens innhold kan ikke rettes. Det må dreie seg om en klar feil. Vilkåret er noe mindre strengt enn at feilen må være åpenbar. Oppregningen av typer feil er ikke uttømmende, men det må dreie seg om en liknende type feil. At retten har oppfattet bevisføringen uriktig eller tatt feil med hensyn til rettsanvendelsen, kan ikke rettes.

(1)(b) gjelder avsigelse av tilleggsdom. Det er et vilkår for tilleggsdom at kravet var fremsatt i voldgiftssaken og skulle vært avgjort i dommen.

Anmodning om retting eller tilleggsdom må fremsettes innen én måned etter at dommen er mottatt. Etter (2) første punktum skal anmodningen samtidig meddeles de øvrige parter. Bestemmelsen inneholder ikke en angivelse av virkningen av unnlatt meddelelse, men § 5-1 vil oftest nødvendiggjøre at de øvrige partene må få anledning til å uttale seg om den fremsatte anmodningen.

Etter (2) annet punktum skal voldgiftsretten ta en anmodning som oppfyller vilkårene i (1) til følge dersom den er berettiget.

(3) gjelder voldgiftsrettens adgang til å foreta retting på eget initiativ. Tilleggsdom kan bare foretas etter anmodning fra en av partene. Partene skal varsles før voldgiftsretten foretar retting etter (3).

Reglene om voldgiftsdommers form og innhold i § 6-6 kommer til anvendelse på retting og av voldgiftsdommen og avsigelse av tilleggsdom, jf. (4). En retting blir en del av den allerede avsagte voldgiftsdommen, mens tilleggsdommen utgjør en egen voldgiftsdom.

Etter (5) er det ikke adgang til å avtale at feil som nevnt i (1)(a) ikke skal kunne rettes.

Kapittel 19

Saksomkostninger

§ 7-1 Omkostninger til voldgiftsretten

(1) Voldgiftsretten fastsetter sin egen godtgjørelse og utgiftsdekning, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Fastsettelsen inntas i dom, eller i avgjørelse som avslutter saken. Beløpet forfaller til betaling én måned etter at dommen eller avgjørelsen er avsagt.

(2) Partene er solidarisk ansvarlige for omkostningene til voldgiftsretten, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene.

(3) Fastsettelsen etter (1) blir tvangskraftig, med mindre den bringes inn for domstolene innen én måned fra den dag parten mottok omkostningsavgjørelsen. Dersom det blir anmodet om eller foretatt retting eller avsigelse av tilleggsdom etter reglene i § 6-8, løper en ny frist fra den dag parten mottok avgjørelsen. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Dersom kostnadene til voldgiftsretten blir redusert, får dette virkning også for de parter som ikke brakte spørsmålet inn for domstolene.

Bestemmelsen regulerer omkostningene til voldgiftsretten. Modelloven inneholder ingen regulering av saksomkostningsspørsmålet i det hele tatt, jf. A/CN.9/216, para. 99 og Binder side 236. Spørsmålet er nærmere behandlet i 8.10.9. Bestemmelsen kan fravikes ved avtale mellom partene og voldgiftsretten, men derimot ikke ved en avtale partene i mellom.

Voldgiftsretten fastsetter sin egen godtgjørelse og utgiftsdekning, jf. (1) første punktum. Med utgiftsdekning menes alle utgifter som knytter seg til voldgiftsbehandlingen med unntak av partenes egne saksomkostninger. Slike utgifter vil eksempelvis kunne være utgifter til leie av rettslokaler eller utgifter til tolk i forbindelse med avhør av sakkyndige oppnevnt av voldgiftsretten.

Beløpet tas enten inn i en voldgiftsdom eller i avgjørelsen som avslutter saken, jf. (2) annet punktum. Med voldgiftsdom menes både en eventuell særskilt pådømmelse etter § 6-3(2) eller den voldgiftsdommen som avslutter saken. Det må fremgå hvem av dommerne som er kreditor for de ulike beløpene. I motsatt fall har betaling til en av dommerne frigjørende virkning. I de tilfeller der saken ikke avsluttes med en voldgiftsdom, inntas det utestående beløpet i den avgjørelsen som avslutter saken. Beløpet forfaller til betaling én måned etter at dommen eller avgjørelsen er avsagt.

Retting eller avsigelse av tilleggsdom påvirker ikke forfallstidspunktet. Ofte vil det imidlertid ved retting eller tilleggsdom påløpe ytterligere kostnader som da kan kreves dekket. Dette beløpet kan tas inn i forbindelse med rettingen eller tilleggsdommen.

Bestemmelsen inneholder ingen regler om voldgiftsrettens krav på renter ved forsinket betaling. Dette spørsmålet reguleres av de alminnelige regler for krav på renter ved forsinket betaling.

Voldgiftsretten mister ikke sitt krav på godtgjørelse eller utgiftsdekning selv om ikke dette tas inn i en dom eller annen avgjørelse. I et slikt tilfelle må imidlertid kravet gjøres gjeldende som et alminnelig pengekrav overfor partene.

Etter (2) er partene solidarisk ansvarlige for omkostningene til voldgiftsretten. Solidaransvaret omfatter både voldgiftsrettens godtgjørelse og utgiftsdekning. Dette ansvaret er oppstilt av hensyn til voldgiftsretten, og gjelder uavhengig av hvordan omkostningene blir fordelt mellom partene etter § 7-2(1).

(3) første punktum angir at voldgiftsrettens fastsettelse av sin egen godtgjørelse og utgiftsdekning blir tvangskraftig dersom den ikke bringes inn for domstolene innen nærmere angitte frister. Tvangskraft inntreder bare dersom fastsettelsen er inntatt i en dom eller i avgjørelsen som avslutter saken. I andre tilfeller må voldgiftsretten anlegge et alminnelig søksmål for å få tvangsgrunnlag for pengekravet.

Voldgiftsrettens fastsettelse av godtgjørelsen og utgiftsdekningen kan bringes inn for domstolene innen én måned fra parten mottok omkostningsavgjørelsen, jf. første punktum. Voldgiftsdommerene blir motpart ved en slik begjæring, og har i denne sammenheng vanlige partsrettigheter. Dersom voldgiftsretten blir anmodet om å foreta retting eller avsi tilleggsdom etter § 6-8, løper en ny frist på én måned fra den dag parten mottok avgjørelsen, jf. annet punktum. Det løper også en ny frist der en anmodning ikke blir tatt til følge.

Bestemmelsen angir ikke etter hvilke kriterier domstolene skal prøve omkostningene. Ved prøvingen må domstolen legge betydelig vekt på vanlige normer for honorarer som voldgiftsdommer. Dersom domstolen helt eller delvis tar et krav om nedsettelse av omkostningene til følge, får dette virkning også for de parter som ikke brakte spørsmålet inn for domstolene, jf. fjerde punktum.

§ 7-2 Fordeling av saksomkostninger

(1) Voldgiftsretten skal etter begjæring fra en part fordele omkostningene til voldgiftsretten mellom partene slik den finner riktig.

(2) Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge en annen part å dekke alle eller deler av partens omkostninger med saken dersom den finner dette riktig.

(3) Voldgiftsrettens fordeling av omkostningene tas inn i dommen eller i avgjørelsen som avslutter saken. Voldgiftsrettens fordeling av omkostninger mellom partene er endelig.

Bestemmelsen gjelder fordelingen av saksomkostningene mellom partene. Modelloven inneholder ikke en slik bestemmelse. Problemstillingen er også behandlet i II.8.10.9. Med saksomkostninger menes både omkostninger til voldgiftsretten etter § 7-1 og partenes egne omkostninger med saken.

(1) gjelder fordeling av omkostninger til voldgiftsretten. Slike omkostninger skal etter begjæring fra en part fordeles mellom partene slik voldgiftsretten finner riktig, med mindre annet er avtalt mellom partene. Dersom voldgiftsretten har grunnlag for å pålegge den ene parten å dekke den annen parts saksomkostninger etter (2), vil det normalt være rimelig at den parten

som pålegges å dekke omkostningene etter (2), også i det interne forhold blir pålagt å betale omkostningene til voldgiftsretten.

Dersom voldgiftsretten ikke treffer noen bestemmelse om fordeling etter (1), blir det opp til partene å bli enige om fordelingen av omkostningene innad. Uansett om fordeling foretas eller ikke, er begge parter overfor voldgiftsretten solidarisk ansvarlige for alle voldgiftsrettens omkostninger, jf. § 7-1(2).

(2) gjelder partenes omkostninger med saken. Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge en annen part å dekke hele eller deler av partens omkostninger, med mindre annet er avtalt. Dette vil blant annet kunne omfatte utgifter til prosessfullmektig, vitner og utgifter til tolk som parten selv skal dekke. Bestemmelsen inneholder ikke en nærmere angivelse av når det er riktig å pålegge en annen part å dekke hele eller deler av en annen parts omkostninger. Voldgiftsretten vil ikke være bundet av tvistelovens saksomkostningsregler, men bør ved avgjørelsen se hen til de prinsipper for avgjørelse av saksomkostningskrav som gjelder i saker for de alminnelige domstoler.

Etter (3) skal voldgiftsrettens fordeling av omkostninger mellom partene skje i dommen eller den avgjørelsen som avslutter saken. Fordelingen er endelig og blir retts- og tvangskraftig på samme måte som dommen eller avgjørelsen for øvrig. Dette innebærer at den ikke kan bringes inn til domstolene. Fordelingen forblir uforandret selv om omkostningene til voldgiftsretten blir redusert ved avgjørelse av domstolen etter § 7-1(3).

§ 7-3 Sikkerhetsstillelse

(1) Voldgiftsretten kan pålegge partene å stille sikkerhet for voldgiftsrettens omkostninger, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Voldgiftsretten kan helt eller delvis avslutte voldgiftssaken dersom ikke slik sikkerhet blir stilt.

(2) Dersom en part unnlater å stille pålagt sikkerhet, kan den annen part stille hele sikkerheten eller bringe tvisten inn for domstolene til avgjørelse.

Bestemmelsen gjelder partenes sikkerhetsstillelse for voldgiftsrettens omkostninger. Modelloven inneholder ikke en slik bestemmelse. Problemstillingen er også behandlet i II.8.10.9.

(1) første punktum slår fast at voldgiftsretten kan pålegge partene å stille sikkerhet for voldgiftsrettens omkostninger, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Voldgiftsretten kan gi pålegg om sikkerhetsstillelse før eller under voldgiftsbehandlingen, og ytterligere sikkerhet kan kreves. Voldgiftsretten kan også pålegge særskilt sikkerhetsstillelse knyttet til enkelte krav. Et pålegg om sikkerhetsstillelse skal rette seg til alle partene med like andeler. Unntak fra dette gjelder der partene har avtalt en annen kostnadsdeling seg i mellom. Regelen gir ikke noen anvisning på hvor stor sikkerheten skal være. Dette er opp til voldgiftsretten å vurdere. Sikkerhetens størrelse må stå i et rimelig forhold til voldgiftsrettens forventede kostnader.

(1) annet punktum angir at voldgiftsretten helt eller delvis kan avslutte voldgiftssaken dersom ikke pålagt sikkerhet blir stilt. Dersom det er krevd særskilt sikkerhet knyttet til et enkelt krav, er det bare for dette kravet voldgiftssaken kan avsluttes.

Bestemmelsen regulerer ikke når voldgiftsretten kan tiltre sikkerheten. Voldgiftsretten kan benytte seg av sikkerheten under voldgiftsbehandlingen til dekning for påløpte utlegg. Når det gjelder voldgiftsrettens godtgjørelse, kan sikkerheten først tiltres når beløpet har forfalt til betaling.

(2) gjelder situasjonen der en part unnlater å stille pålagt sikkerhet. Det vil kunne medføre at voldgiftsretten avslutter voldgiftssaken etter (1) annet punktum. For å unngå dette kan den annen part stille hele sikkerheten. Parten kan i stedet bringe tvisten inn for domstolen til avgjørelse. Retten til å bringe tvisten inn for domstolen gjelder uten hensyn til om voldgiftsretten avslutter hele eller deler av voldgiftssaken som følge av manglende sikkerhetsstillelse. De øvrige partene kan da ikke påberope seg voldgiftsavtalen som rettergangshinder.

Kapittel 20

Ugyldighet

§ 8-1 Krav om tilsidesetting av voldgiftsdommen

En voldgiftsdom kan bare settes til side som ugyldig av domstolene gjennom et søksmål etter §§ 8-2 og 8-3.

Kapittel 8 har regler om hvilke ugyldighetsgrunner som kan gjøres gjeldende, og fristene for å reise søksmål om gyldigheten av en voldgiftsdom.

I modelloven er reglene om dette samlet i artikkel 34. I lovutkastet er reglene delt opp i tre paragrafer for å øke tilgjengeligheten for brukerne.

I hovedtrekk videreføres de någjeldende ugyldighetsreglene fra tvistemålsloven kapittel 32, med enkelte endringer på detaljplanet. Det er også noen endringer i fristreglene. Det vises til den generelle drøftelsen i II.8.11 ovenfor.

Bestemmelsen er ikke til hinder for at partene avtaler at en voldgiftsdom skal være gjenstand for overprøving ved en annen voldgiftsrett, slik også modelloven tillater, jf. A/CN.9/216, para. 106, A/CN.9/264, artikkel 34, para. 2 og Binder side 208.

Domstolene kan ikke sette en voldgiftsdom til side etter en materiell overprøving. Noe upresist kan det uttrykkes slik at domstolen ikke kan prøve voldgiftsdommens riktighet, bare dens gyldighet. Kapittel 8 gir bare domstolene kompetanse til å sette voldgiftsdommen til side dersom de angitte ugyldighetsgrunnene foreligger. Etter § 1-2 har ikke domstolene kompetanse ut over det som følger av denne loven. Kompetanse for domstolene til å sette en voldgiftsdom til side etter en materiell prøving foreligger ikke.

Det er en voldgiftsdom som kan settes til side etter § 8-1. Hva som skal anses som en voldgiftsdom i denne relasjon, defineres ikke i loven. Inn under begrepet hører alle avgjørelser av voldgiftsretten som avgjør materielle krav, både deldommer og avsluttende dommer.

§ 8-2 Ugyldighetsgrunner

- (1) En voldgiftsdom kan bare settes til side av domstolene dersom
 - (a) en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter norsk rett,
 - (b) den part som har anlagt ugyldighetssøksmål ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevnelsen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken,
 - (c) voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet, eller
 - (d) voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller saksbehandlingen strider mot loven eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen.

- (2) Når spørsmålet om gyldigheten av en voldgiftsdom er brakt inn for domstolene skal domstolen av eget tiltak sette dommen til side dersom
- (a) tvisten ikke kan avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller
 - (b) voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).
- (3) Dersom ugyldighetsgrunnen bare rammer en del av dommen, får ugyldigheten bare virkning for denne delen.

Bestemmelsen angir ugyldighetsgrunnene og svarer til modelloven artikkel 34(2), med unntak av (1)(d) og (3). Når det gjelder forholdet mellom ugyldighetsgrunnene i denne bestemmelsen og ugyldighetsgrunnene etter gjeldende rett, vises til II.8.11.

(1) og (2) opplister de ulike ugyldighetsgrunnene. Oppstillingen er uttømmende. En slik uttømmende regulering innebærer trolig en viss innstramning i forhold til gjeldende rett. Ugyldighetsgrunnene svarer til de forhold som kan være til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse etter § 9-2. § 9-2 svarer igjen i det vesentlige til de grunner som etter New York-konvensjonen kan være til hinder for fullbyrdelse. Likheten mellom ugyldighetsgrunnene og de forhold som kan hindre anerkjennelse og fullbyrdelse, er tilsiktet.

Det er en sentral forskjell mellom ugyldighetsgrunnene i (1) og (2). Ugyldighetsgrunnene i (1) må påberopes av en part. Dette kan kalles relative ugyldighetsgrunner. De forholdene som er nevnt i (2) skal domstolen derimot ta stilling til av eget tiltak. Dette er såkalte absolutte ugyldighetsgrunner. Inndelingen er velkjent blant annet fra tvistemålsloven § 384 første og annet ledd.

Modelloven har en tilsvarende inndeling av ugyldighetsgrunnene i to kategorier. For den kategorien feil som er dekket i (1), fastslår modelloven at feilen kan tillegges virkning når «the party making the application furnishes proof that . . .». Direkte sier modelloven med dette bare noe om bevisbyrde. Det reelle innholdet blir imidlertid det samme som etter lovutkastet § 8-2(1). Også etter lovutkastet blir det først snakk om å tillegge feilen virkning når parten har sannsynliggjort at det foreligger en feil. Dette er ikke direkte sagt i lovteksten, men følger av det alminnelige utgangspunkt om at domstolen må legge til grunn det faktum som er mest sannsynlig etter bevisføringen. Etter modelloven blir innfallsvinkelen litt annerledes, men resultatet trolig det samme. Tilsidesettelse av dommen kan bare skje hvis feilen er sannsynliggjort gjennom bevisføringen. For den kategorien av feil som er dekket i § 8-2(2), fastslår modelloven at voldgiftsdommen er ugyldig hvis «the court finds that . . .» feilen foreligger. Domstolen må ta stilling til dette av eget tiltak, og uten at modelloven pålegger noen av partene en bestemt bevisbyrde, jf. Binder side 212. Men hvis feilen ikke sannsynliggjøres gjennom bevisføringen, vil domstolen rimeligvis ikke kunne tillegge feilen virkning. Det samme vil følge av § 8-2(2).

(1)(a) gjelder slike ugyldighetsgrunner som er nevnt i modelloven artikkel 34(2)(a)(i). Det er for det første de tilfeller der en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne. Det er ikke spesifisert hvilken lov som regulerer partenes rettslige handleevne. Hovedregelen vil være at det er den enkelte parts hjemlandslov, se Gaarders Innføring I Internasjonal Privatrett, ved Hans Petter Lundgaard, Oslo 2000, side 175 - 177. Er vedkommende part

hjemmehørende i Norge, vil altså spørsmålet om hans rettslig handleevne bli avgjort etter norsk rett. Videre gjelder (1)(a) de tilfeller hvor voldgiftsavtalen er ugyldig (av andre grunner enn manglende rettslig handleevne). Gyldighetsspørsmålet må, i mangel av avtale, avgjøres etter norsk rett. Det er i samsvar med modelloven, jf. Binder side 211.

(1)(b) omfatter situasjonen der den part som har anlagt ugyldighetssøksmålet, ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevnelsen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken.

(1)(c) gjelder det tilfellet der voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet. Dette vil være situasjonen både der det ikke foreligger noen voldgiftsavtale og der voldgiftsretten går utenfor voldgiftsavtalen. Voldgiftsrettens domsmyndighet reguleres i § 4-1. Innsigelse om at voldgiftsretten mangler domsmyndighet kan gå tapt etter § 4-1(3). Det vises til bemerkningene til denne bestemmelsen.

(1)(d) omfatter for det første den situasjon at voldgiftsrettens har en uriktig sammensetning, dvs. en sammensetning som er i strid med partenes avtale eller med de lovregler som i mangel av avtale skal legges til grunn. Dernest gjelder den at saksbehandlingen i voldgiftsretten ikke var i overensstemmelse med ufravikelige lovregler eller partenes avtale. I tillegg er det et vilkår om at det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for resultatet. Et slikt vilkår er ikke oppstilt når det gjelder feil ved voldgiftsrettens sammensetning. En vurdering av sannsynligheten for en påvirkning på resultatet kan her bli et temmelig umulig tema.

Kravet om at det skal være nærliggende at saksbehandlingsfeilen kan ha virket inn på avgjørelsens innhold skiller seg fra modelloven, jf. Binder side 211.

(2) angir de ugyldighetgrunner som domstolen av eget tiltak skal undersøke om foreligger. Det er imidlertid en forutsetning at spørsmålet om gyldigheten av voldgiftsdommen er brakt inn for domstolene. Ugyldighetsgrunnene får således ikke virkning av seg selv.

(2)(a) omfatter de tilfeller der voldgiftsdommen avgjør en tvist som ikke kan avgjøres ved voldgift etter norsk rett. Dette spørsmålet må vurderes etter § 1-2.

(2)(b) omfatter de tilfeller der voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen. Bestemmelsen er en ordre public-regel og retter seg mot voldgiftsdommer der fundamentale rettsprinsipper av materiell eller prosessuell karakter er tilsidesatt. Bestemmelsens innhold har likhetstrekk med det som følger av tvistemålsloven § 467 nr. 4 om at voldgiftsdommen ikke må stride mot lov eller ærbarhet. (2)(b) er generelt formulert. Den skal ha et meget snevert anvendelsesområde. At dommen strider mot en preseptorisk lovregel, betyr ikke uten videre at dommen er ugyldig etter ordre public-regelen. Det må dreie seg om mer grunnleggende regler eller prinsipper i materiell lovgivning eller om saksbehandlingen. Bestemmelsen samsvarer med modelloven artikkel 34(2)(b). Se nærmere omtale av denne hos Binder side 212 - 213. Det kan også vises til drøftelsen av ordre public i internasjonale forhold hos Moss side 306 - 311. Selv om § 8-2(2)(b) etter dette har et snevrere anvendelsesområde enn tvistemålsloven § 467 nr. 4, får det neppe noen videre praktisk betydning. En

gjennomgåelse av domssamlingene og fremstillingene hos Schei og Mæland, viser at § 467 nr. 4 ikke har satt spor etter seg i rettspraksis.

(3) angir generelt at en ugyldighetsgrunn bare får virkning på den del av en voldgiftsdom den rammer. Øvrige deler av voldgiftsdommen er gyldig. Dette vil eksempelvis være tilfellet der voldgiftsretten har avgjort en tvist som den hadde domsmyndighet til å avgjøre, og også en annen tvist som ikke var omfattet av domsmyndigheten. I et slikt tilfelle blir avgjørelsen av den tvisten som omfattes av domsmyndigheten ikke satt til side. Regelen gjelder for alle ugyldighetsgrunnene. Dette skiller seg fra modelloven som i hvert fall eksplisitt bare nevner dette i forbindelse med én av ugyldighetgrunnene, jf. artikkel 34 (2)(a)(iii).

§ 8-3 Søksmålsfrist og behandling av søksmålet

(1) Søksmål om å sette til side en voldgiftsdom må anlegges innen tre måneder fra den dag parten mottar voldgiftsdommen. Dersom voldgiftsretten foretar retting eller avsier tilleggsdom etter § 6-8, løper fristen fra dette tidspunktet. Tilsvarende gjelder der voldgiftsretten beslutter å ikke ta til følge en parts anmodning om retting eller avsigelse av tilleggsdom etter § 6-8.

(2) Domstolen kan, når det er reist sak etter (1) og det er grunnlag for ugyldighet, sette voldgiftsdommen til side og samtidig henvise saken til videre behandling og ny avgjørelse i voldgiftsretten.

(3) Tilsidesettelse av en voldgiftsdom medfører at den aktuelle voldgiftsavtalen igjen blir virksom, med mindre annet er avtalt mellom partene.

Bestemmelsen regulerer søksmålsfrister ved ugyldighetssøksmål og behandlingen av slike søksmål. Videre omfatter den virkningen for voldgiftsavtalen at en voldgiftsdom settes til side. Bestemmelsen svarer til modelloven artikkel 34(3), med unntak av (3). Problemstillingene er også behandlet i II.8.11.

Etter (1) første punktum må et ugyldighetssøksmål anlegges innen tre måneder fra den dag parten mottar voldgiftsdommen. Dette gjelder alle ugyldighetsgrunnene i § 8-2 og uavhengig av partenes kunnskap om de forhold som begrunner ugyldigheten. Dersom ugyldighetssøksmål er anlagt innen fristen, kan en part påberope andre ugyldighetgrunner nevnt i § 8-2(1) i den grad dette tillates etter de alminnelige reglene i tvisteloven. Domstolen skal av eget tiltak undersøke om ugyldighetsgrunnene i § 8-2(2) foreligger dersom søksmål er anlagt innen fristen.

Unntak fra utgangspunktet om at fristen løper fra den dag parten mottar voldgiftsdommen gjelder der voldgiftsretten foretar retting eller avsier tilleggsdom etter § 6-8, jf. annet punktum. I slike tilfeller løper fristen fra det tidspunktet partene har mottatt den avgjørelsen som retter eller tolker dommen eller tilleggsdommen. Der en anmodning om retting eller avsigelse av tilleggsdom ikke tas til følge, løper fristen fra parten mottok avgjørelsen om dette, jf. tredje punktum.

Hvis voldgiftsdommen er ugyldig, skal domstolen konstatere dette. Voldgiftsdommen blir da satt til side, og tvisten må i tilfelle avgjøres gjennom en ny voldgiftssak, om man da ikke må tolke voldgiftsavtalen slik at den faller bort dersom voldgiftsdommen kjennes ugyldig. I noen tilfeller er det imidlertid

mer formelle feil som kan føre til ugyldighet. Voldgiftsdommen er f.eks. ikke signert. Det kan også være tilfeller hvor feilen som fører til ugyldighet, nok kunne vært avhjulpet ved retting, men hvor fristen for dette er oversittet. I et slikt tilfelle kan domstolen bestemme tilsidesettelse og samtidig henwise saken til videre behandling og avgjørelse i voldgiftsretten, jf. (2).

Kapittel 21

Anerkjennelse og fullbyrdelse

§ 9-1 Anerkjennelse og fullbyrdelse

(1) En voldgiftsdom skal anerkjennes og kunne fullbyrdes etter denne bestemmelsen og § 9-2, uavhengig av i hvilket land den er avsagt.

(2) Anerkjennelse og fullbyrdelse av en voldgiftsdom forutsetter at en part gjør voldgiftsdommen tilgjengelig i original eller ved attestert kopi. Dersom voldgiftsdommen ikke er utformet på norsk, svensk, dansk eller engelsk, skal parten også gjøre tilgjengelig en attestert oversettelse. Det kan kreves dokumentasjon for at det forelå avtale eller annet grunnlag for voldgift.

(3) Fullbyrdelse skjer etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven så langt ikke annet følger av dette kapittel.

Kapittel 9 har regler om anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsdommer. I modelloven er disse reglene gitt i artikkel 35 og 36. Lovutkastet § 9-1 dekker det samme som modelloven artikkel 35. Modelloven artikkel 36(1) er dekket i § 9-2, mens artikkel 36(2) er dekket i § 9-3. Det er de samme regler som gjelder for norske voldgiftsdommer og utenlandske voldgiftsdommer.

Lovutkastet innebærer visse endringer i forhold til gjeldende rett. Lovteknisk er den største forskjellen i forhold til i dag at reglene om anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske voldgiftsdommer er inntatt sammen med de øvrige reglene for norske voldgiftsdommer. Forholdet mellom tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 og reglene om innsigelser mot fullbyrdelse av norske voldgiftsdommer i tvistemålsloven kapittel 32, kan virke noe uklart i dag. Utvalget har foreslått at tvangsfullbyrdelsesloven endres ved at § 4-2 gis et nytt fjerde ledd, som klargjør at innsigelser mot tvangsfullbyrdelse er uttømmende regulert sammen med de øvrige voldgiftsreglene.

Det vises for øvrig til den generelle drøftelsen i II.8.12 ovenfor.

Bestemmelsen omhandler anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser og svarer i det vesentlige til modelloven artikkel 35. Spørsmålet er også behandlet i punkt II.8.12.

(1) slår fast at en voldgiftsdom skal anerkjennes og fullbyrdes etter de regler som fremgår av §§ 9-1 og 9-2. Dette gjelder både norske og utenlandske voldgiftsdommer. Det er ikke noe gjensidighetsprinsipp i den forstand at det kreves at det landet som voldgiftsdommen er avsagt i, skal anerkjenne og fullbyrde norske voldgiftsdommer.

(2) angir de formelle krav som en part som ønsker en voldgiftsdom anerkjent eller fullbyrdet, må overholde. Partene må ha voldgiftsdommen i original eller attestert kopi. Dersom dommen ikke er på norsk, svensk, dansk eller engelsk, må det også foreligge en attestert oversettelse. Det kreves ikke at det må foreligge en skriftlig voldgiftsavtale, men det må fremlegges dokumentasjon som viser at voldgift er avtalt eller at parten er blitt bundet til voldg-

ift, f.eks. ved ikke i tide å reise innsigelse for voldgiftsretten om at voldgiftsavtale ikke forelå.

Kapittel 9 inneholder ikke nærmere bestemmelser om fremgangsmåten ved anerkjennelse og fullbyrdelse. Anerkjennelse vil i praksis være aktuelt der voldgiftsdommen kreves lagt til grunn i ulike relasjoner. Fremgangsmåten for anerkjennelse følger av de alminnelige reglene som gjelder i det aktuelle tilfellet. Fullbyrdelse skal etter (3) skje etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven så langt ikke annet følger av kapittel 9. Fremgangsmåten ved fullbyrdelse fremgår således av tvangsfullbyrdelsesloven.

§ 9-2 Forhold som er til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse

(1) Anerkjennelse eller fullbyrdelse av en voldgiftsdom kan bare nektes dersom

(a) en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter det lands rett hvor voldgiftsdommen ble avsagt,

(b) den part som voldgiftsdommen er påberopt overfor ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevningen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken,

(c) voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet, eller

(d) voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller saksbehandlingen strider mot loven på voldgiftsstedet eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen.

(e) voldgiftsdommen ennå ikke er bindende for partene, eller den varig eller midlertidig er satt til side av en domstol på voldgiftsstedet eller av en domstol i det landet hvis rettsregler er anvendt ved avgjørelsen av tvistegenstanden.

(2) Domstolene skal av eget tiltak nekte anerkjennelse og fullbyrdelse av en voldgiftsdom når

(a) tvisten ikke kunne avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller

(b) anerkjennelse eller fullbyrdelse av voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).

(3) Dersom grunnen til å nekte anerkjennelse eller fullbyrdelse bare rammer en del av dommen, er det kun denne del som kan nektes anerkjent eller fullbyrdet.

Bestemmelsen omhandler forhold som er til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse. Dersom det ikke foreligger slike forhold, skal voldgiftsdommen anerkjennes og fullbyrdes etter § 9-1. Bestemmelsen svarer til modelloven artikkel 36(1), med unntak av (1)(d) og (3).

Forholdene som er til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse svarer i det vesentlige til de grunner som etter New York-konvensjonen er til hinder for fullbyrdelse. De forhold som er til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse, svarer også i det vesentlige til de grunner som kan medføre at en voldgiftsdom blir satt til side som ugyldig etter § 8-2.

(1) og (2) inneholder en uttømmende oppregning av de forhold som kan være til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse. Bestemmelsen svarer som sagt i det vesentlige til § 8-2, og det vises til bemerkningene til denne bestem-

melsen. De få ulikhetene mellom § 8-2 og denne bestemmelsen skal imidlertid kommenteres.

(1)(a) gjelder der en part i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne eller voldgiftsavtalen ellers er ugyldig. Om bedømmelsen av den rettslige handleevnen, se bemerkningene til § 8-2 om den tilsvarende ugyldighetsgrunnen. Vurderingen av om voldgiftsavtalen er ugyldig av andre grunner enn manglende rettslig handleevne, skal i mangel av annen avtale, skje etter det lands rett hvor voldgiftsdommen ble avsagt. Dette avviker fra § 8-2 der vurderingen skal skje etter norsk rett i mangel av annen avtale. En slik formulering er nødvendig for å ta høyde for utenlandske voldgiftsdommer der gyldigheten av voldgiftsavtalen skal vurderes ut fra voldgiftsstedets rett.

(1)(b) og (c) samsvarer med de tilsvarende bestemmelsene i § 8-2.

(1)(d) omfatter saksbehandlingsfeil som det er nærliggende at kan ha virket inn på avgjørelsene. Vurderingen av om det foreligger slike feil, skal i mangel av annen avtale skje etter loven på voldgiftsstedet. Dette avviker også fra § 8-2 der vurderinger skjer etter denne lov. En slik avvikende formulering i § 9-2 er nødvendig for å ta høyde for anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske voldgiftsdommer.

(1)(e) omfatter situasjonen der voldgiftsdommen ikke er bindende for partene eller der den har blitt satt til side, varig eller midlertidig, av en domstol på voldgiftsstedet eller i det landet der de rettsregler som er anvendt ved avgjørelsen av de materielle tvistesporsmål er hjemmehørende. Dette alternativet finnes ikke i § 8-2 da det bare er relevant ved anerkjennelse og fullbyrdelse. En voldgiftsdom blir bindende når den ikke lenger er gjenstand for materiell overprøving, eksempelvis der partene har avtalt at dommen kan bringes inn for en ny voldgiftsrett. At dommen allerede er satt til side, retter seg mot situasjonen der en domstol i et annet relevant land har kjent voldgiftsdommen ugyldig. En voldgiftsdom er midlertidig satt til side der domstolene har utsatt en behandling av et ugyldighetssøksmål for å gi voldgiftsretten mulighet til å avhjelpe eventuelle ugyldighetsgrunner.

(1) er formulert slik at anerkjennelse og fullbyrdelse bare kan nektes dersom forhold som nevnt i (a) til (e) foreligger. Det ligger i dette at voldgiftsdommen skal nektes anerkjent eller fullbyrdet dersom slike forhold foreligger.

(2) svarer til § 8-2 annet ledd, og tredje ledd svarer innholdsmessig i det vesentlige til § 8-2 tredje ledd.

§ 9-3 Utsettelse og sikkerhetsstillelse

Domstolen kan utsette avgjørelsen om anerkjennelse og fullbyrdelse dersom den finner dette hensiktsmessig og søksmål om tilsidesettelse av en voldgiftsdom er anlagt ved en domstol som nevnt i § 9-2(1)(e). Domstolen kan i et slikt tilfelle, etter krav fra den part som krever anerkjennelse eller fullbyrdelse, pålegge den annen part å stille sikkerhet.

Bestemmelsen omfatter domstolenes adgang til å utsette behandlingen av kravet om anerkjennelse og fullbyrdelse samt sikkerhetsstillelse i denne forbindelse. Den svarer til modelloven artikkel 36(2). Bestemmelsen er ny. Den omfatter både nasjonale og utenlandske voldgiftsdommer.

Første punktum gir domstolene rett til å utsette behandlingen dersom det er anlagt ugyldighetssøksmål ved domstol som nevnt i § 9-2(1)(e). Det kan være hensiktsmessig å avvente resultatet av ugyldighetssøksmålet, da det vil være avgjørende for om voldgiftsdommen skal anerkjennes eller fullbyrdes. Domstolene har en diskresjonær adgang til å beslutte utsettelse dersom den finner dette hensiktsmessig.

Annet punktum angir at domstolen, etter krav fra den part som krever anerkjennelse eller fullbyrdelse, kan pålegge en annen part å stille sikkerhet. Denne sikkerheten må gjelde det økonomiske tap som utsettelse av saken kan medføre.

Del IV V Draft statute and summary in English

Kapittel 22

Draft statute - The Arbitration Act**Chapter 1. General provisions***§ 1-1 Scope of the Act*

(1) This Act shall apply to arbitration taking place in Norway pursuant to section 5-3. The Act shall also apply to arbitration pursuant to statute.

(2) Chapter 9 shall also apply to foreign arbitration awards.

§ 1-2 Role of the courts

(1) The courts shall have no jurisdiction over disputes subject to arbitral proceedings, except as provided by this Act. For the purposes of this Act, «courts» shall mean the ordinary courts of justice.

(2) To the extent that the courts have jurisdiction, the court before which the dispute could have been brought in the absence of an arbitration agreement shall have jurisdiction. The first court that deals with a case, shall handle all following disputes. The securing of evidence may also take place before a different court.

(3) The provisions of the Act relating to the Resolution of Disputes shall apply to any involvement of the courts with the case, unless otherwise provided by this Act. The proceedings before the court shall normally be in writing. Oral proceedings shall take place to the extent required in order for the proceedings to be sound and fair. Such oral proceedings may be limited to particular issues. An action to set aside an arbitral award pursuant to Chapter 8 shall be dealt with pursuant to Chapters 9 or 10 of the Dispute Act.

§ 1-3 Derogation from the provisions in the Act

(1) The parties may by agreement derogate from the provisions in chapter 3 to 7 on appointment and composition of the arbitral tribunal, the provisions on the conduct of arbitral proceedings, and the provisions on the arbitral award and costs, unless otherwise is laid down in the particular provision.

(2) The parties may not derogate from the provisions on the courts dealings with the arbitral proceedings.

§ 1-4 Waiver of right to object

A party who is aware, or ought to have been aware, that the arbitral proceedings do not comply with non-mandatory provisions of this Act or with the arbitration agreement, must state his objection to such non-compliance within the prescribed time limits, or, if no such time limits have been prescribed, without undue delay. If he fails to do so, he shall be deemed to have waived his right to object.

§ 1-5 Duty of confidentiality and public access

(1) There shall be no public right of access to arbitral proceedings and documentation related thereto, and such proceedings shall be subject to a duty of confidentiality. A party may always provide such information as is required of him pursuant to a statutory duty of disclosure, and make such announcements as are necessary to enable him to exercise his rights pursuant to the arbitral award.

(2) The duty of confidentiality concerning the arbitral award shall cease one month after the making of such award, unless the parties have agreed otherwise. The arbitral tribunal may determine that the duty of confidentiality shall not cease, or that the award may only be published anonymously, provided that there are reasonable grounds for such restriction. Any application must be submitted before the duty of confidentiality ceases. The arbitral tribunal shall make its decision within one month after the application is brought before it. The arbitral award is subject to a duty of confidentiality pending the decision of the arbitral tribunal on the issue.

(3) An arbitral award that is not subject to a duty of confidentiality may be published.

(4) The parties may derogate from the provisions in (1) to (3). A party may always give such information as mentioned in (1) second sentence.

Chapter 2. The arbitration agreement*§ 2-1 Scope of the arbitration*

(1) Disputes concerning legal relations in respect of which the parties have an unrestricted right of disposition may be determined by arbitration.

(2) The private law effects of competition law may be tried by arbitration.

§ 2-2 The arbitration agreement

(1) The parties may agree to submit to arbitration disputes which have arisen, as well as all or certain disputes which may arise in respect of a defined legal relationship.

(2) Unless otherwise agreed between the parties in the arbitration agreement, the arbitration agreement shall be deemed to be transferred together with any transfer of the legal relationship to which the arbitration agreement applies.

(3) Arbitration is binding on a party unless such party objects to the arbitral tribunal having jurisdiction over the case pursuant to section 4-1(3).

§ 2-3 Consumer protection

(1) An arbitration agreement to which a consumer is a party shall be confirmed by way of a document, which may be in an electronic format, signed by both parties. Such document shall not include other agreements than the arbitration agreement.

(2) An arbitration agreement to which a consumer is a party shall not be binding on the consumer if entered into before the dispute arise. Section 2-2(3) shall only apply if the consumer participates in proceedings before the

arbitral tribunal after having been made aware that the arbitration agreement is not binding on him.

§ 2-4 Institution of legal proceedings before the courts

(1) The courts shall dismiss actions concerning legal relationships that are subject to an arbitration agreement, provided that a party requests dismissal no later than the point at which the said party addresses the merits of the case. The court shall hear the case if it finds that the arbitration agreement is invalid or that the agreement for other reasons cannot be implemented.

(2) If arbitration has been initiated pursuant to section 5-4 by the time legal proceedings before a court are instituted, the case shall only be heard if the court finds it obvious that the arbitration agreement is invalid or that the agreement for other reasons cannot be implemented.

(3) The arbitral tribunal may commence or continue the arbitral proceedings, hereunder determine the dispute, even though legal proceedings are pending before the courts.

§ 2-5 Provisional security

The courts may grant an application for provisional security pursuant to Chapters 14 and 15 of the Enforcement Act even if a dispute is subject to arbitration.

Chapter 3. The arbitral tribunal

§ 3-1 Number of arbitrators

The arbitral tribunal shall consist of three arbitrators.

§ 3-2 Appointment of arbitrators

(1) The arbitrators shall be impartial and independent of the parties and qualified for the task. The parties shall as far as possible appoint the arbitrators jointly.

(2) If the arbitral tribunal consists of three arbitrators and the parties are unable to agree on who should be appointed, each party shall appoint one arbitrator within one month of receipt of a request to do so. The two arbitrators thus appointed shall together appoint the presiding arbitrator within one month of their appointment.

(3) If the arbitral tribunal cannot be constituted in accordance with the arbitration agreement or pursuant to paragraph (2), each of the parties may apply to the court to make the appointment. The appointment of an arbitrator cannot be challenged or appealed.

§ 3-3 Grounds for challenging arbitrators

(1) When a person is approached in connection with his possible appointment as an arbitrator, he shall of his own accord disclose any circumstances that might give rise to justifiable doubts as to his impartiality or independence. An arbitrator, from the time of his appointment and throughout the arbitral proceedings, shall immediately disclose any new circumstances of such nature to the parties.

(2) An arbitrator may be challenged only if circumstances exist that give rise to justifiable doubts as to his impartiality or independence, or if he does not possess qualifications agreed to by the parties. A party may challenge an arbitrator in whose appointment he has participated, only for reasons of which he becomes aware after the appointment has been made.

(3) The parties cannot derogate from this provision by agreement.

§ 3-4 Challenge procedure

(1) A challenge of an arbitrator shall state the reasons for the challenge, and be submitted in writing to the arbitral tribunal within two weeks of the party becoming aware of the appointment of the arbitrator and the circumstances referred to in section 3-3(2). Unless the challenged arbitrator withdraws from his office or the other party agrees to the challenge, the arbitral tribunal shall decide on the challenge.

(2) If a challenge pursuant to paragraphs (1) or (2) is not successful, the challenging party may bring the issue before the courts within one month of having received notice of rejection of the challenge. The court shall determine the issue by way of an interlocutory order. The challenge cannot subsequently constitute grounds for invalidity or an objection to the recognition or enforcement of an award. While such issue is pending before the court, the arbitral tribunal, including the challenged arbitrator, may continue the arbitral proceedings and make an award.

§ 3-5 Failure to act

(1) If an arbitrator becomes de jure or de facto unable to perform his functions or if an arbitrator for other reasons fails to act without undue delay, his mandate terminates if he withdraws from his office or if the parties agree on the termination. Otherwise, any party may request the courts to determine whether such reasons exist and whether the mandate shall thus terminate, which decision shall not be subject to appeal.

(2) If an arbitrator withdraws from his office or the parties agree to the termination of the mandate pursuant to this provision or section 3-4(1), this does not imply any acceptance of the validity of any ground for the challenge pursuant to this provision or section 3-3(2).

§ 3-6 Appointment of substitute arbitrator

(1) Where the mandate of an arbitrator terminates pursuant to sections 3-4 or 3-5, or because of his withdrawal from office for any other reason, or because of the revocation of his mandate by agreement of the parties or in any other case of termination of his mandate, a substitute arbitrator shall be appointed according to the rules that were applied to the appointment of the arbitrator being replaced.

(2) If a substitute arbitrator is appointed all previous arbitral proceedings forming part of the basis upon which the case shall be decided, shall be repeated.

Chapter 4. The jurisdiction of the arbitral tribunal*§ 4-1 The ruling of the arbitral tribunal on its own jurisdiction*

(1) The arbitral tribunal shall rule on its own jurisdiction, including any objections with respect to the existence or validity of the arbitration agreement.

(2) An arbitration agreement which forms part of a contract, shall for purposes of this provision be treated as an agreement independent of the other terms of the contract. A decision by the arbitral tribunal that the contract is invalid shall not in itself entail the invalidity of the arbitration agreement.

(3) An objection that the arbitral tribunal does not have jurisdiction over the case or the claim, shall be raised no later than the submission of the first statement of such party as to the merits of the case. The arbitral tribunal may admit a later objection if the party is not significantly to blame for the delay in raising the objection. A party is not precluded from raising such an objection by the fact that he has participated in the appointment of an arbitrator.

(4) The arbitral tribunal may rule on an objection to its jurisdiction either during the arbitral proceedings or in the arbitral award determining the dispute. If the arbitral tribunal during the arbitral proceedings rules that it has jurisdiction, any party may, within one month of having received that ruling, bring the issue before the courts, which shall determine such issue by way of an interlocutory order. While such issue is pending before the court, the arbitral tribunal may continue the arbitral proceedings and determine the dispute.

(5) The parties cannot derogate from this provision by agreement.

§ 4-2 The power of the arbitral tribunal to order interim measures

(1) The arbitral tribunal may, at the request of a party, order any party to take such interim measures as the arbitral tribunal shall consider necessary. The arbitral tribunal may order the party that requested the measure, to provide security for any consequences thereof. An order of the arbitral tribunal shall not be enforceable [by the courts].

(2) If it turns out that the claim which the interim measure was to secure did not exist at the time of such measure being decided, the parties requesting the implementation thereof shall indemnify other parties for the loss suffered by them as a result of the measure. The claim for indemnification shall be determined by the arbitral tribunal.

Chapter 5. Conduct of arbitral proceedings*§ 5-1 Equal treatment of the parties*

The parties shall be treated equally at all stages of the arbitral proceedings and each party shall be given a full opportunity of presenting his case. The parties cannot derogate from this provision by agreement.

§ 5-2 Rules of procedure

(1) The parties are free to agree on the rules of procedure to be followed by the arbitral tribunal in conducting the proceedings, subject to the mandatory provisions of this Act.

(2) Within the framework of the agreement between the parties and the provisions of this Act, the arbitral tribunal shall conduct the arbitration in such

manner as it considers appropriate. Immediately upon the arbitral tribunal having been appointed, the arbitral tribunal or the presiding arbitrator shall discuss with the parties a plan for the further conduct of the case and make any decisions required in such respect.

§ 5-3 The place of arbitration

(1) The place of arbitration shall be determined by the arbitral tribunal, having regard to the practical conduct of the case, including the prospects for the parties to participate in oral proceedings.

(2) Irrespective of the place of arbitration, the arbitral tribunal may meet at any place it considers appropriate for deliberation among its members, for examining witnesses, experts or parties, or for assessment of evidence.

§ 5-4 Commencement of arbitral proceedings

The arbitration shall be deemed to have been commenced on the date on which the respondent receives a demand for the dispute to be referred to arbitration.

§ 5-5 Language of arbitration

(1) If all parties are domiciled in Norway the language of arbitration shall be Norwegian. In other cases, the arbitral tribunal shall determine the language or languages to be used. Swedish or Danish may also be used if the language of arbitration is Norwegian.

(2) The language of arbitration shall apply to any written statement by a party, any oral hearings and any decision or other communication by the arbitral tribunal.

(3) The arbitral tribunal may order that any documentary evidence shall be translated into the language or languages agreed upon by the parties or determined by the arbitral tribunal.

§ 5-6 Particulars of claim and reply

(1) The claimant shall within the time limit determined by the arbitral tribunal, submit particulars of claim to the arbitral tribunal, specifying the claim being brought, a prayer specifying the remedy or relief being sought by way of arbitral award, the factual and legal grounds upon which the claim is based and the evidence which will be presented.

(2) The respondent shall within the time limit determined by the arbitral tribunal, submit a reply to the arbitral tribunal, stating whether the claim made is accepted or contested, and whether he has any objections to the arbitral tribunal dealing with the case. The reply shall specify the remedy or relief being sought by the respondent by way of arbitral award, the factual and legal grounds for the remedy or relief and the evidence which will be presented. If the respondent submits a claim in respect of which an arbitral award is requested, the provisions concerning particulars of claim and reply shall apply to such claim.

(3) The parties may submit new claims, expand the prayer for relief in respect of existing claims, and submit new grounds for the prayer and new evidence. The grounds for a prayer for relief are the operative facts upon which a party bases his prayer. The arbitral tribunal may upon the request of a party refuse such amendments or additions, provided that the need for progressing the case or other weighty concerns suggest that such amendment or addition should not be permitted, and further provided that such refusal would not be unreasonable.

§ 5-7 Hearings and written proceedings

(1) The arbitral tribunal shall decide whether to hold oral hearings on the case, or whether the case shall be decided on the basis of written proceedings. A party may request an oral hearing, which shall then be held at an appropriate stage of the proceedings.

(2) The parties shall be given reasonable advance notice of any oral hearing and of any meeting which the parties are entitled to attend.

(3) All statements, documents or other information supplied to the arbitral tribunal shall at the same time be communicated by the party to the other parties. Any materials received directly by the arbitral tribunal from third parties, shall immediately be sent by the arbitral tribunal to the parties.

§ 5-8 Default of a party

(1) The arbitral tribunal shall issue an order for the termination of the arbitral proceedings if the claimant without reasonable cause fails to submit particulars of claim pursuant to section 5-6(1).

(2) The arbitral tribunal shall continue its conduct of the arbitration on the basis of the evidence before it if the respondent, without reasonable cause, fails to submit a reply pursuant to section 5-6(2).

(3) If a party is absent from an arbitral hearing or fails to carry out a procedural step which he has been ordered to perform, the arbitral tribunal may continue its conduct of the arbitration and decide the case on the basis of the evidence before it.

§ 5-9 Evidence

(1) The parties shall be responsible for illuminating and clarifying the factual basis upon which the case shall be determined, and shall be entitled to present such evidence as they wish. The arbitral tribunal may refuse evidence if it is obviously irrelevant to the determination of the case, or curtail the presentation of evidence if the extent of the evidence presented is no reasonable proportion to the importance of the dispute.

(2) The arbitral tribunal may appoint one or more experts to report on specific issues to be determined by the arbitral tribunal. The arbitral tribunal may require the parties to provide the expert with any relevant information and to produce or to provide access to evidence.

(3) An expert who has submitted a written report shall be obliged to testify at an oral hearing, if so requested by the parties or if it is considered necessary

by the arbitral tribunal. During such testimony both the parties and the arbitral tribunal shall have the opportunity to put questions to him. Each party shall also be entitled to present expert witnesses concerning the points at issue.

(4) The provisions concerning challenge of arbitrators in section 3-3 and section 3-4(1) shall apply correspondingly to the extent appropriate to experts appointed by the arbitral tribunal.

§ 5-10 Assistance from the courts

(1) The arbitral tribunal, or a party by consent of the arbitral tribunal, may request that the courts obtain testimony from parties or witnesses as well as other evidence. The arbitral tribunal shall receive reasonable advance notice of taking of evidence and assessment of evidence. The arbitrators shall be entitled to be present and to put questions.

(2) When an arbitral tribunal is obliged to take a position on interpretation of the EEA-agreement, including its protocols, exhibits and the legislative acts with which such exhibits are concerned, it may, of its own accord or at the request of a party, request the courts to submit issues of interpretation to the EFTA-court pursuant to the provisions of section 51 A of the Courts of Justice Act.

Chapter 6. Deciding on the arbitration

§ 6-1 Application of law

(1) The arbitral tribunal shall apply such rules of law as have been chosen by the parties as applicable to the substance of the dispute. Any designation of the law or legal system of a given State shall be construed, unless otherwise expressed, as referring to the substantive law of that State and not to its conflict of laws rules.

(2) Failing any designation by the parties, the arbitral tribunal shall apply Norwegian conflict of laws rules.

(3) The arbitral tribunal shall decide on the basis of fairness only if the parties have expressly authorised it to do so.

(4) In all cases, the arbitral tribunal shall decide in accordance with the terms of the agreement and attach weight to the usages of the trade applicable.

§ 6-2 The extent to which the arbitral tribunal is restricted by the conduct of the parties

(1) The arbitral tribunal shall only decide the claims raised in the case. The decision shall fall within the scope of the prayers for relief or remedies sought by the parties, and the court may only base itself on the grounds which have been invoked for such prayers.

(2) The arbitral tribunal shall base its decision on the evidence presented before it. The arbitral tribunal shall not be constrained by the arguments of the parties as to issues of evidence.

§ 6-3 Separate proceedings and determinations

(1) The arbitral tribunal may decide that separate proceedings shall take place in respect of one or more claims of the case, or in respect of one or more issues in dispute, unless the parties object.

(2) The arbitral tribunal may separately determine one or more claims of the case or a part of a claim, unless the parties object. Grounds for a prayer for relief that do not lead to a claim being decided on, may only be determined separately with the consent of the parties.

§ 6-4 Voting procedure

(1) The decisions of the arbitral tribunal shall be made by a majority of votes cast. The presiding arbitrator shall have a casting vote if an absolute majority is not otherwise achievable. Provided that there is no majority for any ruling when a sum of money or other quantity shall be determined, the votes in favour of higher amounts or quantities shall be added to the votes in favour of the closest amounts or quantities until a majority has been reached.

(2) If a minority of the arbitrators refuse to take part in a vote, the remaining arbitrators may make the decision unless otherwise agreed by the parties.

(3) Procedural issues may be decided by the presiding arbitrator on his own, if he has been authorised to do so by the parties or by the full arbitral tribunal.

§ 6-5 Settlement

(1) A settlement made by the parties before the arbitral tribunal shall, on request from the parties, be confirmed by way of an arbitral award.

(2) An arbitral award confirming a settlement shall have the same effect as any other arbitral award.

§ 6-6 Form and contents of the arbitral award

(1) The arbitral award shall be in writing and shall be signed by all arbitrators. In arbitral proceedings with more than one arbitrator, it is sufficient that the arbitral award is signed by a majority of arbitrators, provided that the reason for any omitted signature is stated in the award.

(2) The arbitral award shall state the reasons upon which it is based, unless the award is an arbitral award confirming a settlement pursuant to section 6-5. It shall be specified whether the decision is unanimous. If this is not the case it shall be specified who is in dissent and to which aspects the dissent relates.

(3) The arbitral award shall state its date and the place of arbitration pursuant to section 5-3(1). The arbitral award shall be deemed to have been made at such place.

(4) The signed arbitral award shall be delivered to the parties.

(5) The parties cannot derogate from the provisions in (1) and (3) by agreement.

§ 6-7 Termination of the arbitral proceedings

(1) The arbitral proceedings shall be terminated by the making of the final arbitral award or by an order of the arbitral tribunal for the termination of the arbitral proceedings in accordance with paragraphs (2) to (4).

(2) The arbitral tribunal shall issue an order for the termination of the arbitral proceedings if the claimant withdraws the claim, unless the respondent objects to such termination and the arbitral tribunal finds that the respondent has a legitimate interest in obtaining an arbitral award.

(3) The arbitral tribunal shall issue an order for the termination of the arbitral proceedings if the parties agree thereto.

(4) The arbitral tribunal shall issue an order for the termination of the arbitral proceedings if it finds that the continuation of the proceedings has become unnecessary or impossible.

(5) The mandate of the arbitral tribunal terminates with the termination of the arbitral proceedings, subject to the provisions of sections 1-5(2), 6-8 and 8-3(2).

§ 6-8 Correction of the arbitral award. Supplementary award

(1) Each party may within one month of the making of the award request that the arbitral tribunal:

(a) Correct an award which due to spelling errors, arithmetic errors, typographical errors or similar obvious errors has been formulated in a way which does not reflect the intention of the arbitral tribunal, and

(b) make a supplementary award as to claims which were presented in the arbitral proceedings and which should have been decided on, but which have been omitted from the award.

(2) The request shall at the same time be sent to the other parties. The arbitral tribunal shall allow the request if it is well founded. Any correction or supplementary award shall be made within one month of the receipt of the request.

(3) The arbitral tribunal may also make corrections of its own initiative within one month of the making of the award, in which case the parties shall be notified and allowed to comment prior to the correction.

(4) The provisions of section 6-6 shall apply to correction of the arbitral award and to the making of a supplementary award.

(5) The parties cannot derogate from the opportunity to correct errors mentioned in (1)(a), by agreement.

Chapter 7. Costs*§ 7-1 Costs of the arbitral tribunal*

(1) The arbitral tribunal shall determine its own fees and the settlement of its expenses, unless otherwise agreed between the arbitral tribunal and the parties. The determination shall be included in the award or in the order terminating the case. The amount shall fall due for payment one month after the making of the award or order.

(2) The parties are jointly and severally liable for the costs of the arbitral tribunal, unless otherwise agreed between the arbitral tribunal and the parties.

(3) The determination pursuant to paragraph (1) shall become enforceable unless brought before the courts within one month of the party receiving the decision on costs. If correction or the making of a supplementary award is requested or undertaken pursuant to the provisions of section 6-8, a new time limit shall apply and shall run from the date on which the party received the decision. The court shall determine the issue by way of interlocutory order. Any reduction of the costs of the arbitral tribunal shall also be given effect in respect of those parties who did not bring the issue before the courts.

§ 7-2 Allocation of costs

(1) The arbitral tribunal shall at the request of a party allocate the costs of the arbitral tribunal between the parties as it sees fit.

(2) The arbitral tribunal may at the request of a party order another party to cover all or part of the costs of the former party if it sees fit.

(3) The allocation of costs by the arbitral tribunal shall be included in the arbitral award or in the order terminating the case. The allocation of costs by the arbitral tribunal is final.

§ 7-3 Provision of security for costs

(1) The arbitral tribunal may order the parties to provide security for the costs of the arbitral tribunal, unless otherwise agreed between the arbitral tribunal and the parties. The arbitral tribunal may terminate the arbitral proceedings in full or in part if such security is not provided.

(2) If a party fails to provide security as ordered, the opposite party may provide the security in full or bring the dispute before the courts for their ruling.

Chapter 8. Invalidity

§ 8-1 Claim for setting aside of the arbitral award

An arbitral award may only be set aside as invalid by the courts by way of an action pursuant to sections 8-2 and 8-3.

§ 8-2 Grounds for invalidity

(1) An arbitral award may only be set aside by the courts if

(a) one of the parties to the arbitration agreement lacks legal capacity, or the arbitration agreement is invalid under the laws to which the parties have agreed to subject it, or, failing such agreement, under Norwegian law,

(b) the party bringing the action for setting aside was not given sufficient notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitration, or was not given an opportunity to present his views on the case,

(c) the arbitral award falls outside the scope of the jurisdiction of the arbitral tribunal, or

(d) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was contrary to law or the agreement of the parties, and this has had an impact on the decision.

(2) When the issue of validity of an arbitral award has been brought before the courts, the court shall of its own accord set aside the award if

- (a) the dispute is not capable of being determined by arbitration under Norwegian law, or
- (b) the arbitral award would be contrary to public policy (*ordre public*).
- (3) If the invalidity only affects part of the award, only such part shall be invalid.

§ 8-3 Time limit for bringing a legal action. Dealing with the action

(1) A legal action for setting aside of an arbitral award shall be brought no later than three months after the party received the arbitral award. If the arbitral tribunal corrects an award or makes a supplementary award pursuant to section 6-8, the time limit shall run from such date. The same shall apply if the arbitral tribunal disallows the request of a party for correction or the making of a supplementary award pursuant to section 6-8.

(2) The court may, if an action has been brought pursuant to paragraph (1) and there are grounds for the arbitral award to be set aside, set aside the award and at the same time refer the case back to the arbitral tribunal for further processing and a new decision.

(3) Where an arbitral award is set aside, the arbitration agreement in question shall again become effective, unless the parties have otherwise agreed.

Chapter 9. Recognition and enforcement

§ 9-1 Recognition and enforcement

(1) An arbitral award, irrespective of the country in which it was made, shall be recognised and enforceable pursuant to this provision and section 9-2.

(2) Recognition and enforcement of an arbitral award is dependent on a party making available the original arbitral award or a certified copy thereof. Unless the arbitral award has been made in Norwegian, Swedish, Danish or English, the party shall also make available a certified translation thereof. Documentary proof of the existence of an agreement or other basis for arbitration may be required.

(3) Subject to the provisions of this Chapter, enforcement shall take place pursuant to the Enforcement Act (Act of 26 June 1992 No. 86).

§ 9-2 Circumstances preventing recognition and enforcement

(1) Recognition or enforcement of an arbitral award may only be refused if

(a) one of the parties to the arbitration agreement lacks legal capacity, or the arbitration agreement is invalid under the laws to which the parties have agreed to subject it, or, failing such agreement, under the law of the jurisdiction in which the arbitral award was made,

(b) the party against whom the arbitral award is being invoked was not given sufficient notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitration, or was not given an opportunity to present his views on the case,

(c) the arbitral award falls outside the scope of the jurisdiction of the arbitral tribunal,

(d) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was contrary to the law of the place of arbitration or the agreement of the parties, and this has had an impact on the decision, or

(e) the arbitral award is not binding on the parties, or it has been set aside, permanently or temporarily, by a court at the place of arbitration, or by a court in the jurisdiction the law of which has been applied in determining the subject matter in dispute.

(2) The courts shall of their own accord refuse to recognise and enforce of an arbitral award if:

(a) the dispute would not have been capable of being determined by arbitration under Norwegian law, or

(b) recognition or enforcement of the arbitral award would be contrary to public policy (*ordre public*).

(3) If the reason for refusing recognition or enforcement only affects part of the award, only such part shall be refused recognition or enforcement.

§ 9-3 Postponement and provision of security

If a legal action for setting aside of an arbitral award has been brought before a court as mentioned in section 9-2(1)(e), the court may postpone the ruling if it deems such postponement to be appropriate. The court may in such case, at the request of the party demanding recognition or enforcement, order the opposite party to provide security.

Chapter 10. Commencement and transitional provisions

§ 10-1 Commencement

This Act shall enter into force on [. . .].

Kapittel 23

Brief summary and overview of the report**23.1 Part I - Draft statute, background and summary**

Part I of the report includes a draft version of the Act relating to Arbitration (the Arbitration Act), an account of the appointment, terms of reference and work of the Committee, and a summary. The draft statute and the summary have been translated into English, see Chapters IV 1 and 2.

23.2 Part II - General discussions

23.2.1 Introduction

The Committee briefly outlines the scope for resolving legal disputes by way of arbitration.

23.2.2 History

In this Chapter the Committee presents some remarks on the historical background. Developments and statutory amendments after the Dispute Act of 1915 entered into force in 1927 are explained.

23.2.3 Reasons for arbitration

In this Chapter the Committee briefly reviews the main reasons why parties choose arbitration rather than proceedings before the ordinary courts.

The composition of the tribunal will often be of considerable concern. The parties will normally be able to influence the composition of the arbitral tribunal, and they may thus ensure that the tribunal is made up of persons in whom they put particular trust and who possess the requisite professional qualifications for determining the dispute.

The time required to conclude proceedings may also be an important consideration. In the vast majority of cases, an arbitration case will only be dealt with by one arbitral tribunal, as opposed to actions before the ordinary courts, which often are dealt with by two courts, and in some cases by three courts.

Cost considerations may also favour arbitration, due to savings from not having the case dealt with by several courts. On the other hand, the parties will have to cover all costs of the arbitral tribunal. They may also incur additional costs through provisional security measures which cannot be implemented by the arbitral tribunal itself, but only by the ordinary courts.

The scope of the parties to agree on how the arbitration shall be conducted gives greater room for tailoring the proceedings to the needs of the parties than is the case with proceedings before the ordinary courts, where there is less freedom of choice.

Confidentiality will in many cases be an important motivation for choosing arbitration. Publicity may more easily be avoided under arbitration than under ordinary legal proceedings.

Another factor in favour of arbitration is the need for maintaining good relations between the parties. Arbitration will often be perceived as considerably less confrontational than proceedings before the ordinary courts.

The parties may agree that the arbitral tribunal may base its award on considerations of fairness. However, most parties will presumably prefer the award to be based on current law, implying that the option of agreeing that the award be based on fairness is unlikely to be a very significant factor in choosing arbitration.

The language of proceedings may be agreed under arbitration. It may be convenient for proceedings to be conducted in a different language than Norwegian, with no requirement as to translation of documents.

In international disputes it is important that arbitration be conducted in such a manner that the award may be recognised and enforced in other jurisdictions. This is possible by adhering to the provisions of the New York Convention. However, the advantages of arbitral awards over judgements by the ordinary courts in terms of recognition and enforcement have been lessened over the last few years. This is in particular due to the Lugano Convention, which many of Norway's main trading partners have ratified.

23.2.4 Arbitration in practise

The Committee here looks at the scale on which arbitration is practised. The figures available to the Committee present an ambiguous picture. On the one hand, the figures indicate a relatively limited number of arbitral awards. On the other hand, it is evident that arbitration is an important dispute resolution mechanism for motor insurance and more complex cases within shipbuilding, construction, as well as oil- and gas-related activities. The standard form contracts most frequently applied between businesses in Norway refer to dispute resolution by way of arbitration.

23.2.5 Current law

In this Chapter, the Committee provides an overview of the main elements of the arbitration provisions of Chapter 32 of the Dispute Act of 1915.

23.2.6 The UNCITRAL Model Law

The Committee starts out by briefly describing the UNCITRAL Arbitration Rules, and then addresses the UNCITRAL Model Law. The preparation and purpose of the Model Law are explained. The structure of the Model Law is also described, as well as the status of its use as a template for recent arbitration statutes.

23.2.7 Foreign law

In this Chapter, the Committee studies the arbitration legislation of some other jurisdictions. The Committee starts out by looking at Sweden, where in 1999 a new Arbitration Act was introduced. Sweden did not base its new Arbitration Act directly on the Model Law, but the Act nevertheless draws heavily on the Model Law. The Swedish Arbitration Act consists of nine chapters and 60 sections in total. Its structure and level of detail differ somewhat from the Model Law.

The Danish Arbitration Act was introduced in 1972. It is not based on the Model Law, but applies to a considerable degree corresponding solutions.

Arbitration is quite widespread in Germany as far as major commercial disputes are concerned. New arbitration rules entered into force in Germany on 1 January 1998. The German Arbitration Act is in the main similar to the Model Law, both in terms of structure and content. Germany is a «Model Law jurisdiction». Arbitration is also very common for commercial disputes in England, Wales and Scotland. England and Wales introduced a new Arbitration Act in 1996. This was not based directly on the Model Law. The English Arbitration Act is structured differently, and it sets out much more detailed provisions on arbitration than does the Model Law. Scotland is a separate jurisdiction within the United Kingdom. Scotland has based its Arbitration Act on the Model Law, and is regarded as a Model Law jurisdiction.

23.2.8 The assessments of the Committee

23.2.8.1 Introduction

The Chapter setting out the assessments of the Committee forms a main part of the Report. Here, the Committee discusses matters of principle concerning the concept of arbitration and the formulation of the provisions.

The Committee regards it an obvious point of departure that parties also in future should be free to agree that disputes between them are to be determined finally by arbitration. Despite the fact that objections may be raised against certain aspects of arbitration, it is in the opinion of the Committee unthinkable that the Norwegian legal system should not accept arbitration as an alternative method of dispute resolution. However, even if freedom of contract allows the parties to exempt certain disputes from being dealt with by the ordinary courts, there is a public interest need for ensuring that arbitration is a sound method of dispute resolution. The arbitral proceedings should satisfy fundamental requirements as to the rule of law, and must also to some extent be subject to judicial review before the ordinary courts.

An arbitration statute should address two main concerns, it must promote efficient arbitral proceedings, and it must cater for the public interest considerations involved.

23.2.8.2 Domestic and international disputes

The Committee points out that increased internationalisation in general also affects arbitration as such. There is reason to believe that commercial disputes of an international nature will increase as a result of an increase in the number of agreements between Norwegian and foreign parties. Norwegian arbitration provisions must encompass both domestic and international disputes. The question arises of whether separate provisions should govern these two types of dispute, and, if so, whether separate statutes should be enacted. The conclusion of the Committee is that it is desirable to have one joint Act, applying to both types of dispute. Only on a limited number of issues is there reason to introduce separate provisions applying to either domestic or international disputes.

23.2.8.3 International conventions

The relationship to international conventions is discussed. It is pointed out that Norwegian arbitration provisions should be formulated to take into consideration the implications of the most important conventions on international arbitration, especially the New York Convention.

23.2.8.4 Should the Model Law be applied?

The Committee discusses whether the new Norwegian arbitration provisions should be based on the Model Law. It is pointed out that the Model Law in a relatively short period of time has become influential in a number of jurisdictions. Its provisions have been prepared following prolonged international cooperation, and have been subjected to thorough assessment. UNCITRAL has itself recommended application of the Model Law. Differing solutions in different jurisdictions are pointed out, as well as the concerns emphasised therein. The conclusion of the Committee is that there is every reason to base a new Arbitration Act on the Model Law.

23.2.8.5 Disputes subject to arbitration

The Committee discusses what disputes may be subject to arbitration. As is the case under current law, disputes in respect of which the right of disposition of the parties is restricted, will have to be excluded from arbitration. Certain issues relating to the right of disposition are mentioned.

Competition law is addressed separately. An important question is whether disputes involving issues of competition law should be capable of determination by arbitration. The Committee here refers to the rules applied by other jurisdictions, hereunder the Swedish Arbitration Act, and discusses the case law of the European Court of Justice on the issue. The conclusion of the Committee is that the private law effects between the parties pursuant to competition law should be capable of determination by an arbitral tribunal.

Relations involving consumers are also discussed separately. The Committee concludes that a special provision should apply to agreements to which a consumer is a party, pursuant to which no arbitration agreement may be entered into prior to a dispute arising. There are also requirements as to the form of the arbitration agreement in such cases.

Requirements as to the context and subject matter of the proceedings are discussed. The issue is whether the prerequisites for instituting legal proceedings before the ordinary courts should apply to arbitration as well. It is pointed out that some jurisdictions recognise arbitration even in respect of cases which could not have been brought before the courts. One example is Sweden. The Model Law appears to assume that only legal disputes should be capable of determination by arbitration, with the line of demarcation being drawn much in the same way as implied by section 54 of the Dispute Act of 1915 and by section 1-3 of the draft for the new Dispute Act. The conclusion of the Committee is that the prerequisites for bringing an action before the courts pursuant to section 1-3 of the draft new Dispute Act also provide a correct delimitation as to what should be capable of determination by arbitration.

23.2.8.6 The arbitration agreement

The Committee poses the question of which requirements should be fulfilled by the arbitration agreement. Both requirements as to form and as to acceptance are discussed.

In respect of requirements as to form, the Committee by way of introduction refers to section 452, second paragraph, of the Dispute Act of 1915, to the requirement of Article II of the New York Convention that agreements be entered into in writing and to Article 7 of the Model Law. Although many jurisdictions have adhered to the Model Law by requiring that arbitration agreements be entered into in writing, there are many exceptions. Sweden, which plays an important role in international arbitration, does not require that arbitration agreements be entered into in writing. The same applies to Denmark. Neither does New Zealand, which has been accepted as a Model Law jurisdiction, impose any requirement that arbitration agreements be entered into in writing.

The Committee discusses in some depth whether there should be a requirement that arbitration agreements be entered into in writing. It is pointed out that as a main rule there are no requirements as to the form of agreements. Taking this as the point of departure, the pertinent issue is whether there are grounds to deviate from the general rule for arbitration agreements. The Committee makes the point that the absence of a requirement that agreements be entered into in writing, does not imply that there are no requirements concerning acceptance before an agreement can be deemed to have been entered into. Swedish law provides an example of this.

Important considerations favouring that an agreement be entered into in writing would be the need to prevent discussion as to its exact contents and a desire to ensure that the parties thoroughly consider the contents of the agreement. Such considerations will generally be better served the stricter the requirement is for written agreements. It is in this context pointed out that the question of whether there should be a requirement that agreements are in writing, and the advantages and disadvantages related thereto, cannot be posed at a general level. The assessment must be linked to the exact requirement that will be applied in determining whether an agreement in writing has been entered into. The Committee considers it unrealistic to introduce stricter requirements in such respect than those applicable pursuant to section 452, second paragraph, of the Dispute Act of 1915. Such requirement may to some extent reduce uncertainty as to what was agreed, but is unlikely to ensure that the parties focus on the consequences of agreeing to arbitration. Overall, it is unclear what a requirement that agreements be in writing would above and beyond what would in any case have to be required in order to conclude that an agreement exists.

The Committee also addresses the ongoing efforts within UNCITRAL to amend the Model Law so as to relax the requirement that arbitration agreements be entered into in writing. The preparation of an «interpretation recommendation» on Article II of the New York Convention, aiming at an interpretation which is acceptable in relation to the various applicable needs, is also mentioned.

The problem of requirements as to whether arbitration agreements should be entered into in writing not being the same under Norwegian law as under Article II of the New York Convention is identified. In this context, the Committee points out the risk that a party entering into an agreement fulfilling the Norwegian requirements as to form, will assume without further query that the agreement fulfils the requirements as to form of the New York Convention.

It is the conclusion of the Committee that neither the general arguments in favour of requiring that agreements be entered into in writing, nor concern for the New York Convention, are sufficient for requiring that arbitration agreements be entered into in writing.

As pointed out, the issue of form - that agreements be entered into in writing - has to be separated from the issue of acceptance. Also requirements as to acceptance are discussed, under the assumption that the legal relationship is of a commercial nature. The Committee analyses what is needed for an arbitration agreement to have been entered into, and what contractual techniques are acceptable from such perspective. The issue is for example discussed in relation to cases where the arbitration clause is included in so-called «agreed documents», which are standard form contracts tailor-made to special types of agreements, and prepared on the basis of negotiations between trade associations representing the various contractual parties.

The Committee proposes that the current rule that a party is bound by arbitration if he addresses the merits of the case without raising objections before the arbitral tribunal, be maintained.

Relations involving consumers are discussed separately. The Committee is of the opinion that a requirement that arbitration agreements be entered into in writing is necessary, and that such requirement should be stricter than the requirement pursuant to section 452, second paragraph of the Dispute Act of 1915. Reference is made to the German Arbitration Act.

The Committee discusses whether the arbitration agreement should be included in a transfer of the legal relationship encompassed by the arbitration agreement. Relevant concerns are mentioned. The conclusion of the Committee is that the Arbitration Act should include an explicit provision to the effect that the arbitration agreement be included in a transfer of the legal relationship encompassed by the arbitration agreement.

23.2.8.7 The jurisdiction of the arbitral tribunal pursuant to the arbitration agreement

A main question is whether a dispute as to the jurisdiction of the arbitral tribunal shall be determined by the arbitral tribunal itself or by the ordinary courts. The principle of «Kompetenz-Kompetenz» is relevant here. The principle states that the arbitral tribunal may itself determine whether it has such jurisdiction, i.e. it has jurisdiction over the question of the scope of its own jurisdiction. This principle is recognised almost all over the world. It is reflected in the Model Law, and must be applied in a new Norwegian Arbitration Act. The Committee discusses in more detail how the jurisdiction of the arbitral tribunal is to be determined.

Another principle of relevance to the question of the jurisdiction of the arbitral tribunal is the principle of separability. The question is what is to happen to an arbitration agreement if an agreement into which the arbitration agreement is incorporated is deemed to be invalid or for other reasons is not binding between the parties. A prerequisite for the arbitral tribunal being able to decide that the agreement is non-binding, is that the arbitration agreement in this respect is regarded as an independent and autonomous agreement. It is an internationally recognised principle that an arbitration agreement or an arbitration clause in this context shall be regarded as an independent agreement separate from the contract in question.

23.2.8.8 *The arbitral tribunal*

The Committee first addresses the issue of the number of arbitrators. The Model Law states that the tribunal should sit with three arbitrators, with each party appointing one arbitrator and these two appointing the third one. The Committee has also proposed that the main rule should be that the arbitral tribunal shall sit with three arbitrators.

The Committee has found that the best solution is for the parties to jointly appoint the arbitral tribunal. If the parties do not reach agreement, it is the view of the Committee that they should appoint one arbitrator each, with these appointing the third one.

The Committee discusses competence and required qualifications, arbitrators withdrawing from their office and appointment of substitute arbitrators.

23.2.8.9 *The proceedings*

The Model Law contains more detailed provisions on procedural matters than does the Dispute Act of 1915. However, most of the requirements of the Model Law may be modified by agreement. The main provisions of a mandatory nature are the requirements that the parties be treated with equality and that each party be given a full opportunity of presenting his case, cf. Article 18 of the Model Law.

Also the Committee takes the view that there has to be a limited number of mandatory provisions, but otherwise freedom of contract. Some non-mandatory rules should also be provided, defining the regular conduct of arbitral proceedings.

It has been suggested to the Committee that it would be useful to have a template setting out the procedural mechanisms that should normally be adopted by the arbitral tribunal. To this the Committee has replied that the provisions of the draft Dispute Act on the conduct of cases before the court of first instance according to ordinary procedure, or according to small claims procedure if the dispute relates to small or medium-sized claims, should provide suitable guidance or a model. However, there will, as mentioned, be no general requirement that such rules be adhered to.

The language of arbitration is of importance. This is open to agreement, but the Committee has found cause to propose a non-mandatory provision to

the effect that the language should be Norwegian if all parties are domiciled in Norway.

Some significant procedural rules are discussed. Towards the end it is pointed out that it is not unusual for parties to neglect the preparation of the case and for them to fail to attend the oral hearings. Rules ensuring that the arbitral proceedings do not come to a standstill should be introduced to prevent a party from obstructing or severely delaying the arbitration. The Committee proposes, in line with the Model Law, the enactment of a provision to the effect that the arbitral tribunal may make a regular arbitral award on the basis of the evidence available to it, even though a party fails to attend.

23.2.8.10 The arbitral award

The Committee discusses various aspects of the arbitral award. It starts out by analysing the legal basis on which the ruling should be based, and the scope of the parties for determining such basis. The Committee has contemplated the introduction of a time limit for the arbitral tribunal to make its award, but has concluded that a standardised time limit would in some cases be unsuitable and be counter-productive. Voting procedures are discussed. The Committee proposes a system whereby the arbitral award may confirm a settlement by way of an award.

The form and content of the arbitral award are discussed. It is the view of the Committee that an arbitral award, in order to avoid discussion as to its exact contents, should be in writing and signed by the arbitrators. There are also certain other requirements as to form. Non-mandatory requirements as to specification of the grounds on which the award is based, as well as specification of dissent and the aspects of the award to which the dissent relates should be introduced.

The Committee looks at the issues of correction, interpretation and supplementary awards. The Committee has been in some doubt, but has concluded that interpretation of the award by the arbitral tribunal should not be permitted. If there are ambiguities of importance to the parties, these should be rectified within the scope of the correction provisions.

The Model Law does not contain rules on costs and the provision of security for costs. It is, however, suggested that such issues be addressed by national legislation, and the Committee proposes such rules.

23.2.8.11 Invalid arbitral awards

The Committee adopts the solutions reflected in the Model Law. This implies that the scope for setting aside arbitral awards will be very similar to what is the current situation pursuant to sections 467 and 468 of the Dispute Act of 1915.

23.2.8.12 Recognition and enforcement

The Committee adopts the rules suggested by the Model Law in respect of recognition and enforcement. However, there is no requirement that the arbi-

tration agreement had been entered into in writing for the award to be recognised and enforced.

23.2.8.13 Duty of confidentiality and public access

Duty of confidentiality and public access are important considerations. The Committee proposes non-mandatory rules permitting the publication of arbitral awards. Within certain areas of the law, arbitration is the dominant method of dispute resolution. In such situations it is particularly important for the parties to gain knowledge of the source of law represented by previous arbitral awards. At the request of a party, however, the arbitral tribunal may determine that the arbitral award shall remain subject to a duty of confidentiality, or that the award may only be published if done so anonymously, provided that such party has reasonable grounds for making its request.

23.2.8.14A separate Arbitration Act?

The Committee discusses whether the arbitration provisions should be included in the Dispute Act or set out in a separate Arbitration Act. Which alternative is chosen does not affect the tenor of the provisions. Reference is made to the fact that different jurisdictions have adopted different solutions. The Committee is of the opinion that the arbitration provisions, in line with the structure most commonly chosen elsewhere, should be set out in a separate Arbitration Act.

23.3 Part III - Remarks relating to individual chapters and sections of the Arbitration Act

Chapter 1. General provisions

This Chapter sets out general provisions on arbitration. The most distinctive provision of the Chapter compared to the arbitration legislation of other countries is clearly the provision concerning the duty of confidentiality and public access. In this regard, the Committee points out that publication of arbitral awards is quite common in many jurisdictions, not least when applying institutional arbitration.

Chapter 2. The arbitration agreement

Special attention should be paid to section 2-2 on the arbitration agreement. As previously explained, there is no requirement that the agreement be entered into in writing. The other singular provision is the one on consumer protection. This is to a large extent based on the German Arbitration Act.

Chapter 3. The arbitral tribunal

This Chapter contains provisions on composition, appointment, challenge, arbitrators failing to perform their functions and appointment of substitute arbitrators. It is pointed out that the proposal for section 3-2 on the appointment of arbitrators differ somewhat from the norm. It should be noted, however, that the parties are free to agree to each of them appointing one arbitrator, with these arbitrators appointing the third arbitrator.

Chapter 4. The jurisdiction of the arbitral tribunal

Chapter 4 provides rules on the jurisdiction of the arbitral tribunal. In the main, these rules correspond to those of the Model Law.

Chapter 5. The proceedings before the arbitral tribunal

Chapter 5 governs the proceedings before the arbitral tribunal. The requirement of section 5-1 that the parties be treated equally is important, and cannot be waived. Most of the other provisions are non-mandatory.

Chapter 6. Deciding on the arbitration

Chapter 6 provides rules on deciding on the arbitration. These provisions overwhelmingly reflect those of the Model Law.

Chapter 7. Costs

Provisions on costs are proposed in Chapter 7. There are rules on the entitlement to compensation and reimbursement of expenses of the arbitral tribunal, as well as on the provision of security in respect thereof. Furthermore, there are rules on the allocation of costs between the parties.

Chapter 8. Invalidity

These provisions are virtually identical to those of the Model Law.

Chapter 9. Recognition and enforcement

These provisions are virtually identical to those of the Model Law.

23.4 Part IV - Draft statute and summary in English

Chapters IV.1 and 2 contain, respectively, the draft statute and the summary in English translation.

Vedlegg 1

Litteratur og forarbeider

A/CN.9/264: Report of the Secretary-General, «Analytical Commentary on Draft Text of a Model Law on International Commercial Arbitration», March 25, 1985

A/CN.9/246: Report of the Working Group on International Contract Practices on the Work of its Seventh Session, March 6, 1984

A/CN.9/232: Report of the Working Group on International Contract Practices on the Work of its Fourth Session, November 10, 1982

A/CN.9/216: Report of the Working Group on International Contract Practices on the Work of its Third Session, March 23, 1982

Binder - Peter Binder, International Commercial Arbitration In UNCITRAL Model Law Jurisdictions, Wien 2000

Eckhoff - E. F. Eckhoff, PM om voldgift, inntatt som vedlegg I til Ot.prp. nr. 29 (1979-80)

Heuman - Skiljemannarätt, Stockholm 1999

Hjejle - Bernt Hjejle, Voldgift, 3. reviderede udgave, København 1987

Mæland - John Henry Mæland, Voldgift, Bergen, 1988

Moss - Guiditta Cordero Moss, International commercial arbitration, Oslo 1999

NOU 2001: 32 - Rett på sak, lov om tvisteløsning (tvisteloven)

Olsson og Kwart - Bengt Olsson og Johan Kwart, Lagen om skiljeförfarande, Stockholm 1999

Prop. - Proposition 1998/99:35 Ny lag om skiljeförfarande

Schei - Tore Schei, Tvistemålsloven med kommentarer, 2. utgave, Oslo 1998

Skoghøy - Jens Edvin A. Skoghøy, Tvistemål, 1. utgave, Tromsø 1998

SOU 1994:81 - SOU 1994:81 Ny lag om skiljeförfarande

Vedlegg 2

UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration

United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)

Contents

Chapter I. General provisions

Article 1. Scope of application

Article 2. Definitions and rules of interpretation

Article 3. Receipt of written communications

Article 4. Waiver of right to object

Article 5. Extent of court intervention

Article 6. Court or other authority for certain functions of arbitration assistance and supervision

Chapter II. Arbitration agreement

Article 7. Definition and form of arbitration agreement

Article 8. Arbitration and substantive claim before court

Article 9. Arbitration agreement and interim measures by court

Chapter III. Composition of arbitral tribunal

Article 10. Number of arbitrators

Article 11. Appointment of arbitrators

Article 12. Grounds for challenge

Article 13. Challenge procedure

Article 14. Failure or impossibility to act

Article 15. Appointment of substitute arbitrator

Chapter IV. Jurisdiction of arbitral tribunal

Article 16. Competence of arbitral tribunal to rule on its jurisdiction

Article 17. Power of arbitral tribunal to order interim measures

Chapter V. Conduct of arbitral proceedings

Article 18. Equal treatment of parties

Article 19. Determination of rules of procedure

Article 20. Place of arbitration

Article 21. Commencement of arbitral proceedings

Article 22. Language

Article 23. Statements of claim and defence

Article 24. Hearings and written proceedings

Article 25. Default of a party

Article 26. Expert appointed by arbitral tribunal

Article 27. Court assistance in taking evidence

Chapter VI. Making of award and termination of proceedings

Article 28. Rules applicable to substance of dispute

Article 29. Decision making by panel of arbitrators

Article 30. Settlement

Article 31. Form and contents of award

Article 32. Termination of proceedings

Article 33. Correction and interpretation of award; additional award

Chapter VII. Recourse against award

Article 34. Application for setting aside as exclusive recourse against arbitral award

Chapter VIII. Recognition and enforcement of awards

Article 35. Recognition and enforcement

Article 36. Grounds for refusing recognition or enforcement

(As adopted by the United Nations Commission on International Trade Law on 21 June 1985)

Chapter I

General provisions

Article 1. Scope of application

(1) This Law applies to international commercial arbitration, subject to any agreement in force between this State and any other State or States.

(2) The provisions of this Law, except articles 8, 9, 35 and 36, apply only if the place of arbitration is in the territory of this State.

(3) An arbitration is international if:

(a) the parties to an arbitration agreement have, at the time of the conclusion of that agreement, their places of business in different States; or

(b) one of the following places is situated outside the State in which the parties have their places of business:

(i) the place of arbitration if determined in, or pursuant to, the arbitration agreement;

(ii) any place where a substantial part of the obligations of the commercial relationship is to be performed or the place with which the subject-matter of the dispute is most closely connected; or

(c) the parties have expressly agreed that the subject-matter of the arbitration agreement relates to more than one country.

(4) For the purposes of paragraph (3) of this article:

(a) if a party has more than one place of business, the place of business is that which has the closest relationship to the arbitration agreement;

(b) if a party does not have a place of business, reference is to be made to his habitual residence.

(5) This Law shall not affect any other law of this State by virtue of which certain disputes may not be submitted to arbitration or may be submitted to arbitration only according to provisions other than those of this Law.

Article 2. Definitions and rules of interpretation

For the purposes of this Law:

(a) «arbitration» means any arbitration whether or not administered by a permanent arbitral institution;

(b) «arbitral tribunal» means a sole arbitrator or a panel of arbitrators;

(c) «court» means a body or organ of the judicial system of a State;

(d) where a provision of this Law, except article 28, leaves the parties free to determine a certain issue, such freedom includes the right of the parties to authorize a third party, including an institution, to make that determination;

(e) where a provision of this Law refers to the fact that the parties have agreed or that they may agree or in any other way refers to an agreement of the parties, such agreement includes any arbitration rules referred to in that agreement;

(f) where a provision of this Law, other than in articles 25(a) and 32(2)(a), refers to a claim, it also applies to a counter-claim, and where it refers to a defence, it also applies to a defence to such counter-claim.

Article 3. Receipt of written communications

(1) Unless otherwise agreed by the parties:

(a) any written communication is deemed to have been received if it is delivered to the addressee personally or if it is delivered at his place of business, habitual residence or mailing address; if none of these can be found after making a reasonable inquiry, a written communication is deemed to have been received if it is sent to the addressee's last-known place of business, habitual residence or mailing address by registered letter or any other means which provides a record of the attempt to deliver it;

(b) the communication is deemed to have been received on the day it is so delivered.

(2) The provisions of this article do not apply to communications in court proceedings.

Article 4. Waiver of right to object

A party who knows that any provision of this Law from which the parties may derogate or any requirement under the arbitration agreement has not been complied with and yet proceeds with the arbitration without stating his objection to such non-compliance without undue delay or, if a time-limit is provided therefor, within such period of time, shall be deemed to have waived his right to object.

Article 5. Extent of court intervention

In matters governed by this Law, no court shall intervene except where so provided in this Law.

Article 6. Court or other authority for certain functions of arbitration assistance and supervision

The functions referred to in articles 11(3), 11(4), 13(3), 14, 16(3) and 34(2) shall be performed by ... [Each State enacting this model law specifies the court, courts or, where referred to therein, other authority competent to perform these functions.]

*Chapter II***Arbitration agreement***Article 7. Definition and form of arbitration agreement*

(1) «Arbitration agreement» is an agreement by the parties to submit to arbitration all or certain disputes which have arisen or which may arise between them in respect of a defined legal relationship, whether contractual or not. An arbitration agreement may be in the form of an arbitration clause in a contract or in the form of a separate agreement.

(2) The arbitration agreement shall be in writing. An agreement is in writing if it is contained in a document signed by the parties or in an exchange of letters, telex, telegrams or other means of telecommunication which provide a record of the agreement, or in an exchange of statements of claim and defence in which the existence of an agreement is alleged by one party and not denied by another. The reference in a contract to a document containing an arbitration clause constitutes an arbitration agreement provided that the contract is in writing and the reference is such as to make that clause part of the contract.

Article 8. Arbitration agreement and substantive claim before court

(1) A court before which an action is brought in a matter which is the subject of an arbitration agreement shall, if a party so requests not later than when submitting his first statement on the substance of the dispute, refer the parties to arbitration unless it finds that the agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed.

(2) Where an action referred to in paragraph (1) of this article has been brought, arbitral proceedings may nevertheless be commenced or continued, and an award may be made, while the issue is pending before the court.

Article 9. Arbitration agreement and interim measures by court

It is not incompatible with an arbitration agreement for a party to request, before or during arbitral proceedings, from a court an interim measure of protection and for a court to grant such measure.

*Chapter III***Composition of arbitral tribunal***Article 10. Number of arbitrators*

(1) The parties are free to determine the number of arbitrators.

(2) Failing such determination, the number of arbitrators shall be three.

Article 11. Appointment of arbitrators

(1) No person shall be precluded by reason of his nationality from acting as an arbitrator, unless otherwise agreed by the parties.

(2) The parties are free to agree on a procedure of appointing the arbitrator or arbitrators, subject to the provisions of paragraphs (4) and (5) of this article.

(3) Failing such agreement,

(a) in an arbitration with three arbitrators, each party shall appoint one arbitrator, and the two arbitrators thus appointed shall appoint the third arbitrator; if a party fails to appoint the arbitrator within thirty days of receipt of a request to do so from the other party, or if the two arbitrators fail to agree on the third arbitrator within thirty days of their appointment, the appointment shall be made, upon request of a party, by the court or other authority specified in article 6;

(b) in an arbitration with a sole arbitrator, if the parties are unable to agree on the arbitrator, he shall be appointed, upon request of a party, by the court or other authority specified in article 6. (4) Where, under an appointment procedure agreed upon by the parties,

(a) a party fails to act as required under such procedure, or

(b) the parties, or two arbitrators, are unable to reach an agreement expected of them under such procedure, or

(c) a third party, including an institution, fails to perform any function entrusted to it under such procedure,

any party may request the court or other authority specified in article 6 to take the necessary measure, unless the agreement on the appointment procedure provides other means for securing the appointment.

(5) A decision on a matter entrusted by paragraph (3) or (4) of this article to the court or other authority specified in article 6 shall be subject to no appeal. The court or other authority, in appointing an arbitrator, shall have due regard to any qualifications required of the arbitrator by the agreement of the parties and to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial arbitrator and, in the case of a sole or third arbitrator, shall take into account as well the advisability of appointing an arbitrator of a nationality other than those of the parties.

Article 12. Grounds for challenge

(1) When a person is approached in connection with his possible appointment as an arbitrator, he shall disclose any circumstances likely to give rise to justifiable doubts as to his impartiality or independence. An arbitrator, from the time of his appointment and throughout the arbitral proceedings, shall without delay disclose any such circumstances to the parties unless they have already been informed of them by him.

(2) An arbitrator may be challenged only if circumstances exist that give rise to justifiable doubts as to his impartiality or independence, or if he does not possess qualifications agreed to by the parties. A party may challenge an arbitrator appointed by him, or in whose appointment he has participated, only for reasons of which he becomes aware after the appointment has been made.

Article 13. Challenge procedure

(1) The parties are free to agree on a procedure for challenging an arbitrator, subject to the provisions of paragraph (3) of this article.

(2) Failing such agreement, a party who intends to challenge an arbitrator shall, within fifteen days after becoming aware of the constitution of the arbitral tribunal or after becoming aware of any circumstance referred to in article 12(2), send a written statement of the reasons for the challenge to the arbitral tribunal. Unless the challenged arbitrator withdraws from his office or the other party agrees to the challenge, the arbitral tribunal shall decide on the challenge.

(3) If a challenge under any procedure agreed upon by the parties or under the procedure of paragraph (2) of this article is not successful, the challenging party may request, within thirty days after having received notice of the decision rejecting the challenge, the court or other authority specified in article 6 to decide on the challenge, which decision shall be subject to no appeal; while such a request is pending, the arbitral tribunal, including the challenged arbitrator, may continue the arbitral proceedings and make an award.

Article 14. Failure or impossibility to act

(1) If an arbitrator becomes de jure or de facto unable to perform his functions or for other reasons fails to act without undue delay, his mandate terminates if he withdraws from his office or if the parties agree on the termination. Otherwise, if a controversy remains concerning any of these grounds, any party may request the court or other authority specified in article 6 to decide on the termination of the mandate, which decision shall be subject to no appeal.

(2) If, under this article or article 13(2), an arbitrator withdraws from his office or a party agrees to the termination of the mandate of an arbitrator, this does not imply acceptance of the validity of any ground referred to in this article or article 12(2).

Article 15. Appointment of substitute arbitrator

Where the mandate of an arbitrator terminates under article 13 or 14 or because of his withdrawal from office for any other reason or because of the revocation of his mandate by agreement of the parties or in any other case of termination of his mandate, a substitute arbitrator shall be appointed according to the rules that were applicable to the appointment of the arbitrator being replaced.

*Chapter IV****Jurisdiction of arbitral tribunal****Article 16. Competence of arbitral tribunal to rule on its jurisdiction*

(1) The arbitral tribunal may rule on its own jurisdiction, including any objections with respect to the existence or validity of the arbitration agreement. For that purpose, an arbitration clause which forms part of a contract shall be treated as an agreement independent of the other terms of the contract. A deci-

sion by the arbitral tribunal that the contract is null and void shall not entail ipso jure the invalidity of the arbitration clause.

(2) A plea that the arbitral tribunal does not have jurisdiction shall be raised not later than the submission of the statement of defence. A party is not precluded from raising such a plea by the fact that he has appointed, or participated in the appointment of, an arbitrator. A plea that the arbitral tribunal is exceeding the scope of its authority shall be raised as soon as the matter alleged to be beyond the scope of its authority is raised during the arbitral proceedings. The arbitral tribunal may, in either case, admit a later plea if it considers the delay justified.

(3) The arbitral tribunal may rule on a plea referred to in paragraph (2) of this article either as a preliminary question or in an award on the merits. If the arbitral tribunal rules as a preliminary question that it has jurisdiction, any party may request, within thirty days after having received notice of that ruling, the court specified in article 6 to decide the matter, which decision shall be subject to no appeal; while such a request is pending, the arbitral tribunal may continue the arbitral proceedings and make an award.

Article 17. Power of arbitral tribunal to order interim measures

Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal may, at the request of a party, order any party to take such interim measure of protection as the arbitral tribunal may consider necessary in respect of the subject-matter of the dispute. The arbitral tribunal may require any party to provide appropriate security in connection with such measure.

Chapter V

Conduct of arbitral proceedings

Article 18. Equal treatment of parties

The parties shall be treated with equality and each party shall be given a full opportunity of presenting his case.

Article 19. Determination of rules of procedure

(1) Subject to the provisions of this Law, the parties are free to agree on the procedure to be followed by the arbitral tribunal in conducting the proceedings.

(2) Failing such agreement, the arbitral tribunal may, subject to the provisions of this Law, conduct the arbitration in such manner as it considers appropriate. The power conferred upon the arbitral tribunal includes the power to determine the admissibility, relevance, materiality and weight of any evidence.

Article 20. Place of arbitration

(1) The parties are free to agree on the place of arbitration. Failing such agreement, the place of arbitration shall be determined by the arbitral tribunal having regard to the circumstances of the case, including the convenience of the parties.

(2) Notwithstanding the provisions of paragraph (1) of this article, the arbitral tribunal may, unless otherwise agreed by the parties, meet at any place it considers appropriate for consultation among its members, for hearing witnesses, experts or the parties, or for inspection of goods, other property or documents.

Article 21. Commencement of arbitral proceedings

Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral proceedings in respect of a particular dispute commence on the date on which a request for that dispute to be referred to arbitration is received by the respondent.

Article 22. Language

(1) The parties are free to agree on the language or languages to be used in the arbitral proceedings. Failing such agreement, the arbitral tribunal shall determine the language or languages to be used in the proceedings. This agreement or determination, unless otherwise specified therein, shall apply to any written statement by a party, any hearing and any award, decision or other communication by the arbitral tribunal.

(2) The arbitral tribunal may order that any documentary evidence shall be accompanied by a translation into the language or languages agreed upon by the parties or determined by the arbitral tribunal.

Article 23. Statements of claim and defence

(1) Within the period of time agreed by the parties or determined by the arbitral tribunal, the claimant shall state the facts supporting his claim, the points at issue and the relief or remedy sought, and the respondent shall state his defence in respect of these particulars, unless the parties have otherwise agreed as to the required elements of such statements. The parties may submit with their statements all documents they consider to be relevant or may add a reference to the documents or other evidence they will submit.

(2) Unless otherwise agreed by the parties, either party may amend or supplement his claim or defence during the course of the arbitral proceedings, unless the arbitral tribunal considers it inappropriate to allow such amendment having regard to the delay in making it.

Article 24. Hearings and written proceedings

(1) Subject to any contrary agreement by the parties, the arbitral tribunal shall decide whether to hold oral hearings for the presentation of evidence or for oral argument, or whether the proceedings shall be conducted on the basis of documents and other materials. However, unless the parties have agreed that no hearings shall be held, the arbitral tribunal shall hold such hearings at an appropriate stage of the proceedings, if so requested by a party.

(2) The parties shall be given sufficient advance notice of any hearing and of any meeting of the arbitral tribunal for the purposes of inspection of goods, other property or documents.

(3) All statements, documents or other information supplied to the arbitral tribunal by one party shall be communicated to the other party. Also any expert report or evidentiary document on which the arbitral tribunal may rely in making its decision shall be communicated to the parties.

Article 25. Default of a party

Unless otherwise agreed by the parties, if, without showing sufficient cause,

(a) the claimant fails to communicate his statement of claim in accordance with article 23(1), the arbitral tribunal shall terminate the proceedings;

(b) the respondent fails to communicate his statement of defence in accordance with article 23(1), the arbitral tribunal shall continue the proceedings without treating such failure in itself as an admission of the claimant's allegations;

(c) any party fails to appear at a hearing or to produce documentary evidence, the arbitral tribunal may continue the proceedings and make the award on the evidence before it.

Article 26. Expert appointed by arbitral tribunal

(1) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal

(a) may appoint one or more experts to report to it on specific issues to be determined by the arbitral tribunal;

(b) may require a party to give the expert any relevant information or to produce, or to provide access to, any relevant documents, goods or other property for his inspection.

(2) Unless otherwise agreed by the parties, if a party so requests or if the arbitral tribunal considers it necessary, the expert shall, after delivery of his written or oral report, participate in a hearing where the parties have the opportunity to put questions to him and to present expert witnesses in order to testify on the points at issue.

Article 27. Court assistance in taking evidence

The arbitral tribunal or a party with the approval of the arbitral tribunal may request from a competent court of this State assistance in taking evidence. The court may execute the request within its competence and according to its rules on taking evidence.

Chapter VI

Making of award and termination of proceedings

Article 28. Rules applicable to substance of dispute

(1) The arbitral tribunal shall decide the dispute in accordance with such rules of law as are chosen by the parties as applicable to the substance of the dispute. Any designation of the law or legal system of a given State shall be construed, unless otherwise expressed, as directly referring to the substantive law of that State and not to its conflict of laws rules.

(2) Failing any designation by the parties, the arbitral tribunal shall apply the law determined by the conflict of laws rules which it considers applicable.

(3) The arbitral tribunal shall decide *ex aequo et bono* or as *amiable compositeur* only if the parties have expressly authorized it to do so.

(4) In all cases, the arbitral tribunal shall decide in accordance with the terms of the contract and shall take into account the usages of the trade applicable to the transaction.

Article 29. Decision making by panel of arbitrators

In arbitral proceedings with more than one arbitrator, any decision of the arbitral tribunal shall be made, unless otherwise agreed by the parties, by a majority of all its members. However, questions of procedure may be decided by a presiding arbitrator, if so authorized by the parties or all members of the arbitral tribunal.

Article 30. Settlement

(1) If, during arbitral proceedings, the parties settle the dispute, the arbitral tribunal shall terminate the proceedings and, if requested by the parties and not objected to by the arbitral tribunal, record the settlement in the form of an arbitral award on agreed terms.

(2) An award on agreed terms shall be made in accordance with the provisions of article 31 and shall state that it is an award. Such an award has the same status and effect as any other award on the merits of the case.

Article 31. Form and contents of award

(1) The award shall be made in writing and shall be signed by the arbitrator or arbitrators. In arbitral proceedings with more than one arbitrator, the signatures of the majority of all members of the arbitral tribunal shall suffice, provided that the reason for any omitted signature is stated.

(2) The award shall state the reasons upon which it is based, unless the parties have agreed that no reasons are to be given or the award is an award on agreed terms under article 30.

(3) The award shall state its date and the place of arbitration as determined in accordance with article 20(1). The award shall be deemed to have been made at that place.

(4) After the award is made, a copy signed by the arbitrators in accordance with paragraph (1) of this article shall be delivered to each party.

Article 32. Termination of proceedings

(1) The arbitral proceedings are terminated by the final award or by an order of the arbitral tribunal in accordance with paragraph (2) of this article.

(2) The arbitral tribunal shall issue an order for the termination of the arbitral proceedings when:

(a) the claimant withdraws his claim, unless the respondent objects thereto and the arbitral tribunal recognizes a legitimate interest on his part in obtaining a final settlement of the dispute;

(b) the parties agree on the termination of the proceedings;
(c) the arbitral tribunal finds that the continuation of the proceedings has for any other reason become unnecessary or impossible.

(3) The mandate of the arbitral tribunal terminates with the termination of the arbitral proceedings, subject to the provisions of articles 33 and 34(4).

Article 33. Correction and interpretation of award; additional award

(1) Within thirty days of receipt of the award, unless another period of time has been agreed upon by the parties:

(a) a party, with notice to the other party, may request the arbitral tribunal to correct in the award any errors in computation, any clerical or typographical errors or any errors of similar nature;

(b) if so agreed by the parties, a party, with notice to the other party, may request the arbitral tribunal to give an interpretation of a specific point or part of the award.

If the arbitral tribunal considers the request to be justified, it shall make the correction or give the interpretation within thirty days of receipt of the request. The interpretation shall form part of the award.

(2) The arbitral tribunal may correct any error of the type referred to in paragraph (1)(a) of this article on its own initiative within thirty days of the date of the award.

(3) Unless otherwise agreed by the parties, a party, with notice to the other party, may request, within thirty days of receipt of the award, the arbitral tribunal to make an additional award as to claims presented in the arbitral proceedings but omitted from the award. If the arbitral tribunal considers the request to be justified, it shall make the additional award within sixty days.

(4) The arbitral tribunal may extend, if necessary, the period of time within which it shall make a correction, interpretation or an additional award under paragraph (1) or (3) of this article.

(5) The provisions of article 31 shall apply to a correction or interpretation of the award or to an additional award.

Chapter VII

Recourse against award

Article 34. Application for setting aside as exclusive recourse against arbitral award

(1) Recourse to a court against an arbitral award may be made only by an application for setting aside in accordance with paragraphs (2) and (3) of this article.

(2) An arbitral award may be set aside by the court specified in article 6 only if:

(a) the party making the application furnishes proof that:

(i) a party to the arbitration agreement referred to in article 7 was under some incapacity; or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of this State; or

(ii) the party making the application was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was otherwise unable to present his case; or

(iii) the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, only that part of the award which contains decisions on matters not submitted to arbitration may be set aside; or

(iv) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, unless such agreement was in conflict with a provision of this Law from which the parties cannot derogate, or, failing such agreement, was not in accordance with this Law; or

(b) the court finds that:

(i) the subject-matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under the law of this State; or

(ii) the award is in conflict with the public policy of this State.

(3) An application for setting aside may not be made after three months have elapsed from the date on which the party making that application had received the award or, if a request had been made under article 33, from the date on which that request had been disposed of by the arbitral tribunal.

(4) The court, when asked to set aside an award, may, where appropriate and so requested by a party, suspend the setting aside proceedings for a period of time determined by it in order to give the arbitral tribunal an opportunity to resume the arbitral proceedings or to take such other action as in the arbitral tribunal's opinion will eliminate the grounds for setting aside.

Chapter VIII

Recognition and enforcement of awards

Article 35. Recognition and enforcement

(1) An arbitral award, irrespective of the country in which it was made, shall be recognized as binding and, upon application in writing to the competent court, shall be enforced subject to the provisions of this article and of article 36.

(2) The party relying on an award or applying for its enforcement shall supply the duly authenticated original award or a duly certified copy thereof, and the original arbitration agreement referred to in article 7 or a duly certified copy thereof. If the award or agreement is not made in an official language of this State, the party shall supply a duly certified translation thereof into such language.

Article 36. Grounds for refusing recognition or enforcement

(1) Recognition or enforcement of an arbitral award, irrespective of the country in which it was made, may be refused only:

(a) at the request of the party against whom it is invoked, if that party furnishes to the competent court where recognition or enforcement is sought proof that:

(i) a party to the arbitration agreement referred to in article 7 was under some incapacity; or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of the country where the award was made; or

(ii) the party against whom the award is invoked was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was otherwise unable to present his case; or

(iii) the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or it contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, that part of the award which contains decisions on matters submitted to arbitration may be recognized and enforced; or

(iv) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties or, failing such agreement, was not in accordance with the law of the country where the arbitration took place; or

(v) the award has not yet become binding on the parties or has been set aside or suspended by a court of the country in which, or under the law of which, that award was made; or

(b) if the court finds that:

(i) the subject-matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under the law of this State; or

(ii) the recognition or enforcement of the award would be contrary to the public policy of this State.

(2) If an application for setting aside or suspension of an award has been made to a court referred to in paragraph (1)(a)(v) of this article, the court where recognition or enforcement is sought may, if it considers it proper, adjourn its decision and may also, on the application of the party claiming recognition or enforcement of the award, order the other party to provide appropriate security.

Vedlegg 3

Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York-konvensjonen)

Article I

1. This Convention shall apply to the recognition and enforcement of arbitral awards made in the territory of a State other than the State where the recognition and enforcement of such awards are sought, and arising out of differences between persons, whether physical or legal. It shall also apply to arbitral awards not considered as domestic awards in the State where their recognition and enforcement are sought.

2. The term «arbitral awards» shall include not only awards made by arbitrators appointed for each case but also those made by permanent arbitral bodies to which the parties have submitted.

3. When signing, ratifying or acceding to this Convention, or notifying extension under article X hereof, any State may on the basis of reciprocity declare that it will apply the Convention to the recognition and enforcement of awards made only in the territory of another Contracting State. It may also declare that it will apply the Convention only to differences arising out of legal relationships, whether contractual or not, which are considered as commercial under the national law of the State making such declaration.

Article II

1. Each Contracting State shall recognize an agreement in writing under which the parties undertake to submit to arbitration all or any differences which have arisen or which may arise between them in respect of a defined legal relationship, whether contractual or not, concerning a subject matter capable of settlement by arbitration.

2. The term «agreement in writing» shall include an arbitral clause in a contract or an arbitration agreement, signed by the parties or contained in an exchange of letters or telegrams.

3. The court of a Contracting State, when seized of an action in a matter in respect of which the parties have made an agreement within the meaning of this article, shall, at the request of one of the parties, refer the parties to arbitration, unless it finds that the said agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed.

Article III

Each Contracting State shall recognize arbitral awards as binding and enforce them in accordance with the rules of procedure of the territory where the award is relied upon, under the conditions laid down in the following articles. There shall not be imposed substantially more onerous conditions or higher fees or charges on the recognition or enforcement of arbitral awards to which this Convention applies than are imposed on the recognition or enforcement of domestic arbitral awards.

Article IV

1. To obtain the recognition and enforcement mentioned in the preceding article, the party applying for recognition and enforcement shall, at the time of the application, supply:

- (a) The duly authenticated original award or a duly certified copy thereof;
- (b) The original agreement referred to in article II or a duly certified copy thereof.

2. If the said award or agreement is not made in an official language of the country in which the award is relied upon, the party applying for recognition and enforcement of the award shall produce a translation of these documents into such language. The translation shall be certified by an official or sworn translator or by a diplomatic or consular agent.

Article V

1. Recognition and enforcement of the award may be refused, at the request of the party against whom it is invoked, only if that party furnishes to the competent authority where the recognition and enforcement is sought, proof that:

(a) The parties to the agreement referred to in article II were, under the law applicable to them, under some incapacity, or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of the country where the award was made; or

(b) The party against whom the award is invoked was not given proper notice of the appointment of the arbitrator or of the arbitration proceedings or was otherwise unable to present his case; or

(c) The award deals with a difference not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or it contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, that part of the award which contains decisions on matters submitted to arbitration may be recognized and enforced; or

(d) The composition of the arbitral authority or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, or, failing such agreement, was not in accordance with the law of the country where the arbitration took place; or

(e) The award has not yet become binding, on the parties, or has been set aside or suspended by a competent authority of the country in which, or under the law of which, that award was made.

2. Recognition and enforcement of an arbitral award may also be refused if the competent authority in the country where recognition and enforcement is sought finds that:

(a) The subject matter of the difference is not capable of settlement by arbitration under the law of that country; or

(b) The recognition or enforcement of the award would be contrary to the public policy of that country.

Article VI

If an application for the setting, aside or suspension of the award has been made to a competent authority referred to in article V (1) (e), the authority before which the award is sought to be relied upon may, if it considers it proper, adjourn the decision on the enforcement of the award and may also, on the application of the party claiming enforcement of the award, order the other party to give suitable security.

Article VII

1. The provisions of the present Convention shall not affect the validity of multilateral or bilateral agreements concerning the recognition and enforcement of arbitral awards entered into by the Contracting States nor deprive any interested party of any right he may have to avail himself of an arbitral award in the manner and to the extent allowed by the law or the treaties of the country where such award is sought to be relied upon.

2. The Geneva Protocol on Arbitration Clauses of 1923 and the Geneva Convention on the Execution of Foreign Arbitral Awards of 1927 shall cease to have effect between Contracting States on their becoming bound and to the extent that they become bound, by this Convention.

Article VIII

1. This Convention shall be open until 31 December 1958 for signature on behalf of any Member of the United Nations and also on behalf of any other State which is or hereafter becomes a member of any specialized agency of the United Nations, or which is or hereafter becomes a party to the Statute of the International Court of Justice, or any other State to which an invitation has been addressed by the General Assembly of the United Nations.

2. This Convention shall be ratified and the instrument of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article IX

1. This Convention shall be open for accession to all States referred to in article VIII.

2. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

Article X

1. Any State may, at the time of signature, ratification or accession, declare that this Convention shall extend to all or any of the territories for the international relations of which it is responsible. Such a declaration shall take effect when the Convention enters into force for the State concerned.

2. At any time thereafter any such extension shall be made by notification addressed to the Secretary-General of the United Nations and shall take effect as from the ninetieth day after the day of receipt by the Secretary-General of

the United Nations of this notification, or as from the date of entry into force of the Convention for the State concerned, whichever is the later.

3. With respect to those territories to which this Convention is not extended at the time of signature, ratification or accession, each State concerned shall consider the possibility of taking the necessary steps in order to extend the application of this Convention to such territories, subject, where necessary for constitutional reasons, to the consent of the Governments of such territories.

Article XI

In the case of a federal or non-unitary State, the following provisions shall apply:

(a) With respect to those articles of this Convention that come within the legislative jurisdiction of the federal authority, the obligations of the federal Government shall to this extent be the same as those of Contracting States which are not federal States;

(b) With respect to those articles of this Convention that come within the legislative jurisdiction of constituent states or provinces which are not, under the constitutional system of the federation, bound to take legislative action, the federal Government shall bring such articles with a favourable recommendation to the notice of the appropriate authorities of constituent states or provinces at the earliest possible moment;

(c) A federal State Party to this Convention shall, at the request of any other Contracting State transmitted through the Secretary-General of the United Nations, supply a statement of the law and practice of the federation and its constituent units in regard to any particular provision of this Convention, showing the extent to which effect has been given to that provision by legislative or other action.

Article XII

1. This Convention shall come into force on the ninetieth day following the date of deposit of the third instrument of ratification or accession.

2. For each State ratifying or acceding to this Convention after the deposit of the third instrument of ratification or accession, this Convention shall enter into force on the ninetieth day after deposit by such State of its instrument of ratification or accession.

Article XIII

1. Any Contracting State may denounce this Convention by a written notification to the Secretary-General of the United Nations. Denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

2. Any State which has made a declaration or notification under article X may, at any time thereafter, by notification to the Secretary-General of the United Nations, declare that this Convention shall cease to extend to the terri-

tory concerned one year after the date of the receipt of the notification by the Secretary-General.

3. This Convention shall continue to be applicable to arbitral awards in respect of which recognition or enforcement proceedings have been instituted before the denunciation takes effect.

Article XIV

A Contracting State shall not be entitled to avail itself of the present Convention against other Contracting States except to the extent that it is itself bound to apply the Convention.

Article XV

The Secretary-General of the United Nations shall notify the States contemplated in article VIII of the following:

- (a) Signatures and ratifications in accordance with article VIII;
- (b) Accessions in accordance with article IX;
- (c) Declarations and notifications under articles I, X and XI;
- (d) The date upon which this Convention enters into force in accordance with article XII;
- (e) Denunciations and notifications in accordance with article XIII.

Article XVI

1. This Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts shall be equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.

2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit a certified copy of this Convention to the States contemplated in article VIII.

Konvensjonen trådte i kraft 7 juni 1959

Vedlegg 4

Lag (1999:116) om skiljeförfarande ¹

Skiljeavtalet

1 § Tvister i frågor som parterna kan träffa förlikning om får genom avtal lämnas till avgörande av en eller flera skiljemän. Ett sådant avtal kan avse framtida tvister om ett rättsförhållande som är angivet i avtalet. Tvisten får avse förekomsten av en viss omständighet.

Parterna får låta skiljemännen komplettera avtal utöver vad som följer av tolkning av avtal.

Skiljemän får pröva konkurrensrättens civilrättsliga verkningar mellan parterna.

2 § Skiljemännen får pröva sin egen behörighet att avgöra tvisten. Detta hindrar inte en domstol från att på begäran av en part pröva frågan. Skiljemännen får fortsätta skiljeförfarandet i avvaktan på domstolens avgörande.

Även om skiljemännen i ett beslut under förfarandet funnit att de är behöriga att avgöra tvisten är deras beslut inte bindande. I fråga om talan mot en skiljedom som innefattar ett avgörande om behörigheten gäller bestämmelserna i 34 och 36 §§.

3 § När giltigheten av ett skiljeavtal som utgör en del av ett annat avtal skall bedömas vid prövningen av skiljemännens behörighet, skall skiljeavtalet anses som ett särskilt avtal.

4 § En domstol får inte mot en parts bestridande pröva en fråga som enligt ett skiljeavtal skall prövas av skiljemän.

En invändning om skiljeavtal skall framställas första gången en part skall föra talan i saken vid rätten. Invändningar som framställs senare är utan verkan om inte parten har haft laga förfall och framställt invändningen så snart förfallet upphörde. En invändning om skiljeavtal skall beaktas även om den part som gör invändningen låtit en fråga som omfattas av skiljeavtalet prövas av kronofogdemyndighet i ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning.

Under tiden tvisten behandlas av skiljemän eller innan dess får en domstol oberoende av skiljeavtalet meddela sådana beslut om säkerhetsåtgärder som domstolen enligt lag är behörig att meddela.

5 § En part förlorar sin rätt att åberopa skiljeavtalet som hinder för rättegång, om parten

1. har bestritt en begäran om skiljedom,
2. låter bli att i rätt tid utse skiljeman, eller
3. inte i rätt tid ställer sin andel av begärd säkerhet för ersättningen till skiljemännen.

6 § Rör en tvist mellan en näringsidkare och en konsument en vara, en tjänst eller någon annan nyttighet som tillhandahållits för huvudsakligen enskilt bruk, får ett skiljeavtal inte göras gällande, om det träffats innan tvisten uppstod. Dock gäller sådana avtal i hyres- eller arrendeförhållanden, om genom dem en hyres- eller arrendenämnd utsetts till skiljenämnd och något annat inte följer av bestämmelserna i 8 kap. 28 § eller 12 kap. 66 § jordabalken.

1. Utfärdad: 1999-03-04 Ändring införd: t.o.m. SFS 2000:622

Första stycket gäller inte om tvisten rör avtal mellan försäkringsgivare och försäkringstagare om försäkring som grundas på kollektivavtal eller som grundas på gruppavtal och handhas av företrädare för gruppen. Första stycket gäller inte heller om annat följer av Sveriges internationella förpliktelser.

Skiljemännen

7 § Var och en som råder över sig själv och sin egendom kan vara skiljeman.

8 § En skiljeman skall vara opartisk.

En skiljeman skall på yrkande av en part skiljas från sitt uppdrag, om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet. En sådan omständighet skall alltid anses föreligga

1. om skiljemannen själv eller någon närstående till skiljemannen är part eller annars kan vänta beaktansvärd nytta eller skada av tvistens utgång,

2. om skiljemannen eller någon närstående till skiljemannen är ledamot av styrelsen för ett bolag eller någon annan sammanslutning som är part eller annars är ställföreträdare för en part eller för någon annan som kan vänta beaktansvärd nytta eller skada av tvistens utgång,

3. om skiljemannen som sakkunnig eller annars har tagit ställning i tvisten eller hjälpt en part att förbereda eller utföra sin talan i tvisten, eller

4. om skiljemannen har mottagit eller förbehållit sig ersättning i strid med 39 § andra stycket.

9 § Den som ombeds att åta sig ett uppdrag som skiljeman skall genast uppge alla omständigheter som enligt 7 eller 8 § kan tänkas hindra den vidtalade från att vara skiljeman. En skiljeman skall upplysa parterna och övriga skiljemän om sådana omständigheter så snart alla skiljemän har utsetts och därefter under skiljeförfarandet så snart skiljemannen har fått kännedom om någon ny omständighet.

10 § Ett yrkande om att en skiljeman skall skiljas från sitt uppdrag på grund av en omständighet som anges i 8 § skall framställas inom femton dagar från det att parten fick kännedom såväl om att skiljemannen har utsetts som om omständigheten. Yrkandet prövas av skiljemännen, om parterna inte har bestämt att det skall prövas av någon annan.

Bifalls yrkandet får beslutet inte angripas.

En part som är missnöjd med ett beslut genom vilket ett yrkande ogillats eller avvisats som för sent framställt, får hos tingsrätten ansöka om att skiljemannen skall skiljas från uppdraget. Ansökan skall göras inom trettio dagar från den dag då parten fick del av beslutet. Skiljemännen får fortsätta skiljeförfarandet i avvaktan på tingsrättens avgörande.

11 § Parterna får bestämma att ett yrkande som anges i 10 § första stycket skall prövas slutligt av ett skiljedomsinstitut.

12 § Parterna får bestämma hur många skiljemännen skall vara och hur de skall utses.

Om parterna inte har bestämt något annat gäller 13-16 §§.

Tingsrätten skall utse skiljemän även i andra fall än som anges i 14-17 §§, om parterna har bestämt det och någon av parterna ansöker om det.

13 § Skiljemännen skall vara tre. Vardera parten väljer en skiljeman och de valda utser den tredje.

14 § Skall parterna var för sig välja skiljeman och har den ena parten i en begäran om skiljedom enligt 19 § underrättat motparten om sitt val av skilje-

man, är motparten skyldig att inom trettio dagar från mottagandet av underrettelsen skriftligen underrätta den första parten om sitt val av skiljeman.

En part som på detta sätt har underrättat motparten om sitt val av skiljeman får inte utan motpartens samtykke återkalla valet.

Låter motparten bli att utse skiljeman inom den angivna tiden, skall tingsrätten på ansökan av den första parten utse skiljeman.

15 § Skall en skiljeman utses av andra skiljemän men låter de bli att göra det inom trettio dagar från det att den sista av dem blev vald, skall tingsrätten på ansökan av en part utse skiljemannen.

Skall en skiljeman utses av någon annan än en part eller skiljemän, men görs inte det inom trettio dagar från det att en part som önskar att skiljeman utses uppmanat den som skall utse skiljeman att göra det, skall tingsrätten på ansökan av en part utse skiljemannen. Detsamma gäller, om en skiljeman skall utses av parterna gemensamt men de inte har enats inom trettio dagar från det att frågan väckts genom att den ena parten mottagit en underrättelse från motparten.

16 § Om en skiljeman avgår eller skiljs från uppdraget, skall tingsrätten på ansökan av en part utse en ny skiljeman. Om skiljemannen inte kan fullgöra uppdraget på grund av omständigheter som oppkommit efter valet, skall i stället den som ursprungligen haft att göra valet utse en ny skiljeman. Vid detta val tillämpas 14 och 15 §§. Tiden för att utse en ny skiljeman är även för den part som begärt skiljedomen trettio dagar och räknas för alla från det att den som skall utse skiljemannen har fått kännedom om det.

17 § Har en skiljeman försenat förfarandet skall tingsrätten på ansökan av en part skilja skiljemannen från uppdraget och utse en annan skiljeman. Parterna får bestämma att en sådan begäran i stället skall prövas slutligt av ett skiljedomsinstitut.

18 § När en part har ansökt om att tingsrätten skall utse en skiljeman enligt 12 § tredje stycket eller 14-17 §§ får domstolen endast om det är uppenbart avslå ansökan på den grunden att lagliga förutsättningar för skiljeförfarande saknas.

Förfarandet

19 § Har parterna inte bestämt något annat inleds skiljeförfarandet när en part tar emot en begäran om skiljedom enligt andra stycket.

En begäran om skiljedom skall vara skriftlig och innehålla

1. en uttrycklig och villkorlös begäran om skiljedom,
2. uppgift om den fråga som omfattas av skiljeavtalet och som skiljemännen skall pröva, och
3. uppgift om partens val när parten skall utse skiljeman.

20 § Är skiljemännen flera skall en av dem utses till ordförande. Har parterna eller skiljemännen inte bestämt annat, skall den skiljeman vara ordförande som de andra skiljemännen eller, i deras ställe, tingsrätten har utsett.

21 § Skiljemännen skall handlägga tvisten opartiskt, ändamålsenligt och snabbt. De skall därvid följa vad parterna har bestämt, om det inte finns något hinder mot det.

22 § Parterna bestämmer platsen för förfarandet. Annars bestämmer skiljemännen platsen för förfarandet.

Skiljemännen får hålla sammanträde på annan plats i Sverige eller utomlands om inte parterna har bestämt något annat.

23 § Den part som begär skiljedom skall inom den tid som skiljemännen bestämmer ange sina yrkanden i den fråga som har uppgetts i begäran om skiljedom och de omständigheter som parten åberopar till stöd för dem. Motparten skall därefter inom den tid som skiljemännen bestämmer ange sin inställning till yrkandena och de omständigheter som motparten åberopar till stöd för den.

Den part som begär skiljedom får framställa nya yrkanden och motparten egna yrkanden, om yrkandena omfattas av skiljeavtalet och skiljemännen inte med hänsyn till den tidpunkt då de framställs eller andra omständigheter anser det olämpligt att de provas. Under samma förutsättningar får var och en av parterna under skiljeförfarandet ändra eller komplettera tidigare framställda yrkanden och åberopa nya omständigheter till stöd för sin talan.

Första och andra styckena gäller inte om parterna har bestämt något annat.

24 § Skiljemännen skall ge parterna tillfälle att i all behövlig omfattning utföra sin talan skriftligt eller muntligt. Inför avgörandet av en till skiljemännen överlämnad fråga skall muntlig förhandling hållas, om en part begär det och parterna inte har bestämt något annat.

En part skall ges möjlighet att ta del av alla handlingar och allt annat material som rör tvisten och som tillförs skiljemännen från motparten eller någon annan.

Om en part utan giltigt skäl uteblir från en förhandling eller låter bli att i något annat hänseende iaktta ett föreläggande av skiljemännen, är detta inte hinder mot att handläggningen fortsätter och att tvisten avgörs på det material som finns.

25 § Parterna skall svara för bevisningen. Skiljemännen får dock utse sakkunniga, om inte båda parterna motsätter sig detta.

Skiljemännen får avvisa erbjuden bevisning, om den uppenbart saknar betydelse i tvisten eller om det är motiverat med hänsyn till den tidpunkt då bevisningen åberopas.

Skiljemännen får inte ta upp ed eller sanningsförsäkran. De får inte heller förelägga vite eller annars använda tvångsmedel för att skaffa in begärd bevisning.

Om inte parterna har överenskommit något annat får skiljemännen på begäran av en part bestämna att motparten under förfarandets gång skall vidta en viss åtgärd för att säkerställa det anspråk som skall provas av skiljemännen. Skiljemännen får föreskriva att den part som begär åtgärden skall ställa skälig säkerhet för den skada som kan tillfogas motparten genom åtgärden.

26 § Om en part vill att ett vittne eller en sakkunnig skall höras under ed eller en part höras under sanningsförsäkran, får parten efter tillstånd av skiljemännen göra ansökan om det hos tingsrätten. Detsamma gäller om en part vill att det skall föreläggas en part eller någon annan att som bevis tillhandahålla en skriftlig handling eller ett föremål. Anser skiljemännen att åtgärden är befogad med hänsyn till utredningen, skall de lämna tillstånd till ansökan. Finns det lagliga förutsättningar för åtgärden, skall tingsrätten bifalla ansökan.

Reglerna i rättegångsbalken tillämpas i fråga om en åtgärd som avses i första stycket. Skiljemännen skall kallas till ett förhör med ett vittne, en sakkunnig eller en part och ges tillfälle att ställa frågor. Om en skiljeman uteblir från förhöret utgör detta inte hinder för att förhöret genomförs.

Skiljedomen

27 § De frågor som har lämnats till skiljemännen avgörs genom skiljedom. Avslutar skiljemännen skiljeförfarandet utan att avgöra dessa frågor sker det också genom skiljedom.

Om parterna förliks får skiljemännen på deras begäran stadfästa förlikningen i en skiljedom.

Andra avgöranden, som inte tas in i en skiljedom, betecknas beslut.

Skiljemännens uppdrag anses slutfört när de har meddelat slutlig skiljedom, om inte annat följer av 32 eller 35 §.

28 § Återkallar ena parten ett yrkande skall skiljemännen avskrivna tvisten i denna del om inte motparten begär att skiljemännen skall pröva yrkandet.

29 § En del av tvisten eller en viss fråga av betydelse för tvistens bedömning får avgöras genom särskild skiljedom, om inte båda parterna motsätter sig det. En fordran som åberopas till kvittning skall dock prövas i samma skiljedom som huvudfordringen.

Har en part helt eller delvis medgett ett yrkande får särskild skiljedom meddelas över det som har medgetts.

30 § Om en skiljeman utan giltigt skäl låter bli att delta i skiljenämndens prövning av en fråga, är detta inte något hinder mot att övriga skiljemän avgör frågan.

Har parterna inte bestämt något annat, skall som skiljenämndens mening gälla den mening som flertalet av de skiljemän som deltar i avgörandet enas om. Uppnås inte majoritet för någon mening, skall den mening gälla som ordföranden företräder.

31 § En skiljedom skall vara skriftlig och undertecknas av skiljemännen. Det är tillräckligt att domen är undertecknad av flertalet skiljemän om orsaken till att inte samtliga skiljemän undertecknat skiljedomen är angiven i denna. Parterna får bestämma att skiljenämndens ordförande ensam undertecknar skiljedomen.

I skiljedomen skall dagen för dess meddelande och platsen för skiljeförfarandet anges.

Skiljedomen skall genast tillställas parterna.

32 § Om skiljemännen finner att en skiljedom innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av skiljemännens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller om skiljemännen av förbiseende inte har avgjort en fråga som skulle ha behandlats i skiljedomen, får de inom trettio dagar från dagen för skiljedomens meddelande besluta om rättelse eller komplettera domen. De får också rätta eller komplettera en skiljedom eller tolka domslutet i en skiljedom om någon av parterna begär det inom trettio dagar från det att parten har fått del av domen.

Om skiljemännen på någon av parternas begäran beslutar om rättelse eller om tolkning av domslutet i en skiljedom, skall det ske inom trettio dagar från det att skiljemännen tog emot en parts begäran om det. Om skiljemännen beslutar att komplettera domen, skall det ske inom sextio dagar.

Innan skiljemännen fattar ett beslut enligt denna paragraf, bör parterna ges tillfälle att yttra sig över åtgärden.

Skiljedoms ogiltighet och upphävande av skiljedom

33 § En skiljedom är ogiltig

1. om den innefattar prövning av en fråga som enligt svensk lag inte får avgöras av skiljemän,

2. om skiljedomen eller det sätt på vilket skiljedomen tillkommit är uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen i Sverige, eller

3. om skiljedomen inte uppfyller föreskrifterna om skriftlighet och undertecknande i 31 § första stycket.

Ogiltigheten kan gälla en viss del av skiljedomen.

34 § En skiljedom som inte kan angripas enligt 36 § skall efter klander helt eller delvis upphävas på talan av en part

1. om den inte omfattas av ett giltigt skiljeavtal mellan parterna,

2. om skiljemännen har meddelat dom efter utgången av den tid som parterna bestämt eller om de annars har överskridit sitt uppdrag,

3. om skiljeförfarande enligt 47 § inte borde ha ägt rum i Sverige,

4. om en skiljeman har utsetts i strid med parternas överenskommelse eller denna lag,

5. om en skiljeman på grund av någon omständighet som anges i 7 eller 8 § har varit obehörig, eller

6. om det annars, utan partens vållande, i handläggningen har förekommit något fel som sannolikt har inverkat på utgången.

En part har inte rätt att åberopa en omständighet som han genom att delta i förfarandet utan invändning eller på annat sätt får anses ha avstått från att göra gällande. Enbart genom att parten har utsett skiljeman skall han inte anses ha godtagit skiljemännens behörighet att avgöra den hänskjutna frågan. Att en part kan ha förlorat rätten enligt första stycket 5 att åberopa en omständighet som anges i 8 § följer av 10 och 11 §§.

Talan skall väckas inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen eller, om rättelse, komplettering eller tolkning enligt 32 § har ägt rum, inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen i dess slutliga lydelse. En part får efter fristens utgång inte åberopa en ny klandergrund till stöd för sin talan.

35 § En domstol får under viss tid skjuta upp ett mål om en skiljedoms ogiltighet eller om upphävande av en skiljedom för att ge skiljemännen tillfälle att återuppta skiljeförfarandet eller vidta någon annan åtgärd som enligt skiljemännens mening undanröjer grunden för ogiltigheten eller upphävandet,

1. om domstolen har funnit att talan i målet skall bifallas och ena parten har begärt uppskov, eller

2. om båda parter har begärt uppskov.

Meddelar skiljemännen en ny skiljedom, får en part inom den tid som domstolen bestämmer utan stämningsansökan klandra skiljedomen i den mån det föranleds av det återupptagna förfarandet eller av en ändring av den första skiljedomen. Lag (2000:180).

36 § En skiljedom som innebär att skiljemännen avslutat förfarandet utan att pröva de frågor som lämnats till avgörande av dem får helt eller delvis ändras på talan av en part. Talan skall väckas inom tre månader från den dag

då parten fick del av domen eller, om rättelse, komplettering eller tolkning enligt 32 § har ägt rum, inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen i dess slutliga lydelse. Skiljedomen skall innehålla en tydlig hänvisning om vad en part som vill angripa domen skall göra.

En talan enligt första stycket som enbart rör en fråga som avses i 42 § är tillåten om skiljedomen innebär att skiljemännen har ansett sig vara obehöriga att pröva tvisten. Om skiljedomen innebär något annat, får en part som vill angripa beslutet klandra skiljedomen enligt bestämmelserna i 34 §.

Skiljedomskostnaderna

37 § Parterna skall solidariskt betala skälig ersättning till skiljemännen för arbete och utlägg. Har skiljemännen i skiljedomen förklarat att de är obehöriga att pröva tvisten, är dock den part som inte begärde skiljedom betalningsansvarig endast i den mån det föranleds av särskilda omständigheter.

Skiljemännen får i en slutlig skiljedom förplikta parterna att betala ersättningen till dem samt ränta från den dag som infaller en månad efter den dag då skiljedomen meddelades. Ersättningen skall anges särskilt för varje skiljeman.

38 § Skiljemännen får begära säkerhet för ersättningen. De får fastställa särskilda säkerheter för skilda yrkanden. Har en part inte inom den tid som skiljemännen bestämt ställt sin andel av begärd säkerhet, får motparten ställa hela säkerheten. Ställs inte begärd säkerhet, får skiljemännen helt eller delvis avsluta förfarandet.

Skiljemännen får under förfarandet besluta att ta säkerheten i anspråk för att täcka utlägg. Sedan skiljemännens ersättning har bestämts i en slutlig skiljedom och domen i den delen har blivit verkställbar, får skiljemännen tillgodogöra sig betalning ur säkerheten, om parterna inte fullgör sin betalningsskyldighet enligt domen. Säkerhetsrätten omfattar även egendomens avkastning.

39 § Bestämmelserna i 37 och 38 §§ gäller inte om något annat har bestämts av parterna gemensamt på ett sätt som är bindande för skiljemännen.

Avtal om ersättningen till skiljemännen som inte träffas med parterna gemensamt är ogiltiga. Har ena parten ställt hela säkerheten, får parten dock ensam medge att skiljemännen tar säkerheten i anspråk för att täcka ersättning för utfört arbete.

40 § Skiljemännen får inte hålla inne skiljedomen i avvaktan på att ersättningen till dem betalas.

41 § En part eller en skiljeman får hos tingsrätten föra talan mot skiljedomen om ersättning till skiljemännen. Talan skall väckas av en part inom tre månader från den dag då parten fick del av domen och av en skiljeman inom samma tid från skiljedomens meddelande. Har rättelse, komplettering eller tolkning enligt 32 § ägt rum, skall talan väckas av en part inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen i dess slutliga lydelse och av en skiljeman inom samma tid från den dag då skiljedomen fick sin slutliga lydelse. Skiljedomen skall innehålla en tydlig hänvisning om vad en part som vill föra talan mot domen i denna del skall göra.

Dom, varigenom ersättningen till en skiljeman sätts ned, gäller även för den part som inte fört talan.

42 § Om inte parterna har överenskommit något annat, får skiljemännen på begäran av en part förplikta motparten att betala ersättning för partens kostnader och bestämma hur ersättningen till skiljemännen slutligt skall fördelas mellan parterna. Skiljemännens förordnande får även omfatta ränta, om parten har yrkat det.

Forumfrågor och talefrister

43 § Talan mot en skiljedom enligt 33, 34 och 36 §§ tas upp av hovrätten inom vars domkrets skiljeförfarandet har ägt rum. Är platsen för skiljeförfarandet inte angiven i skiljedomen får talan väckas hos Svea hovrätt.

Hovrättens avgörande får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att avgörandet överklagas, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Talan beträffande ersättningen till en skiljeman tas upp av tingsrätten på platsen för skiljeförfarandet. Är platsen för skiljeförfarandet inte angiven i skiljedomen får talan väckas hos Stockholms tingsrätt.

44 § Ansökningsärenden om att utse en skiljeman eller att skilja en skiljeman från uppdraget tas upp av tingsrätten i den ort där någon av parterna har sitt hemvist eller av tingsrätten på platsen för skiljeförfarandet. Ansökan får även tas upp av Stockholms tingsrätt. Motparten skall om möjligt ges tillfälle att yttra sig innan ansökan bifalls. Avser ansökan en skiljemans skiljande från uppdraget bör även skiljemannen höras.

Ansökan om bevisupptagning enligt 26 § tas upp av den tingsrätt som skiljemännen har bestämt. Saknas ett sådant beslut tas ansökan upp av Stockholms tingsrätt.

Har tingsrätten bifallit en ansökan om att utse en skiljeman eller att skilja en skiljeman från uppdraget, får beslutet inte överklagas. Inte heller annars får tingsrättens avgörande enligt 10 § tredje stycket överklagas.

45 § Skall enligt lag eller avtal en parts talan väckas inom viss tid men omfattas talan av ett skiljeavtal, skall parten inom den angivna tiden begära skiljedom enligt 19 §.

Har skiljedom begärts i rätt tid men avslutas skiljeförfarandet utan att den fråga som lämnats till skiljemännen rättskraftigt avgörs och beror detta inte på partens vållande, skall talan anses väckt i rätt tid, om parten begär skiljedom eller väcker talan vid domstol inom trettio dagar från den dag då parten fick del av skiljedomen eller, om skiljedomen blivit upphävd eller förklarad ogiltig eller talan mot skiljedomen enligt 36 § lämnats utan bifall, från det att domen härom vunnit laga kraft.

Internationella förhållanden

46 § Denna lag tillämpas på skiljeförfaranden som äger rum i Sverige även om tvisten har internationell anknytning.

47 § Ett skiljeförfarande enligt denna lag får inledas i Sverige, om skiljeavtalet innebär att förfarandet skall äga rum i Sverige eller skiljemännen eller ett skiljedomsinstitut i enlighet med avtalet har bestämt att förfarandet skall äga rum i Sverige eller motparten annars samtycker till det.

Ett skiljeförfarande enligt denna lag får också inledas i Sverige mot en part som har hemvist här eller annars skulle kunna sökas i tvisten vid svensk domstol, om inte skiljeavtalet innebär att förfarandet skall äga rum utomlands.

I andra fall får skiljeförfaranden enligt denna lag inte äga rum i Sverige.

48 § Har ett skiljeavtal internationell anknnytning, skall den lag som parterna kommit överens om tillämpas på avtalet. Har parterna inte träffat någon sådan överenskommelse tillämpas lagen i det land där förfarandet med stöd av parternas avtal har ägt rum eller skall äga rum.

Första stycket tillämpas inte på frågan, huruvida en part var behörig att ingå skiljeavtalet eller var behörigen företrädd.

49 § Skall utländsk rätt tillämpas på skiljeavtalet gäller 4 § beträffande en fråga som omfattas av avtalet, utom när

1. avtalet enligt tillämplig lag är ogiltigt, utan verkan eller ogenomförbart, eller

2. tvisten enligt svensk lag inte får avgöras av skiljemän.

Att en domstol utan hinder av skiljeavtalet kan meddela sådana beslut om säkerhetsåtgärder som domstolen enligt lag är behörig att meddela framgår av 4 § tredje stycket.

50 § Vad som sägs i 26 och 44 §§ om bevisupptagning under skiljeförfarande i Sverige gäller även beträffande skiljeförfaranden som äger rum utomlands, om förfarandet grundar sig på ett skiljeavtal och den fråga som lämnats till skiljemännen enligt svensk lag får avgöras av skiljemän.

51 § Har inte någon av parterna hemvist eller driftställe i Sverige, får de i ett kommersiellt förhållande genom en uttrycklig skriftlig överenskommelse utesluta eller begränsa tillämpligheten av de grunder för upphävande av en skiljedom som anges i 34 §.

En skiljedom som omfattas av en sådan överenskommelse erkänns och verkställs i Sverige enligt de regler som gäller för en utländsk skiljedom.

Erkännande och verkställighet av utländsk skiljedom m.m.

52 § En skiljedom som meddelas utomlands anses som utländsk.

Vid tillämpning av denna lag anses en skiljedom vara meddelad i det land där platsen för förfarandet är belägen.

53 § En utländsk skiljedom som grundar sig på ett skiljeavtal erkänns och verkställs i Sverige, om inte annat följer av 54-60 §§.

54 § En utländsk skiljedom erkänns och verkställs inte i Sverige, om den part mot vilken skiljedomen åberopas visar

1. att parterna enligt tillämplig lag saknade behörighet att ingå skiljeavtalet eller inte var behörigen företrädda eller att skiljeavtalet är ogiltigt enligt den lag som enligt parternas överenskommelse skall tillämpas eller, i avsaknad av varje anvisning i sådant hänseende, enligt lagen i det land där skiljedomen har meddelats,

2. att den part, mot vilken skiljedomen åberopas, inte i vederbörlig ordning har underrättats om tillsättandet av skiljeman eller om skiljeförfarandet eller av annan orsak inte varit i stånd att utföra sin talan,

3. att skiljedomen behandlar en tvist som inte avsetts med eller omfattas av parternas begäran om skiljedom, eller att skiljedomen innehåller beslut i en fråga som faller utanför skiljeavtalet, dock skall, om beslut i en fråga som omfattas av uppdraget kan skiljas från beslut som faller utanför uppdraget, den del av skiljedomen som omfattas av uppdraget erkännas och verkställas,

4. att skiljenämndens tillsättande eller dess sammansättning eller skiljeförfarandet strider mot vad parterna avtalat eller, om avtal om detta saknas, mot lagen i det land där förfarandet har ägt rum, eller

5. att skiljedomen ännu inte blivit bindande för parterna eller att den undanröjts eller dess verkställighet skjutits upp av behörig myndighet i det land där den meddelats eller enligt vars lag den meddelats.

55 § En utländsk skiljedom erkänns och verkställs inte heller, om domstolen finner

1. att skiljedomen innefattar prövning av en fråga, som enligt svensk lag inte får avgöras av skiljemän, eller

2. att det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen i Sverige att erkänna eller verkställa skiljedomen.

56 § Ansökan om verkställighet av en utländsk skiljedom görs hos Svea hovrätt.

Till ansökan skall skiljedomen fogas i original eller styrkt kopia. Om hovrätten inte bestämmer annat skall även en styrkt översättning av hela domen till svenska språket ges in.

57 § Ansökan om verkställighet får inte bifallas utan att motparten har getts tillfälle att yttra sig.

58 § Invänder motparten att skiljeavtal inte träffats, skall sökanden ge in skiljeavtalet i original eller styrkt kopia samt, om hovrätten inte bestämmer annat, styrkt översättning till svenska språket, eller på annat sätt visa att skiljeavtal ingåtts.

Invänder motparten att framställning gjorts om undanröjande av skiljedomen eller om uppskov med dess verkställighet hos myndighet som avses i 54 § 5, får hovrätten skjuta upp avgörandet samt, om sökanden begär det, ålägga motparten att ställa skälig säkerhet vid påföljd att beslut om verkställighet annars kan komma att meddelas.

59 § Bifaller hovrätten ansökan, verkställs skiljedomen som en svensk domstols lagakraftäggande dom, om inte Högsta domstolen efter överklagande av hovrättens beslut bestämmer något annat.

60 § Har en säkerhetsåtgärd enligt 15 kap. rättegångsbalken beviljats, skall vid tillämpning av 7 § samma kapitel med talans väckande jämföras en begäran om skiljedom utomlands som kan leda till en skiljedom som erkänns och kan verkställas här.

Sedan ansökan om verkställighet av en utländsk skiljedom gjorts ankommer det på hovrätten att pröva en begäran om säkerhetsåtgärd eller om upphävande av ett sådant beslut.

Vedlegg 5

Regler for Oslo Handelskammers Institutt for Voldgift og Alternativ Tvisteløsning

Forslag til kontraktsklausuler
Styret i Instituttet

Kapittel I

Organisasjon etc.

Artikkel 1

Oslo Handelskammers Institutt for Voldgift og Alternativ Tvisteløsning er et organ innen Oslo Handelskammer for behandling av voldgiftssaker og alternativ tvisteløsning.

Formålet er:

- a) å bistå med bileggelse av uoverensstemmelser mellom avtaleparter etter disse regler i forbindelse med nasjonale eller internasjonale forhold i tilknytning til industri, handel, skipsfart eller annen forretningsvirksomhet
- b) å bistå, etter Instituttets avgjørelse i hver enkelt sak, i saker vedrørende voldgift eller alternativ tvisteløsning som helt eller delvis gjennomføres etter andre regler enn disse
- c) å fremme anvendelsen av voldgift og alternativ tvisteløsning, og i forbindelse dermed, å drive informasjonsvirksomhet og støtte utdannelsestiltak.

Artikkel 2

Instituttet skal ledes av et styre på inntil ti medlemmer oppnevnt av styret i Oslo Handelskammer for en tre års periode. Handelskammerets styre skal også oppnevne formannen samt, i tilfelle av ledighet, oppnevne nytt styremedlem eller ny styreformann for den gjenværende periode. Styrets medlemmer skal ha erfaring med voldgift eller alternative tvisteløsningsmetoder.

Artikkel 3

Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av de valgte medlemmer er til stede. Ved stemmelikhet gjør formannens stemme utslaget. Styrets avgjørelse kan ikke overprøves av handelskammerets styre.

Artikkel 4

Handelskammeret skal sørge for tilstrekkelig utstyr og sekretærhjelp for Instituttet for voldgiftsretter oppnevnt etter kapittel II og for tvisteløsningsorganer oppnevnt etter kapitlene III, IV og V.

Kapittel II

Voldgiftsregler

Artikkel 5 - Anvendelige prosessregler

Med mindre partene har truffet annen avgjørelse, skal disse regler supplert med tvistemålslovens regler gjelde for voldgiftsbehandlingen.

Artikkel 6 - Voldgiftsretten

Partene kan avtale antall voldgiftsdommere. Er dette ikke gjort, skal antallet voldgiftsdommere i hver sak være tre. Instituttet kan imidlertid beslutte at en sak på grunn av spesielle foreliggende omstendigheter skal avgjøres av en voldgiftsdommer alene.

Partene skal alltid gis anledning til, innen en frist fastsatt av Instituttet, å avtale hvem som skal oppnevnes som voldgiftsdommer eller eventuelt enevoldgiftsdommer. Er slik avtale ikke inngått innen fristens utløp, skal Instituttet oppnevne enevoldgiftsdommer eller hver part oppnevner en voldgiftsdommer og Instituttet oppnevner formannen. Hvis en part unnlater å oppnevne voldgiftsdommer innen den frist Instituttet har fastsatt, skal han oppnevnes av Instituttet. Før Instituttet foretar oppnevning skal partene gis anledning til å uttale seg.

I særlige tilfeller kan Instituttet oppnevne en suppleant til voldgiftsretten.

Artikkel 7 - Voldgiftsgebyr og omkostninger

Styret skal utarbeide en oppstilling over registreringsgebyrer som kan revideres fra tid til annen. Det aktuelle gebyr skal betales av saksøkeren før Instituttet oppnevner voldgiftsretten.

Voldgiftsretten kan beslutte før den tar en sak under behandling at partene skal deponere i Instituttet et tilstrekkelig beløp til å dekke de antatte omkostninger ved voldgiftssaken. Hvis en part unnlater å deponere sin andel, kan voldgiftsretten kreve at den annen part deponerer den, og hvis han unnlater det, kan voldgiftsretten nekte å opptre i saken.

Artikkel 8 - Begjæring om voldgift

Begjæring om voldgift skal fremsettes skriftlig til Instituttet og skal inneholde:

- a) partenes navn og adresse
- b) navnet på voldgiftsrettens medlemmer hvis partene er blitt enige og ellers navnet på saksøkers oppnevnte voldgiftsdommer
- c) tvistens art, kravet og dets grunnlag.

Sammen med begjæringen skal fremlegges den kontrakt kravet bygger på samt voldgiftsavtalen.

Artikkel 9 - Instituttets behandling av voldgiftsbegjæringen

Instituttet skal meddele voldgiftsbegjæringen til saksøkte og fastsette tilsvarsfrist. Tilsvaret skal inneholde:

- a) navnet på saksøktes voldgiftsdommer med mindre partene er blitt enige

om voldgiftsrettens sammensetning

- b) saksøktes stilling til det fremsatte krav
- c) eventuelle motkrav, motregninger og deres art, grunnlag og omfang.

Hvis det er åpenbart at Instituttet savner myndighet til å behandle saken, skal det avvise saken. I motsatt fall skal Instituttet eventuelt foreta oppnevning av voldgiftsdommere. Instituttet skal på begjæring av en part fjerne en voldgiftsmann som viser seg å være inhabil, inkompetent eller som vanskjøtter sitt oppdrag som voldgiftsmann.

Hvis en voldgiftsmann dør, trekker seg tilbake eller fjernes etter foregående ledd, oppnevnes en ny voldgiftsmann etter reglene i artikkel 6.

Når voldgiftsretten er oppnevnt, skal saken overføres til den, og alle ytterligere rettergangsskritt skal forestås av den.

Artikkel 10 - Voldgiftsrettens myndighet

Voldgiftsretten skal ha full domsmyndighet og myndighet til å lede saken på en rettfærdig og effektiv måte i overensstemmelse med partenes ønsker. Den kan bemyndige formannen til å treffe slike tiltak som anses nødvendige for å fremme saken. Voldgiftsretten kan spesielt:

- a) avgjøre gyldigheten av voldgiftsavtalen og voldgiftsrettens kompetanse
- b) avgjøre ethvert rettsspørsmål som måtte oppstå under voldgiftssaken
- c) bestemme stedet for voldgiftsforhandlingene hvis partene ikke har avtalt dette
- d) fremme voldgiftssaken på tross av en parts unnlåtelse eller nektelse av å etterkomme voldgiftsrettens pålegg etter å ha fått frist til å gjøre det
- e) tillate utvidelse av søksmålet ved å inndra nye krav eller andre parter med mindre en part motsetter seg det
- f) avsi dom over tvistepunktene mellom partene.

Artikkel 11 - Prosesskrift

Voldgiftsretten kan, etter å ha hørt partenes syn, tillate eller pålegge partene å inngi ytterligere skriftlige innlegg og bevis og fastsette tidsfrister for inngivelsen. Alle bevis som partene vil påberope seg, må fremlegges før hovedforhandlingen og innen de fastsatte frister med mindre motpartene eller voldgiftsretten der særlige omstendigheter foreligger, gir tillatelse.

Artikkel 12 - Språk

Partene kan fritt avtale det språk som skal benyttes i prosessinnlegg, under hovedforhandlingen og i dommen. Hvis partene ikke er blitt enige, skal språket i angjeldende kontrakt gjelde, men således at bevis kan fremlegges i originalspråk og vitner kan avhøres på et slikt hovedspråk som de måtte ønske.

Artikkel 13 - Hovedforhandlingen

Voldgiftsretten skal i rimelig tid beramme hovedforhandling for muntlige prosedyre med mindre partene avtaler at dom skal avsies på basis av doku-

mentene uten hovedforhandling. Voldgiftsretten fastsetter i samråd med partene hvorledes hovedforhandlingen og partenes prosedyre skal gjennomføres. Det kan fremføres vitner som kan avhøres og kryssforhøres av partene.

Artikkel 14 - Avstemning

Ethvert spørsmål avgjøres av voldgiftsretten ved flertallsbeslutning.

Artikkel 15 - Tidsfrister for domsavsigelse

Voldgiftsrettens dom skal meddeles partene ikke senere enn 6 uker etter hovedforhandlingens avslutning, og så vidt mulig, ikke senere enn ett år etter voldgiftsrettens oppnevning. Disse tidsfrister kan forlenges av Instituttets styre når særlige grunner taler for det.

Artikkel 16 - Delavgjørelser

En part kan kreve at et enkelt tvistepunkt skilles ut til særskilt avgjørelse. Hvis den annen part motsetter seg det, kan slik avgjørelse bare treffes hvis voldgiftsretten finner at særlige grunner taler for det.

Artikkel 17 - Voldgiftsdommen

Voldgiftsdommen må ikke gå ut over de krav og påstander partene har frem satt. Den kan være en fullbyrdelses- eller fastsettelsesdom som skal ha premisser og inneholde eventuelle dissenser. Dommen skal underskrives av alle voldgiftsdommere.

Voldgiftsretten skal fastlegge Instituttets og voldgiftsdommernes godtgjørelse for å ha gjort tjeneste i saken samt hvordan det skal fordeles mellom partene. Voldgiftsretten skal også fastsette sin og Instituttets godtgjørelse i de tilfeller hvor saken blir forlikt før dom er avsagt. Partene hefter i alle tilfelle solidarisk for beløpene.

Voldgiftsretten kan etter skjønn pålegge den tapende part saksomkostninger, helt eller delvis. De skal omfatte pådratte utgifter inklusive advokat-salær.

Artikkel 18 - Voldgiftsdommens virkninger

Voldgiftsdommen skal være endelig og tvangskraftig og skal ikke kunne omprøves eller endres av voldgiftsretten, dog således at uriktig tallbehandling og skrivefeil skal rettes etter begjæring av en part innen 4 uker etter dommens avsigelse.

Kapittel III

Regler for forenklet voldgiftsbehandling

Artikkel 19 - Anvendelige regler for forenklet voldgiftsbehandling

Med mindre annet er avtalt skal reglene i dette kapittel supplert med tvistemålslovens regler gjelde for forenklet voldgiftsbehandling.

Artikkel 20 - Begjæring om forenklet voldgiftsbehandling

Begjæring om forenklet voldgift skal fremsettes skriftlig til Instituttet og skal inneholde:

- a) Partenes navn og adresse
- b) Forslag til voldgiftsdommer
- c) Tvistens art, kravet og dets grunnlag.

Sammen med begjæringen skal fremlegges den kontrakt kravet bygger på samt avtalen om forenklet voldgiftsbehandling.

Artikkel 21 - Instituttets behandling av begjæringen

Instituttet skal straks oversende begjæringen til den annen part med frist for å inngi tilsvaret. Tilsvaret skal inneholde:

- a) hvorvidt saksøkte er enig i at det skal holdes forenklet voldgiftsbehandling
- b) hvorvidt saksøkte er enig i forslaget til voldgiftsdommer, og - hvis ikke - hvem saksøkte foreslår
- c) saksøktes stillingtagen til saksøkers krav
- d) eventuelle motkrav, motregninger og deres art, grunnlag og omfang.

Hvis det er åpenbart at Instituttet savner myndighet til å behandle saken, skal det avvise saken. I motsatt fall skal Instituttet straks foreta oppnevning i henhold til artikkel 23.

Artikkel 22 - Voldgiftsgebyr og omkostninger

Instituttets styre utarbeider og reviderer en oppstilling over registreringsgebyrer som skal betales. Det konkrete gebyr skal innbetales av partene med en halvpart hver senest samtidig med oppnevning av voldgiftsdommer.

Instituttet kan beslutte at partene innen en frist skal deponere et forskuddsbeløp hos Instituttet til delvis dekning av de antatte omkostninger. Det kan kreves ytterligere forskudd dersom Instituttet anser det nødvendig. Hvis en part unnlater å deponere sin andel, kan voldgiftsdommeren kreve at den annen part deponerer den, og hvis han unnlater det, kan voldgiftsdommeren nekte å opptre i saken.

Artikkel 23 - Oppnevning av voldgiftsdommer

Saken skal avgjøres av en voldgiftsdommer oppnevnt av Instituttet. Anmoder partene om oppnevning av samme person, skal denne som regel oppnevnes. Ellers oppnevner Instituttet voldgiftsdommer på fritt grunnlag.

Instituttet skal på begjæring av en part fjerne en voldgiftsdommer som viser seg inhabil, inkompetent eller som vanskjøtter sitt oppdrag. I så fall skal Instituttet oppnevne en ny voldgiftsdommer i medhold av forrige ledd.

Før Instituttet foretar en oppnevning skal partene gis anledning til å uttale seg.

Når voldgiftsdommer er oppnevnt, skal saken overføres til vedkommende og alle ytterligere rettergangsskritt foretas av ham.

Artikkel 24 - Voldgiftsdommerens myndighet

Den oppnevnte voldgiftsdommer skal ha full domsmyndighet og myndighet til å lede saken på en rettferdig og effektiv måte i overensstemmelse med partenes ønsker, herunder spesielt:

- a) avgjøre gyldigheten av voldgiftsavtalen og voldgiftsdommerens kompetanse
- b) avgjøre ethvert rettsspørsmål som måtte oppstå under voldgiftssaken
- c) bestemme tid og sted for voldgiftsforhandlingene, samt språk som skal benyttes dersom ikke partene er enige om det
- d) fremme voldgiftssaken på tross av en parts unnlattelse eller nektelse av å etterkomme voldgiftsdommerens pålegg etter å ha fått frist til å gjøre det.

Artikkel 25 - Behandlingen av voldgiftssaken

Voldgiftsdom skal være avsagt innen 6 måneder etter at voldgiftsdommeren er oppnevnt. Partene tillates ikke å inngi mer enn et prosesskrift hver i tillegg til henholdsvis stevning og tilsvar. Unntak fra de to ovennevnte setninger kan fastsettes av voldgiftsdommeren i spesielle tilfeller. Prosesskriftene avgis innen frister som er fastsatt av voldgiftsdommeren.

Artikkel 26 - Voldgiftsforhandlingene

Voldgiftsforhandlingene skal ikke vare ut over 4 dager. Voldgiftsdommeren kan bestemme at de skal vare i kortere tid.

Hver av partene disponerer over like lang tid til henholdsvis innledningsforedrag, parts- og vitneavhør og prosedyre. Avhør av motparten og motpartens vitner regnes av den avhørende parts tid.

Artikkel 27 - Voldgiftsdommen

Voldgiftsdommen skal meddeles partene senest 4 uker etter voldgiftsforhandlingenes avslutning. Instituttets styre kan i særlige tilfeller forlenge fristen.

Voldgiftsdommen må ikke gå ut over de krav og påstander partene har fremsatt. Den kan være en fullbyrdelses- eller fastsettelsesdom som skal ha premisser.

Voldgiftsdommeren skal fastsette Instituttets og voldgiftsdommerens tilkommende for å ha gjort tjeneste i saken, samt hvordan det skal fordeles mellom partene. Partene skal i alle tilfelle hefte solidarisk for beløpene. Voldgiftsdommeren skal også fastsette sitt og Instituttets tilkommende i de tilfeller saken forlikes før dom er avsagt.

Voldgiftsdommeren kan etter skjønn tilkjenne helt eller delvis saksomkostninger til den part som har vunnet saken. Saksomkostninger skal omfatte pådratte utgifter inklusive advokatsalær.

Artikkel 28 - Voldgiftsdommens virkninger

Voldgiftsdommen skal være endelig og tvangskraftig og skal ikke kunne omprøves eller senere endres av voldgiftsdommeren, dog således at uriktig

tallbehandling og skrivefeil skal kunne rettes etter begjæring av en part innen 4 uker etter dommens avsigelse.

- - -

Instituttets regler omfatter videre rettsmekling (kapittel IV) og minitrial (kapittel V).

Vedlegg 6

Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce ²

Introductory provisions

Article 1 International Court of Arbitration

1. The International Court of Arbitration (the «Court») of the International Chamber of Commerce (the «ICC») is the arbitration body attached to the ICC. The statutes of the Court are set forth in Appendix I. Members of the Court are appointed by the World Council of the ICC. The function of the Court is to provide for the settlement by arbitration of business disputes of an international character in accordance with the Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce (the «Rules»). If so empowered by an arbitration agreement, the Court shall also provide for the settlement by arbitration in accordance with these Rules of business disputes not of an international character.

2. The Court does not itself settle disputes. It has the function of ensuring the application of these Rules. It draws up its own Internal Rules (Appendix II).

3. The Chairman of the Court, or, in the Chairman's absence or otherwise at his request, one of its Vice-Chairmen shall have the power to take urgent decisions on behalf of the Court, provided that any such decision is reported to the Court at its next session.

4. As provided for in its Internal Rules, the Court may delegate to one or more committees composed of its members the power to take certain decisions, provided that any such decision is reported to the Court at its next session.

5. The Secretariat of the Court (the «Secretariat») under the direction of its Secretary General (the «Secretary General») shall have its seat at the headquarters of the ICC.

Article 2 Definitions

In these Rules:

(i) «Arbitral Tribunal» includes one or more arbitrators.

(ii) «Claimant» includes one or more claimants and «Respondent» includes one or more respondents.

(iii) «Award» includes, inter alia, an interim, partial or final Award.

Article 3 Written Notifications or Communications; Time Limits

1. All pleadings and other written communications submitted by any party, as well as all documents annexed thereto, shall be supplied in a number of copies sufficient to provide one copy for each party, plus one for each arbitrator, and one for the Secretariat. A copy of any communication from the Arbitral Tribunal to the parties shall be sent to the Secretariat.

2. (in force as from 1 January 1998)

2. All notifications or communications from the Secretariat and the Arbitral Tribunal shall be made to the last address of the party or its representative for whom the same are intended, as notified either by the party in question or by the other party. Such notification or communication may be made by delivery against receipt, registered post, courier, facsimile transmission, telex, telegram or any other means of telecommunication that provides a record of the sending thereof.

3. A notification or communication shall be deemed to have been made on the day it was received by the party itself or by its representative, or would have been received if made in accordance with the preceding paragraph.

4. Periods of time specified in or fixed under the present Rules, shall start to run on the day following the date a notification or communication is deemed to have been made in accordance with the preceding paragraph. When the day next following such date is an official holiday, or a non-business day in the country where the notification or communication is deemed to have been made, the period of time shall commence on the first following business day. Official holidays and non-business days are included in the calculation of the period of time. If the last day of the relevant period of time granted is an official holiday or a non-business day in the country where the notification or communication is deemed to have been made, the period of time shall expire at the end of the first following business day.

Commencing the Arbitration

Article 4 Request for Arbitration

1. A party wishing to have recourse to arbitration under these Rules shall submit its Request for Arbitration (the «Request») to the Secretariat, which shall notify the Claimant and Respondent of the receipt of the Request and the date of such receipt.

2. The date on which the Request is received by the Secretariat shall, for all purposes, be deemed to be the date of the commencement of the arbitral proceedings.

3. The Request shall, inter alia, contain the following information:

- a) the name in full, description and address of each of the parties;
- b) a description of the nature and circumstances of the dispute giving rise to the claim(s);
- c) a statement of the relief sought, including, to the extent possible, an indication of any amount(s) claimed;
- d) the relevant agreements and, in particular, the arbitration agreement;
- e) all relevant particulars concerning the number of arbitrators and their choice in accordance with the provisions of Articles 8, 9 and 10, and any nomination of an arbitrator required thereby; and
- f) any comments as to the place of arbitration, the applicable rules of law and the language of the arbitration.

4. Together with the Request, the Claimant shall submit the number of copies thereof required by Article 3(1) and shall make the advance payment on administrative expenses required by Appendix III («Arbitration Costs and Fees») in force on the date the Request is submitted. In the event that the Claimant fails to comply with either of these requirements, the Secretariat may fix a time limit within which the Claimant must comply, failing which the

file shall be closed without prejudice to the right of the Claimant to submit the same claims at a later date in another Request.

5. The Secretariat shall send a copy of the Request and the documents annexed thereto to the Respondent for its Answer to the Request once the Secretariat has sufficient copies of the Request and the required advance payment.

6. When a party submits a Request in connection with a legal relationship in respect of which arbitration proceedings between the same parties are already pending under these Rules, the Court may, at the request of a party, decide to include the claims contained in the Request in the pending proceedings provided that the Terms of Reference have not been signed or approved by the Court. Once the Terms of Reference have been signed or approved by the Court, claims may only be included in the pending proceedings subject to the provisions of Article 19.

Article 5 Answer to the Request; Counterclaims

1. Within 30 days from the receipt of the Request from the Secretariat, the Respondent shall file an Answer (the «Answer») which shall, inter alia, contain the following information:

- a) its name in full, description and address;
- b) its comments as to the nature and circumstances of the dispute giving rise to the claim(s);
- c) its response to the relief sought;
- d) any comments concerning the number of arbitrators and their choice in light of the Claimant's proposals and in accordance with the provisions of Articles 8, 9 and 10, and any nomination of an arbitrator required thereby; and
- e) any comments as to the place of arbitration, the applicable rules of law and the language of the arbitration.

2. The Secretariat may grant the Respondent an extension of the time for filing the Answer, provided the application for such an extension contains the Respondent's comments concerning the number of arbitrators and their choice and, where required by Articles 8, 9 and 10, the nomination of an arbitrator. If the Respondent fails to do so, the Court shall proceed in accordance with these Rules.

3. The Answer shall be supplied to the Secretariat in the number of copies specified by Article 3(1).

4. A copy of the Answer and the documents annexed thereto shall be communicated by the Secretariat to the Claimant.

5. Any counterclaim(s) made by the Respondent shall be filed with its Answer and shall provide:

- a) a description of the nature and circumstances of the dispute giving rise to the counterclaim(s); and
- b) a statement of the relief sought, including, to the extent possible, an indication of any amount(s) counterclaimed.

6. The Claimant shall file a Reply to any counterclaim within 30 days from the date of receipt of the counterclaim(s) communicated by the Secretariat. The Secretariat may grant the Claimant an extension of time for filing the Reply.

Article 6 Effect of the Arbitration Agreement

1. Where the parties have agreed to submit to arbitration under the Rules, they shall be deemed to have submitted ipso facto to the Rules in effect on the date of commencement of the arbitration proceedings, unless they have agreed to submit to the Rules in effect on the date of their arbitration agreement.

2. If the Respondent does not file an Answer, as provided by Article 5, or if any party raises one or more pleas concerning the existence, validity or scope of the arbitration agreement, the Court may decide, without prejudice to the admissibility or merits of the plea or pleas, that the arbitration shall proceed if it is prima facie satisfied that an arbitration agreement under the Rules may exist. In such a case, any decision as to the jurisdiction of the Arbitral Tribunal shall be taken by the Arbitral Tribunal itself. If the Court is not so satisfied, the parties shall be notified that the arbitration cannot proceed. In such a case, any party retains the right to ask any court having jurisdiction whether or not there is a binding arbitration agreement.

3. If any of the parties refuses or fails to take part in the arbitration or any stage thereof, the arbitration shall proceed notwithstanding such refusal or failure.

4. Unless otherwise agreed, the Arbitral Tribunal shall not cease to have jurisdiction by reason of any claim that the contract is null and void or allegation that it is non-existent, provided that the Arbitral Tribunal upholds the validity of the arbitration agreement. The Arbitral Tribunal shall continue to have jurisdiction to determine the respective rights of the parties and to adjudicate their claims and pleas even though the contract itself may be non-existent or null and void.

The Arbitral Tribunal*Article 7 General Provisions*

1. Every arbitrator must be and remain independent of the parties involved in the arbitration.

2. Before appointment or confirmation, a prospective arbitrator shall sign a statement of independence and disclose in writing to the Secretariat any facts or circumstances which might be of such a nature as to call into question the arbitrator's independence in the eyes of the parties. The Secretariat shall provide such information to the parties in writing and fix a time limit for any comments from them.

3. An arbitrator shall immediately disclose in writing to the Secretariat and to the parties any facts or circumstances of a similar nature which may arise during the arbitration.

4. The decisions of the Court as to the appointment, confirmation, challenge or replacement of an arbitrator shall be final and the reasons for such decisions shall not be communicated.

5. By accepting to serve, every arbitrator undertakes to carry out his responsibilities in accordance with these Rules.

6. Insofar as the parties have not provided otherwise, the Arbitral Tribunal shall be constituted in accordance with the provisions of Articles 8, 9 and 10.

Article 8 Number of Arbitrators

1. The disputes shall be decided by a sole arbitrator or by three arbitrators.

2. Where the parties have not agreed upon the number of arbitrators, the Court shall appoint a sole arbitrator, save where it appears to the Court that the dispute is such as to warrant the appointment of three arbitrators. In such case, the Claimant shall nominate an arbitrator within a period of 15 days from the receipt of the notification of the decision of the Court, and the Respondent shall nominate an arbitrator within a period of 15 days from the receipt of the notification of the nomination made by the Claimant.

3. Where the parties have agreed that the dispute shall be settled by a sole arbitrator, they may, by agreement, nominate the sole arbitrator for confirmation. If the parties fail to nominate a sole arbitrator within 30 days from the date when the Claimant's Request for Arbitration has been received by the other party, or within such additional time as may be allowed by the Secretariat, the sole arbitrator shall be appointed by the Court.

4. Where the dispute is to be referred to three arbitrators, each party shall nominate in the Request and the Answer, respectively, one arbitrator for confirmation. If a party fails to nominate an arbitrator, the appointment shall be made by the Court. The third arbitrator, who will act as chairman of the Arbitral Tribunal, shall be appointed by the Court, unless the parties have agreed upon another procedure for such appointment, in which case the nomination will be subject to confirmation pursuant to Article 9. Should such procedure not result in a nomination within the time limit fixed by the parties or the Court, the third arbitrator shall be appointed by the Court.

Article 9 Appointment and Confirmation of the Arbitrators

1. In confirming or appointing arbitrators, the Court shall consider the prospective arbitrator's nationality, residence and other relationships with the countries of which the parties or the other arbitrators are nationals and the prospective arbitrator's availability and ability to conduct the arbitration in accordance with these Rules. The same shall apply where the Secretary General confirms arbitrators pursuant to Article 9(2).

2. The Secretary General may confirm as co-arbitrators, sole arbitrators and chairmen of Arbitral Tribunals persons nominated by the parties or pursuant to their particular agreements, provided they have filed a statement of independence without qualification or a qualified statement of independence has not given rise to objections. Such confirmation shall be reported to the Court at its next session. If the Secretary General considers that a co-arbitrator, sole arbitrator or chairman of an Arbitral Tribunal should not be confirmed, the matter shall be submitted to the Court.

3. Where the Court is to appoint a sole arbitrator or the chairman of an Arbitral Tribunal, it shall make the appointment upon a proposal of a National Committee of the ICC that it considers to be appropriate. If the Court does not accept the proposal made, or if the National Committee fails to make the proposal requested within the time limit fixed by the Court, the Court may repeat its request or may request a proposal from another National Committee that it considers to be appropriate.

4. Where the Court considers that the circumstances so demand, it may choose the sole arbitrator or the chairman of the Arbitral Tribunal from a country where there is no National Committee, provided that neither of the parties objects within the time limit fixed by the Court.

5. The sole arbitrator or the chairman of the Arbitral Tribunal shall be of a nationality other than those of the parties. However, in suitable circumstances and provided that neither of the parties objects within the time limit fixed by the Court, the sole arbitrator or the chairman of the Arbitral Tribunal may be chosen from a country of which any of the parties is a national.

6. Where the Court is to appoint an arbitrator on behalf of a party which has failed to nominate one, it shall make the appointment upon a proposal of the National Committee of the country of which that party is a national. If the Court does not accept the proposal made, or if the National Committee fails to make the proposal requested within the time limit fixed by the Court, or if the country of which the said party is a national has no National Committee, the Court shall be at liberty to choose any person whom it regards as suitable. The Secretariat shall inform the National Committee, if one exists, of the country of which such person is a national.

Article 10 Multiple Parties

1. Where there are multiple parties, whether as Claimant or as Respondent, and where the dispute is to be referred to three arbitrators, the multiple Claimants, jointly, and the multiple Respondents, jointly, shall nominate an arbitrator for confirmation pursuant to Article 9.

2. In the absence of such a joint nomination and where all parties are unable to agree to a method for the constitution of the Arbitral Tribunal, the Court may appoint each member of the Arbitral Tribunal and shall designate one of them to act as chairman. In such case, the Court shall be at liberty to choose any person it regards as suitable to act as arbitrator, applying Article 9 when it considers this appropriate.

Article 11 Challenge of Arbitrators

1. A challenge of an arbitrator, whether for an alleged lack of independence or otherwise, shall be made by the submission to the Secretariat of a written statement specifying the facts and circumstances on which the challenge is based.

2. For a challenge to be admissible, it must be sent by a party either within 30 days from receipt by that party of the notification of the appointment or confirmation of the arbitrator, or within 30 days from the date when the party making the challenge was informed of the facts and circumstances on which the challenge is based if such date is subsequent to the receipt of such notification.

3. The Court shall decide on the admissibility, and, at the same time, if necessary, on the merits of a challenge after the Secretariat has afforded an opportunity for the arbitrator concerned, the other party or parties and any other members of the Arbitral Tribunal to comment in writing within a suitable period of time. Such comments shall be communicated to the parties and to the arbitrators.

Article 12 Replacement of Arbitrators

1. An arbitrator shall be replaced upon his death, upon the acceptance by the Court of the arbitrator's resignation, upon acceptance by the Court of a challenge or, upon the request of all the parties.

2. An arbitrator shall also be replaced on the Court's own initiative when it decides that he is prevented de jure or de facto from fulfilling his functions, or that he is not fulfilling his functions in accordance with the Rules or within the prescribed time limits.

3. When, on the basis of information that has come to its attention, the Court considers applying Article 12(2), it shall decide on the matter after the arbitrator concerned, the parties and any other members of the Arbitral Tribunal have had an opportunity to comment in writing within a suitable period of time. Such comments shall be communicated to the parties and to the arbitrators.

4. When an arbitrator is to be replaced, the Court has discretion to decide whether or not to follow the original nominating process. Once reconstituted, and after having invited the parties to comment, the Arbitral Tribunal shall determine if and to what extent prior proceedings shall be repeated before the reconstituted Arbitral Tribunal.

5. Subsequent to the closing of the proceedings, instead of replacing an arbitrator who has died or been removed by the Court pursuant to Articles 12(1) and 12(2), the Court may decide, when it considers it appropriate, that the remaining arbitrators shall continue the arbitration. In making such determination, the Court shall take into account the views of the remaining arbitrators and of the parties and such other matters that it considers appropriate in the circumstances.

The Arbitral Proceedings*Article 13 Transmission of the File to the Arbitral Tribunal*

The Secretariat shall transmit the file to the Arbitral Tribunal as soon as it has been constituted, provided the advance on costs requested by the Secretariat at this stage has been paid.

Article 14 Place of the Arbitration

1. The place of the arbitration shall be fixed by the Court unless agreed upon by the parties.

2. The Arbitral Tribunal may, after consultation with the parties, conduct hearings and meetings at any location it considers appropriate unless otherwise agreed by the parties.

3. The Arbitral Tribunal may deliberate at any location it considers appropriate.

Article 15 Rules Governing the Proceedings

1. The proceedings before the Arbitral Tribunal shall be governed by these Rules, and, where these Rules are silent by any rules which the parties or, failing them, the Arbitral Tribunal may settle on, whether or not reference is

thereby made to the rules of procedure of a national law to be applied to the arbitration.

2. In all cases, the Arbitral Tribunal shall act fairly and impartially and ensure that each party has a reasonable opportunity to present its case.

Article 16 Language of the Arbitration

In the absence of an agreement by the parties, the Arbitral Tribunal shall determine the language or languages of the arbitration, due regard being given to all relevant circumstances, including the language of the contract.

Article 17 Applicable Rules of Law

1. The parties shall be free to agree upon the rules of law to be applied by the Arbitral Tribunal to the merits of the dispute. In the absence of any such agreement, the Arbitral Tribunal shall apply the rules of law which it determines to be appropriate.

2. In all cases the Arbitral Tribunal shall take account of the provisions of the contract and the relevant trade usages.

3. The Arbitral Tribunal shall assume the powers of an amiable compositeur or decide ex aequo et bono only if the parties have agreed to give it such powers.

Article 18 Terms of Reference; Procedural Timetable

1. As soon as it has received the file from the Secretariat, the Arbitral Tribunal shall draw up, on the basis of documents or in the presence of the parties and in the light of their most recent submissions, a document defining its Terms of Reference. This document shall include the following particulars:

- a) the full names and descriptions of the parties;
- b) the addresses of the parties to which notifications and communications arising in the course of the arbitration may be made;
- c) a summary of the parties' respective claims and of the relief sought by each party, with an indication to the extent possible of the amounts claimed or counterclaimed;
- d) unless the Arbitral Tribunal considers it inappropriate, a list of issues to be determined;
- e) the full names, descriptions and addresses of the arbitrators;
- f) the place of the arbitration; and
- g) particulars of the applicable procedural rules and, if such is the case, reference to the power conferred upon the Arbitral Tribunal to act as amiable compositeur or to decide ex aequo et bono.

2. The Terms of Reference shall be signed by the parties and the Arbitral Tribunal. Within two months of the date on which the file has been transmitted to it, the Arbitral Tribunal shall transmit to the Court the Terms of Reference signed by it and by the parties. The Court may extend this time limit pursuant to a reasoned request from the Arbitral Tribunal or on its own initiative if it decides it is necessary to do so.

3. If any of the parties refuses to take part in the drawing up of the Terms of Reference or to sign the same, they shall be submitted to the Court for approval. When the Terms of Reference have been signed in accordance with Article 18(2) or approved by the Court, the arbitration shall proceed.

4. When drawing up the Terms of Reference, or as soon as possible thereafter, the Arbitral Tribunal, after having consulted the parties, shall establish in a separate document a provisional timetable that it intends to follow for the conduct of the arbitration and shall communicate it to the Court and the parties. Any subsequent modifications of the provisional timetable shall be communicated to the Court and the parties.

Article 19 New Claims

After the Terms of Reference have been signed or approved by the Court, no party shall make new claims or counterclaims which fall outside the limits of the Terms of Reference unless it has been authorized to do so by the Arbitral Tribunal, which shall consider the nature of such new claims or counterclaims, the stage of the arbitration and other relevant circumstances.

Article 20 Establishing the Facts of the Case

1. The Arbitral Tribunal shall proceed within as short a time as possible to establish the facts of the case by all appropriate means.

2. After studying the written submissions of the parties and all documents relied upon, the Arbitral Tribunal shall hear the parties together in person if any of them so requests or, failing such a request, it may of its own motion decide to hear them.

3. The Arbitral Tribunal may decide to hear witnesses, experts appointed by the parties or any other person, in the presence of the parties, or in their absence provided they have been duly summoned.

4. The Arbitral Tribunal, after having consulted the parties, may appoint one or more experts, define their terms of reference and receive their reports. At the request of a party, the parties shall be given the opportunity to question at a hearing any such expert appointed by the Tribunal.

5. At any time during the proceedings, the Arbitral Tribunal may summon any party to provide additional evidence.

6. The Arbitral Tribunal may decide the case solely on the documents submitted by the parties unless any of the parties requests a hearing. 7. The Arbitral Tribunal may take measures for protecting trade secrets and confidential information.

Article 21 Hearings

1. When a hearing is to be held, the Arbitral Tribunal, giving reasonable notice, shall summon the parties to appear before it on the day and at the place fixed by it.

2. If any of the parties, although duly summoned, fails to appear without valid excuse, the Arbitral Tribunal shall have the power to proceed with the hearing.

3. The Arbitral Tribunal shall be in full charge of the hearings, at which all the parties shall be entitled to be present. Save with the approval of the Arbitral Tribunal and the parties, persons not involved in the proceedings shall not be admitted.

4. The parties may appear in person or through duly authorized representatives. In addition, they may be assisted by advisers.

Article 22 Closing of the Proceedings

1. When it is satisfied that the parties have had a reasonable opportunity to present their cases, the Arbitral Tribunal shall declare the proceedings closed. Thereafter, no further submission or argument may be made, or evidence produced, unless requested or authorized by the Arbitral Tribunal.

2. When the Arbitral Tribunal has declared the proceedings closed, it shall indicate to the Secretariat an approximate date by which the draft Award will be submitted to the Court for approval pursuant to Article 27. Any postponement of that date shall be communicated to the Secretariat by the Arbitral Tribunal.

Article 23 Conservatory and Interim Measures

1. Unless the parties have otherwise agreed, as soon as the file has been transmitted to it, the Arbitral Tribunal may, at the request of a party, order any interim or conservatory measure it deems appropriate. The Arbitral Tribunal may make the granting of any such measure subject to appropriate security being furnished by the requesting party. Any such measure shall take the form of an order, giving reasons, or of an Award, as the Arbitral Tribunal considers appropriate.

2. Before the file is transmitted to the Arbitral Tribunal, and in appropriate circumstances even thereafter, the parties may apply to any competent judicial authority for interim or conservatory measures. The application of a party to a judicial authority for such measures or for the implementation of any such measures ordered by an Arbitral Tribunal shall not be deemed to be an infringement or a waiver of the arbitration agreement and shall not affect the relevant powers reserved to the Arbitral Tribunal. Any such application and any measures taken by the judicial authority must be notified without delay to the Secretariat. The Secretariat shall inform the Arbitral Tribunal thereof.

Awards

Article 24 Time Limit for the Award

1. The time limit within which the Arbitral Tribunal must render its final Award is six months. Such time limit shall start to run from the date of the last signature by the Arbitral Tribunal or of the parties of the Terms of Reference, or, in the case of application of Article 18(3), the date of the notification to the Arbitral Tribunal by the Secretariat of the approval of the Terms of Reference by the Court.

2. The Court may extend this time limit pursuant to a reasoned request from the Arbitral Tribunal or on its own initiative if it decides it is necessary to do so.

Article 25 Making of the Award

1. When the Arbitral Tribunal is composed of more than one arbitrator, an Award is given by a majority decision. If there be no majority, the Award shall be made by the chairman of the Arbitral Tribunal alone.

2. The Award shall state the reasons upon which it is based.

3. The Award shall be deemed to be made at the place of the arbitration and on the date stated therein.

Article 26 Award by Consent

If the parties reach a settlement after the file has been transmitted to the Arbitral Tribunal in accordance with Article 13, the settlement shall be recorded in the form of an Award made by consent of the parties if so requested by the parties and if the Arbitral Tribunal agrees to do so.

Article 27 Scrutiny of the Award by the Court

Before signing any Award, the Arbitral Tribunal shall submit it in draft form to the Court. The Court may lay down modifications as to the form of the Award and, without affecting the Arbitral Tribunal's liberty of decision, may also draw its attention to points of substance. No Award shall be rendered by the Arbitral Tribunal until it has been approved by the Court as to its form.

Article 28 Notification, Deposit and Enforceability of the Award

1. Once an Award has been made, the Secretariat shall notify to the parties the text signed by the Arbitral Tribunal, provided always that the costs of the arbitration have been fully paid to the ICC by the parties or by one of them.

2. Additional copies certified true by the Secretary General shall be made available on request and at any time to the parties, but to no one else.

3. By virtue of the notification made in accordance with Paragraph 1 of this Article, the parties waive any other form of notification or deposit on the part of the Arbitral Tribunal.

4. An original of each Award made in accordance with the present Rules shall be deposited with the Secretariat.

5. The Arbitral Tribunal and the Secretariat shall assist the parties in complying with whatever further formalities may be necessary.

6. Every Award shall be binding on the parties. By submitting the dispute to arbitration under these Rules, the parties undertake to carry out any Award without delay and shall be deemed to have waived their right to any form of recourse insofar as such waiver can validly be made.

Article 29 Correction and Interpretation of the Award

1. On its own initiative, the Arbitral Tribunal may correct a clerical, computational or typographical error, or any errors of similar nature contained in an Award, provided such correction is submitted for approval to the Court within 30 days of the date of such Award.

2. Any application of a party for the correction of an error of the kind referred to in Article 29(1), or for the interpretation of an Award, must be made to the Secretariat within 30 days of the receipt of the Award by such party, in a number of copies as stated in Article 3(1). After transmittal of the application to the Arbitral Tribunal, it shall grant the other party a short time limit, normally not exceeding 30 days, from the receipt of the application by that party to submit any comments thereon. If the Arbitral Tribunal decides to correct or interpret the Award, it shall submit its decision in draft form to the Court not later than 30 days following the expiration of the time limit for the receipt of any comments from the other party or within such other period as the Court may decide.

3. The decision to correct or to interpret the Award shall take the form of an addendum and shall constitute part of the Award. The provisions of Articles 25, 27 and 28 shall apply *mutatis mutandis*.

Costs

Article 30 Advance to Cover the Costs of the Arbitration

1. After receipt of the Request, the Secretary General may request the Claimant to pay a provisional advance in an amount intended to cover the costs of arbitration until the Terms of Reference have been drawn up.

2. As soon as practicable, the Court shall fix the advance on costs in an amount likely to cover the fees and expenses of the arbitrators and the ICC administrative costs for the claims and counterclaims which have been referred to it by the parties. This amount may be subject to readjustment at any time during the arbitration. Where, apart from the claims, counterclaims are submitted, the Court may fix separate advances on costs for the claims and the counterclaims.

3. The advance on costs fixed by the Court shall be payable in equal shares by the Claimant and the Respondent. Any provisional advance paid on the basis of Article 30(1) will be considered as a partial payment thereof. However, any party shall be free to pay the whole of the advance on costs in respect of the principal claim or the counterclaim should the other party fail to pay its share. When the Court has set separate advances on costs in accordance with Article 30(2), each of the parties shall pay the advance on costs corresponding to its claims.

4. When a request for an advance on costs has not been complied with, and after consultation with the Arbitral Tribunal, the Secretary General may direct the Arbitral Tribunal to suspend its work and set a time limit, which must be not less than 15 days, on the expiry of which the relevant claims, or counterclaims, shall be considered as withdrawn. Should the party in question wish to object to this measure, it must make a request within the aforementioned period for the matter to be decided by the Court. Such party shall not be prevented, on the ground of such withdrawal, from reintroducing the same claims or counterclaims at a later date in another proceeding.

5. If one of the parties claims a right to a set-off with regard to either claims or counterclaims, such set-off shall be taken into account in determining the advance to cover the costs of arbitration in the same way as a separate claim insofar as it may require the Arbitral Tribunal to consider additional matters.

Article 31 Decision as to the Costs of the Arbitration

1. The costs of the arbitration shall include the fees and expenses of the arbitrators and the ICC administrative expenses fixed by the Court, in accordance with the scale in force at the time of the commencement of the arbitral proceedings, as well as the fees and expenses of any experts appointed by the Arbitral Tribunal and the reasonable legal and other costs incurred by the parties for the arbitration.

2. The Court may fix the fees of the arbitrators at a figure higher or lower than that which would result from the application of the relevant scale should this be deemed necessary due to the exceptional circumstances of the case. Decisions on costs other than those fixed by the Court may be taken by the Arbitral Tribunal at any time during the proceedings.

3. The final Award shall fix the costs of the arbitration and decide which of the parties shall bear them or in what proportion they shall be borne by the parties.

Miscellaneous*Article 32 Modified Time Limits*

1. The parties may agree to shorten the various time limits set out in these Rules. Any such agreement entered into subsequent to the constitution of an Arbitral Tribunal shall become effective only upon the approval of the Arbitral Tribunal.

2. The Court, on its own initiative, may extend any time limit which has been modified pursuant to Article 32(1) if it decides that it is necessary to do so in order that the Arbitral Tribunal or the Court may fulfil their responsibilities in accordance with these Rules.

Article 33 Waiver

A party which proceeds with the arbitration without raising its objection to a failure to comply with any provision of these Rules, or of any other rules applicable to the proceedings, any direction given by the Arbitral Tribunal, or any requirement under the arbitration agreement relating to the constitution of the Arbitral Tribunal, or to the conduct of the proceedings, shall be deemed to have waived its right to object.

Article 34 Exclusion of Liability

Neither the arbitrators, nor the Court and its members, nor the ICC and its employees, nor the ICC National Committees shall be liable to any person for any act or omission in connection with the arbitration.

Article 35 General Rule

In all matters not expressly provided for in these Rules, the Court and the Arbitral Tribunal shall act in the spirit of these Rules and shall make every effort to make sure that the Award is enforceable at law.